ALEXANDRE DUMAS CĂPITANUL RICHARD STĂPÂNUL MUNTELUI

Alexandre Dumas Le Capitaine Richard *Editions de Cremille*, *Genève* Le Gentilhomme de la montagne (EI Salteador)

Editions de l'Erable, Paris

ALEXANDRE DUMAS
CĂPITANUL RICHARD STĂPÂNUL MUNTELUI
— Două romane –

Traducere de Şerban Velescu
Coperta de *Gh. Bauoc*

ISBN 973 – 23 – 0044 – 2

CĂPITANUL RICHARD

Un erou care nu e cel al povestirii noastre

La vreo optsprezece leghe distanţă de München, oraş pe care Ghidul *Germaniei*, întocmit de domnii Richard şi Quetin, îl desemnează drept unul dintre cele mai alese, nu numai ale Bavariei, ci chiar ale Europei, la nouă leghe – de Augsburg, aşezarea renumită prin dieta la care Melanchton a redactat, în 1530, Catechismul credinţei luterane; la douăzeci şi două de leghe de Regensburg, unde în sălile întunecate ale primăriei s-au ţinut între 1662 şi 1306 adunările statelor Imperiului German, stă de stradă asemeni unei santinele în poziţie avansată, deasupra cursului Dunării, micul oraş Donauworth.

Patru drumuri duc la vechea cetate, unde Ludovic ecl Sever, în temeiul unei nedrepte bănuieli de necredinţă a pus să fie decapitată nefericita Maria de Brabant: două care vin dinspre Stuttgart, adică din Franţa, cel de la Nordlingen şi cel de la Dillingen, şi două care vin din Austria, cel dinspre Augsburg şi cel dinspre Aichach. Primele două merg de-a lungul malului stâng al Dunării,

celelalte două, de pe malul drept al fluviului, îl traversează ajungând la Donauworth pe un simplu pod de lemn.

Astăzi, când pe la Donauvvorth trece calea ferată, iar vapoarele coboară Dunărea de la Ulm la Marea Neagră, oraşul şi-a redobândit întrucâtva importanţa şi pare să a bă o viaţă de oarecare strălucire, dar nu aşa stăteau lucrurile la începutul acestui secol.

Şi ca toate acestea, vechiul oraş liber care în vremuri obişnuite părea un templu închinat zeiţelor Singurătăţii şi Tăcerii, înfăţişa la 17 aprilie 1809 un spectacol atât de neobişnuit pentru cei două mii cinci sute de locuitori ai săi, încât, cu excepţia copiilor din leagăn şi a bătrânilor paralitici, siliţi să stea acasă unii din cauza slăbiciunii, iar ceilalţi din cauza infirmităţii, toată populaţia se îngrămădea pe străzi, în pieţe, şi, în mod special, pe strada în care dau cele două drumuri care vin de la Stuttgart şi în p: „aţa Castelului.

Într-adevăr, din seara de 13 aprilie – când trei trăsuri de poştă, însoţite de furgoane şi de căruţe se opriseră la Hotelul *Racul*, şi când din prima coborâse un general purtând, ca împăratul, o pălărioară şi o redingotă pe deasupra uniformei, iar din celelalte două un întreg stat-major – se răspândise zvonul că învingătorul de la Marengo şi de la Austerlitz alesese orăşelul Donauvvorth ca punct de pornire a operaţiilor în noua campanie care avea să înceapă împotriva Austriei.

Acest general pe care cei mai curioşi, privindu-l în seara aceea pe ferestrele hotelului, hotărâseră că-i un bărbat de vreo cincizeci şi şase, cincizeci şi şapte de ani, iar cei mai informaţi pretindeau că este mareşalul Berthier, prinţ de Neuchitel, ce se spunea că-l precede pe împărat cu două sau trei zile – trimisese chiar în noaptea sosirii sale curieri în toate părţile şi ordonase o concentrare de trupe la Donauvvorth ceea ce, după două zile. Începuse să se înfăptuiască, astfel încât, în oraş şi în afara lui, nu se mai auzeau decât tobe şi fanfare, iar din cele patru puncte cardinale nu se mai vedeau venind decât regimente bavareze, würtemburgheze şi franceze.

Să spunem două vorbe despre aceste vechi duşmance care sunt Franţa şi Austria, şi despre împrejurările ce, punând capăt păcii pe care împăi am Napoleon şi Francisc al II-lea o juraseră la Presburg, stârneau toată mişcarea.

Împăratul era în plin război împotriva Spaniei.

Iată cum se întâmplase:

Tratatul de la Amiens care, în 1802, dusese la pacea cu Anglia, nu durase decât un an, Anglia determinându-l pe Ioan al VI-lea regele Portugaliei să-şi încalce angajamentele fa A de împăratul francezilor. La această veste, Napoleon s-a mulţumit să scrie un singur rând şi să-l semneze cu numele său: „Casa de Braganza a încetat să mai domnească". Ioan al VI-lea, împins afară din Europa, a fost silit să înoate, a traversat Atlanticul şi s-a dus să ceară azil coloniilor portugheze.

Camões, naufragiind pe coastele Cochinchinei, îşi salvase poemul pe care-l ţinea cu o mână în timp ce înota cu cealaltă; Ioan al VI-lea în furtuna care-l ducea spre Rio de Janeiro a fost silit să dea drumul coroanei. E adevărat că acolo a găsit alta şi că, în schimbul regatului european pierdut, s-a proclamat împărat al Braziliei.

Armatele franceze care obţinuseră trecerea prin Spania au ocupat Portugalia al cărei guvernator a fost numit Junot. Atât de puţin însemna Portugalia, încât nu i s-a numit decât un guvernator.

Dar proiectele împăratului nu se opreau aici.

Tratatul de pace de la Presburg, impus Austriei după bătălia de la Austerlitz, îi asigurase lui Eugene Beauharnais funcţia de vice-rege al Italiei. Tratatul de la Tilsitt, impus Prusiei şi Rusiei după bătălia de la Friedland, Îl dăruise lui Jorome regatul Westfaliei – era vorba să fie mutat Joseph şi plasat Murat.

Se luaseră măsuri de precauţie.

Un articol secret al Tratatului de pace de la Tilsitt îl autoriza pe împăratul Rusiei să ocupe Finlanda, iar pe împăratul francezilor să ocupe Spania.

Rămânea de găsit ocazia.

Ocazia n-a întârziat să se prezinte.

Murat rămăsese la Madrid cu instrucţiuni secrete. Regele Carol al IV-lea i se plânse foarte tare de certurile sale cu fiu-său, care tocmai îl silise să abdice şi-i urmase la tron sub numele de Ferdinand al VII-lea. Muiat îl sfătui pe Carol al IV-lea să apeleze în acest scop la aliatul său Napoleon, Carol, care nu mai avea nimic de pierdut, acceptă arbitrajul cu recunoştinţă, iar Ferdinand al VII-lea, care nu era cel mai puternic, a consimţit îngrijorat.

Murat îi împinse încetişor spre Bayonne, unde Napoleon îi aştepta. De îndată ce căzură în gheara leului, soarta lor fu pecetluită: Carol al IV-lea abdică în favoarea lui Joseph, declarându-l pe Ferdinand nedemn să domnească. Atunci Napoleon îl prinse cu o mină pe tată, şi cu cealaltă pe fiu, trimiţându-l pe cel dintâi la palatul, de la Câmpiegne, iar pe cel de-al doilea, la castelul de la Valengay.

Dacă lucrul acesta convenea Rusiei cu care fusese aranjat şi care primise o compensaţie, nu convenea deloc Angliei, care nu câştiga de aici decât sistemul continental. Astfel, ea privea ţintă spre Spania şi se pregătea să profite de prima insurecţie, care, de altfel, nu s-a lăsat aşteptată.

La 27 mai 1808, ziua sfântului Ferdinand, insurecţia izbucni în zece lacuri diferite şi în special la Cudiz, unde insurgenţii puseră mina pe flota franceză, care se refugiase aici după dezastrul de la Trafalgar.

Apoi, în nicio lună. În toată Spania se răspândi următorul catehism:

„Ce eşti tu, copile?

— Spaniol, din mila Domnului.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun că sunt un om de bine.

— Cine e vrăjmaşul fericirii noastre *1*

— Împăratul francezilor.

— Ce e împăratul francezilor?

— Un hain! Izvorul tuturor relelor, nimicitorul tuturor bunurilor, sălaşul tuturor păcatelor!

— Câte feluri de firi sunt?

— Două: firea omenească şi cea diavolească.

— Câţi împăraţi ai francezilor sunt?

— Unul adevărat, întruchipat în trei făpturi înşelătoare.

— Cum se numesc?

— Napoleon, Murat şi Manuel Godoy[1].

— Care dintre ei e cel mai rău?

— Toţi sunt la fel.

— Din cine se trage Napoleon?

— Din păcat.

— Dar Murat?

— Din Napoleon.

— Dar Godoy?

— Din împreunarea celor dol.

— Cum e cel dintâi?

— Orgolios şi despotic.

— Dar cel de-al doilea?

— Jefuitor şi crud.

— Dar cel de-al treilea?

— Lacom, trădător, ignorant.

— Ce sunt francezii?

— Foşti creştini, care au ajuns eretici.

— Ce cazną merită spaniolul care nu-şi face datoria?

— Moartea şi ruşinea trădătorilor.

— Cum trebuie să se poarte spaniolii?

— După învăţăturile Domnului nostru Iisus Cristos.

— Cine o să ne elibereze de duşmani?

— Încrederea în noi şi armele.

— E oare un păcat să ucizi un francez?

— Nu, părinte, dimpotrivă, ajungi în împărăţia cerurilor ucigând unul dintre câinii ăştia eretici.

Erau nişte principii ciudata, dar în concordanţă cu ignoranta sălbatică a poporului care le invoca.

A urmat o răscoală generală, care a avut ca rezultat capitularea de la Bailen, adică prima pată ruşinoasă în comportarea armatelor noastre, din 1792 încoace.

---

1 **Godoy y Alvarez de Faria, Manuel (1767—1851). om politic spaniol, ministru al regelui Carol al IV-lea, a jucat un rol important în istoria Spaniei. în perioada imperiului francez.**

Capitularea fusese semnată la 22 iulie 1808.

La 31 ale aceleiaşi luni, o armată engleză debarca în Portugalia.

La 21 august avea loc bătălia de la Vimeiro, care ne costa douăsprezece tunuri şi o mie cinci sute de morţi sau răniţi, în sfârşit, la 30, Convenţia de la Cintra, care stipula evacuarea Portugaliei de către Junot şi armata lui.

La Paris, efectul acestor veşti a fost cumplit.

Pentru un asemenea necaz, Napoleon nu cunoaşte decât un leac: propria-i prezenţă. Dumnezeu ţine cu el încă, norocul îl va însoţi. Pământul Spaniei, la rându-i, va vedea minunile întâmplate la Rivoli, la Piramide, la Marengo, Austerlitz, lena, Friedland. Napoleon se duce să strângă mâna împăratului Alexandra, să se convingă de pregătirile Prusş şi Austriei – pe care noul rege al Saxoniei le supraveghează de la Dresda, iar noul rege al Westfaliei de la Hesse-Cassel – ia cu sine din Germania optzeci de mii de veterani, trece prin Paris, ca să anunţe Corpul legislativ că în curând vulturii vor pluti deasupra turnurilor Lisabonei, şi pleacă în Spania.

La 4 noiembrie soseşte la Tolosa.

La 10, mareşalul Soult, ajutat de generalul Mouton, cucereşte Burgos, capturează douăzeci de tunuri, ucide trei mii de spanioli şi ia tot atâţia prizonieri.

La 12, mareşalul Victor distruge cele două corpuri de armată ale lui la Romană şi Blake la Espinosa, le ucide opt mii de oameni, zece generali, face dou asprezece mii de prizonieri şi capturează cincizeci de tunuri.

La 33, mareşalul Larmes distruge la Tudela armatele lui Palafox şi Cartanos, le cucereşte treizeci de tunuri, ia trei mii de prizonieri şi ucide patru mii de oameni.

„Drumul Madridului este deschis? Intraţi în oraşul lui Filip al V-lea, Sire. Nu sunteţi Voi moştenitorul lui Ludovic al XIV-lea şi nu cunoaşteţi oare drumul tuturor capitalelor? De altfel, o delegaţie a oraşului Madrid Vă aşteaptă şi Vă întâmpină, ca să vă mulţumească pentru iertarea pe care Veţi binevoi să i-o acordaţi… Acum urcaţi-vă pe terasa Escurialului şi ascultaţi: din toate părţile nu se aud decât

ecouri ale victoriei!

Iată, acesta este vântul de la răsărit, care Vă aduce zvonul luptelor de la Clinas, Llobregat, sau Felice şi Molino del Rey; alte cinci nume de trecut în calendarul nostru, şi nu mai avem duşmani în Catalonia!

Iată, acesta e vântul de la apus oare vine la rându-i să vă mângâie blând urechea: el soseşte din Galicia şi Vă vesteşte că Soult a înfrânt ariergarda lui Moore şi a silit să capituleze o întreagă divizie spaniolă; apoi, mai mult decât atât, locotenentul vostru a trecut peste trupurile spaniolilor; i-a ajuns pe englezi şi i-a azvârlit pe corăbiile lor care au întins pânzele şi s-au făcut nevăzute, lăsându-i pe câmpul de luptă pe generalul comandant şi pe alţi doi generali ucişi!

Iată, acesta e vântul de la miazănoapte, care, încărcat de flăcări, Vă aduce ştirea cuceririi Saragosei. Ne-am luptat douăzeci şi opt de zile până când am intrat în oraş, Sire! Şi încă douăzeci şi opt după ce am intrat, ne-am bătut din casă în casă, ca la Sagunto, ca la Numancia, ca la Calahorra! S-au bătut bărbaţii, s-au bătut femeile, bătrânii s-au bătut, copiii s-au bătut, preoţii s-au bătut! Francezii sunt stăpânii Saragosei, adică a ceea ce a fost un oraş, iar acum nu mai e decât o ruină!

Iată, acesta e vântul de la miazăzi, care Vă aduce vestea că a fost cucerit Oporto. Răscoala este înăbuşită, dacă nu stinsă în Spania; Portugalia e ocupată, dacă nu recucerită; V-aţi ţinut de cuvânt, Sire! Vulturii voştri plutesc pe deasupra turnurilor Lisabonei!

Dar tu unde eşti, învingătorule? Şi de ce, de îndată ce ai venit, ai plecat înapoi?

A, da, vechea ta vrăjmaşă, Anglia, a încântat Austria; i-a spus că eşti la şapte sute de leghe de Viena, că ai nevoie de toate forţele în jurul tău şi că momentul e tocmai potrivit ca să recucerească Italia de la tine, pe care papa Pius al VII-lea te-a excomunicat ca pe Henri al IV-lea al Germaniei şi pe Filip August al Franţei – şi să te gonească din Germania. Iar ea, înfumurata, a crezut-o! A adunat cinci sute de mii de oameni şi i-a dat pe mâna celor trei

arhiduci ai săi, Carol, Ludovic şi Ioan spunându-le:

„Haideţi, vulturii mei negri! Vă dau să sfâşiaţi vulturul roşcat al Franţei!”

I

La 17 ianuarie, Napoleon porni călare din Valladolid, pe 18 sosi la Burgos, iar pe 19 la Bayonne; acolo se urcă în trăsură şi, când toată lumea îl mai credea încă în vechea Castilie, pe 22, la miezul nopţii, bătu la porţile palatului Tuileries spunând: „Deschideţi, a sosit viitorul învingător de la Eckmühl şi Wagram!”

De altfel, viitorul învingător de la Eckmühl şi Wagram se întorcea la Paris foarte prost dispus, şi asta din motive bine întemeiate.

Acest război din Spania pe care-l crezuse folositor nu-i era plăcut, dar odată început, avusese cel puţin avantajul că-i atrăsese pe englezi pe continent.

Asemeni uriaşului libian, atunci când atingea pământul, Napoleon se simţea într-adevăr puternic. Dacă ar fi fost Temistocle, i-ar fi aşteptat pe perşi la Atena şi n-ar fi desprins Atena de malul ei, ca s-o transporte în golful Salamina.

Şansa, această iubită care-i fusese întotdeauna atât de credincioasă, fie că o silise să-l întovărăşească de la Adige la Nil, sau să-l urmeze de la Niemen la Manzanares, îl trădase la Abukir şi la Trafalgar.

Iar atunci când obţinuse trei victorii asupra englezilor, ucigându-le doi generali şi rănindu-l pe al treilea. împingându-i în mare, întocmai cum făcea Hector cu grecii, în lipsa lui Ahile, era silit deodată să părăsească peninsula, aflând ce se petrecea în Austria şi chiar în Franţa!

Astfel, sosind la Tuileries şi intrând în apartamentul său, aruncă în treacăt, deşi era ora două dimineaţa, o privire spre pat, şi spuse trecând din dormitor în cabinetul său de lucru:

— Treziţi-l pe arhicancelar şi anunţaţi-i pe ministrul poliţiei şi pe marele elector că-i aştept, pe prunul la ora patru, iar pe celălalt la cinci.

— Trebuie s-o anunţăm pe Maiestatea sa împărăteasa de întoarcerea Maiestăţii Voastre? întrebă uşierul căruia i se dăduse acest ordin.

Împăratul se gândi o clipă.

— Nu, spuse, vreau să-l văd mai întâi pe ministrul poliţiei… Numai că ai grijă să nu fiu deranjat până la sosirea lui; o să dorm.

Uşierul ieşi, iar Napoleon rămase singur.

Atunci întorcând privirea spre pendulă:

— E două şi un sfert, spuse; la două şi jumătate o să mă trezesc.

Şi, aruncându-se într-un fotoliu, puse mâna stângă pe braţul jilţului, o vârî pe dreapta între haină şi cămaşă, îşi rezemă capul de spătarul din lemn de acaju, închise ochii, scoase un suspin slab şi adormi.

Napoleon poseda, întocmai ca şi Cezar, însuşirea preţioasă de a adormi acolo unde se putea, când voia şi atâta vreme cât trebuia: când spunea: „o să dorm un sfert de oră”, se întâmpla rareori ca aghiotantul, valetul sau secretarul căruia i se poruncise să-l trezească şi la ora respectivă intra în cameră pentru a îndeplini ordinul să nu-l găsească tocmai deschizând ochii. În afară de aceasta

— Privilegiu, ca şi cel dintâi, al unor oameni de geniu – Napoleon se trezea fără nicio tranziţie de la somn la starea de veghe; ochii lui deschizându-se din nou păreau de îndată luminaţi; creierul îi era la fel de limpede, iar ideile la fel de precise după o clipă de la deşteptare, ca şi cu o clipă înainte de a adormi.

Deci abia se închisese uşa în urma valetului însărcinat să-i convoace pe cei trei oameni de stat, că Napoleon adormise, fără ca vreuna dintre pasiunile care-i frământau sufletul să i se reflecte pe chip.

O singură luminare ardea în cabinet. La dorinţa exprimată de împărat de a dorim câteva clipe, uşierul luase cele două candelabre a căror lumină prea vie l-ar fi putut stingheri pe Napoleon; nu lăsase decât sfeşnicul cu care îi luminase stăpânului său şi aprinsese candelabrele.

Întregul cabinet plutea astfel într-o lumină slabă,

caldă şi transparentă care făcea ca lucrurile să pară a: it de încântătoare şi de vaporoase. În mijlocul acestui întuneric sau al acestei lumini întunecoase, cum vreţi să-i spuneţi, se ivesc visele pe care le stârneşte somnul sau siafiile pe care le evocă remuşcările.

Se părea că un vis sau o stafie aşteptase pentru a se ivi ca această lumină tainică să domnească împrejurul împăratului, fiindcă de îndată ce acesta închise ochii, ta-x piseria care masca o uşiţă se dădu la o parte şi îşi făcu apariţia o siluetă albă; din cauza pânzei fine şi transparente în care era înfăşurată şi mişcărilor unduioase, ea avea înfăţişarea fantastică a unei umbre.

Umbra se opri o clipă în uşă ca într-un cadru de întuneric, apoi, cu un pas atât de uşor şi de aerian încât liniştea nu fu tulburată deloc de scârţâitul parchetului, se apropie încetişor de Napoleon.

Ajunsă lângă el, scoase dintr-un nor de muselină o mină încântătoare pe care o puse pe spătarul fotoliului api oape de capul lui care semăna cu acela al unui împărat roman, privi câtva timp cu nesfârşită dragoste chipul frumos, calm ca medalia lui August, scoase un suspin pe jumătate stăpânit, îşi apăsă cu mâna stângă inima ca să-i stăpânească bătăile, se aplecă ţinându-şi răsuflarea, abia stinse fruntea celui ce dormea cu respiraţia mai curând decât cu buzele, apoi simţind la atingerea aceasta, oricât de uşoară o înfiorare în muşchii feţei atât de nemişcate încât i se păruse că sărută o mască de ceară, se trase iute înapoi.

Mişcarea pe care o stârnise fu, de altfel, pe cât de puţin simţită pe atât de trecătoare: chipul liniştit, ridat pentru o clipă la atingerea acestui suflu de dragoste, ca suprafaţa unui lac la acela al brizei nocturne, îşi recăpătă înfăţişarea placidă, în timp ce, cu mâna tot pe inimă, umbra vizitatoare se apropie de birou, scrise câteva cuvinte pe o jumătate de foaie de hârtie, se întoarse spre cel ce dormea, strecură hârtia în deschizătura făcută între vestă şi cămaşă, de o mână ce nu era mai puţin albă şi delicată decât a sa; apoi la fel de uşor cum venise,

înăbuşind zgomotul paşilor în vata moale a covorului, se făcu nevăzută pe aceeaşi uşă pe care intrase.

La câteva clipe după ce se făcu nevăzută, chiar când pendula urma să sune ora două şi jumătate, împăratul deschise ochii şi îşi retrase mâna de la piept.

Pendula sună.

Napoleon zâmbi cum ar fi zâmbit August văzând că e la fel de stăpân pe sine în timpul somnului, ca şi în stare de veghe, şi ridică hârtia pe care o făcuse să cadă scoţându-şi mâna din vestă.

Pe ea desluşi câteva cuvinte scrise, şi se aplecă spre singura luminare care lumina apartamentul, dar înainte *SS* a fi descifrate cuvintele, recunoscu scrisul.

Scoase un suspin şi citi:

„Iată-te! Te-am sărutat; nu-mi trebuie mai mult.

Cea care te iubeşte mai mult decât orice pe lume”.

„Joséphine”, murmură el privind în jurul său de parcă s-ar fi aşteptat să o vadă apărând din adâncul apartamentului, sau să iasă de după vreo mobilă.

Dar era singur.

În clipa aceea, uşa se deschise; uşierul intră din nou ducând două candelabre şi anunţând:

„Excelenţa Sa domnul arhicancelar”.

Napoleon se ridică, se duse să se rezeme de şemineu şi aşteptă.

Trei bărbaţi de stat înapoia uşierului se ivi înaltul personaj care fusese anunţat.

Regis de Cambaceies avea pe vremea aceea cincizeci şi şase de ani, adică era cu cincisprezece sau şaisprezece ani mai vârstnic decât cel care-l chemase. Era un bărbat blând şi binevoitor din fire. Jurisconsult învăţat, îi urmase tatii lui sau în funcţia de consilier la Curtea de conturi, în 1792 fusese ales deputat în Convenţia naţională; la 19 ianuarie 1793 votase pentru suspendarea sentinţei de condamnare la moarte a regelui. În 1794 devenise preşedinte şi Comitetului Salvării publice, iar în anul următor fusese numit ministru al Justiţiei. În 1799 fusese ales de Bonaparte al doilea consul. În sfârşit, în 1804,

fuseie numit arhicancelar, prinţ al Imperiului şi duce de Parma.

Ca fizic, era un bărbat de statură mijlocie, ameninţat de obezitate, foarte mâncăcios, foarte curat, foarte cochet şi care, deşi jurist de obârşie, se adaptase mediului Curţii cu o promptitudine pe care marele «constructor al edificiului social o preţuia mult.

Apoi, în ochii lui Napoleon mai avea şi un altfel de merit: Cambaceres înţelesese de minune că bărbatul de geniu pe care-l precedase pe scena politică şi care, trecând alături de el, îl făcuse părtaş la norocul său, după ce-l primise, ca pe un egal, în familie, avea drept la respectul lui deoarece devenise acel ales al destinului ce acum poruncea Europei. Fără să coboare până la umilinţă, avea deci faţă de el nu poziţia unui om care linguşeşte, ci a unuia care admiră. De. altfel, gata întotdeauna să vină în întâmpinarea oricărei dorinţe a împăratului, un sfert de oră îi fusese de ajuns ca să-şi facă o toaletă care în cercul palatului ar fi fost socotită ireproşabilă şi, deşi trezit la ora două dimineaţa, adică din plin somn – ceea ce îi era deosebit de neplăcut – avea privirea la fel de ageră, şi expresia zâmbitoare de parcă ar fi fost chemat la ora şapte seara, adică atunci când, după ce s-a ridicat de la masă şi şi-a băut cafeaua, s-ar fi bucurat de starea plăcută care. după o cină bună, însoţeşte o digestie uşoară.

Chipul celui cu care se întâlnea era departe de a arăta buna-dispoziţie ce-l lumina pe al său; astfel că văi indu-l, arhicancelarul făcu o mişcare ce semăna cu un pas d «retragere.

Napoleon, cu privirea-i de vultur căreia nu-i scăpa nimic, nu numai în ce priveşte lucrurile importante, ci şi, ceea ce e mai neobişnuit, în cele mărunte, văzu mişcarea înţelese pricina şi îmblânzindu-şi chiar în acea clipă expresia feţei, spuse:

— Intră, intră, domnule arhicancelar! Nu pe dumneata sunt supărat.

— Şi Maiestatea Voastră n-o să se supere niciodată pe mine, nădăjduiesc, răspunse Cambaceres, fiindcă aş fi

un om nenorocit în ziua în care nu i-aş mai fi pe plat

În clipa aceea valetul se retrase, lăsând cele două candelabre şi luând luminările.

— Constant, spuse împăratul. Închide uţ; a; stai în anticameră şi invită în salonul verde persoanele pe care le aştept.

Apoi, întorcându-se spre Cambaceres:

— Ah, continuă el, ca şi cum respira în sfârşit după o îndelungă sufocare, iată-mă în Franţa! Iată-mă la Tuileries! Suntem singuri, domnule arhicancelar, să vorbim deschis.

— Sire, răspunse arhicancelarul, exceptând respectul care mă face să-mi pun stavilă cuvintelor, nu vorbesc niciodată altfel Maiestăţii Voastre.

Împăratul îl privi pătrunzător.

— Te osteneşti, Cambaceres, te necăjeşti; spre deosebire de alţii, care n-au alt ţel decât să se pună în lumină, dumneata cauţi să treci tot mai neobservat pe zi ce trece; nu-mi place asta, gândeşte-te că în ordinea civilă eşti primul după mine.

— Ştiu că Maiestatea Voastră s-a purtat cu mine după bunătatea sa, nu după meritele mele.

— Te înşeli, m-am purtat după valoarea dumitale; din cauza asta ţi-am încredinţat grija legilor, nu numai după ce se nasc, dar şi în timpul gestaţiei mamei lor Justiţia, când urmează să se nască. Ei bine, lucrul la Codul de instrucţie criminală nu înaintează; îţi spusesem că vreau să se termine în 1808, şi iată-ne pe 22 ianuarie 1809 şi deşi corpul legislativ s-a întrunit în timp ce am lipsit, codul n-a fost terminat şi poate n-o să fie încă trei luni de acum înainte.

— Maiestatea Voastră îmi îngăduie să-i spun în legătură cu asta întregul adevăr? se încumetă arhicancelarul.

— La naiba! spuse împăratul.

— Ei bine, Sire, văd, nu cu teamă – n-o să am niciodată vreo teamă atâta vreme cât Maiestatea Voastră vt ţine sceptrul sau spada –, ci cu părere de rău. că un duh al îngrijorării şi indisciplinei începe să se strecoare peste

tot.

— Nu-i nevoie să mi-o spui dumneata, domnule, văd şi eu asta. Şi am venit ca s-o combat, la fel ca pe austrieci

— Astfel, de exemplu, Sire, continuă Cambaceres. corpul legislativ…

— Corpul legislativ! repetă Napoleon accentuând cele două cuvinte „şi ridicând din umeri.

— Corpul legislativ, reluă Cambacerfes ca un om care ţine să-şi termine gândul, corpul legislativ unde rarii opozanţi nu izbutesc niciodată să întrunească douăsprezece sau cincisprezece voturi împotriva proiectelor pe care i le supunem, ne înfruntă, de două ori, cu câte optzeci de bile negre, iar odată cu o sută!

— Ei bine, o să sfărâm corpul legislativ!

— Nu, Sire, o să alegeţi momentul când o să fie mai dispus să aprobe. Doar să rămâneţi la Paris… Oh, Doamne, când Maiestatea Voastră e la Paris totul merge bine.

— Ştiu, dar din nefericire nu pot rămâne aici.

— Cu atât mai rău!

— Da, cu atât mai rău! O să-mi amintesc îndată vorbi asta şi dacă n-o să mi-o amintesc, adu-mi aminte dumneata de un oarecare Malet.

— Maiestatea Voastră spunea că nu poate rămâne li Paris?

— Crezi că am venit în patru zile de la Valladolid et sa rămân la Paris? Nu, trebuie să fiu în trei luni la Viena.

— Oh, Sire, spuse Cambaceres cu un suspin, din nou război!

— Şi dumneata, Cambaceres! Dar ce, eu jac războiul?

— Dar, Sire, Spania… îndrăzni cu timiditate arhicancelarul.

— Da, războiul ăsta, poate; dar de ce l-am făcut? Fiindcă am crezut că pacea în nord e sigură. Puteam oare bănui că având Rusia aliată, Westfalia şi Olanda drept surori, Bavaria prietenă, Prusia redusă la o armată de patruzeci de mii de oameni, Austria cu vulturul ei căruia îi retezasem unul din cele două capete – Italia – o să

găsească mijlocul să înroleze şi să înarmeze cinci sute de mii de oameni împotriva mea *1* Oare la Viena curg apele râului Lete şi nu ale Dunării? Or fi uitat până şi lecţiile experienţei? Au nevoie de altele? o să le primească şi, de data asta, vor fi cumplite, te asigur! Nu vreau război, nu mă interesează, iar Europa întreagă e martoră că toate sforţările mele, toată atenţia mea erau îndreptate spre câmpul de bătălie pe care Anglia l-a ales, adică spre Spania.

Austria i-a mai salvat o dată pe englezi în 1805, în momentul când mă pregăteam să străbat strâmtoarea Calais, şi-i salvează şi azi oprindu-mă în clipa când eram pe cale de a-i arunca în mare, de la primul până la ultimul. Ştiu prea bine că dispărând dintr-un loc, ei apar în altul, dar Anglia nu e, ca Franţa, o naţiune războinică, ci de negustori, e Cartagina, ba chiar Cartagina fără Hannibal. În cele din urmă aş fi stors-o de soldaţi, sau aş fi silit-o să-i scoată din India, şi dacă împăratul Alexandru se ţine de cuvânt, acolo o aştept… Ah, Austria, Austria! O să plătească scump diversiunea asta! Sau o să dezarmeze pe loc, sau o să aibă de dus un război de distrugere, dacă dezarmează astfel încât să nu-mi lase nicio îndoială asupra intenţiilor ei viitoare, vir şi eu înapoi sabia în tsacă, fiindcă n-am chef s-o scot decât în Spania şi împotriva englezilor, dacă nu, arunc patru sute de mii de oameni spre Viena, iar în viitor Anglia n-o să mai aibă aliaţi pe continent.

— Patru sute de mii de oameni, Sire? repetă Cambaceres.

— Mă întrebi unde sunt, nu-i aşa?

— Da, Sire, abia dacă văd vreo sută de mii disponibili.

— Ah, începeţi să-mi număraţi soldaţii şi dumneata cel dintâi, domnule arhicancelar!

— Sire…

— Se spune: „Nu mai are decât două sute de mii de oameni, doar o sută cincizeci de mii 1” Se spune: „Putem să scăpăm de stăpân; stăpânul slăbeşte, stăpânul nu mai are decât două armate!” Cei ce spun asta se înşală…

Napoleon se lovi peste frunte.

— Puterea mea e aici!

Apoi întinzându-şi braţele:

— Şi iată-mi armatele, adăugă el. Vrei să ştii cum o să pot aduna patru sute de mii de oameni? O să-ţi spun…

— Sire…

— O să-ţi spun… nu pentru dumneata, Cambaceres; care poate încă mai crezi în norocul meu, o să-ţi spun ca s-o repeţi altora. Armata mea de pe Rin numără douăzeci şi unu de regimente de infanterie care au câte patru batalioane fiecare (ar trebui să aibă cinci, dar asta-i realitatea, să nu ne facem iluzii): asta înseamnă optzeci şi patru de batalioane, adică şaptezeci de mii de infanterişti.

A: m, în afară de asta, cele patru divizii ale mele Carra, Saint-Cyr, Legrand, Boudet, Molitor; n-au decât câte trei batalioane, adică treizeci de mii de oameni; iată o sută de mii, fără să-i socotim pe cei cinci mii ai diviziei Dupas. Am paisprezece regimente de cuirasieri, care-mi dau douăsprezece mii de cavalerişti cel puţin şi, luând tot ce mai rămâne disponibil în cazărmi, ajung la paisprezece mii. Am şaptesprezece regimente de infanterie uşoară: să zicem şaptesprezece mii de oameni; în afară de asta, cazărmile mele sunt pline de dragoni gata formaţi; aducându-i din Languedoc, din Guyenne, Poitou şi Anjou, adun eu uşurinţă cinci sau zece mii. Astfel, iată-ne cu o sută de mii de infanterişti şi treizeci sau treizeci şi cinci de mii de cavalerişti.

— Sire, toţi ăştia fac o sută treizeci şi cinci de mii de oameni, iar Maiestatea Voastră a spus *patru sute de mii*!

— Stai puţin… Douăzeci de mii de artilerişti. douăzeci de mii din gardă, o sută de mii de germani!

— Asta face cu totul, Sire, două sute şaizeci şi şapte de mii de oameni.

— Bine! Iau cincizeci de mii din armata mea din Halia; trec prin Tarvis şi vin să mă întâlnească în Bavaria. Adaug zece mii de italieni, zece mii de francezi scoşi din Dalmaţia şi iată-ne cu încă şaptezeci de mii de oameni.

— Ceea ce înseamnă trei sute treizeci şi şapte de mii

de oameni.

— Ei bine, o să vezi îndată că o să avem prea mulţi.

— Caut surplusul, Sire.

— Mi-ai uitat recruţii, domnule! uiţi să senatul dumitale tocmai a autorizat în septembrie anul trecut două înrolări.

— Una, cea din 1809, e de acum sub arme; cea din 1819, conform legii, în primul an trebuie să servească doar în interior.

— Da, domnule, dar crezi că pentru o sută cincisprezece departamente ajung optzeci de mii de oameni? Nu, ridic înrolarea la o sută de mii şi rechem sub arme câte douăzeci de mii din contingentele 1809, 1808, 1807 şi 1806. Asta face optzeci de mii de oameni, domnule, optzeci de mii de bărbaţi împliniţi, de douăzeci, douăzeci şi unu, douăzeci şi doi şi douăzeci şi trei de ani, în timp ce aceia din 1810 n-au decât optsprezece. Astfel, i-aş putea lăsa fără niciun neajuns pe ăştia să îmbătrânească.

— Sire, cele o sută cincisprezece departamente nu dau anual decât trei sute treizeci şi şapte de mii de bărbaţi dt vârsta serviciului militar; să iei o sută de mii din trei sute treizeci şi şapte de mii. Înseamnă să iei mai mult de un\ sfert, şi nu există populaţie care să nu piară dacă îi iei în fiecare an un sfert dintre bărbaţii ajunşi la vârsta bărbăţiei.

— Dar cine spune că o să i se ia în fiecare an? îi iau pe patru ani şi eliberez definitiv contingentele anterioare… O dată nu înseamnă mereu, e pentru prima şi ultima oară. Pe aceşti optzeci de mii îi dau gărzii mele să-i formeze, ea se pricepe; asta o să dureze trei luni. Până la sfârşitul lui aprilie o să fiu pe Dunăre cu patru sule de mii de oameni; atunci, aşa cum face azi, Austria, o să-mi numere legiunile şi îţi spun că dacă mă sileşte să lovesc, Europa o să fie îngrozită o dată pentru totdeauna de loviturile pe care o să le dau!

Cambaceres oftă.

— Maiestatea Voastră n-are alte ordine să-mi dea? întrebă el.

— Mâine să se întrunească corpul legislativ.

— E în şedinţă de când aţi plecat, Sire.

— Adevărat… Mâine merg acolo şi o să-mi cunoască voinţa.

Cambaceres schiţă gestul de a se retrage, dar se întoarse:

— Maiestatea Voastră mi-a spus să-i amintesc de un oarecare general Malet.

— Da, ai dreptate… Dar o să discut despre asta cu domnul Fouché. Spune când pleci să intre domnul Fouché, care trebuie să fie în salonul verde.

Cambaceres se înclină ca să iasă.

— La revedere, dragă arhicancelare, îi strigă Napoleon când ajunse la uşă cu glasul lui cel mai blând însoţind despărţirea de un gest prietenesc ce-l făcu pe Cambaceres să iasă mai liniştit în ceea ce-l privea, dar nu pentru soarta Franţei.

După ce el ieşi, Napoleon începu să se plimbe cu paşi mari prin cameră.

De nouă ani de domnie adevărată – întrucât consulatul fusese o domnie – văzuse în spatele admiraţiei pe care o stârnea, neîncrederea, chiar dezaprobarea, dar niciodată îndoiala.

Lumea se îndoia! De ce? De norocul lui!

Era chiar dezaprobat. Şi unde se întâmplase asta pentru prima oară? În armata lui, în garda lui, la veteranii lui!

Bailen cu fatala lui capitulare fusese o lovitură cumplită pentru renumele lui.

Varus, cel puţin, fusese ucis împreună cu cele trei legiuni pe care i le cerea August. Varus nu se predase!

Chiar înainte de a pleca din Valladolid, Napoleon ştia tot ce-i spusese acum Cambaceres şi multe alte lucruri în plus.

În ajunul plecării, trecuse în revistă grenadierii; i se raportase că aceşti pretorieni sunt nemulţumiţi că-i lasă în Spania, şi voia să vadă de aproape feţele bătrâne, arse de soarele Italiei şi al Egiptului, ca să ştie dacă o să

îndrăznească să fie nemulţumiţi.

Coborî de pe cal şi trecu pe jos printre rândurile lor.

Grenadierii, posomorâţi şi muţi, prezentară armele; niciun strigăt de „Trăiască împăratul 1” nu se auzi. Un singur om şopti:

— În Franţa, Sire.

Asta aştepta Napoleon.

Cu o mişcare irezistibilă, îi smulse puşca din mâini şi-l scoase din rânduri spunându-i:

— Nenorocitule, ai merita să pun să te împuşte, şi puţin lipseşte s-o fac!

Apoi adresându-se tuturor:

— Ştiu bine, spuse, că vreţi să vă întoarceţi la Paris, la obiceiurile şi amantele voastre. Ei bine, o să vă ţin sub arme şi la optzeci de ani!

Şi aruncă înapoi puşca în braţul grenadierului care, de durere, o lăsă să cadă. În acel moment de exasperare îl zări pe generalul Legendre, unul dintre semnatarii capitulării cită a Bailen.

Se duse drept spre el cu o privire ameninţătoare.

Generalul se opri, de parcă picioarele i-ar fi prins rădăcini în pământ.

— Dă-mi mâna, generale, spuse el.

Generalul întinse şovăind mâna.

— Mâna asta, continuă împăratul privind-o, cum de nu s-a uscat când a semnat capitularea de la Bailen?

Şi o împinse înapoi, de parcă ar fi fost mâna unui trădător.

Generalul care, semnând, nu făcuse altceva decât să execute ordinele superiorilor, rămase distrus.

Atunci Napoleon încălccind din nou, roşu la faţă, se întorsese la Valladolid, de unde, după cum am spus, plecase a doua zi spre Franţa.

Era în aceeaşi stare de spirit, când uşierul deschizând uşa anunţă:

— Excelenţa sa ministrul Poliţiei.

Şi chipul palid al lui Fouché, care acum pălise şi mai mult de teamă, apăru şovăind în uşă.

— Da, domnule, spuse Napoleon, înţeleg că şovăi să mi te înfăţişezi.

Fouché era unul dintre caracterele care dau înapoi în faţa unei primejdii necunoscute, dar merg drept spre ea sau o aşteaptă de îndată ce s-a conturat.

— Eu, Sire? întrebă el, ridicându-şi capul cu păr galben, cu ten livid, cu ochii albaştri ca faianţa, cu gura lată; eu, fostul mitralior din Lyon, de ce aş şovăi să mă înfăţişez Majestăţii Voastre?

— Fiindcă eu nu sunt un Ludovic al XVI-lea!

— Majestatea Voastră face aluzie – şi nu-i pentru prima oară – la votul meu din 19 ianuarie…

— Ei da, şi dacă aş face?

— Atunci v-aş răspunde, Sire, că, în calitate de deputat în Convenţia naţională, jurasem credinţă naţiunii şi nu regelui: mi-am respectat jurământul faţă de naţiune.

— Dar pe 13 Thermidor anul VII, cui i-ai jurat? Mie?

— Nu. Sire.

— Atunci de ce m-ai slujit atât de bine la 13 Brumar?

— Majestatea Voastră îşi aminteşte de vorbele lui Ludovic al XIV-lea, „Statul sunt eu”?

— Da, domnule.

— Ei bine, Sire, la 18 Brumar, naţiunea eraţi dumneavoastră, iată de ce v-am slujit.

— Ceea ce nu m-a împiedicat a A-ţi retrag în 1802 portofoliul Poliţiei.

— Maiestatea Voastră nădăjduia să găsească un ministru al Poliţiei dacă nu mai credincios, cel puţin mai priceput ca mine… Şi mi-aţi înapoiat portofoliul în 1804!

Napoleon se plimbă în lung şi-n lat prin faţa şemineului cu capul înclinat şi mototolind în mână hârtia pe care Joséphine scrisese cele câteva cuvinte.

Apoi, oprindu-se deodată şi ridicând capul:

— Cine ţi-a dat voie, întrebă el fixând cu privirea-i de şoim, cum spune Danie, pe ministrul Poliţiei, să discuţi despre divorţ cu împărăteasa?

Dacă Fouché n-ar fi stat departe de lumină s-ar fi putut vedea că e mai palid decât la început.

— Sire, răspunse el, cred că ştiu că Maiestatea Voastră doreşte cu ardoare divorţul.

— Ţi-am încredinţat eu dorinţa asta?

— Am spus *cred că ştiu*, şi m-am gândit să fiu pe plac Maiestăţii Voastre, pregătind-o pe împărătească pentru acest sacrificiu.

— Da, în mod brutal, după obiceiul dumitale.

— Sire, nu-ţi poţi schimba firea; la început am fost prefect la Oratorieni şi le porunceam copiilor neascultători; mi-a rămas ceva din nerăbdările mele tinereşti. Sunt un copac care face fructe, nu-mi cereţi flori.

— Domnule Fouché, *prietenul dumitale* (şi Napoleon apăsă intenţionat pe cele două cuvinte), domnul de Tai-Leyrand recomandă un singur lucru slujitorilor lui: „Nu fiţi zeloşi”. O să împrumut de la el axioma asta, ca să ţi-o aplic; de data asta ai depus prea mult zel: nu vreau să aibă nimeni iniţiative pentru mine, nici în probleme de stat, nici în chestiuni de familie.

Fouché păstră tăcerea.

— Şi în legătură cu domnul de Talleyrand, continuă împăratul, cum se face că înainte de plecarea mea v-am lăsat duşmani de moarte iar acum vă regăsesc prieteni buni? Vreme de zece ani de ură şi de jigniri reciproce v-am auzit, pe dumneata numindu-l diplomat uşuratic, iar pe el numindu-te bădăran intrigant; pe dumneata dispreţuind o diplomaţie care pretindeai că merge singură, ajutată de victorie, pe el batjocorind etalarea zadarnică a unei poliţii pe care supunerea generală o făcea lesnicioasă şi chiar nefolositoare. Spune-mi, situaţia e oare chiar atât de gravă încât, sacrificându-vă naţiunii, cum spui, aţi uitat amândoi neînţelegerile? Pupă ce v-au apropiat persoane oficioase, v-aţi împăcat public, v-aţi vizitat public, v-aţi spus pe şoptite că e cu putinţă ca în Spania să dau de cuţitul vreunui fanatic, sau, în Austria, de o ghiulea de tun; v-aţi spus asta, nu-i aşa?

— Sire, răspunse Fouché, cuţitele spaniole se pricep la mari regi – dovadă, Hernie al IV-lea – iar ghiulelele austriece la mari căpitani – dovadă Turenne – şi mareşalul

de Berwick.

— Răspunzi cu o linguşire unui fapt, domnule. N-am murit şi nu vreau să-şi împartă cineva succesiunea mea în timpul vieţii mele.

— Sire, ideea asta e departe de orice gând, şi mai ales de al nostru.

— Dimpotrivă, e atât de aproape de gândul vostru, încât urmaşul meu era chiar ales, desemnat de voi! De ce nu-l ungeţi dinainte? Momentul e potrivit: papa tocmai m-a excomunicat! Ei, asta! Deci, coroana Franţei, domnule, crezi că se potriveşte pe orice cap? Dintr-un mare duce de Saxonia poţi face un rege al Saxoniei, domnule; dar pe marele duce de Berry nu-l poţi face regele Franţei sau împăratul francezilor; ca să ajungi rege trebuie să fii din sângele Sfântului Ludovic, iar ca să fii împărat trebuie să fii din sângele meu. E adevărat, domnule, că dumneata ai un mijloc de a grăbi clipa când n-o să mai fiu aici.

— Sire, spuse Fouché, aştept ca Maiestatea Voastră să mi-l indice.

— La naiba! Este să-i laşi pe conspiratori nepedepsiţi.

— A conspirat cineva împotriva Maiestăţii Voastre şi a rămas nepedepsit? Sire, numiţi-mi-i pe oamenii aceia.

— O, nu-i prea greu, o să-ţi numesc trei.

— Maiestatea Voastră vrea să vorbească despre pretinsa conspiraţie, descoperită de prefectul vostru de poliţie domnul Dubois?

— Da, prefectul meu de poliţie, domnul Dubois care nu-i ca dumneata, devotat naţiunii, domnule JTouche, ci mie!

Fouché ridică uşor din umeri; mişcarea, deşi abia vizibilă, nu scăpă neobservată de împărat.

— Ridică din umeri dacă nu îndrăzneşti să ridici glasul! continuă Napoleon. Nu-mi plac neîncrezătorii în materie de comploturi.

— Maiestatea Voastră îi cunoaşte pe oamenii despre care e vorba?

— Cunosc pe doi din tici: pe generalul Malet, un conspirator incorigibil…

— Maiestatea Voastră crede că generalul Malet conspiră?

— Sunt sigur de asta.

— Şi Maiestatea Voastră se teme de o conspiraţie condusă de un nebun?

— Te înşeli de două ori: mai întâi fiindcă nu mă tem de nimic; în al doilea rând, pentru că generalul Malet nu-i nebun.

— Este cel puţin stăpânit de «idee fixă.

— Da, dar monomania lui e cumplită, eşti de acord *cu* mine, fiindcă într-o bună zi el va profita de absenţa mea. aşteptând să fiu la trei sute de leghe, la patru sute, poate şase sute de leghe, ca să împrăştie deodată zvonul el am murit şi cu vestea asta să stârnească o răscoală.

— Maiestatea Voastră crede că lucrul acesta e cu puţinii?

— Câtă vreme n-o să am un moştenitor, da.

— Iată de ce am îndrăznit să-i vorbesc de divorţ Maietăiii Sale împărăteasa.

— Să nu vorbim de asta... Îl dispreţuieşti pe Malet, l-ai pus în libertate. Ştii un lucru, domnule, un lucru pe care ministrul meu de Poliţie ar fi trebuit să mi-l spună, şi pe care o să-l comunic eu ministrului meu de Poliţie? Acela că Malet nu e decât unul dintre firele unei conspiraţii nevăzute care se urzeşte chiar în sânul armatei!

— Ah, da. filadelfii... Maiestatea Voastră crede în magia pe care o exercită colonelul Oudet.

— Cred în Arenă, domnule, cred în Cadoudal[2], cred în Mureau[3]. Generalul Malet e unul dintre visătorii, exaltaţii, nebunii dacă vrei, care trebuie închişi şi vârâţi în cămaşa de forţă; şi dumneata l-ai pus în libertate! Iar îţi ce-l priveşte pe celălalt conspirator, domnul Servan o fi şi el un nebun, un regicid?

— Ca mine. Sire.

---

2. *** Cadoudal Ceorges (1771—!G04). conducător vandeean, a complotat împotriva primului consul şi a fost executat.**

3 **Moreau Jean-Victor <1763—1813), general francez, comandant a' Armate; Rinului, s-a opus politicii lui Napoleon şi a fost exilat. A fost ucis lingă D'/csda. lupţind împotriva armatei franceze.**

— Da, dar un regirid din şcoala Girondei, un foi amant al doamnei Roland, un om care, ca ministru al lui Ludovic al XVI-lea, l-a trădat pe Ludovic al XVI-lea şi care, ca să se răzbune că a căzut în dizgraţie, a organizat mişcarea de la 10 august

— Împreună cu poporul.

— Eh, domnule, poporul nu face decât ce-l pui să facă! Iată de pildă cele două cartiere, Saint-Marceau? i Saint-Antoine, atât de neastâmpărate, cu domnii Alexand: e şi Santerre, se mai agită oare, acum când mâna mea e deasupra lor? Nu-l cunosc pe cel de-al treilea fanatic. F3 ore. ni Guyot, dar îi cunosc pe Malet şi Servan, fereşte-te de ei doi. De altfel, unul e general, iar celălalt colonel; e un prost exemplu ca, sub un guvern militar, doi ofiţeri să conspire.

— Sire, vor fi supravegheaţi…

— Şi acum, domnule, îmi ră/nâne să-ţi fac reproşul cel mai grav, pe care aveam să ţi-l adresez.

Fouché se înclină ca un om care aşteaptă.

— Ce-ai făcut cu spiritul public, domnule?

Alt ministru ar fi cerut să i se repete întrebarea. Fouché o înţelese perfect; doar că, pentru a cotiga Ijjvqp să răspundă, păru că n-a înţelesbine.

— Spiritul public? repetă el. Mă întreb ce vrea să spună Maiestatea Voastră.

— Vreau să spun, continuă Napoleon, a cărui irinie se tocea în vorbe, că ai lăsat minţile să rătăcească asupra evenimentelor zilei şi că ai îngăduit să se interpreteze ultima mea campanie marcată la fiecare pas de succese, că e campanie plină de necazuri. Vorbele pornite de ia Paris sunt cele care fac străinătatea să se răscoale. Ştii pe ce cale îmi ajung la ureche? Prin Petersburg 5 Am duşmani, slavă Domnului, iar dumneata le îngădui să vorbească liber; îi laşi să spună că mi-a scăzut autoritatea, că-naţiunea e scârbită de politica mea, că mijloacele mele de acţiune s-au restrâns. Rezultă de aici că A.ustria, care crede în toate balivernele astea socoteşte că momentul e prielnic ca să mă atace… Dar pe duşmani, dinăuntru şi din

afară, o să-i extermin pe toţi! Dar apropo, ai primit scrisoarea mea din 31 decembrie?

— Care, Sire?

— Cea datată din Benevent.

— În care era vorba de fiii emigranţilor?

— Îmi face impresia că ai cam uitat-o.

— Maiestatea Voastră vrea să i-o repet cuvânt cu cuvânt?

— Nu mă supăr defel să mă asigur de memoria durv. laie. Şti vedem.

— Mai întâi, spuse Fouché scoţând un portofel din buzunar, iată scrisoarea.

Şi o scoase din portofel.

— Ah, spuse Napoleon, o ai la dumneata?

— Sire. nu mă despart niciodată de corespondenţa autografă a Maiestăţii Voastre. Când eram pedagog la Oratorieni, Îmi citeam în fiecare dimineaţă breviarul; de când sunt ministru al Poliţiei, citesc în fiecare dimineaţă scrisorile Maiestăţii Voastre. Iată, continuă Fouch6 fără s-o deschidă, ce conţinea scrisoarea…

— Domnule, nu cer textul, ci substanţa lui.

— Ei bine, Maiestatea Voastră îmi spunea că unele familii de emigranţi şi-au sustras copiii de la recrutare, ţinându-i într-o lene vinovată; ea adăuga că doreşte să întocmesc o listă conţinând zece asemenea familii de fie – care departament şi cincizeci pentru Paris, ca să trimit la şcoala militară de la Saint-Cyr pe toţi tinerii din familiile acestea în vârstă de peste optsprezece ani. Maiestatea Voastră adăuga, de asemenea, că dacă o să se plângă, trebuie să răspund că aceasta e pur şi simplu dorinţa sa…

— Bine! Nu vreau ca din cauza supărătoarei împotriviri a familiilor care nu fac parte din acest sistem, o părticică a Franţei, oricât de mică ar fi, să se poată sustrage sforţărilor pe care le face generaţia prezentă pentru gloria generaţiei ce va veni… Acum du-te, asta-i tot ce aveam să-ţi spun.

Fouché se înclină, dar cum nu se retrăgea cu graba cuiva căruia i s-a cerut să plece, Napoleon îl întrebă:

— Ce mai este?

— Sire, răspunse ministrul, Maiestatea Voastră mi-a spus multe lucruri ca să-mi dovedească faptul că poliţia mea e slabă.

— Şi ce-i cu asta?

— Eu n-o să-i spun decât unul singur, ca să-i dovedesc contrariul. La Bayonne, Maiestatea Voastră s-a oprit două ore.

— Da.

— Maiestatea Voastră a cerut să i se prezinte un raport.

— Un raport?

— Da, în legătură cu plângerile pe care credea că le are împotriva mea, şi cerând să fiu revocat şi înlocuit cu domnul Savary.

— Şi raportul e semnat?

— E semnat, Sire, şi aşa cum eu am asupra mea scrisorile Maiestăţii Voastre, tot astfel Maiestatea Voastră are asupra sa acest raport… acolo, Sire, în buzunarul stâng al hainei. Şi, cu degetul, Fouché arătă partea uniformei unde se afla buzunarul.

— Vedeţi, Sire, adăugă el, că poliza mea este la fel de bună, cel puţin în unele privinţe, cum erau cele ale domnilor Lenoar şi Sarlines.

Şi fără să aştepte răspunsul împăratului, Fouché, care era lângă uşă, ieşi mergând de-a-ndărătelea.

Napoleon nu răspunse; duse doar mina la buzunar, scoase o coală mare de hârtie îndoită în patru, o desfăcu, îşi aruncă privirea asupra ei, apoi privi spre uşă şi spuse cu un zâmbet imperceptibil.

— Ah. ai dreptate, tot tu eşti cel mai dibaci.

Şi rupând hârtia, azvârli bucăţelele în foc.

Apoi adăugă cu voce mai joasă:

— De ce nu eşti şi ca mai cinstit?

În clipa aceea uşierul anunţă:

— Excelenta Sa marele şambelan.

Şi chipul zâmbitor al prinţului de Benevent apăru înapoia celui al uşierului.

Poeţii nu născocesc nimic.

Când. În suita armatelor prusiene cate tocmai fuseseră înfrânte la Valmy, Goethe, acest prinţ al îndoielii, aces1 rege al sofismului, scria drama *Faust*. cu siguranţă că nu-şi închipuia că Dumnezeu îl şi crease pe eroul său om, la fel ca şi pe cel cu chip de diavol şi că amânioi aveau să se ivească fără încetare pe scenă, unul arătându-şi fruntea gânditoare, celălalt piciorul cu copilit.

Doar că Faust creat de Cel de Sus se numeşte Napoleon iar Mefisto se numeşte Talleyrand.

După cum Faust a cercetat toiul în ştiinţă, Napoleon a epuizat toiul în politică; şi după cum Mefisto l-a pierdut pe Faust spunându-i: „Mai mult! mai mult tot astfel Talleyrand l-a pierdut pe Napoleon spunându-i: „Mereu? Mereu?”

De asemenea, după cum Faust în clipele lui de silă încerca să scape de Mefisto, Napoleon în ceasurile lui de îndoială încerca să scape de Talleyrand; dar cum păreau a fi legaţi printr-un pact infernal, n-au putut fi despărţiţi decât atunci când sufletul visătorului, poetului, cuceritorului se prăbuşi în prăpastie.

Poate că dintre cele trei personaje chemate de împărat, cel a cărui inimă bătea cel mai tare era Talleyrand, cu siguranţă însă că el era cel ce se înfăţişa cu chipul el” mai zâmbitor.

Napoleon 51 privi cu un fel de înfrigurare nervoasă, apoi întinzând mâna spre el ca să nu mai înainteze, îi spuse:

— Prinţe de Benevent, n-am decât două cuvinte să-ţi spun. Ceea ce detest cel mai mult pe lume nu sunt oamenii care mă reneagă, ci aceia care, ca să mă renege, se reneagă pe ei înşişi. Răspândeşti peste lot zvonul că n-ai avut nimic de-a face eu moartea ducelui d’Enghien, peste tot spui că eşti străin de războiul din Spania. Străin ce moartea ducelui d’Enghien? M-ai sfătuit în scris să-i execut! Străin de războiul din Spania? Am scrisori în care mă rogi insistent să reiau politica lui Ludovic al XIV-lea!

Domnule de Talleyrand, lipsa de memorie e un defect

grav, în ochii mei: o să-mi trimiţi mâine cheia dumitale de şambelan care nu e numai destinată, ci dată dinainte domnului de Montesquiou.

Apoi fără să adauge un cuvânt, fără să-l concedieze pe prinţ, fără să-şi ia rămas bun de la el, Napoleon ieşi pe uşa care ducea în apartamentul Josephmei.

Domnul de Talleyrand se clătină ca în ziua când, pe treptele bisericii Saint-Dénis, Maubreuil îl doborâse dându-i o palmă; dar de data aceasta şocul nu-i zguduia decât averea, iar marele şambelan, asemeni lui Mefisto, se bleuia pe Salan să-l facă să-i restituie mai mult decât pierduse.

Iar acum, ne amintim că, în aceeaşi noapte, Napoleon îi spusese lui Cambaceres cu înainte de sfârşitul lunii aprilie o să fie pe Dunăre cu patru sute de mii de oameni; iată de ce, pe 17 aprilie, dimineaţa toată populaţia orăşeluiul Donauworih se îngrămădea pe străzile şi în pieţele oraşului.

Îl aştepta pe Napoleon.

Gemenii

Pe la nouă dimineaţa în mulţime se stârni maremântare, iar strigătele, ce alergau ca flacăra pe o dar a de praf de puşcă, dinspre capătul străzii Dillingen către centrul oraşului, vestiră că se întâmplă ceva nou.

Evenimentul îl constituia sosirea unui curier îmbrăcat în verde, galonat cu aur, care preceda trăsura împăratului, aflată la o jumătate de leghe în urma lui.

El străbătu iute strada Dillingen. făcând semne cu biciul ca lumea să se dea la o parte din faţa lui, apoi intră pe străzile întortocheate, care urcă spre partea de sus a oraşului, se ivi iarăşi în piaţa Castelului şi pătrunse sub poarta masivă a vechii mănăstiri a Sfintei Cruci, devenită palat regal.

Acolo fuseseră pregătite apartamentele pentru împărat şi-l aştepta generalul maior Berthier.

Sosirea curierului, de altfel, nu-i spunea nimic nou în plus prinţului de Neuchitel: înarmat cu o minunată lunetă de campanie şi urcat pe terasa mănăstirii, el recunoscuse,

cu zece minute înainte de sosirea curierului, trăsurile imperiale înaintând în goană mare pe drumul larg.

Pe 9 aprilie, arhiducele Carol trimisese la Mâinehen următoarea scrisoare, adresată *generalului-comandant* al *armatei franceze*, fără altă adresă. Să fi fost împăratul Napoleon cel pe care arhiducele Carol îl desemna prin titlul acesta, arătând *în* pentru el, ca şi pentru abatele Loriquet marchizul de Buonaparte nu era decât generalcomandant al Maiestăţii Sale regelui Ludovic al XVI-lea? Dacă era aşa, arhiducele se dovedea încăpăţânat! Oricine ar fi fost general-comandant, mareşal, prinţ, rege sau împărat cel pe care-l desemna prin acest titlu, iată conţinutul scrisorii:

„Conform declaraţiei Maiestăţii Sale împăratul Austriei, îl previn pe domnul general-comandant al armatei franceze că am primit ordinul de a înainta cu trupele aliate sub comanda mea şi de a le socoti duşmane pe toate cele ce îmi vor opune rezistenţă14.

Scrisoarea era datată din ziua de 9; pe 12 seara Napoleon care se afla în acel moment la Tuileries fusese informat printr-o depeşă telegrafică despre acest început al ostilităţilor.

Împăratul plecase pe 13 dimineaţa şi pe 16 sosise la Pillingen unde-l găsise pe regele Bavariei care îşi părăsise capitala şi se retrăsese cu douăzeci de leghe.

Obosit după şaptezeci şi două de ore de marş, Napoleon se oprise la Dillingen ca să petreacă aici noaptea, şi-i făgăduise regelui fugar că-l va aduce în mai puţin de imeisprezece zile înapoi în capitala sa.

Apoi, dimineaţa la ora şapte plecase iarăşi şi, voind, fără îndoială să recupereze noaptea pierdută, sosea aici în mare grabă.

Străbătu ca fulgerul străzile, urcă povârnişul muntelui fără să încetinească pasul cailor şi coborî în sfârşit în curtea castelului pe peronul unde-l aştepta generalul snaior.

În discuţiile cu Napoleon, complimentele erau scurte; bnpâratul rosti un „Bună-ziua, Berthier!” pe care prinţul

de Neuchitel îl recepţionă mormăind şi rozându-şi unghiile ca de obicei, făcu un semn cu mâna celorlalţi membri ai statului major şi condus de vreo zece servitori postaţi ca nişte jaloane înaintă spre apartamentul care-i fusese pregătit.

O hartă mare a Bavariei, pe care fiecare copac, fiecare cădere de apă, fiecare vale, fiecare sat, fiecare ca şi chiar fuseseră indicate, îl aştepta deschisă pe o masă uriaşă.

Napoleon se îndreptă în grabă spre masă, în timp ce un aghiotant deschidea şi punea pe un gheridon trusa de voiaj, iar cameristul scotea patul din îmbrăcămintea lui de piele şi-l instala chiar în colţul salonului.

— Bine, i se adresă el lui Berthier punând degetul ps Donauworth, adică pe localitatea unde se afla, eşti în legătură cu Davoust?

— Da, Sire, răspunse Berthier.

— Cu Massena?

— Da, Sire.

— Cu Oudinot?

— Da, Sire.

— Atunci totu-i în ordine. Unde sunt?

— Mareşalul Davoust este la Regensburg. mareşalul Massena şi generalul Oudinot sunt la Augsburg; nişte ofiţeri trimişi de fiecare dintre ei o aşteaptă pe Maiestatea Voastră ca să-i comunice ştiri.

— Ai trimis spioni?

— Doi dintre ei sau şi întors, îl aştept pe cel de-al treilea, cel mai priceput.

— Pe urmă ce-ai mai făcut?!

— Pe cât mi-a fost cu putinţă, m-am conformat (danului Maiestăţii Voastre de a merge drept de la Regensburg asupra Vienei, pe marele drum al Dunării, lăsând în grija transportului fluvial bolnavii, răniţii, în sfârşit tot ce Blânienea oştirea.

— Bine! Vasele n-or să ne lipsească; am pus să fie Cumpărate toate pe care le-am putut găsi pe râurile şi pe fluviile Bavariei, şi trebuie să coborâre în Dunăre pe

măsură ce o să-i străbată afluenţii; am luat apoi o mie două sute din cei mai buni marinari ai mei de la Bologna, pentru cazul când vom avea de dat vreo luptă în insule. Ai pus să se cumpere lopeţi şi cazmale?

— Cincizeci de mii, sunt de ajuns?

— Nu sunt prea multe. Dar, într-un cuvânt, ce ai ordonat începând de pe 13 seara până acum?

— Mai întâi, am ordonat să se concentreze toate trupele la Regensburg.

— N-ai primit scrisoarea mea care-ţi dădea ordin, dimpotrivă, să le aduni pe toate la Augsburg?

— Ba da, Sire, atunci i-am dat un contraordin lui Oudinot şi corpului lui de armată, care erau de acum pe drum; dar am socotit că trebuie să-l las pe Davoust la Regensburg.

— Deci, armata e împărţită în două, o parte la Regensburg şi alta la Augsburg?

— Cu bavarezii între ele, sire.

— A fost vreo ciocnire pe undeva?

— Da, Sire, la Landsbut.

— Între cine şi cine?

— Între austrieci şi bavarezi.

— Ce divizie?

— Divizia Duroe.

— Bavarezii s-au comportat bine?

— Perfect, Sire; cu toate acestea au fost siliţi să se replieze în faţa unor forţe de patru ori mai puternice.

— Unde sunt în clipa de faţă?

— Acolo, Sire, în pădurea Diimbach, ocrotiţi de Abens;

— Câţi sunt?

— Aproape douăzeci şi şapte de mii.

— Iar arhiducele unde e?

— Între Isar şi Regensburg, Sire, dar zona e atât de împădurită, încât nu-i cu putinţă să avem informaţii precise.

— Să intre ofiţerul care vine din partea mareşalului Davoust.

Berthier transmise ordinul unui aghiotant care deschise o uşă şi chemă înăuntru un tânăr ofiţer de vânători calare, ce părea să aibă vreo douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani.

Împăratul aruncă spre noul venit o privire rapidă şi schiţă un gest de satisfacţie: era cu neputinţă să găseşti un cavaler mai frumos şi mai elegant ca acesta.

— Vii de la Regensburg, locotenente? întrebă el.

TDA, Sire, răspunse tânărul ofiţer.

— Aa ce oră ai plecat de acolo?

— La ora unu dimineaţa, Sire.

— Te-a trimis Davoust?

— Da, Sire.

— În ce situaţie era în momentul când ai plecat *1*

— Sire, avea cu el patru divizii de infanterie, o divizie de ciiirasieri, o divizie de cavalerie uşoară.

— Cu totul?

— Cincizeci de mii de oameni aproximativ. Sire; doar generalii Nansouty şi Espagne cu cavaleria grea şi o parte a cavaleriei uşoare, generalul Demont cu al patrulea batalion şi cu furgoanele cu «urniţii au trecut pe malul stâng al Dunării.

— Dar concentrarea împrejurul Regensburgului s-a făcut fără dificultate?

— Sire, diviziile Gudin, Morand şi Saint-Hilaire au mjuns fără să tragă un foc de puşcă, dar divizia Friant care le acoperea a fost în permanenţă în luptă cu duşmanul şi, deşi a distrus în urma ei toate podurile de pe Wils, e probabil că astăzi mareşalul Davoust este sau va fi atacat la Regensburg.

— Câte ore spui că ai făcut de la Regensburg până aici?

— Şapte ore, Sire.

— Câte leghe simt?

— Douăzeci şi două, Sire.

— Eşti prea obosit ca să pleci iarăşi peste două ore?

— Maiestatea Voastră ştie prea bine că nu poţi obosi în slujba Sa. Să mi se dea alt cal şi plec când vrea

Maiestatea Voastră.

— Cum te cheamă?

— Locotenentul Richard, Sire.

— Du-te să te odihneşti două ore, locotenente, dar peste două ore să fii gata.

Locotenentul Richard salută şi ieşi.

În clipa aceea, aghiotantul veni să-i spună ceva în şoaptă lui Berthier.

— Să intre trimisul mareşalului Massena, spuse împăratul.

— Sire, răspunse Berthier, nu cred să fie nevoie; l-am interogat şi am scos de la el tot ce era folositor de ştiut: Massena feste la Augsburg cu Oudinot, Molitor, Boudet, bavarezii, würtemburghezii, adică are aproximativ nouăzeci de mii de oameni. Dar cred că am ceva mai bun de oferit Maiestăţii Voastre.

— Ce anume?

— Spionul s-a întors.

— Ah!

— A trecut printre liniile austriece.

— Să intre.

— Maiestatea Voastră ştie că oamenii a. ceştia refuză adesea să vorbească de faţă cu mai multe persoane.

— Lasă-mă singur cu el.

— Maiestatea Voastră nu se teme?

— De ce să mă tem?

— Se vorbeşte despre iluminaţi, despre fanatici…

— Spune mai întâi să intre, şi o să văd în ochii lui dacă mă poţi lăsa singur cu el.

Berthier se duse să deschidă o uşiţă ce dădea într-un cabinet şi de acolo ieşi un bărbat de vreo treizeci de ani, îmbrăcat cu un costum de tăietor de lemne din Pădurea Neagră. Bărbatul făcu prin cameră câţiva paşi. apoi s-a opri în faţa lui Napoleon şi salută milităreşte.

— Dumnezeu s-o apere pe Maiestatea Voastră de rele, spuse el.

Împăratul îl privi.

— Ehei, suntem cunoştinţe vechi, viteazule!

— Sire, eu sunt cel care în ajunul bătăliei de la Austerlitz v-am dat, în bivuac, informaţii cu privire la poziţiile armatelor rusă şi austriacă.

— Informaţii pe deplin exacte, jupâne Schiick.

— Ah, pe toţi dracii! strigă falsul tăietor de lemne, folosind înjurătura cea mai utilizată de germani. împăratul mă recunoaşte! Atunci totul e în regulă.

— Da, spuse împăratul, totul e în regulă. Şi făcând un semn şefului de stat-major. continuă: cred eu mă poţi lăsa singur cu acest om, fără niciun inconvenient.

Aceasta era pesemne şi părerea prinţului de Neuehâtet, fiindcă se retrase cu aghiotanţii sâi-firă să facă nici cea mai măruntă observaţie.

— Mai întâi, spuse împăratul, lucrurile cele mai urgente. Poţi să-mi dai veşti despre arhiduce?

— Despre el sau despre arma la lui. Sire?

— Despre amândoi, dacă e cu putinţă.

— Desigur, vă pot vorbi despre amândoi: am un văr care slujeşte în armata lui, iar unul dintre cumnaţii mei e valetul lui.

— Unde e el şi unde e grosul armatei lui?

— Fără să socotim cei cincizeci de mii de oameni ai generalului Bellegarde, care merg din Boemia spre Dunăre şi care trebuie să lupte la Regensburg cu mareşalul Davoust, arhiducele are în subordine circa o sulă cincizeci de mii de oameni; pe 10 aprilie, prinţul cu vreo şaizeci de mii de oameni a trecut Innul.

— Poţi urmări pe hartă toate mişcările pe care ml le spui?

— De ce nu? Slavă Domnului, doar am fost la şcoală.

Împăratul îi arătă cu degetul spionului harta întinsă pe masă.

— Atunci, caută Innul pe hartă.

Spionul doar aruncă o privire spre ea şi puse degetul pe un punct situat între Passau şi Tittmaning.

— Iată, Sire, pe aici, pe la Braunau a trecut râul arhiducele; în acelaşi timp cu el, generalul Hohenzoliern, cu vreo treizeci de mii de oameni, l-a trecut mai jos de

Miilheim; în sfârşit, alt corp de vreo patruzeci de mii de oameni comandat... n-aş putea să vă spun de cine – nu poţi fi decât într-un singur loc o dată, iar eu eram în preajma arhiducelui pe care nu-l scăpăm din ochi – a trecut râul la Scharding.

— Deci, lângă Dunăre?

— Întocmai, Sire.

— Dar cum se face că deşi au trecut Innul pe 10, austriecii n-au înaintat mai mult?

— Fiindcă s-au împotmolit vreme de patru zile între Inn şi Isar; aşa că abia ieri au trecut Isarul în faţa Landshutului, iar situaţia a început să se agraveze.

— Cu bavarezii?

— Cu bavarezii; doar că aceştia, vreo douăzeci şi şapte sau douăzeci şi opt de mii la număr, neputând să reziste, s-au retras în pădurea de la Diimbach.

— Va să zică, nu mai suntem decât la vreo douăsprezece leghe de duşman?

— Nici măcar atât, fiindcă de azi dimineaţa va mai fi înaintat. E adevărat că nu mergi repede când eşti silit să treci o grămadă de nuri mici.

— Cum sunt Abens la stânga, micul şi marele Laber la dreapta – păduri, deluşoare, mlaştini, şi n-ai decât două şosele, cea de la Landshut la Neustadt, şi cea de la Landshut la Kelheim.

— Îi mai rămânea cea de la Eckmühl, care duce mai direct la Regensburg.

— Sire, am văzut trupele austriece apucând-o pe celelalte două drumuri şi, ştiind că Maiestatea Voastră trebuia să fie sosit azi la Donauworth şi că doreşte să gibă ştiri, am plecat şi iată-mă aici.

— E bine, nu-mi spui mare lucru, dar, în sfârşit, îmi spui ce ştii.

— Maiestatea Voastră să-mi pună şi alte întrebări.

— Despre ce?

— Despre starea de spirit în ţară de pildă; despre societăţile secrete, despre Sfânta Wehme.

— Cum, aşa, va să zică te ocupi şi de lucruri de-

astea?

— Deţin toate ştirile privind ţara mea, Sire.

— Ei bine, fie, nu cer decât să ştiu ce gândeşte despre noi Germania.

— E pur şi simplu exasperată din cauza francezilor, care nu se mulţumesc doar s-o bată şi s-o înjosească, ci o ocupă şi o înghit.

— Deci, nemţii tăi nu ştiu proverbul mareşalului de Saxonia: „Războiul trebuie să hrănească războiul! J

— Ba da. Sire, îl ştiu, dar ar prefera să fie ei hrăniţi, decât să-i hrănească pe alţii. S-a ajuns la punctul în care oamenii discută cum să scape de prinţii care nu ştiu să scape de dumneavoastră.

— Aha! Şi prin ce mijloace să scape?

— Prin două mijloace, Sire: primul ar fi o insurecţie generală.

Napoleon schiţă din buze o strâmbătură de dispreţ.

— Asta s-ar putea întâmpla dacă aş fi înfrânt de arhiducele Carol, dar…

— Dar? repetă spionul.

— Dar o să-l înfrâng, spuse Napoleon, aşa că insurecţia n-o să aibă loc. Să trecem la cel de-al doilea mijloc de eliberare.

— Cel de-al doilea e o lovitură de cuţit, Sire.

— Eh! Nu se ucide un om ca mine!

— Şi totuşi Cezar a fost ucis!

— Ah! împrejurările erau cu totul diferite; apoi pentru Cezar a fost o mare fericire să fie ucis. Avea vreo cincizeci şi trei de ani, adică vârsta la care geniul omului intră în declin. Fusese întotdeauna fericit. „Zeiţei Fortuna îi plac tinerii!”, cum spunea Ludovic al XIV-lea domnului de Villeroy. Poate că ea avea să-i întoarcă spatele.

Una sau două înfrângeri şi Cezar n-ar mai fi fost un Alexandru, ci un Pirus sau un Hannibal. A avut noroc că a găsit vreo douăzeci de neghiobi care n-au priceput că Cezar nu era un roman anume ci spiritul Romei. L-au ucis pe împărat, dar din însuşi sângele lui s-a născut im – periul! Fii liniştit, eu n-am vârsta lui Cezar. Franţa. În

1809, nu a ajuns acolo unde era Roma în anul 44. Înainte de Cristos: n-o să fiu ucis, jupâne Schlick.

Şi Napoleon începu să râdă de izbucnirea aceasta de factură istorică pe care o avusese din pricina unui ţăran din Baden. drept că ea răspundea nu atât ţăranului respectiv, cât gândului său.

— Orice este cu putinţă, Sire, răspunse Schlick, totuşi o invit pe Maiestatea Voastră să fie atentă la mâinile celor ce se vor apropia prea mult de ea, şi mai ales când mumie acestea vor fi ale unor membri ai Uniunii Virtuţii.

— Credeam că toate asociaţiile astea sunt desfiinţate.

— Sire, prinţii germani şi mai ales regina Luiza le-au reactivat, astfel încât la ora aceasta în Germania sunt poate două mii de tineri care au jurat să vă asasineze.

— Şi secta asta îşi are locurile ei de adunare?

— Fără îndoială, Sire; nu numai locurile ei de adunare, ci şi formulele, iniţierea, deviza şi semnele ei, de recunoaştere.

— Cum de ştii asta?

— Sunt şi eu membru al ei.

Napoleon făcu fără voie un pas înapoi.

— O, nu vă temeţi, sire. Fac parte din ea, aşa cum scutul face parte din armură: ca să pareze loviturile!

— Şi unde se întruneşte societatea asta?

— Oriunde există o subterană sau o ruină; germanii sunt foarte amatori de pitoresc, după cum ştie Maiestatea Voastră, şi amestecă poezia în toate. Iată, de pildă, dacă Maiestatea Voastră se duce la Abensberg şi vizitează vechiul castel – castelul în ruine din vârful muntelui, de deasupra văii – să ştie că în una dintre sălile lui am fost primit acum opt zile…

— Bine, spuse Napoleon, fără să acorde informaţiei acesteia mai multă atenţie decât necesita, n-o să uit lucrul ăsta. Acum du-te! O să veghez să se aibă grijă de tine.

Schlick salută şi ieşi pe uşa pe care intrase.

Napoleon rămase gânditor.

„O lovitură de cuţit, murmură el; are dreptate, se dă repede şi se primeşte repede! Şi Henri al IV-lea pregătea o

campanie împotriva Austriei, când a fost ucis cu o britură de cuţit, dar Henri al IV-lea avea cincizeci şi şapte. de ani; asemeni lui Cezar îşi terminase opera; eu n-am terminat-o pe a mea şi pe urmă, marile nenorociri r. u vin decât după cincizeci de ani, Hannibal, Mitridate. Cezar, Henri al IV-lea... E iji Alexandru care a murit la trei7 eci şi trei de ani, dar adaugă el, să mori ca Alexandru nu-i o nefericire..."

În clipa aceea intră un aghiotant.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Napoleon.

— Sire, răspunse aghiotantul, a sosit un ofiţer al arnatei din Italia, din partea vice-regelui. Maiestatea Voastră doreşte să-l vadă?"

— Da, fără îndoială, chiar în clipa asta, răspunse Napoleon. Să intre!

— Intră, domnule, spuse aghiotantul.

Ofiţerul apăru în pragul uşii, ţinându-şi în mână tri-CL-tnul.

Eva un tânăr de douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani. purtând uniforma ofiţerilor de stat-major ai vice-regelui, adică haina albastră cu eghileţi de argint şi cu guler brodat cu fir de argint.

În ce priveşte înfăţişarea, trebuie să fi avut ceva deosebit, fiindcă văzându-l, Napoleon care se pregătea să vorbească, se opri brusc, apoi măsurindu-l pe tânăr din cap până-n picioare întrebă:

— Ce rost are mascarada asta, domnule?

Tânărul privi împrejur ca să vadă cui se adresa interpelarea, dar constatând că e singur cu împăratul, răspunse:

— Sire, iertaţi-mă, nu înţeleg.

— Ce-i cu haina asta albastră, în locul celei verzi pe care o purtai adineauri?

— Sire, de doi ani, de când am cinstea de a face parte din statul-major al Alteţei Sale vice-regele, n-am purtat altă haină decât aceea în care am onoarea de a mă înfăţişa Maiestăţii Voastre.

— Când ai sosit?

— Acum am coborât de pe cal, Sire.

— De unde vii?

— De la Pordenone.

— Cum te cheamă?

— Locotenentul Richard.

Napoleon îl privi pe tânăr cu şi mai multă atenţie.

— Ai vreo scrisoare de-a lui Eugene care să te acrediteze pe lângă mine?

— Da, Sire.

Şi tânărul ofiţer scoase din buzunar o scrisoare cu blazonul vice-regelui Italiei.

— Ce-ai fi făcut dacă scrisoarea asta ţi-ar fi fost luată, întrebă Napoleon, sau dacă s-ar fi pierdut?

— Alteţa Sa m-a pus s-o învăţ pe dinafară.

— Ei, domnule, întrebă Napoleon, vrei să-mi spui cum se face că acum o oră soseai de la Regensburg în costum de vânător de gardă, iar acum zece minute vii de la Pordenone în costum de ofiţer de stat-major al lui Eugene? Cum de eşti însărcinat să-mi dai ştiri de la Davoust şi în acelaşi timp, de la vice-regele Italiei?

— Scuzaţi-mă, Sire, Maiestatea Voastră nu cumva spune că acum o oră a venit, din partea mareşalului Davoust, un ofiţer de vânători de gardă?

— Acum o oră, da.

— De douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani?

— De vârsta dumitale.

— Care-mi seamănă?

— Allt de mult încât puteţi fi confundaţi!

— Şi pe care cum îl cheamă? Maiestatea Voastră să mă ierte dacă o interoghez, dar sunt atât de bucuros!

— Pe care-l cheamă locotenentul Richard.

— E fratele meu, Sire, fratele meu geamăn! Nu ne-am mai văzut de cinci ani.

— Ah, înţeleg… Ei bine, o să vă vedeţi.

— O, Sire, doar să-l îmbrăţişez pe dragul meu Paul şi plec numaidecât.

— Eşti în stare să pleci iarăşi?

— Sire, nădăjduiesc să am cinstea de a primi ordinele Maiestăţii Voastre.

— Bine, îmbrăţişează-ţi fratele şi fii gata de plecare.

Tânărul în culmea bucuriei salută şi ieşi.

Napoleon rămas singur rupse sigiliul scrisorii

După primele îâriduri, fruntea i se înnegura.

„Vai. Eugene, spuse el, afecţiunea ce ţi-o port m-a orbit; eşti bun colonel, mai puţin bun ca general, rău general-comandant! Armata din Italia e în retragere spre Sicilia. O întreagă ariergardă capturată din pricina greşelii generalului Sahuc. Încă unul care s-a plictisit de război. Din fericire, n-o să am nevoie de armata din Italia. Berihier! Berihier!”

Şeful de stat-major apăru.

— Planul meu e stabilit spuse Napoleon. Zece curieri să fie gala să-mi transmită ordinele: fiecare ordin să fie scris în trei exemplare şi trimis la destinaţie pe trei căi diferite.

Ruinele de la Abensberg

În timp ce Napoleon le dă celor zece mesageri ordinele al căror rezultat îl vom vodca îndată; în timp ce fraţii Paul şi Louis Richard – caic nu se mai întâlniseră de cinci am şi a căror uimitoare asemănare dăduse naştere ciudatei încurcături petrecute sub ochii noştri – se aruncă unul în braţele celuilalt cu afecţiunea unor fraţi pe care un glonţ sau o ghiulea îi poate despărţi pentru totdeauna, să spunem ce se întâmpla în oraşul Abensberg, aflat la şapte, opt leghe de Regensburg.

Patru tineri de şaisprezece – optsprezece ani, studenţi unul la universitatea din Heidelberg, altul la cea din Tübingen, al treilea la aceea din Leipzig, iar al patrulea la universitatea din Goltingen se plimbau la braţ cântând marşul maiorului Schill, care ridicase la Berlin stindardul revoltei împotriva lui Napoleon.

La sunetele acestui cântec, alt tânăr de douăzeci-douăzeci şi unu de ani ce stătea lângă o fată de şaisprezece ani care broda în timp ce sora ei, o copilă de nouă ani se juca într-un colţ cu o păpuşă, tresări, se ridică şi se duse la fereastră.

În momentul când cei patru cântăreţi treceau, ei îi

zăriră fruntea ce pălise, lipită de geam şi-i făcură un semn abia vizibil căruia el îi răspunse la fel.

Fata, văzându-l că se ridică, 11 urmărise neliniştită cu privirea şi oricât de puţin vizibil fusese semnul prin care răspunsese ea îl observase.

— Ce-i cu tine, Friederich? întrebă ea.

— Nimic, dragă Margareta, răspunse tânărul aşezându-se din nou lângă ea.

Tânăra pe care am numit-o Margareta era în toate privinţele demnă să poarte acest nume, dacă-i socotim drept patroană creaţia poetică a lui Goelhe, care făcea pe atunci furori în Germania.

Era blondă ca o adevărată fiică a lui Arminius, cu ochi albaştri precum cerul. Părul lung, când îl desfăcea, ajungea până la pământ, iar când se apleca pe malul râului Abens ca să se privească, asemeni unei ondine, în apa limpede, aceasta care, şuşotind de uimire, se ducea să se verse în Dunăre, credea că oglindeşte chipul vreunei femei preschimbate în floare, sau al vreunei flori preschimbată în femeie.

Sora ei nu era încă decât una dintre acele încântătoare copile roz şi albe ce se joacă în nisipul de aur presărat din belşug de destin pe poteca minunată pe care se intră în viaţă.

Cât despre studentul care, auzind cântându-se marşul maiorului Schill, îşi lipise fruntea de fereastră, iar la chemarea Margaretei se aşezase iarăşi lângă ea, era, după cum am spus, un tânăr de vreo douăzeci de ani, de statură mijlocie, un pic slăbit, fie de oboseală, fie de veghe, fie din cauza vreunuia dintre gândurile cumplite ce se citesc pe chipul unor Cassius şi Jacques Clement; părul blond, lung, ondulat natural îi cădea pe umeri; gura mică, dar exprimând hotărârea lăsa să se vadă, când se deschidea, dinţii albi ca perlele. O expresie de melancolie nedesluşită i se citea pe chip. „Nimic”, spusese el aşezându-se din nou lângă

Margareta, dar răspunsul n-o liniştise pe fată; şi cu toate că ea nu-i răspunsese şi, pe cât se părea, începuse să

lucreze din nou cu mai multă atenţie, Friederich, care o învăluia cu privirea lui arzătoare, putuse vedea două lacrimi tăcute, ivindu-se pe genele-i lungi, tremurând o clipă în vârful lor ca două perle, apoi căzând pe tapiserie.

Fetiţa care-şi părăsise colţul unde se juca, pentru a-i cere Margaretei un sfat cu privire la îmbrăcămintea păpuşii sale, văzu şi ea căzând aceste lacrimi, fiindcă întrebă cu indiscreta şi naiva curiozitate a copiilor.

— De ce plângi, surioară Margareta 7 Te necăjeşte iarăşi Friederich?

Cuvintele acestea îl loviră pe student drept în inimă.

Tânărul se lăsă să cadă la picioarele fetei:

— O, Margareta, draga mea, iartă-mă!

— Ce să-ţi iert? întrebă fata. ridicând spre iubitul ei ochii frumoşi, încă umezi de acea rouă a inimii numită lacrimi.

— Iartă-mi tristeţea, preocupările, chiar nebunia!

Fala dădu din cap, dar nu răspunse nimic.

— Ascultă, continuă Friederich, poate că mai e o cale ca să fim fericiţi.

— Care? Vorbeşte! răspunse fata; şi dacă îmi stă în puteri să te ajut în lucrarea asta îngerească numită fericire. chiar de-ar trebui să-mi jertfesc viaţa, o să fii fericit, Slaps!

— Ei, bine, să obţinem de la tatăl tău învoirea de a ne căsători, fără zăbavă, şi odată căsătoriţi, să fugim, să părăsim Germania, ca să mergem într-un colţ al lumii unde numele *omului acestuia* să nu fi ajuns.

— Îmi ceri două lucruri cu neputinţă de îndeplinit, sărmane Friederich, răspunse fata. Să-mi părăsesc tatăl! Ştii bine – de când mi-ai spus pentru prima oară că mă iubeşti, iar eu ţi-am răspuns, în simplitatea inimii mele, că şi eu te iubesc – că am pus o condiţie obligatorie la căsătoria noastră.

— Da, spuse Fritz ridicându-se şi strângându-şi capul în mâini. aceea de a nu-l părăsi pe tatăl tău, e adevărat.

Şi după ce făcu prin cameră câţiva paşi se duse şi se trânti într-un fotoliu, lângă fereastră.

Fata se ridică, la rându-i, şi îngenunche înaintea lui.

— Fii înţelegător, Fritz, spuse ea. Tu care cunoşti situaţia noastră, ştii ce puţină avere are tata; mama când a mur îi l-a lăsat cu un copil aproape în leagăn, iar eu am înlocuit-o pe ea în gospodărie şi în îngrijirea lui Lieschen…

— Ştiu, Margareta, că eşti un înger şi spunându-mi asta, nu-mi spui nimic nou.

— Aş fi putut crede că totuşi ai uitat, Friederich, tu care-mi propui să mă mărit ca să fug şi să-mi părăsesc tatăl.

— Dar dacă tatăl tău ar fi de. acord?

— Inimă egoistă ce eşti, spuse fata. Fără îndoială că ar fi de acord, fiindcă într-un talger ar pune fericirea mea, în celălalt singurătatea lui şi ar prefera să trăiască singur pentru ca fiica lui să fie fericită.

— N-o să trăiască singur, Margareta, fiindcă o s-o aibă lângă el pe mica Lieschen.

— Şi la ce altceva vrei să-i fie folositor un copil de opt ani, decât să-i facă viaţa amară? Parohia îi aduce tatii un venit de patru sute de taleri; mulţumită economiilor mele. suma asta ne ajunge la toţi pentru nevoile noastre; dar când altă femeie decât mine o să intre aici, cei patru sute de taleri o să fie de ajuns oare pentru existenţa a numai două persoane?

— Părinţii mei au ceva avere, Margareta: o să facă un sacrificiu şi tatălui tău n-o să-i lipsească nimic.

— Decât propria-i fiică, nerecunoscătorule! Decât fiica pe care tu i-o vei fi răpit! O, Staps, când ai intrat în casa asta într-o seară frumoasă de primăvară, salutându-i pe cei ce locuiesc în ea, lucrurile ba chiar şi pereţii cu vorbele astea prieteneşti: „Dumnezeu şi bucuria să fie alături de cei cu inima curată şi de cei umiliţi!” asta însemna cumva: „Domnule Stiller, primiţi oare în casă un om pe care fiica dumneavoastră Margareta îl va iubi şi care. când va fi iubit de ea, drept răsplată pentru primirea părintească ce i-a-vi făcut-o. pentru ospitalitatea arătată va face tot ce-i stă în putinţă ca să vă răpească fata, sub pretext că nu poate tril fericit decât într-o ţară în care n-a

ajuns numele lui Napoleon?”

— O, Margareta, totuşi nu pot fi fericit decât cu condiţia asta, îţi jur! Ba chiar mai mult. adăugă el cu glas aproape neauzit, n-o să fiu fericit decât călcându-mi jurămintele cele mai sfinte!

Margareta, fie că n-a auzit deloc aceste din urmă cuvinte pe care tânărul le rostise scrâşnind printre dinţi, fie că auzindu-le nu le-a înţeles, nu răspunse decât la prima parte a frazei:

— Spui că nu poţi fi fericit decât într-o ţară unde numele cumplitului împărat n-a ajuns încă? Unde-i tara asta? În ce parte a lumii se află? Ai fără îndoială un mijloc, sărmanul şi dragul meu smintit, de a ajunge la o stea de pe cei? Ba mai mult, cine-ţi spune că locuitorii planetei ăsteia nu se uită să vadă ce se întâmplă în lumea noastră?

— Ai dreptate, spuse Friederich. Încercând să zâmbească, nebunul sunt eu.

— Nu. Fritz, spuse Margareta cu o tristeţe adâncă. nu eşti nebun. O să-ţi spun eu ce eşti.

— Margareta…

— Eşli un conspirator, Fritz.

— Nu-l numeşti conspirator pe cel ce vrea să-şi elibereze ţara! strigă tânărul, iar privirea lui azvârtli fulgere

— Se numeşte conspirator, prietene, oricine face parte dintr-o societate secretă, dintr-o organizaţie tainică. Haide, priveşte-mă în faţă şi îndrăzneşte să-mi spui că nu faci parte din Burschenschaft.

— De ce aş tăgădui-o! Nu sunt alături de noi oare toate inimile cinstite din Germania?

— Îndrăzneşte să-mi spui, Friederich, că acest cântec al maiorului Schill pe care l-ai auzit şi te-a făcut să tresari, să te ridici şi să te duci la fereastră, nu-i un semnal!

— Margareta, răspunse Fritz, vezi cât te iubesc şi în co măsură dragostea pe care ţi-o port e gata să mă facă să 5 nfăptuiesc fapte ruşinoase. Da, fac parte din Uniunea Virtuţii, sunt un *Wissender*[4]; da, cântecul e un semnal; iar

4 **Iniţiat, părtaş al unei taine; termen datînd de pe vremea vechiului tribunal al**

ceea ce tu n-ai spus, Antihrist este la opt leghe distanţă de noi.

Ei bine, dacă mi-ai spune: „Friederich, să plecăm să fim fericiţi! Să trăim unul pentru celălalt «şi unul prin celălalt!" mi-aş uita prietenii, jurămintele, aş uita de Germania şi aş pleca împreună cu tine, Margareta, cu riscul ca numele meu să fie ţintuit cu un pumnal la stâlpul infamiei! Şi acum, îndrăzneşte să spui că nu te iubesc!

— O să vezi şi tu la rându-ţi dacă te iubesc şi eu, Fritz. De ce nu iei o puşcă? De ce nu intri în rândurile apărătorilor Germaniei? De ce nu lupţi în numele patriei tale? E adevărat că ţi-ai risca viaţa, dar orice german adevărat datorează propria-i viaţă Germaniei.

— M-am gândit şi eu, Margareta, dar omul acesta e vrăjit: întocmai ca vechii cavaleri din legendele noastre, trece prin foc, prin gloanţe şi ghiulele iar focul se stinge, gloanţele şi ghiulelele îl ocolesc!

— Da, deci pumnalul e cel mai sigur, nu-i aşa?

— Margareta…

— Fritz, iată-l pe tata! Te rog. ascunde-i ce n-ai putut să-mi ascunzi mie; te-ar blestema şi te-ar alunga!

— Să fie oare atât de rău german şi de bun francez? spuse Fritz cu un zâmbet amar.

— Nu-i nici german, nici francez, Fritz, e creştin şi deplânge toate războaiele pe care regii le numesc întâlniri glorioase, iar el măceluri crude. Inima lui bună îl face să viseze vremea când oamenii se vor iubi în loc să se urască!

Şi în timp ce mica Lieschen părăsindu-şi păpuşa şi jucăriile alergă înaintea pastorului Stiller, Margareta îşi reluă lucrul la tapiseria ei. deasupra căreia picurară alte două lacrimi, pe care nici măcar nu încercă să le ascundă, ca pe primele.

Pastorul se întoarse foarte trist, aproape abătut. Îşi îmbrăţişa cele două fete şi-i întinse mâna lui Friederich.

— Ce se mai aude? întrebă Staps.

— Iată ce, răspunse pastorul, ascultă.

Toţi ascultară şi auziră trompetele austriece chitind

Sfintei Wehrne (n. aut.).

Marşul lui Lützow.

— Ah, strigă vesel Friederich, iată-i în sfh sit pe răzbunători! Şi ieşi în fugă din casă pentru a fi printre primii care să-i salute pe soldaţii aceştia pe care arhiducele Carol îi numea salvatorii *Germaniei*. Era corpul de armată ai generalului austriac Thierry, care urma să ocupe poziţii la Amhofen.

Chiar atunci fură trimise iscoade pe drumul Regensburgului.

Informaţiile culese arătau că Napoleon sosise în dimineaţa aceea la Donauvvorth.

Ar fi greu de spus ce impresie făcu ştirea aceasta asupra soldaţilor austrieci; dar, cu siguranţă, ea avu darul de a stârni ura studenţilor din diverse universităţi, care nu se ştie de ce, de câtva timp, păreau să-şi fi dat întâlnire în orăşelul Abensberg.

Pentru a doua oară, patru studenţi ţinându-se de braţ străbătură oraşul cântând cântecul maiorului Schill, de parcă s-ar fi temut că prima oară nu l-a auzit toată lumea.

În afară de sosirea lui Napoleon la Donauworth, toate celelalte ştiri erau neclare: ofiţerii austrieci şi chiar generalul comandant nu cunoşteau niciun amănunt sigur asupra poziţiei armatei franceze; ei ştiau doar că grosul trupelor acesteia era la Regensburg şi la Augsburg.

Se făcu o oprire; oamenii şovăiau să se hazardeze fără informaţii mai sigure în regiunea asta împădurită şi întretăiată de o mulţime de râuri mici.

Se înnoptă; posturi de pază fură instalate cu toate măsurile de prevedere privind parola şi poziţia, ce se iau în faţa inamicului. Peste tot erau santinele, până şi pe podul mobil al vechiului castel Abensberg în ruină.

Santinelele erau schimbate din oră în oră. Cea care era de garda de la miezul nopţii la ora unu dimineaţa în acest post al vechiului castel, în clipa când bătu ultima lovitură a orei douăsprezece, văzu apropiindu-se de ea doi bărbaţi înfăşuraţi în mantale.

Omul strigă:

— Cine-i acolo?

— Prieteni! răspunse în germană unul dintre cei doi bărbaţi. Apoi, apropiindu-se de santinelă şi desfăcându-şi mantaua ca să arate că nu purta nicio armă, nici ofensivă, nici defensivă, îi spuse parola cu atâta siguranţă, încât santinela nu-i făcu nicio dificultate ca să-l lase să treacă pe el şi pe însoţitorul lui.

Cei doi bărbaţi o luară pe podul mobil şi pătrunseră în interiorul ruinelor.

După cinci minute apăru alt bărbat.

Acelaşi strigătline-i acolo?” se auzi, se luară aceleaşi măguri de precauţie, se rosti aceeaşi parolă. Paisprezece persoane înfăşurate tot în mantale cenuşii trecură astfel între orele douăsprezece şi douăsprezece şi un steri, mergând fie câte unul, fie în grupuri de două sau chiar trei, niciodată mai mulţi.

De îndată ce trecea fiecare dintre misterioşii bărbaţi scotea o mască neagră de sub manta şi şi-o punea pe faţă. Bătea ora douăsprezece şi un sfert când se înfăţişară ultimii doi care completau numărul de şaisprezece.

Pe aceştia îi vom urmări.

Ca şi ceilalţi trecură pe podul mobil, intrară printre ruine, dar odată ajunşi lângă un stâlp uriaş unde părea că se arcuieşte o boltă, acela dintre bărbaţi care mergea înaintea celuilalt se opri.

— Locotenente, spuse el cu voce joasă. În franceză, aminteşte-ţi că ceea ce facem nu-i o joacă de copii: dacă ne descoperă pe vreunul dintre noi, suntem morţi.

— Ştiu, răspunse celălalt, dar crezi că pot fi descoperit după accent?”

— Nici vorbă! Vorbeşti germana ca un german şi dacă o să fii descoperit, asta n-o să se întâmple din cauza felului în care vorbeşti.

— Atunci cum vrei să fiu descoperit? După chip nu se poate, fiindcă suntem mascaţi!

— O să vină clipa când va trebui să scoţi masca.

— Vin pentru prima oară la Abensberg şi abia de ieri sunt la Regensburg.

— Gândeşte-te bine!

— M-am gândit.

— Îţi spun încă o dată, ăsta nu-i un joc de copii, deşi copii sunt cei care-l joacă; e vorba de viaţă; dacă eşti bănuit te înjunghie!

— Vorbeşti despre viaţă cu despre ceva important unui om care îşi riscă zilnic viaţa pe un e'unp de bătaie.

— Pe un câmp de bătaie, da, foarte bine, la lumina zilei ca să mai câştigi un epolet sau o decoraţie; dar aici dacă ţi se întâmplă o nenorocire, dacă eşti ucis, lucrul ăsta o să se întâmple pe ascuns, în întuneric, în fundul unei pivniţe. Nu toată lumea priveşte cu indiferenţă posibilitatea de a fi ucis pe la spate, sau gâtuit între două uşi ca un ţar rus sau ca un vizir otoman.

— Jupâne Schlick, rosti cu glas hotărât bărbatul al cărui interlocutor încerca să-i inspire asemenea temeri, am primit o misiune, o voi îndeplini.

— Fie, spuse spionul, a trebuit să te previn; eşti liber să faci după cum te taie capul.

— Sunt prevenit.

— În caz de primejdie să nu contezi nicicum pe ajutorul meu; n-aş putea decât să pier odată cu dumneata, fără să le pot salva. Ţin tare mult la napoleonii Maiestăţii Sale împăratul francezilor, dar ţin şi mai mult la capul meu.

— N-am nimică-ţi cer decât lucrul pe care te-ai angajat să-l faci: să mă introduci printre membrii Uniunii Virtuţii şi să mă prezinţi drept un adept.

— Bagă de seamă că la cea mai mică primejdie te reneg rr. ai curând de trei ori decât o singură dată, ca sfântul Petru.

— Îţi dau voie.

— Îţi menţii hotărârea?

— Mi-o menţin.

— Atunci să nu mai discutăm.

Spur. ind acestea jupânul Schlick apăsă pe un arc ascuns în motivele sculptate ale unui stâlp care se învârti în jurul propriului ax dând la iveală o deschizătură îngustă, totuşi destul de largă pentru ca un om să poată trece.

O scară a cărei primă treaptă era la nivelul solului părea să ducă la o sală subterană; scara era luminată de o lampă atârnată chiar în interiorul stâlpului care putea avea o circomferinţă de douăsprezece picioare.

Ghidul aruncă dinapoia măştii o ultimă privire însoţitorului său, parcă pentru a-i spune: „Mai e vreme să te răzgândeşti!”

Şi într-adevăr, santinela nu-i putea vedea; nu se auzea niciun zgomot în vechile ruine, şi un cer negru fără stele şi fără lună părea să apese pe rupturile pe care mâna timpului le făcuse zidurilor uriaşe.

— Să mergem! spuse acela dintre cei doi bărbaţi pe care nu-l cunoaştem.

Ca şi cum n-ar fi aşteptat decât acest ultim cuvânt, ghidul începu să coboare scara în spirală.

Necunoscutul 11 urmă.

Înapoia lor uşa se închise.

Ajunşi jos, cel care îndeplinea oficiul de ghid se opri în faţa unei uşi de bronz în care bătu trei lovituri la intervale egale; fiecare dintre lovituri răsună asemeni unui tam-tam.

— Atenţie, spuse Schlick, uşa o să se deschidă şi dincolo ne aşteaptă paznicul.

Într-adevăr, uşa se deschise şi un om mascat apăru, în prag; era paznicul.

— Ce oră este? îi întrebă el pe cei doi tovarăşi.

— Ora la care se face ziuă, răspunse Schlick.

— Ce faci atât de dimineaţă?

— Mă trezesc de îndată ce se face ziuă.

— De ce?

— Ca să lovesc.

— De unde vii?

— Din Occident.

— Cine te-a trimis?

— Răzbunătorul.

— Dă-mi o dovadă a misiunii tale.

— Iat-o.

Şi-i înfăţişă pazniculuí o plăcuţă de lemn ortogonală asemănătoare celor ce se pun la cheile hanurilor din Germania.

Pe plăcuţă era scris cuvântul BADEN.

Paznicul verifică identitatea, apoi lăsă semnul de recunoaştere al noului venit să cadă într-o urnă, unde pusese plăcuţele celor sosiţi înaintea lui Schlick.

— El cine e? îl întrebă apoi pe Schlick, arătându-i-l cu degetul pe necunoscut.

— Un orb, răspunse acesta într-o germană foarte bună.

— Şi ce cauţi aici? întrebă paznicul.

— Lumină.

— Ai un naş?

— Mi-e naş cel dinaintea mea.

— Răspunde de tine!

— Întreabă-l pe el.

— Răspunzi de cel pe care ni-l prezinţi, frate 7

— Răspund pentru el.

— Bine, spuse paznicul, să intre în camera de meditaţie. Când va veni ceasul să fie primit, o să-l chemăm.

Şi, deschizând o uşă tăiată în zid, îl introduse pe însoţitorul jupânului Schlick într-un fel de celulă luminată de o lampă şi mobilată doar cu un scaun şi o masă de piatră, asemănătoare celor la care, după cum spune legenda Rinului, stă şi doarme, cufundat într-un somn vrăjit, împăratul Friederich Barbarosa, până când Germania se va trezi să-şi proclame unitatea.

Cât despre Schlick, lăsându-şi tânărul tovarăş să mediteze, înaintă spre un grilaj prin care se intra în sala principală.

Grilajul, împins de paznic, se deschise înaintea lui.

Uniunea Virtuţii

Grilajul, după cum am spus, se trăgea în lături, îngăduind intrarea într-o sală subterană, numită Sala de consiliu. Ea era toată tapetată în negru şi luminată de o lampă care atârna din tavan la capătul unui lanţ de fier.

Sub lampă se afla o piramidă de arme, compusă din

puşti, spade, pistoale, îngrămădite în dezordine, totuşi astfel încât, în caz de alarmă, fiecare să-şi poată alege numaidecât arma care-i convine. Lumina lămpii cădea asupra ţevilvr puştilor şi ale pistoalelor, pe lamele săbiilor şi spadelor scânteind ameninţător.

De cealaltă parte a piramidei de arme, în faţa grilajului de la intrare, se afla o masă de marmură neagră, destinată preşedintelui întunecatului sfat, aşezată pe o estradă cu trei trepte.

Înapoia mesei se vedea spătarul jilţului preşedintelui, deasupra căruia era un vultur de bronz, dar nu vulturul bicefal al vechii case de Habsburg, nici vulturul cu un singur cap al noii case de Prusia, nici vulturul bizantio al lui Carol cel Mare. Jilţul acesta avea ceva de fotoliu şi totodată de tron.

Şaisprezece butoiaşe pline cu praf de puşcă, aşezate circular de fiecare parte a piramidei de arme, slujeau drept scaune participanţilor. Ele arătau că, în caz de primejdie, era de datoria membrilor asociaţiei de a se arunca în aer şi de a-i arunca în aer pe tovar aşii lor, în loc de a se preda.

O singură uşă dădea în sală.

Poate că sub tapetul negru pe care l-am amintit, existau şi alte uşi, dar, dacă existau, erau ascunse privirilor, şi cunoscute doar de iniţiaţi.

Când grilajul se închise în urma lui Schlick, o pendulă nevăzută bătu ora douăsprezece şi jumătate.

Un bărbat mascat se desprinse dintr-un grup de membri şi rosti, urcându-se pe estradă:

— Fraţilor, ascultaţi-mă!

Se făcu tăcere şi fiecare se întoarse spre cel care cerea cuvântul.

— Fraţilor, continuă acesta, noaptea înaintează, timpul se scurge. Apoi, adresându-se pazniculuI: Veghetorule, câţi văzători sunt?

— Şaisprezece, cu mine, răspunse veghetorul.

— Atunci, al şaptesprezecelea este trădător, prizonier sau mort, spuse cel ce pusese întrebarea: căci cine ar îndrăzni să lipsească de la întâlnire, când aceasta are

drept ţel eliberarea Germaniei?

— Frate, răspunse veghetorul, al şaptesprezecelea nu-i nici trădător, nici prizonier, nici mort, e de gardă afară îmbrăcat în uniformă de soldat austriac.

— În acest caz. putem începe şedinţa?

Capelele se înclinară în semn deaprobare.

— Fraţilor, continuă vorbitorul, să nu uităm că aşa cum la congres fiecare ministru reprezintă un rege. tot astfel, aici, fiecare dintre noi reprezintă un popor. Veghetorule, rosteşte-le numele”.

Veghetorul rosti unul după altul următoarele nume:

— Baden, Nassau, Hesse, Württemberg, Westfalia, Austria, Italia, Ungaria, Boemia „Spania, Tirol, Saxonia, Luxemburg, Hanovra, Holstein, Mecklenburg, Bavaria.

La rostirea fiecăruia dintre aceste nume – cu excepţia Hanovrei – se răspunse „prezent”.

Reprezentanttul Hanovrei era cel ce făcea de gardă afară.

— Trage unul dintre numele acestea din urmă, continuă vorbitorul, iar fratele care va fi desemnat, va fi preşedintele nostru.

Veghetorul cufundă mina în urnă şi scoase o plăcuţă de lemn.

— Hesse, spuse el.

— Eu sunt, răspunse unul dintre participanţi.

Şi, în timp ce fratele care vorbise până atunci coborî cele trei trepte ale estradei, preşedintele care Eusese desemnat de întâmplare urcă şi se aşeză la masa de marmură.

— Fraţilor, rosti el, luaţi loc.

Cei cincisprezece membri se aşezară; un jilţ rămase gol – ora cel al reprezentantului Hanovrei.

— Fraţilor, spuse preşedintele, e vorba să primim un nou membru şi să tragem la sorţi care dintre noi va fi răzbunătorul. Mai întâi să facem primirea, apoi vom trage la sorţi. Cine este naşul noului frate?

— Eu, spuse Schlick, ridicându-se.

— Adică cine.

— Baden.

— Bine. Doi dintre cei mai tineri fraţi să se ridice şi să se ducă să-l aducă pe candidat.

Fiecare dintre participanţi îşi spuse cu glas tare vârsta; apoi cei doi mai tineri, reprezentanţii Bavarici şi Tirolului, în vârstă de douăzeci şi douăzeci şi unu de ani, se ridicară şi se duseră să-l caute pe neofit care, după o clipă, apăru la grilaj unde-l aştepta naşul său.

Era legat la ochi.

Cei care-l aduseră, îl conduseră patru sau cinci paşi îi sală, apoi se dădură în lături şi se duseră să se aşeze L locurile lor.

Doar naşul candidatului rămase lângă el.

Se făcu o linişte adâncă; toate privirile se întoarser; spre neofit; apoi, în mijlocul tăcerii, se auzi glasul preşedintelui întrebând poruncitor:

— Frate, ce oră e!

— E ora când stăpânul veghează, iar sclavul doarme răspunse candidatul.

— Şipune-o.

— N-o mai aud de când sună pentru stăpân.

— Când o s-o auzi?

— Când îl va fi trezit pe sclav.

— Unde-i stăpânul?

— La masă.

— Unde-i sclavul?

— La pământ.

— Ce bea stăpânul?

— Sânge.

— Ce bea sclavul?

— Propriile-i lacrimi.

— Ce vrei să faci cu ei doi?

— Să-l pun pe sclav la masă şi să-l culc pe stăpân fi păruiat.

— Eşti stăpân sau sclav!

— Niciuna nici alta.

— Şi ce eşti?…

— Încă nu sunt nimic, dar aspir să devin ceva.

— Ce? 5
— Văzător.
— Ştii care-i sunt îndatoririle?
— Le învăţ.
— Cine ţi le spune?
— Dumnezeu.
— Ai arme?
— Am frânghia şi pumnalul acesta.
— Ce este frânghia?
— Simbolul puterii şi unirii noastre.
După acest simbol ce eşti!
— Sunt unul dintre firele cânepei acesteia pe care unirea le-a apropiat, iar puterea le-a răsucit.
— De ce ai luat frânghia asta?
— Ca să leg şi să strâng.
— Dar pumnalul *1*
— Ca să tai şi să despart
— Eşti gata să juri că o să foloseşti frânghia şi pumnalul împotriva oricărui condamnat al cărui nume va fi înscris în cartea de sânge?
— Da.
— Jură.
— Jur!
— Te dăruieşti tu însuţi frânghiei şi pumnalului dacă s-ar întâmpla să trădezi jurământul pe care l-ai făcut pe sabie şi pe cruce?
— Mă dăruiesc 1.
— Bine; eşti primit în rândurile prietenilor Uniunii Virtuţii. Iar acum eşti liber, după cum ţi-e inima încrezătoare sau neîncrezătoare, să-ţi scoţi masca sau nu.
Tânărul, fără să şovăie, îşi scoase dintr-o singură mişcare legătura de pe ochi şi masca; în acelaşi timp, lăsă mantaua să cadă jos.
— Reproducem formula exactă a afilierii. A se vedea, pentru amănunte, drama Leo Burefcart pe care am scris-o acum vreo şaisprezece ani, împreună cu G6 rard de Nerval şi excelenta prefaţă asupra societăţilor secrete din Germania, pe care dragul nostru colaborator şi prieten a

scris-o singur (n.aut.).

— Cel ce nu se teme de nimic, spuse el, poate să privească şi să fie privit cu faţa descoperită.

Cei de faţă văzură un tânăr frumos de douăzeci şi cinci douăzeci şi şase de ani, cu ochi albaştri, cu părul şi mustaţa de culoare castanie, îmbrăcat într-o uniformă de student, deşi, după toate aparenţele, părăsise de mulţi ani băncile universităţii.

Dar în clipa când toate privirile erau îndreptate spre el, uşa de bronz a intrării din stâlpul central se deschise brusc şi cel de-al şaptesprezecelea afiliat care reprezenta Hanovra şi făcea de pază afară, intră înspăimântat.

— Fraţilor, spuse el, suntem pierduţi!

— Ce s-a întâmplat? întrebă preşedintele.

— În ruine au intrat peste o sută de persoane, care mi-au spus parola – aşa că i-am luat drept fraţi – şi care sunt pesemne duşmani gata să ne încercu iască!

— Ce te face să crezi asta?

— Mai întâi faptul că nu sunteţi decât şaisprezece aici.

— Şi?

— Apoi, înlocuit din gardă, am intrat, la rândul meu, în ruine, dar în loc să cobor, bănuind o trădare, m-am ascuns înapoia unui zid năruit şi l-am spionat pe cel care îmi urma şi care nu era defel de-ai noştri. După câteva clipe, un grup de vreo cincizeci de oameni, înarmaţi până-n dinţi a venit la el: şeful grupului a înaintat, iar santinela i-a lăsat pe toţi să treacă şi s-au răspândit printre ruine. Atunci am dat fuga să vă previn şi sper că am ajuns la vreme, dacă nu să vă salvez, cel puţin ca să mor cu voi… La arme, fraţilor, la arme!

Urmă o clipă de dezordine cumplită, în timpul căreia fiecare dădu fuga la arsenal şi luă arma care-i convenea. În mijlocul dezordinii, Schlick se apropie de candidat şi-i spuse iute:

— Pune-ţi masca şi să încercăm să fugim, sala are mai multe ieşiri.

— O să-mi pun masca, dar n-o să fug, răspunse

tânărul

— Atunci înarmează-te şi luptă!

Tânărul se repezi spre grămada de arme, dar, în timpul discuţiei cu Schlick, deşi fusese scurtă, tovarăşii lui puseseră mâna pe puşti şi pistoale, astfel încât lui nu-i mai rămase decât o spadă.

În acest timp, dinspre stâlp se auzi un zgomot de arme şi deodată pe uşa de bronz, pe care în graba lui reprezentantul Hanovrei n-o închisese bine, se iviră vârfurue ameninţătoare ale baionetelor.

— Foc! strigă preşedintele.

Afiliaţii îl ascultară, dar nu se auzi pecât un zgomot sec de pietre şi nu se văzură decât scântei ţâşnind la lovituri.

— Suntem trădaţi! strigară studenţii, puştile au fost descărcate. La uşile secrete, fraţilor, la uşile secrete!

Ca oameni ce prevăzuseră primejdia toţi se repeziră spre diferite locuri ale tapiseriei, dar aceasta fu sfâşiaia în cinci sau şase locuri, iar prin fiecare ruptură se văzură lucind arme.

Studenţii se opriră, priviră în jur; erau închişi într-un cerc de baionete, o sută cincizeci de soldaţi îmbrăcaţi în uniformă bavareză îi încercuiau.

— Fraţilor, spuse preşedintele, nu pe mai rămâne decât să murim! apoi ordonă cu glas scăzut: Daţi foc prafului de puşcă!

Ordinul circulă în rândul conspiratorilor care, prefficându-se că dau înapoi în faţa baionetelor, printr-o manevră îndemânatecă se retraseră spre centru urmăriţi şi presaţi de soldaţii bavarezi care-i înghesuiau din ce în ce mai mult.

Ajunşi în centru, studenţii luară câlţi de artilerie pregătiţi din vreme pentru eventualitatea aceasta; apoi fiecare îi aprinse şi se repezi spre butoiul care-i slujea drept scaun.

Dar un strigăt de mânie răsună: în locul fitilului dat prin sulf ţi înfăşurat în praful de puşcă fusese pus un fitil obişnuit care nu voia să ia foc.

— Suntem trădaţi, vânduţi! strigară din toate părţile – studenţii azvâritadu-şi armele.

— Fir-ar să ee! şopti Schlick la urechea însoţitorului său, mi se pare că lucrurile stau prost! adevărat, adăugă el cu glas şi mal. scăzut, că noi o să scăpăm oricum cu bine spunând cine suntem, fiindcă bavarezii sunt aliaţii împăratului dumitalo.

Tânărul străbătu cercul de soldaţi cu o privire a cărei strălucire se putea vedea chiar prin mască, şi rosti frângându-şi spada în loc de a o preda:

— E tot una; aş fi dorit să ne putem bate, chiar şi împotriva unor aliaţi.

Şi se alătură grupului de studenţi.

În acel moment, cercul soldaţilor bavarezi era atât de strâns, încât nu mai aveau de făcut decât cinci sau şase paşi pentru ca baionetele să atingă piepturile celor optsprezece conspiratori.

— Domnilor, spuse căpitanul care comanda trupa, în nunaele regelui Maximilian al Bavariei, sunteţi prizonieri!

— Asta se poate, răspunse preşedintele, fiindcă suntem sub tiomnia puterii; numai – că suntem prizonieri, dar nu ne-am predat.

— Puţin îmi pasă, răspunse ofiţerul, n-am venit aici să mă joc cu cuvintele; am venit să-mi fac datoria, îndeplinind ordinele pe care le-am primit.

— Prieteni, strigă preşedintele, suntem prizonierii regelui Bavariei, în mâinile regelui Bavariei, gata să pierim sub loviturile regelui Bavariei, ce acuzaţie îi aduceţi?

— Regele Bavariei, rosti un glas*, e un trădător 1

— Să fie şters din marea familie germanică! spuse altul

— Să nu se mai intituleze prinţ german şi să semneze *Aliat* al francezilor.

— Orice membru al uneia dintre societăţile noastre secrete să aibă dreptul de a-l înjunghia!

e – Orice membru al societăţii omeneşti să aibă dreptul să-l scuipe în faţă!

— Linişte! zise ofiţerul cu un glas cumplit

— Trăiască Germania I strigară toţi studenţii într-un glas.

— Linişte! repetă ofiţerul; aşezaţi-vă pe ut* singur rând, fără să opuneţi vreo rezistenţă.

— Fie, spuse preşedintele, dacă o facem ca să ne împuşcaţi. Adevăraţi soldaţi ai Germaniei, intraţi în rânduri.

Fiecare se aşează la locul lui cu capul sus şi cu privirea ameninţătoare.

Căpitanul scoase o hârtie din buzunar şi citi: „Căpitanul Ernest de Muhidorf va lua o sută cincizeci de oameni, va înconjura şi va cerceta ruinele castelului Abens berg care serveşte drept loc de întâlnire unei bande de conspiratori; îi va aresta pe toţi cei pe care-i va găsi i; sala numită de consiliu, care e vechea sală a Tribunalului secret; îi va pune pe un singur rând, dacă sunt zece va împuşca unul, dacă sunt douăzeci va împuşca dov şi aşa mai departe; După ceva termina execuţia, ceilalţi vor fi puşi în libertate.

München 16 aprilie 1809 Maxiirulian14

— Trăiască Germania! strigară în loc de răspuns prizonierii.

— Ascultă, îi spuse Schlick cu glas scăzut însoţitorului său, încearcă să schimbi locul, locotenente; cred că eşti tocmai al zecelea.

Dar cel căruia i se adresa nu răspunse şi nu se clinti.

— Domnilor, continuă căpitanul, nu ştiu ce sunteţi, dar eu sunt soldat, şi un soldat nu ascultă decât de ordin. Justiţia militară e expeditivă, iar eu sunt însărcinat să fac dreptate.

— Face ţi-o răspunse un glas.

— Faceţi-o, răspunseră toate glasurile în cor.

Căpitanul numără de la dreapta la stânga până la zece.

După cum îi spusese Schlick însoţitorului său, noul iniţiat era al zecelea.

— Ieşi din rând, spuse căpitanul…

Tânărul se execută.

— Dumneata eşti cel ce va plăti tributul sângelui, domnule, continuă ofiţerul.

— Bine, domnule, răspunse tânărul cu voce calmă.

— Eşti gata?

— Da.

— Ai vreo dorinţă de îndeplinit?

— Niciuna.

— N-ai rude, prieteni… familie?

— Am un frate. Omul care mi-a slujit de naş şi care, după ordinul pe care ni l-ai citit, trebuie să fie liber, după ce eu voi fi plătit pentru toţi, cunoscându-l pe fratele meu îi va spune cum am murit.

— Eşti catolic sau protestant?

— Sunt catolic.

— Poate vrei un preot?

— Îmi risc viaţa zilnic şi Dumnezeu, care-mi citeşte în inimă, ştie că n-am nimic să-mi reproşez.

— Deci nu ceri nici iertare, nici amânare?

— Am fost prins cu arma în mână, conspirând împotriva aliatului regelui Bavariei, deci împotriva însuşi regelui Bavariei, faceţi cu mine ce vreţi.

— Atunci fii gata să mori.

— Am spus că sunt gata.

— Eşti liber să-ţi păstrezinţasca pe faţă sau s-o scoţi: dacă o păstrezi o să fii înmormântat cu ea şi nimeni n-o să ştie cine-eşti.

— Dacă o păstrez, s-ar putea ci e de că am făcut-o ca să-mi ascund paloarea; o scot.

Şi tânărul, smulgându-şi masca, arătă o faţă zâmbitoare.

Se auzi un murmur de admiraţie printre conspiratori. Un soldat bavarez se apropie de prizonier, ţinând în mână o batistă împăturită.

Prizonierul înlătură cu un gest al mâinii pe om şi batista”.

— M-ai întrebat mai înainte dacă am vreo dorinţă, zise el cu aceeaşi hotărâre în glas şi aceeaşi demnitate în privire. Am una.

— Care? întrebă căpitanul.

— Sunt soldat ca dumneata, domnule, ofiţer. Cer să nu fiu legat la ochi şi să comand plutonul de execuţie.

— De acord!

— Ei bine, spuse tânărul, atunci aştept eu.

Unul dintre conspiratori ieşi din rânduri şi-i întinse mâna.

— Frate, zise e în numele Bavariei te salut ca pe un martir.

Ceilalţi şaptesprezece făcură la fel, fiecare în numele poporului pe care-l reprezenta.

Căpitanul îi lăsă, învins fără. Îndoială, de atotputernicia curajului asupra inimii de soldat.

Prizonierul se duse să se aşeze la zid.

— Stau bine aici, căpitane? întrebi el.

Căpitanul făcu un semn afirmativ.

— Să iasă opt oameni, comandă ei.

Opt oameni înaintară.

— Aşezaţi-vă la zece paşi de csudatonat, pe două rânduri şi ascultaţi comanda.

Cei opt Muneni se aşezări b zes paşi distanţă.

— Armele sunt încărcate? întrebă condamnatul

— Da, răspunse căpitanul.

— Asta îmi uşurează sarcina, zise limbind tânărul ofiţer.

Apei rosti eu glas tare:

— Atenţia, camarazii I

Privirile celor opt oameni se aţintiră asupra lui

— Pe umăr arm!

Soldaţii executară ordinul.

— Prezentaţi arm!

Ordinul fu executat cu o precizie militară.

— Ochiţi! continuă condamnatul.

Ţevile celor opt puşti se aplecară la direcţia lui.

— Naşule, zise el întrepuiându-se ca rat zâmbet, apropie o lumină de chipul meu casă poţi depune mărturie că finul tău îţi face cinste.

— E zadarnic, domnule, spuse căpitanul:

rectmoaştem că eşti un viteaz.

— În cazul ăsta, foc 1

Cele opt împuşcături se auziră ca una singură; dar, spre marea Un mirare, condamnatul nu mimai că rămase în picioare, dar nu simţi nicio durere.

— Trăiască Germania I strirt tatr-un glas studenţii? i soldaţii.

— Ce-i asta? întrebă condamnatul pipăindu-se şi nevenindu-i să creadă că mai trăieşte.

— O încercare, răspunse Schlick, prin care ai trecut cu slavă!

— Trăiască Germania! repetară toate glasurile.

— Acum, spuse finului lui Schlick tânărul care venise primul să-i strângă mâna salutându-l ca pe un martir, acum, frate, ai voie să păleşti şi îţi e îngăduit să tremuri.

Tânărul ofiţer plecă de lângă zid şi, ducându-se spre cel care-i vorbise, drept răspuns îi luă mâna punându-şi-o pe inimă.

— Mă înclin, spuse tânărul, inima mea bate mai repede decât a ta.

— Şi acum, fraţilor, întrebă prizonierul eliberat, condamnatul redat vieţii, nu avem de înfăptuit ceva?

— Fraţilor, spuse preşedintele căpitanului şi soldaţilor acestuia, l &saţi-ne singwri şi vegheaţi asupra noastră.

Căpitanul şi soldaţii se supuseră.

În acest timp, SchHck se apropie de finul său şi-i şopti:

— Pe naiba! Ai uncuraj nebun şi cred că începând de astăzi ai dreptul să te numeşti Richard Inimă de *Leu*.

Preşedintele urmări cu privirea pe fraţii de rang inferior care jucaseră rotorrfle de ofiţeri şi de soldaţi bavarezi, până când ultimul ieşi.

Apoi continuă întorcându-se spre iniţiaţi:

— Fraţilor, să ne reluăm locurile.

Şi se duse să se aşeze în jilţ în timp ce fiecare membru al asociaţiei se duse să-şi reia locul pe care-l părăsise ca să înfrunte primejdia.

— Tăcere, rosti preşedintele.

Zgomotxri păru ci piere, iar «cice semn de viaţă se stinse, chiar şi bătăile inimii.

— Răzbunătorilor, spuse preşedintele, ce oră e? Unul dintre cei de faţă se ridică.

— Cine e cel ce se ridică? îl întrebă Richard Inimă *de Leu* pe naşul său.

— Acuzatorul, răspunse Schlick.

Acuzatorul răspunse la întrebarea preşedintelui:

— E ora hotărârii.

— Răzbunătorilor, cum e vremea?

— Furtuna bubuie.

— Răzbunătorilor, în mâinile cui se află fulgerul?

— În mâinile lui Dumnezeu şi ale noastre.

— Răzbunătorilor, unde e Sfânta Wehme?

— Moartă în Westfalia, înviată în Bavaria.

— Ce dovezi aveţi?

— Însăşi adunarea noastră.

— Frate, îţi dau cuvântul ca să acuzi. Acuză! Noi vom judeca.

— Îl acuz pe împăratul Napoleon că încearcă să săvârşească ceea ce în ochii unui german e cea mai mare crimă, adică vrea să distrugă naţionalitatea Germaniei. Ca să distrugă naţionalitatea Germaniei l-a numit pe cumnatul său Murat mare duce de Berg, ca să distrugă naţionalitatea Germaniei l-a numit pe fratele său Jérôme rege al Westfaliei; ca să distrugă naţionalitatea Germaniei vrea să-l detroneze pe împăratul Francisc al II-lea şi să-l pună în locull, ui pe fratele său Joseph pe care spaniolii nu-l vor! în sfârşit, ca să distrugă naţionalitatea Germaniei pune astăzi Bavaria să se lupte împotriva Austriei, confederaţia Rinului împotriva Imperiului, prieten împotriva prietenilor, germani împotriva germanilor, fraţi împotriva fraţilor.

— Fraţilor, zise preşedintele, sunteţi pentru acuzator sau împotriva lui?

— Suntem pentru el, suntem cu el, acuzăm ca el. Trăiască Germania!

— Deci împăratul Napoleon este vinovat în ochii voştri?

— Da, răspunseră în cor conspiratorii.

— Şi ce pedeapsă merită?

— Moartea!

— Cine i-o va da?

— Noi.

— Cine dintre voi?

— Alesul sorţii. %

— Veghetorule, adu urna.

Veghetorul se supuse.

— Fraţilor, spuse preşedintele, o să punem în urni atâtea bile-albe câte provincii sunt aici, adunate prin reprezentanţii lor, plus o bilă neagră; dacă bila neagră rămâne în fundul urnei înseamnă că Dumnezeu ne dezaprobă intenţia şi ia asupră-şi răzbunarea, fiindcă ultima bilă va fi a lui. Acceptaţi ce vă propun?

— Da, răspunseră toate glasurile.

— Cel ce va lua bila neagră îşi va închina viaţa îndeplinirii misiunii sfinte?

— Da, rostiră toţi.

— Atunci să punem înăuntru bilele albe şi pe cea neagră! zise preşedintele.

Veghetorul răsturnă urna: şaptesprezece bile albe şi una neagră se rostogoliră pe masă.

Preşedintele numără cele şaptesprezece bile albe şi, numărându-le, le puse în urnă; apoi aruncă în urnă bila neagră şi, fără să le atingă cu mina, le amestecă pe toate scuturând urna.

După ce termină această operaţie spuse:

— Acum, deputaţii provinciilor o să tragă în ordine alfabetică, o bilă. Ce provincie reprezintă noul nostru frate?

— Alsacia, răspunse finul lui Schlick.

— Alsacia? strigară toţi conspiratorii, va şi zici eşti francez?

— Francez sau german, cum vreţi.

— Ai dreptate, strigară două sau trei glasuri, alsacienii sunt germani, aparţin marii familii germanice. Trăiască Germania I

— Fraţilor, spuse preşedintele, ce hotărâţi în legătură cu noul nostru frate?

— Că a fost primit, că e membru, că a fost pus la încercare şi că, de vreme ce Olanda, Spania şi Italia sunt reprezentate aici, de ce să nu fie şi Franţa?

— Bine, zise preşedintele, să ridice mâna cei ce sunt de părere că numele Alsaciei să fie pus în urnă împraună cu celelalte.

Toate mâinile se ridicară.

— Frate, continuă preşedintele, Alsacia e germană. Şi aruncă în urnă a optsprezecea bilă albi pe care i-o dădu veghetorul.

— Iar acum. zise el, să începem în ordine alfabetică. Şi chemă: Alsacia I

Tânărul înaintă spre urnă şi în momentul când vârî mâna în ea, pe faţa lui se putu vedea o şovăire, aşa cum nu se putuse desluşi atunci când comandase plutonului „foc!”

Scoase o bilă albă.

— Albă! strigă el, neputându-şi ascunde bucuria.

— Albă! repetară toate glasurile.

— Baden! chemă preşedintele.

Schlick vârî hotărât mâna în urnă şi scoase o bilă albi.

— Albă! rostiră toţi.

— Bavaria! continuă preşedintele.

Reprezentantul Bavariei înaintă, vâri mâna în urnă şi scoase bila neagră.

— Neagră, spuse el cu glas calm, aproape bucuros.

— Neagră! repetară toţi.

— Bine, spuse reprezentantul Bavariei, în trei luni Napoleon va fi mort sau eu voi fi împuşcat.

— Trăiască Germania! strigară toţi în cor.

Şi întrucât şedinţa îşi atinsese ţelul, prietenii Virtuţii se despărţiră.

Dacă s-ar fi ochit cu şase degete mai jos, regele

Franţei s-ar fi numit Ludovic al XVIII-lea

Într-o seară, într-un colţ al palatului imperial Schönbrunn, tânărul duce de Reichstadt stătea de vorbă cu fiii prinţului Carol şi (sporovăind între ei, copiii râdeau atât de tare, încât prinţul, care discuta probleme grave cu împăratul în alt colţ, temându-se ca Alteţele şi Maiestăţile lor să nu fie cumva stingherite de râsetele auguştilor copii, crezu că trebuie să intervină şi. din celălalt capăt al salonului, îi întrebă de ce sunt atât de veseli şi care-i motivul pentru care rid aşa.

— O, tată, răspunse cel mai mare dintre fiii arhiducelui, nu ne da atenţie, Reichstadt ne povesteşte cum te bătea merou taică-său şi asta ne înveseleşte grozav.

Arhiducele Carol care era un om tare de treabă, râse mai tare decât copiii; văzând asta, împăratul, arhiducii şi arhiducesele râseră la fel şi poate cu mai multă veselie decât arhiducele.

E adevărat că pe vremea când se râdea cu atâta sinceritate la Viena de înfrângerile ilustrului arhiduce, învingătorul de la Tengen, Abensberg, Landshut, Eckmühl şi Regensburg era mort.

Anecdota e adevărată; mi-a povestit-o regina Horfpnse în timpul celor opt zile de găzduire pe care a binevoit să mi le ofere în 1832, la castelul Arenenberg, la scurtă vreme după moartea regelui Romei.

Să consacram un capitol relatării acestei campanii din 18 e9, una dintre cele mai minunate ale lui Napoleon.

L-am lăsat pe împărat în ziua de 17 aprilie, la prânz, la Donauworth, Rata să dea ordine mareşalilor şi locotenenţilor săi. Acela căruia se grăbea cel mai taj e să i le trimită, fiindcă era cel mai îndepărtat şi, deci, urma să le primească într-un răstimp mai îndelungat, era mareşalul Davoust, care, după cum ştim, ocupa Regensburgul. Astfel, primul ofiţer pe care-l ceru Napoleon ca să-i înmâneze mesajele dictate de el însuşi fu locotenentul Paul Richard, dar prinţul de Neuchitel, rozându-şi unghiile şi cu o înfăţişare destul de stânjenită, îl anunţă pe împărat că-l folosise pe ofiţer pentru o misiune deosebită.

E drept că în locul lui îl oferea – dacă împăratul ţinea numaidecât ca depeşa să fie dusă de un ofiţer cu numele Richard – pe locotenentul Louis Richard, care sosea din Italia.

Dar împăratul declară că din moment ce nu trimitea înapoi mareşalului Davoust pe acelaşi om pe care i-l trimisese acesta, nu conta numele curierului, ci doar ca el să fie activ, viteaz şi inteligent.

Un ofiţer se prezentă.

Împăratul îi înmână depeşa adresată mareşalului Davoust.

În afară de aceasta, Berthier puse să se facă două copii după ea şi le trimise prin alţi doi oameni şi pe două drumuri diferite.

Ar fi fost mare nenorocire ca, din cei trei curieri, niciunul să nu ajungă-la destinaţie]

Iată care erau ordinele trimise de împărat mareşalului: „Să părăsească numaidecât Regensburgul, lăsând totuşi acolo un batalion ca să păzească oraşul;

Să pornească în sus pe Dunăre cu prudenţi, dar hotărât, înaintând între fluviu şi mulţimea de austrieci.

În sfârşit, să vină să se alăture lui Napoleon prin Abach şi Ober-Saal, în împrejurimile Abensbergului, în locul unde acesta se varsă în Dunăre”.

Ordinele acestea odată expediate lui Davoust, trebuia prevenit Massena.

Se găsiră alţi trei mesageri şi se expedie în trei exemplare ordinul următor:

„Împăratul ordonă mareşalului-Massena să părăsească oraşul Augsburg în dimineaţa zilei de18 ca să coboare pe drumul spre Pfaffenhofen spre Abens, în flancul stâng al austriecilor, împăratul urmând să conducă apoi marşul mareşalului spre Dunăre, spre Isar, Neustadt sau Landshut. Mareşalul va pleca, răspândind zvonul că merge în Tirol şi lăsând la Augsburg un comandant bun, două regi mente germane, toţi oamenii slăbiţi sau istoviţi, provizii, muniţii, astfel încât să reziste cincisprezece zile.

Împăratul recomandă mareşalului să coboare spre

Dunăre în grabă mare, fiindcă niciodată până acum n-a avut mai mare nevoie de devotamentul lui”.

Scrisoarea se încheia prin aceste trei cuvinte şi printr-o treime de semnătură, scrise de însăşi mâna împăratului:

Hărnicie şi grabă!

NAP.

Îndată ce aceste două mesaje plecară, Napoleon ceru să vină la el Locotenentul Louis Richard, dacă totuşi Berthier nu-l trimisese în misiune ca pe fratele lui.

Tânărul se înfăţişă, foarte bucuros că-l revăzuse pe dragul sau Paul, refăcut după două ore de odihnă şi gata să pornească Iarăşi la drum.

Împăratul îi înmână o scrisoare pentru prinţul Eugen, concepută astfel:

„Domnule, lăsându-te bătut la Pordenone, ai pierdut orice şansă de a intra cu noi în Viena, unde vom fi probabil pe la 15 ale lunii viitoare. Vino să te întâlneşti cu noi de îndată ce poţi şi mergi drept asupra capitalei Austriei: siinic nu 5-a schimbat din ordinele iniţiale pe care ţi le-am trimis.

Acestea fiind zise, prinţe, scrisoarea de faţă neavând alt tel, îl rog pe Domnul să te aibă-n pază.

Napoleon.

P. S. I-am transmis generalului MacDonald să se ducă la armata din Italia cu ordine deosebite pe care nu ţi le *xa*. comunica decât dumitale”.

Tânărul ofiţer primi scrisoarea chiar din mâinile împăratului, se înclină, ieşi, sări pe cal şi se făcu nevăzut. Îndată, după aceea împăratul părăsi Donauworth ple –, când spre Ingolstadt. Această localitate îl plasa între Regensburg şi Augsburg, adică în centrul mişcării.

Se cunosc distanţele care despart oraşul Donauworth de Regensburg şi de Augsburg.

La Donauwbrth era la douăzeci şi două leghe de Regensburg şi doar la opt-nouă leghe de Augsburg.

Din cauza aceasta, Massâna primi ordinele ce-l priveau pe la ora cinci şi îşi putu face îndată pregătirile de

plecare pentru a doua zi, pe 18, la prânz; în timp ce Davoust primi seara târziu ordinele ce-i erau destinate.

Mareşalului îi trebui toată ziua de 18, mai întâi ca să-şi adune cei cincizeci de mii de oameni, apoi ca să facă joncţiunea cu divizia Friant – care în timpul drumului străbătut de la Bayreuth la Amberg se aflase pentru scurtă vreme în luptă cu corpul de armată austriac al generalului Bellegarde şi prin buna sa comportare acoperise marşul unităţii căreia îi aparţinea – şi, în sfârşit ca să-şi treacă trupele în întregime de pe malul drept pe cel stâng al Dunării, în timp ce divizia Morand rămânea în luptă sub zidurile Regensburgului.

Armata lui Beilegarde, compusă din cincizeci de mii de oameni, ce trebuia ţinută în frâu ca să nu ia parte la bătălie, era armata din Boemia pe care, conform concepţiei sale, prinţul Carol o chema la el. Deci, ziua de 18 a fost folosită de mareşalul Davoust ca să treacă de pe malul drept pe cel stâng diviziile Saint-Hilaire şi Gudin şi cavaleria grea a generalului Saint-Sulpice, în timp ce cavaleria uşoară a generalului Montbrun înainta desfăcându-se în evantai spre Straubing, spre Eckmühl şi spre Abach, misiunile de recunoaştere având drept scop să se asigure de poziţia reală a arhiducelui; întrucât mareşalul Davoust instinctiv, ca şi cum i-ar fi lipsit aerul lui şi celor cincizeci de mii de oameni ai săi, se simţea prins între armata din Ungaria, care respinsese divizia Friant şi grosul armatei austriece, care sosea pe drumul dinspre Landshut.

Întâlnirea tuturor urma să aibă loc, după cum am văzut, pe platoul Abens, la Abensberg.

Pe data de 19 dimineaţa, mareşalul Davoust se puse în mişcare.

Nu vom relata această celebră campanie şi, deci, nu vom urmări frumosul, prudentul şi savantul marş al generalului pe malul drept al marelui fluviu, în mijlocul cumpliţilor săi duşmani. Ne vom mulţumi să mergem pe firul întunecat al unei conspiraţii care avea ţelul de a în

1 Nu trebuie să ne mirăm că întâlnim mereu nume

franceste. cum sunt Bellegarde, Thierry, Lusignan, Latour ele., în rândurile austriece; aceasta e situaţia de aproape trei secole (n.aut.).

deplini, cu ajutorul pumnalului, ceea ce hazardul 1 ei uza să îndeplinească cu spada, puşca şi tunul.

Deci, în mijlocul acestei mişcări uriaşe, vom urmări paşii lui Napoleon, fiindcă el e cel ameninţat în mod deosebit de evenimentele pe care ni le-a înfăţişat capitolul trecut.

În noaptea de 19 spre 20, coborâse de la Ingolstadt la Vohburg; acolo aflase că după o luptă de mici proporţii austriecii, care înaintaseră până la Abensberg, fuseseră respinşi şi că platoul pe care trebuiau să intre trupele mareşalului Davoust era liber.

Pe parcursul întregii zile de 19 se auziseră tunurile.

Pe 20, la ora 9 dimineaţa, un grup de călăreţi compus din împărat şi întregul stat-major al prinţului de Nouchitel, precedaţi de călăuze, sosise pe platoul Abensberg şi se oprise în locul cel mai ridicat, la aproximativ o sulă de paşi de casa pastorului Stiller.

Napoleon fusese poftit să intre într-o casă, dar ol. preferase să rămână în aer liber pe povârniş abrupt, de unde putea vedea spre dreapta regiunea până la Birwang, iar la stânga, până la Thann.

De altfel, în urma unei conversaţii cu iscoada sa Schlick, prinţul de Neuchitel luase măsuri de precauţie ca să-l protejeze pe împărat.

Începând din seara precedentă, tot regimentul care ocupa oraşul Abensberg primise ordinul de a se caza în casele care înconjurau platoul, să campeze în spaţiile dintre case $ în ruinele vechiului castel.

Deci, Napoleon, fără să-şi dea seamă, şi mai ales, fără ca grijile să-i îngăduie să-şi dea seama, era înconjurat de un cerc de soldaţi care vegheau asupra lui. De altfel, împăratul nu se îngrijea niciodată de astfel de măsuri de precauţie care erau treaba anturajului său; crezând fie

În providenţă ca un creştin, fie în fatalitate ca un musulman, sau în destin ca un roman, el se «ferea

glonţului duşman la fel ca şi pumnalului fanaticilor; viaţa lui îl privea pe Cel de sus care îşi avea planurile sale în privinţa aceasta.

Acolo, după obicei, i se instală o masă, se întinseră pe ea hărţi, i se prezentară rapoarte.

Iată ce se întâmplase în ajun.

Mareşalul Davoust plecase din Regensburg la revărsatul zorilor cu trupele Împărţite în patru coloane: avangarda înainta la stânga pe drumul mare de la Regensburg la Landshut, trecând prin Eckmühl; două coloane mergeau în centru pe drumuri de sat; în sfârşit, extrema dreaptă mergea cu bagajele pe drumul care se întinde de-a lungul Dunării, de la Regensburg la Mainburg.

În aceeaşi zi, arhiducele Carol, care era la Rohr – adică pe un platou aproape asemănător celui de la Abensberg şi situat deasupra văii Dunării şi Elbei, râu care curgând în sens contrar râului Abens, se varsă în Dunărela cincisprezece leghe mai sus de Regensburg, în timp ce Abens se varsă în acelaşi fluviu, cu cincisprezece leghe mai jos – în aceeaşi zi de 19 aprilie, în timp ce mareşalul Davoust primea şi îndeplinea ordinul de a merge spre Abensberg, prinţul Carol, crezând că-l găseşte pe mareşal la Regensburg, hotăra să meargă împotriva lui şi să-l strivească între cei optzeci de mii de oameni ai trupelor pe care le comanda şi cei cincizeci de mii de oameni ai armatei lui Beuegarde, ce trebuiau să vină prin Boemia, şi care, după cum s-a văzut, soseau într-adevăr, fiindcă avuseseră de-a face cu divizia Friant.

Din aceste două mişcări, rezulta că Napoleon trebuia să găsească Abensbergul gol, iar prinţul Carol – Regensburgul evacuat, în afară de regimentul pe care-l lăsase acolo mareşalul Davoust; de asemenea, rezultă că într-un punct oarecare al liniei diagonale pe care o străbăteau, extremele stânga ale celor două armate trebuiau în mod inevitabil să se ciocnească.

Prinţul vlarol mergea pe versantul răsăritean al lanţului de dealuri care despart valea Dunării de cea a râului Elba mare, iar mareşalul Davoust mergea pe cel

apusean.

La ora 9 dimineaţa două dintre capetele coloanelor noastre trecuseră dincolo de vârful dealurilor şi de pe versantul apusean trecuseră pe cel răsăritean.

Divizia Gudin care forma extrema stângă a noastră, îşi împrăştiaae departe tiraliorii din regimentul şapte uşor; ei îl tntiiniseră pe cei ai prinţului de Rosenberg şi schimbaseră o» aceştia focuri de puşcă; dar mareşalul Davoust, dându-şi seama că hărţuiala nu e serioasă, pornise în galop să dea personal ordin celor două coloane să-şi continue marţul, Iar tiraliorilor să urmeze coloanele, lăsând impresia că cedează teren.

Deci tiraliorii austrieci ocupaseră satul Schneidart, evacuat de regimentul şapte uşor, iar unitatea generalului Rosenberg căreia îi aparţineau se îndreptase spre Dinzling, în timp ce corpul de armată al generalului Bohenzollern intra în Han sen pe care-l evacuau ultimele companii ale regimentului şapte uşor, şi ocupa o zonă de pădure care forma, în faţa satului Tengen, o potcoavă uriaşă.

Acolo trebuiau să se ciocnească cele două extreme stânga franceză şi austriacă şi într-adevăr acolo se ciocniră. Lui Napoleon i se aduseră veşti tocmai despre ciocnirea aceasta, care fusese cumplită.

Avuseseră loc lupte la Dinzling: în acest punct se înfruntase Montbrun cu Rosenberg.

Avuseseră loc lupte la Tengen; aici luptaseră Saint-Hilaire şi Friant împotriva lui Hohenzollern şi a prinţilor Louis şi Maurice de Liechtenstein.

Apoi, în afară de acestea, avuseseră loc lupte între toate posturile intermediare care legau cele două extreme stingă…

Numai că arhiducele Carol se înşelase: el socotise că extrema stingă a noastră e extrema dreaptă; crezuse că-l are înainte pe Napoleon şi toată armata franceză, în timp ce, dimpotrivă, armata franceză se strecura între Dunăre şi grosul armatei lui.

Rezulta că, în greşeala lui, prinţul Carol rămăsese pe

înălţimile dealului Grub, spectator nemişcat al bătăliei, cu douăsprezece batalioane de grenadieri, nevrând să rişte o luptă definitivă, înainte de a-şi fi unit forţele cu corpul de armată al arhiducelui Louis.

În consecinţă, el trimise ordine acestuia şi rămase pe loc, pregătindu-se cu încetineala înţeleaptă a prinţilor de Austria să atace abia a doua zi.

Dar, iată amănuntele pe care le află Napoleon în legătură cu luptele din ziua precedentă:

Avangarda generalului Montbrun pierduse două sute de oamqii; divizia Friant. trei sute; divizia Saint-Hikure, o mie şapte sute; divizia Morand, douăzeci şi cinci, bavarezii, o sută sau o sută cincizeci de cavalerişti.

În total, aproximativ două mii cinci sute de oameni. Duşmanul la rândul lui pierduse: la Dinzling, cinci sute cic oameni; la Teugen, patru mii cinci sute; la Buch şi la Amhofen, şapte sau opt sute.

Cu totul, aproape şase mii de oameni.

Napoleon văzu ceea ce nu văzuse arhiducele Carol; asemeni vulturului pe care îl adoptase ca blazon, era unul dintre privilegiile sale acela de a pluti deasupra. evenimentelor cu aripile geniului. Aproape în acelaşi timp când sosea la Abensberg, mareşalul Davoust sosea acolo de la Tengen şi Burkdorff, mareşalul Larmes îşi făcea apariţia dinspre Neustadt, iar divizia lui de Wrede, care-şi avea baza la Biburg şi Siegenburg era gata să traverseze râul Abens.

Napoleon hotărî că armata avea să pivoteze în jurul Tengenului, să forţeze posturile din centrul armatei austriece, să taie în două linia de operaţii a prinţului Carol, să-i arunce toată ariergarda în Dunăre la Landshut; după care să se întoarcă şi. dacă prinţul Carol nu se afla în partea de armată distrusă sau împrăştiată să se înapoieze cu toate torţele ca să-l prindă pe el şi armata lui între două focuri.

În consecinţă, ordonă mareşalului Davoust să rezistt pe poziţie la Tengen cu optzeci de mii de oameni; îi ordonă lui Larmes să meargă drept înainte cu douăzeci şi cinci de

mii de oameni şi să cucerească Rohr cu orict preţ; îi ordonă mareşului Lefebvre care avea comanda a patruzeci de mii de würtemburghezi şi bavarezi să cucerească Amhofen şi Offenstetten. În sfârşit, prevăzând că a doua zi ariergarda austriacă în derută o să încerce să treacă din nou Dunărea la Landshut, îi ordonă mareşalului Massena de care nu avea nevoie din moment ce dispunea de nouăzeci de mii de oameni, să pornească direct spre Landshut prin Freising şi Moosburg.

Apoi îi privi defilând prin faţa lui pe bavarezi şi würtemburghezi care urmau să intre în luptă, duşmani deveniţi aliaţi, vorbindu-le pe măsură ce treceau, şi lăsând timp ofiţerilor să-i traducă vorbele în germană.

Iată ce le spunea:

„Popoare ale marii familii germanice, nu pentru mine vă fac astăzi să luptaţi, ci pentru voi; naţionalitatea voastră o apăr împotriva ambiţiei casei de Austria, disperată că nu vă mai ţine sub jugul ei.

De data aceasta, o să vă redau în curând şi pentru tot

— Deauna pacea, iar puterea voastră va creşte, într-atât, încât pe viitor veţi putea să vă apăraţi singuri împotriva pretenţiilor foştilor voştri stăpâni. De altfel, adăugi el încălecând şi ocupând loc în rândurile lor, alături de voi vreau azi să lupt, iar norocul Franţei şi viaţa mea le încredinţez lealităţii voastre”.

Abia rostise cuvintele acestea că se auzi o împuşcătură iar pălăria sa, smulsă de pe cap, căzu la picioarele calului.

Greşim spunând că împuşcătura *se auzi*; ea abia se auzi în mijlocul tumultului, iar căderea pălăriei împăratului fu pusă pe seama unei mişcări bruşte a calului.

Un ofiţer bavarez ieşi din rânduri, luă pălăria de jos şi i-o prezentă lui Napoleon.

Acesta U aruncă o privire iute, zâmbi şi şi-o puse din nou pe cap.

După care, armata se urni şi coborî platoul mergând spre Amhofen.

Ajuns la poalele platoului, Berthier se apropie de

Napoleon aşteptând ultimele ordine; împăratul i le dădu, apoi, luându-şi pălăria îi arătă generalului o gaură de glonte:

— Dacă g-ar fi ochit cu şase degete mai jos, spuse el liniştit, regele Franţei s-ar fi numit acum Ludovic al XVIII-lea.

Berthier pili, realizând primejdia de care scăpase împăratul, şi rosti aplecându-se spre un aghiotant:

— Şi fie chemat numaidecât locotenentul Paul Richard.

f

Când victorii în cinci zi la

Ceea ce prevăzuse Napoleon se îndeplini.

Larmes, care ţinea aripa stângă cu douăzeci de mii de infanterişti, o mie cinci sute de vânători şi trei mii deci sute de cuirasieri, înainta spre Rohr pe care, după cum ne amintim, primise ordin să-l cucerească cu orice preţ, prin Offenstetten şi Bachel.

El mergea printr-o regiune împădurită şi brăzdată de numeroase defileuri, astfel încât capul coloanei sale îl ciocni deodată în flanc pe generalul austriac Thierry şi infanteria lui; cavaleria – care îndeplinea mişcarea ordonată de arhiduce spre Regensburg – mergând mai iute decât infanteria, trecuse.

Larmes le ordonă celor o mie cinci sute de vânători călări să şarjeze infanteria şi aceştia se năpustiră asupra ei în galop.

În loc de a se aşeza în careu şi de a aştepta şarja, infanteria care nu ştia cu cât de puţini cavalerişti avea de-a [ace, încercă să se adăpostească în pădure, dar înainte de a izbuti să ajungă acolo fu măcelărită cu sabia.

Generalul Thierry se retrase în dezordine spre Rohri unde îl găsi pe generalul Schusteck.

Cei doi generali îşi uniră forţele.

Dar Larmes îşi amintea de ordinul pe care-l primise, de a cuceri Rohr cu orice preţ, şi vânătorii săi îi urmăreau pe fugari înfigându-le sabia în spate.

Generalii austrieci aveau trei mii de husari, pe care-i

aruncară împotriva vânătorilor; Larmes văzând mişcarea, azvârli în luptă un regiment de cuirasieri, care străbătu dintr-o parte în alta divizia de husari şi o sili să se retragă spre satul Rohr.

În acel moment soseau cei douăzeci de mii de infanterişti ai noştri.

Regimentul 30, sprijinit de cuirasieri atacă satul frontal, în timp ce regimentele 13 şi 17 se abătură la dreapta şi la stânga ca să-l înconjoare. Cei xioi generali austrieci nu rezistară în sat decât răstimpul care le trebui ca să hotărască retragerea; după o jumătate de oră de luptă, coloanele lor se repliară de la Rohr spre Rotenburg.

Larmes trimise un mesager care plecă în galop, să-i ducă împăratului vestea că satul Rohr e cucerit, iar ordinul lui îndeplinit; totodată, el anunţa că-i va urmări pe austrieci atâta vreme cât o să vadă să tragă un glonte de puşcă.

Vestea îi parveni lui Napoleon în momentul în care wurtemburghezii şi bavarezii lui îl goneau pe arhiducele Ludovic pe şoseaua de la Neustadt la Landshut, urmărire care dură toată ziua şi nu-l lăsă pe arhiduce să se odihnească decât la Pfaffenhausen.

Napoleon, aflând de cucerirea Rohrului, se năpustise spre spatele frontului lui Larmes; seara sosi la Rotenburg.

Acolo se oprise locotenentul lui, după cum făgăduise, doar când se înnoptase.

Ziua fusese minunată.

Larmes abia dacă pierduse două sute de oameni şi ucisese sau luase prizonieri patru mii de ostaşi ai inamicului.

Generalul Thierry era printre prizonieri.

Bavarezii şi würtemburghexii lui Lefebvre pierduseră

O mie de ostaşi, uciseseră trei mii de oameni de-ai inamicului şi-l aruncaseră peste Isar.

Dar importanţa zilei nu consta în numărul de oameni scoşi din luptă, cu toate că şi asta însemna ceva: ea consta în despărţirea arhiducelui Carol de aripa lui stingă. Armata austriacă era tăiată în două de Napoleon care acţiona în

fruntea unei mulţimi de aproape o sută de mii de oameni. împăratul avea să câştige cu uşurinţă, atacânduna după alta, cele două părţi ale şarpelui mutilat.

Numai că Napoleon nu cunoştea poziţia adevărată a prinţului Carol. El crezu că acesta e încolţit la Isar şi hotărî să se năpustească asupra lui, a doua zi, cu toate forţele ca să-l ia prin surprindere la Landshut, adică la treeerea acestui nu, care se varsă în Dunăre la opt sau zece leghe de Landshut.

Dacă Massena nu a întâlnit niciun obstacol în drum şi sosise la vreme, însemna că toţi austriecii între Napoleon şi Isar erau ucişi sau prizonieri.

În consecinţă, i se ordonă lui Davoust care nu se clintise defel din Tengen, unde slujise drept pivot întregii armate, să lase acolo cele câteva unităţi pe care le avea înaintea lui şi să urmeze mişcarea armatei spre Isar, cu riscul de a se replia apoi spre Regensburg ca să-l nimicească acolo pe Bellegarde, după ce armata franceză se va debarasa de arhiducele Carol.

Napoleon în cele din urmă crezu că-l urmăreşte pe însuşi prinţul, neîndoindu-se că aceste *câteva trupe* pe care Davoust le ţinea la respect sunt grosul armatei austriece.

1 Cum să bănuiască, într-adevăr, că timp de treizeci şi şase de ore, arhiducele Carol în fruntea a aproape şaizeci de mii de oameni, n-a dat niciun semn de viaţă?

Aceasta pentru că, pe întreg parcursul zilei de 20 incţuind că armata franceză s-a strecurat între el şi Dunăre – prinţul Carol aşteptă ca Napoleon să-l atace din faţă, nevoind să atace el, care nu făcuse joncţiunea cu cei cincizeci de mii de oameni ai arhiducelui.

E de la sine înţeles că-i aştepta zadarnic: erau cei cincizeci de mii de oameni pe care Napoleon era pe cale să-i împingă spre Isar, pregătindu-se să-i arunce în xâu.

Numai că, auzind zgomotul tunurilor, arhiducele Carol înţelese că se întâmplă ceva în spatele lui; făcu stânga împrejur şi, cu spatele spre Regensburg unde trebuia să găsească armata din Boemia, ocupă poziţie de-a

curmezişul drumului de la Regensburg la Landshut, având în faţă Eckmuhl.

Napoleon nici nu-şi schimbă hainele, atât era de grăbit să-i ajungă pe austrieci a doua zi; dar austriecii erau şi. mai grăbiţi să fugă, decât el să-i urmărească.

Ei sosiră noaptea la Landshut, pe drumul de la Rottenburg şi de la Pfaffenhausen. Cu toate acestea. Napoleon reflectase: i se părea că austriecii părăsiseră cu prea mare uşurinţă terenul; să fi fost oare întreaga armată, sau o părticică pe care o gonea astfel, aşa cum vântul de toamnă goneşte frunzele îngălbenite? Davoust pe care-l lăsa în spate, nu era oare în primejdie să fie înfrânt, printr-o mişcare îndrăzneaţă a cărei taină poate că duşmanii i-o furaseră?

Era una dintre frecventele sclipiri de geniu ale lui Napoleon care-l lumină în noaptea aceea glorioasă ce despărţea două zile de victorii împăratul trimise lui Davoust divizia generalului Dement, cuirasierii generalului Nansonty, diviziile bavareze ale generalului Deroy şi ale prinţului regal, în timp ce el, cu cei douăzeci şi cinci de mii de oameni ai lui Larmes şi cu bavarezii generalului de Wrede, avea să continue să-i împingă pe austrieci spre Landshut, unde, de altfel, conta să-l întâlnească pe Massena cu vreo treizeci de mii de oameni.

Pe la ora 9, împăratul era la Altford cu infanteria generalului Morand, cuixasierii şi cavaleria uşoară.

De-a lungul întregului drum culesese fugari, răniţi, artilerie şi bagaje. Retragerea se prefăcea definitiv în debandadă.

La capătul pădurilor, pe un fel de podiş deasupra câmpiei rodnice a Isarului unde se zărea în depărtare oraşul Landshut, se opri.

Era o privelişte frumoasă pentru un învingător.

Armata inamică fugea parcă în debandadă, cavaleria, infanteria, artileria, bagajele se îngrămădeau de-a valma la intrarea pe poduri; era un tumult îngrozitor, o dezordine de nedescris.

Nu-ţi mai rămânea decât să ucizi.

Dar în graba sa de a veni şi de a vedea, Napoleon ajunse înaintea grosului propriului său corp de armată şi nu ajunsese pe podiş decât cu opt sau zece mii de oameni, restul urmau să vină. Bessieres, în fruntea cuirasierilor, Larmes, în fruntea vânătorilor şi a regimentului 13 al diviziei Morand, şarjând amândoi ca nişte simpli colonei de avangardă, se prăvăliră asupra acestei, armate de opt oi i mai numeroasă decât a lor.

Cavaleria austriacă stăvili atunci dezordinea şi încercă să se oprească, să apere trecerea, dar cuirasierii, vânătorii, infanteria simţeau norocul împăratului în ei şi cu ei şi o făcură să dea înapoi.

Austriecii, cu un suprem efort, făcură joncţiunea cu infanteria lor, dar divizia Morand sosi în întregime, iar infanteria austriacă dată peste cap la rândul ei, fu silită să se replieze pe poduri.

Din păcate, artileria noastră nu ne putuse urma; dacă ar fi putut, ar fi pus vreo zece tunuri în baterie şi ar fi răscolit cu o grindină de ghiulele mulţimile acestea, care trebuiau străpunse cu sabia sau cu baioneta. Arma albă ucide, dar încet, tunul e mai spornic.

De altfel, în acest răstimp erau adunaţi fugarii risipiţi pe câmp, cei care nu nădăjduiau defel să poată trece pe poduri şi care se predau, neîndrăznind să se arunce în Isar. Se capturau tunuri, bagaje ba chiar şi un minunat pod de pontoane, adus pe căruţe şi cu care inamicii îşi propuneau să treacă nu numai Dunărea, ci şi însuşi Rinul.

Era biciul pe care Xerxes îl luase ca să-i pedepsească pe greci şi cu care fusese silit să biciuie marca!

Pe măsură ce armata inamică trecea pe poduri, o parte se retrăgea spre Neumarkt la Mühidorf, în timp ce aceia care erau mai puţin grăbili de frică ocupau poziţii în oraşul Landshut şi în cartierul Seligenthal; dar în afară de divizia Morand care, după cum iun spus, sosise în întregime, capetele coloanelor lui Massena îşi făceau apariţia spre Moosburg: soseau prea târziu ca să le taie retragerea austriecilor, dar destul de devreme ca s-o grăbească.

Deodată, din direcţia podului principal se văzu ridicându-se mult fum: austriecii îl incendiaseră ca să pună între ei şi francezi focul şi apa. Napoleon se întoarse spre unul dintre aghiotanţii săi:

— Haide, Mouton! zise el.

Generalul înţelese, luă comanda regimentului 17 şi se adresă soldaţilor doar cu aceste cuvinte:

— Împăratul vă priveşte, urmaţi-mă!

Şi-i conduse direct la podul în flăcări.

Podul a fost străbătut sub trei ameninţări mortale: a apei, a focului şi a gloanţelor; apoi ostaşii se avântară pe străzile povârnite ale Landshutului.

De pe înălţimile oraşului, austriecii puteau vedea mulţimea de francezi revărsându-se din toate părţile: Napoleon cu douăzeci şi cinci de mii de oameni, de Wrede cu douăzeci de mii, Massena cu alte douăzeci de mii.

Nu se mai putea rezista: inamicul cedă.

Puţini au fost ucişi, deoarece lipsiseră tunurile. Dar au fost făcuţi prizonieri şapte sau opt mii de oameni, au fost capturate bagaje, material, artilerie; în afară de aceasta – ceea ce era mai important – a fost frântă linia de operaţii a arhiducelui, astfel încât să nu se mai poată refacă.

În momentul în care zgomotul împuşcăturilor începea să se stingă, Napoleon se opri şi ascultă.

Se auzeau tunurile în spatele lui între Elba cea mică şi cea mare.

Napoleon, cu urechea-i exersată de artilerist. Îşi dădu seama că aveau loc lupte la distanţă de vreo opt-nouă leghe.

Era cu siguranţă Davoust în contact cu inamicul.

Dar cu care inamic?

Să fi fost armata lui Bellogarde care sosea din Boemia? Sau armata austriacă sub conducerea prinţului Carol? Fiindcă împăiatul începea să se teamă că l-a lăsat în urmă pe arhiduce. Să fi fost amândoi împreună, adică o armată de aproximativ o sută zece mii de oameni?

Una singură din aceste două armate ar fi fost prea

mult pentru cei patruzeci de mii de oameni ai lui Davoust.

Cu toate acestea, Napoleon nu-şi putea părăsi poziţia şi nici să se retragă din fava armatei învinse, îngăduindu-i acesteia să se unească cu cealaltă şi să-l atace prin spate.

Aşteptă, încrezător în curajul şi prudenţa mareşalului Davoust, dar foarte neliniştit.

Tunurile continuau să bubuie cu aceeaşi mânie, iar zgomotul urca spre EckmuhL

Doar la opt seara încetă zgomotul.

În noaptea trecută Napoleon se aruncase îmbrăcat în pat; de data aceasta nu se culcă.

La ora 11 i se anunţă sosirea generalului Pâră, trimis de mareşalul Davoust.

Împăratul scoase un strigăt de bucurie şi se repezi în întâmpinarea lui.

— Vorbeşte repede, îi ceru, mai înainte ca acesta să aibă vreme să deschidă gura.

— Totul e bine, Sire, se grăbi să răspundă generalul.

— Bine! Ce s-a întâmplat? Povesteşte-mi!

Atunci Pir6 îi povesti acestui om de bronz care ziua se bătea, Iar noaptea veghea, ce se întâmplase. Davoust executându-şi mişcarea şi presând pe flancul stâng, întâlnise corpurile de armată ale lui Hohenzollern şi Rosenberg, le atacase şi, ca să elibereze drumul, le împinsese spre EckmuhL

În timpul retragerii austriecilor, satele Paring şi Schierling fuseseră cucerite vitejeşte, prin luptă la baionetă. Aici se ajunsese cu luptele care durau de trei ore, când văzură sosind întăririle trimise de Napoleon.

Atunci Davoust înţelese că din moment ce împăratul îi trimite douăzeci de mii de oameni, asta înseamnă că nu mai are nevoie de el, decât ca să supravegheze inar micul

Austriecii se retf &seseră în Eckmühl şi se părea că intenţionează să se reziste acolo. Davoust se mulţumi să-i bombardeze cu artileria: asta, de altfel, însenina să-i trimită ştiri Împăratului cu glasul cel mai familiar urechii lui: tunul. Glasul acesta Napoleon îl auzise; generalul Pire i-l tălmăcise. Davoust pierduse o mie patru sute de oameni

şi ucisese trei mii de austrieci.

Napoleon, în ceea ce-l privea, pierduse la Landshut trei sute de oameni şi, după cum ştim, ucisese sau capturase inamicului şapte sute.

Totalul zilei era de zece mii de austrieci scoşi din luptă.

În timp ce generalul Pire era acolo, se anunţă un curier ce venea de la Regensburg; trecuse prin Abensdorf, Pfaâfenhauşen şi Altdorf, adică urmaşe acelaşi diurn cu Napoleon.

Iată ce veşti aducea:

Napoleon, după cum ne amintim, îi ordonase lui Davoust să lase un regiment la Regensburg. Era puţin un regiment, dar, având nevoie de toate forţele, împăratul nu putuse lăsa mai mult.

Davoust alesese regimentul 65, comandat de colonelul Coutard; era sigur de regiment şi de colonel. Acesta trebuia să baricadeze porţile, străzile şi să se apere din răsputeri.

Pe 19, ziua bătăliei de la Abensberg, armata din Boemia, cu un efectiv de cincizeci de mii de oameni, se înfăţişase înaintea porţilor Regensburgului.

Regimentul începuse lupta împotriva armateişi cu focuri de puşcă îi ucisese opt sute de oameni *, dar & două zi, pe malul drept al Dunării, apăruse armata arhiducelui Carol, venind de la Landshut.

Regimentul trăsese împotriva acestei armate restul de cartuşe, apoi neputând apăra un oraş ca Regensburg cu două mii câc baionete împotriva a peste o sută de mii de oameni, coXoneiui Coutard încercase să tergiverseze lucrurile petrecându-şi o parte a dimineţii în parlamentări şi, în sfârşit, j} e la ora cinci după masă, se predase, cerând să se dea cale liberă unui curier al său.

Acesta plecase îndată în galop; făcuse vreo douăzeci de leghe în zece ore şi la ora unu dimineaţa ajungea la Napoleon l? i Landshut.

Vestea pe care o aducea era dintre cele mai importante: colonelul Coutard şi regimentul său fuseseră

capturaţi, dar Napoleon avea date cu privire la poziţia inamicului.

Armata din Boemia şi cea austriacă făcuseră joncţiunea, iar arhiducele Carol stăpânea regiunea de la Eckmlihl până la Regensburg.

Deci, inamicul pe care Davoust îl supraveghea era corpul de armată al prinţului Carol! împăratul nu avea decât să se îndrepte spre Eckmuhl şi să-l strivească între cei patruzeci de mă de oameni ai lui Davoust şi cei optzeci de mii ai săi; numai că nu mai era vreme de pierdut.

Generalul pire încalecă iarăşi şi plecă din nou la Eckmuhl. El trebuia să-l anunţe pe mareşalul Davoust că împăratul cu toate forţele sale va sosi între orele douăsprezece şi unu după-masă. Prezenţa lui avea să fie semnalată printr-un tunet: cincizeci de tunuri aveau să tragă în acelaşi timp. Acesta va fi pentru Davoust semnalul atacului.

După plecarea mesagerului, împăratul trimise dincolo de lsar, în urmărirea celor patruzeci de mii de oameni ai arhiducelui Ludovic – în trei zile acesta pierduse douăzeci şi cinci de mii! – cavaleria uşoară a generalului Marulaz, o parte a cavaleriei germane, divizia bavareza a generalului de Wrede şi divizia Molitor.

Apoi eşalona alţi douăzeci de mii de oameni între Dur. are şi Isar, de la Neustadt la Landshut.

Pe urmă expedie – pe drumul de la Landshut la Regensburg şi pe valea Elbei mari – pe generalul Saint-Sulpice cu cele patru regimente de cuirasieri ale sale, pa generalul Vandamme cu wurtemburghezii lui şi pe mareşalul Larmes cu cele şase regimente de cuirasieri ale generalului Nansouty şi cu cele două divizii Morand şi Gudin.

Li se ordonase să meargă toată noaptea, să sosească la Eckmühl la prânz, să se odihnească o oră şi să atace.

După aceea împăratul porni şi el cu cele trei divizii ale lui Massena şi cu divizia de cuirasieri a generalului Espagne.

Astfel, Davoust avea aproximativ treizeci şi cinci de

mii de oameni, generalii Vandamme şi Saint-Sulpice îi aduceau treisprezece sau paisprezece mii, Larmes douăzeci şi cinci de mii, Napoleon cincisprezece sau şaisprezece mii; asta reprezenta o armată de circa optzeci dt: mii de ostaşi, cu care arhiducele Carol urma să aibă de-a face.

În acel moment, arhiducele, după ce şovăise două zile lua, în sfârşit, o hotărâre: să încerce să efectueze asupra liniei operaţionale franceze aceeaşi manevră pe care Napoleon o efectuase împotriva propriei lui linii.

El hotărî să încerce un atac spre Abach. Întrucât cuirasierii generalului Montbrun – care pe 10, după cum em vă iut, luptaseră la Dinzling – rămâseseră la Abach şi continuau hărţuielile cu trupele austriece, arhiducele crezu că are în faţă o forţă serioasă, în timp ce nu avea de-a facy decât cu un pivot ai armatei care, după ce fusese extrema noastră dreapta, devenise extrema stingă, iar după ce formase ariergarda naastea Sh tot răstimpul în care Napoleon mersese de la Abensberg la Landshut, devenise avangardă de îndată cei Intoncându-se împotriva Reqensburgului, împăiatul pornise de la Landshut la Edtmiihl.

Ca sui dea generalului Kellovrath, care se desprinsese de armata din Boemia, vreme să treacă pe malul stâng al Dunării, prinţul Carol hotărî că atacul nu va avea loc decât de la douăsprezece, la unu după-amiază.

Era, ne amintim, momentul ales de Napoleon ca să atace satul Efckmuhl.

Pentru mişcarea aceasta trebuiau folosite două coloane: una de douăzeci şi patru de mii de oameni, care să meargă de la Burg-Weinting spre Abach şi alta de douăsprezece mii de oameni care dl se deplaseze de la Weilhol spre Peising; o a treia (deasă de patruzeci de mii de oameni şi compusă din carpel dearasată al lui Roeenberg, situat în faţa mareşalului Davov. at, în satele Ober şi Unter-Leuchling, din cel al lui Hohenzouera care bara drumul spre Eckmühl, din grenadierii rezervei şi din cuirasierii oare, deplasându-se spre Egglofsheim, trebuiau

să rămână în câmpia. Regensburgului, primi ordin să stea pe poziţie, în timp ce aveau să opereze celelalte două coloane.

Astfel trecu noaptea.

Ziua se ivi neguroasă; o ceaţă groasa acoperea în întregime câmpia şi nu se împrăştie decât se la ora două dimineaţa.

Am spus că generalului Kollowrath îi trebuia tisip să treacă Dunărea; trecerea se încheie pe la prânz.

Până atunci nu se auzi niciun foc de puşcă.

Cele două carpuri de armată urmau să pornească în marş, unul spre Abach, celălalt spre Peising, când deodată spre Buchharusen izbucni o cumplită canonadă.

Era toată armata franceză condusă de Napoleon care ajungea în faţa satului Eckmuhl.

Împăratul nu trebuise să dea semnalul convenit: văzându-l sosind, austriecii îl salutară cu o grindină de gloanţe.

Würtemburghezii care erau în capul coloanei, la început dădură înapoi sub focul acesta cumplit, susţimi prin şarjele cavaleriei uşoare a generalului Vukasovici; dar Vandamme îi aduse din nou în frunte şi sprijinit dt diviziile Morand şi Gudin, ocupă în pas alergător satul Lintach, apoi, cu aripa stângă, făcu joncţiunea cu divizia Demont şi cu bavarezii, pe care, după cum se ştie, prevederea lui Napoleon îi trimisese acolo din ajun.

La bubuitul tunurilor, Davoust îşi dezlănţui cele dou* divizii care, de o oră, aşteptau cu nerăbdare semnalul atac. Artileria lor începu să cureţe drumul împrăştxini pe frontul inamic o ploaie de mitralii.

Sub acest foc cumplit, austriecii îşi părăsiră prima linie retrăgându-se în satele Ober-Leuchling şi Unter-Leuchling, întâmpinând la rândul lor cu o ploaie de gloanţi îngrozitoare divizia Saint-Hilaire, care pornise să-i urmărească; dar aveau de-a face cu oameni obişnuiţi cu focul Satul Ober-Leuchling a fost cucerit primul, prin lupte la baionetă. Situat într-un loc mai povârnât, mai bine baricadat, Unter-Leuchling a. rezistat eu mai multă

îndârjire; sub focul apărătorilor satului şi al celor ai podişului de deasupra lui, regimentul 10 pierdu cinci sute de oameni în cele cinci minute care-i trebuiră ca să urce povârnişul. Dar satul fusese atacat şi odată atacat era cucerit.

Regimentul 10 intră în el, ucise pe toţi ce se împotriveau şi făcu trei sute de prizonieri.

Apărătorii celor două sate se retraseră atunci pe podiş, iar regimentul 10 îi urmări printr-un foc cumplit.

Generalul Friant îşi trimise îndată divizia în pădurile care se întindeau între aceste două sate.

Generalul Barbanegre în persoană trocu în fruntea regimentelor 48 şi 111 şi înaintând gata de atac la baionetă prin luminişuri, respinse dincolo de cele două sate regimentele Arhiducele Ludovic, Chasleler şi Coburg pe şoseaua spre Eckmühl.

Atunci învălmăşeala deveni generală.

Corpul de armată al generalului Rosenberg, respins după cum am spus. pe şoseaua spre Eckmühl încerca să reziste acolo, în pofida şarjelor regimentelor 48 şi 111: cavaleria bavareză, sprijinită de cuirasierii noştri, şarja în câmp cavaleria austriacă; infanteriştii würtemburghevi încercau să cucerească satul Eckmühl de la infanteria Lui Vukasovici şi, izbutind la al doilea atac, sileau inamicul să urce mai sus. Ceea ce-i rămânea de făcut lui Napoleon era să străpungă mulţimile care ocupau şoseaua şi să arunce de pe înălţimile unde se refugiaseră regimentele Arhiducele Ludovic. Chasteler şi Coburg, toată infanteria lui Vukasovici şi o parte a brigăzii Biber.

Larmes, la comanda diviziei Gudin, traversă Elba cea mare, urcă vertical înălţimile Rocking, depăşi flancul drept austriac ocolindu-l, apoi se întoarse şi-l atacă gonindu-l de pe un podiş pe altul.

În acest timp, Napoleon îşi lansă cavaleria pe un urcuş rapid unde se îngrămădeau austriecii în retragere.

Văzând mişcarea, aceştia se opriră şi aruncară asupra cavalerişti lor bavarezi şi würtemburghezi cavaleria lor uşoară care şarjă puternic coborând panta terenului şi-i

dădu peste cap pe aliaţii noştri; dar după aceea, se pomeniră în faţa unui zid de fier; erau cuirasierii noştri.

Zidul de fier porni în galop, trecu peste trupurile cavaleriştilor austrieci, străpunse mulţimea inamică şi ajunse în partea cea mai înaltă a drumului în momentul în care, din partea opusă, îşi făcea apariţia pe înălţime infanteria generalului Gudin care cucerise Rocking.

Infanteriştii văzură şarja aceasta frumoasă, pe cavaleriştii minunaţi care şarjaseră urcând, după cum inamicii lor şarjaseră coborând, şi întreaga divizie aplaudă strigând:

— Cuirasierii să trăiască!

În acelaşi timp, generalul Saint-Hilaire, cucerind podişul împădurit de deasupra satului Unter-Leuchling, respingea inamicul pas cu pas şi, în pofida şarjelor cavaleriei uşoare a lui Vincent, a husarilor lui Stipsicz îl azvârlea în dezordine pe şosea, unde domnea o debandadă cumplită.

Obstacolul fusese depăşit: austriecii fugeau, căutând adăpost în spatele cuirasierilor lor, aşezaţi în poziţie de luptă la Egglofsheim, adică la aproximativ două leghe distanţă de Eckmuhl.

Atunci francezii coborâră şi ei în câmpie, cu cavaleria în centru, infanteria pe aripi.

Cavaleria se compunea din regimentele bavarez şi wurtemburghez şi din cele zece regimente de cuirasieri ale generalilor Nansouty şi Saint-Sulpice.

Un cutremur n-ar fi zguduit mai adânc pământul ca tropotul acestor cincisprezece mii de cai!

Diviziile Friant şi Saint-Hilaire, însufleţite de victorie, alergau pe flancuri aproape tot atât de iute ca şi cavaleriştii.

Şocul provocat de această mulţime fu cumplit.

Văzând-o venind, cavaleria austriacă se urnise la rându-i şi veni înaintea ei.

Era ora şapte seara; în aprilie e ora asfinţitului.

Se produse o învălmăşeală înspăimântătoare, înverşunată, nemaipomenită în care intrau, îs fiecare clipă,

noi adversari: husari, cavalerişti, cuirasieri, bavarezi, austrieci, francezi, lovind aproape la întâmplare luminară vreme de o oră întunericul tot mai adânc cu scânteile ce ţicneau din săbii şi din cuirase.

Apoi deodată, asemeni unui lac care rupe digul, tot valul acesta se scurse spre Regensburg.

Ultima redută era nimicită, ultima împotrivire înfiinţa. De îndată ce o luară la fugă, cuirasierii austrieci, care nu poartă cuirasă decât în faţă – de parcă n-ar trebui să arate, niciodată spatele duşmanului – fură pierduţi. Două mii dintre ei au presărat drumul cu cadavrele lor, toţi loviţi prin spate, toţi parcă ucişi cu lovituri de pumnal.

Napoleon dădu ordin să se înceteze lupta: puteau întâlni cea de-a doua armată a arhiducelui, proaspătă, ordonată şi exista riscul de a fi zdrobiţi de ea.

Dacă arhiducele e în faţa Regensburgului, mâine se va da a cincea bătălie, dacă trece Dunărea va fi urmărit

E vremea să se instaleze tabăra: soldaţii sunt morţi de oboseală, iar cei care au venit de la Landshut au mărşăluit din zori până la prânz şi s-au luptat de la prânz până la ora opt seara…

Cele trei divizii ale lui Massena au sosit la ora trei după-amiază şi n-au trebuit să atace.

Ziua a fost grea. Victoria a costat scump.

Noi am avut două mii cinci sute de oameni scoşi din luptă. Austriecii au avut şase mii de morţi sau răniţi, trei mii de prizonieri şi au pierdut douăzeci şi tinci sau treizeci de tunuri.

Davoust a câştigat titlul de prinţ de Eckmuhl, iar Napoleon, dreptul de a dormi câteva ceasuri.

De altfel, după toate probabilităţile, arhiducele Carol n-o să rişte să dea bătălia a doua zi; o să încerce să treacă din nou Dunărea.

Într-adevăr, aşa cum a prevăzut Napoleon, arhiducele şi-a luat măsurile necesare în cursul nopţii.

Surprins în timp ce-şi executa manevra asupra satului Peising, a sosit la vreme ca să vadă cucerirea satului Eckmuhl, dar nu destul de devreme ca să poată

opri retragerea trupei sale. Armata îi e prea demoralizată ca să rişte o bătălie în acest moment, mai ales având Dunărea în spate; în sfârşit, are prea puţină cavalerie ca să poată încerca să apere câmpia care se întinde de la Egglofsheim la Regensburg.

Arhiducele va trece din nou Dunărea: o jumătate a, armatei pe podul de piatră al Regensburgului, iar cealaltă jumătate pe podul de vase adus de armata din Boemia. Corpul de armată al generalului Kollowrath, care nu s-a ostenit decât mergând până la Abach şi înapoi, va acoperi retragerea.

De la ora trei dimineaţa, armata arhiducelui se puse în mişcare intrând pe cele două poduri, lăsând înaintea oraşului întregul corp de armată al lui Kollowrath, ca să mascheze şi să protejeze manevra, iar înaintea acestuia toată cavaleria el Austriecii se aşteptau să fie atacaţi de îndată ce avea să se facă ziuă, şi nu se înşelau; la ora patru, Napoleon era călare.

De îndată ce se putu vedea desluşit, cavaleria noastră uşoară înaintă cu misiunea de a recunoaşte dacă avea de dat o bătălie auu de urmărit o armată în retragere.

Cavaleria austriacă nu-i lăsă vreme să observe; ea se năpusti asupra celei franceze cu mânia unor soldaţi viteji, dornici să se răzbune pentru înfrângerea din ajun.

Atunci se iscă din nou o învălmăşeală asemănătoare celei căreia doar noaptea îi pusese capăt. Tot luptând, cavalerişti austrieci se retrăgeau către oraş, atrăgând spre ei atenţia francezilor, pentru ca grenadierii şi restul infanteriei să aibă timp să ajungă la celălalt mai pe podul de vase.

În sfârşit, câţiva husari îşi dădură seama de ceea ce se întâmplă şi dând fuga la mareşalul Larmes îi arătară grosul armatei inamice, care trecea fluviul mai jos de Regensburg.

Larmes chemă toată artileria pe care o avea. instala o baterie şi trimise o ploaie de ghiulele şi obuze asupra podului de vase.

După o oră podul era distrus, vreo mie de oameni

ucişi, iar vasele despărţite şi incendiate pluteau în jos pe Dunăre ducând la Viena vestea înfrângerii arhiducelui.

De cealaltă parte, Kollowrath, ca să dea armatei prinţului Carol timp să treacă, se retrase în oraş şi închise porţile în faţa baionetelor ostaşilor noştri din infanteria vioară.

Oraşul nu avea decât un zid cu turnuri din loc în loc şi un şanţ lat.

Napoleon ordonă să fie cucerit prin escaladare; el nu voia să-i lase timp arhiducelui să arunce în aer podul de piatră de care avea nevoie ca să-şi continue urmărirea. Patruzeci de tunuri fură instalate în baterie în mai puţin de un sfert de oră şi începură să zguduie zidul cu ghiulele şi să incendieze oraşul cu obuze.

Napoleon înainta până la jumătate din bătaia glonţului spre zidul plin de tiraliori austrieci.

Zadarnic oamenii săi cei mai devotaţi îl rugară să se retragă, el refuză să facă un singur pas înapoi.

Deodată, cu sângele rece cu care un profesor de scrimă anunţă o lovitură de floretă, zise:

— Atins!

Berthier care nu-l părăsea şi pusese să fie cât mai înconjurat de oameni se repezi spre el. palid.

— V-am spus ou, Sire! strigă el. Asta-i perechea focului de armă de la Abensberg.

— Da, răspunse Napoleon, numai că la Abensberg au ochit prea sus, iar la Regensburg prea jos!

La 13 mai. împăratul intra în Viena, iar tamburulmajor al regimentului de gardă spunea mângâindu-şi mustaţa şi. privind spre palatul împăratului Francisc al II-lea.

— Va să zică asta-i vechea casă de Austria de care împăiatul ne-a vorbit atâta!

Studentul şi trimisul plenipotenţlax

În ziua de marţi 11 octombrie 1809, adică exact la cinci luni după cea de-a doua ocupare a Vienei de armata franceză, un ofiţer de vreo patruzeci de ani, purtând uniformă de general austriac, însoţit de doi aghiotanţi şi de

un slujitor cu un cal de schimb, mergea pe drumul de la Altenburg la Viena.

Sinceritatea înfăţişării sale, privirea limpede, vădind după sistemul frenologic al lui Gali că printre calităţile sau defectele sale – după cum examinăm problema sub aspect diplomatic sau moral – viclenia ocupa doar un loc lipsit de importanţă, nu-l împiedicau să arate un chip acoperit de un fel de văl întunecat, care nu era, desigur, decât reflectarea propriilor gânduri.

Din cauza aceasta, cei doi aghiotanţi, lăsându-l pe general cu grijile lui, în loc să-l escorteze în stânga şi în dreapta, după ce se înţeleseră din priviri se retraseră un pic înapoi şi-l urmăreau, discutând între ei fără griji, pe principalul personaj al micii cavalcade, urmaţi ei înşişi la o distanţă aproximativ egală, de slujitorul care ducea un cal de căpăstru.

Era aproape ora patru după-masă şi, în curând, avea să se înnopteze.

Văzându-i de departe pe călăreţi venind, un tânăr care fără îndoială se odihnea lângă un şanţ la marginea drumului, se ridică, fi traversă şi se apropie de locul pe unde trebuiau să treacă generalul şi suita lui.

Era un tânăr de statură mijlocie, cu păr blond ce-i cădea pe umeri, cu ochi albaştri, frumoşi, întunecaţi de o încruntare a sprâncenelor ce-i părea obişnuită şi cu mustăţi blonde care, începând să se ivească, aveau toată flexibila fecierie a unor prime tuleie.

Purta yapca împodobită cu cele trei frunze de stejar, redingotă scurtă, pantalonul cenuşiu strâns pe picior, cizmele moi, înalte, până mai sus de genunchi care sunt, dacă nu uniforma, cel puţin costumul obişnuit al studentului german.

Mişcarea pe care o făcu văzând cavalcada părea să arate că avea o favoare sau pur şi simplu vreo informaţie de cerut celui ce părea a fi conducătorul.

Într-adevăr, după ce aruncă o privire grăbită asupra ofiţerului care mergea în frunte spuse:

— Domnule conte, Excelenţa Voastră o să aibă

bunătatea să-mi spună dacă mai am mult până la Viena?

Ofiţerul era atât de preocupat, încât auzi zgomotul glasului, dar nu înţelese sensul cuvintelor.

El coborî o privire binevoitoare spre tânărul care repetă întrebarea referitoare la distanţa ce-l mai despărţea de oraş.

— Trei leghe, tinere prieten, răspunse generalul.

— Domnule conte, zise tânărul cu glas hotărât de parcă ar fi cerut un lucru atât de simplu încât nu putea fi refuzat, sunt la capătul unei lungi călătorii, foarte obosit, silit să ajung în seara asta la Viena; sunteţi atât de bun să-mi îngăduiţi să încalec calul pe care slujitorul dumneavoastră îl duce de căpăstru?

Ofiţerul îl privi pe tânăr mai atent decât prima oară şi, recunoscând la el toate semnele unei educaţii distinse, rosti:

— Cu plăcere, domnule.

Apoi întorcându-se spre slujitor:

— Jean, dă calul de schimb domnului… Care-i numele dumitale, domnule?

— Un călător ostenit, domnule conte, răspunse tânărul.

— Unui călător ostenit, repetă generalul cu un zâmbet care arăta ca respecta incognilo-ul înapoia căruia tovarăşul său de drum părea că vrea să se ascundă.

Jean ascultă, iar tânărul, sub privirea pe jumătate ironică a celor doi aghiotanţi, urcă în şa cu o uşurinţă ce dovedea că nu-i străin dacă nu de arta echitaţiei cel puţin de principiile ei de bază.

Apoi, ca şi cum locul său n-ar fi fost lângă slujitor, îşi îmboldi calul, astfel încât să fie pe aceeaşi linie cu aghiotanţii.

Generalului nu-i scăpase niciun amănunt al acestor manevre.

— Domnule student, rosti el după o clipă de tăcere.

— Domnule conte? răspunse tânărul.

— Dorinţa dumitale de a-ţi păstra incognito-ul merge până acolo încât nu vrei să mergi lângă mine?

— Nici gând, zise studentul, dar n-am niciun drept la această familiaritate; apoi îngăduindu-mi-o, m-aş fi temut că o distrag pe Excelenţa Voastră de la gândurile grave în care trebuie să fie, desigur, adâncită.

Ofiţerul îl privi pe tânăr cu mai multă curiozitate ca până acum.

— Ei, asta-i, domnule, îmi spui „domnule conte”; va să zică ştii cine sunt?

— Cred, răspunse studentul, că am cinstea de a merge alături de domnul general conte de Bubna.

Generalul schijă cu capul un gest ce arăta că tânărul nu se înşală. Apoi continuă:

— Ai vorbit de gândurile grave în care trebuie să fiu adâncit; dedi ştii în ce scop mă duc la Viena?

— Excelenţa Voastră nu se duce la Viena ca să trateze pacea direct cu împăratul francezilor?

— Iertare, dragă domnule, spuse râzând contele de Bubna, mi-ai putut aprecia discreţia când a fost vorba de incognito-ul pe care doreei să-l păstrezi, dar o să fii de acord cu mine cu un mai suntem pe picior de egalitate din moment ce nu ştiu nici cine eşti, nici ce faci la Viena, iar dumneata ştii nu numai cine sunt, ci şi ce misiune am.

— În ce priveşte posibilitatea de a fi pe picior de egalitate cu dumneavoastră, domnule conte, Excelenţa Voastră n-are decât să-mi vadă costumul şi să-şi amintească de favoarea pe care L-am cerut-o, ca să se convingă de profunda mea umilinţă faţă de ea.

— Cu toate astea, insista contele de Bubna, mă cunoşti? Ştii în ce scop mă duc la Viena?

— O cunosc pe Excelenţa Voastră, fiindcă am văzut-o în toiul bătâlioi. unde eu mă aflam ca amator: mai întâi la Abensberg, apoi la Regensburg; ştiu ce urmează să facă Excelenţa Voastră la Viena, fiindcă am plecat din Altenburg, unde se ţin conferinţele între plenipotenţiarii austrieci şi cei francezi şi unde s-a zvonit că, sătul să vadă că treburile nu înaintează încredinţate fiind domnilor de Metlernich şi de Nugent, împăratul Francisc al II-lea v-a chemat la castelul Dolis, unde locuieşte de când s-a dat

bătălia de la Wagram, ca să vă dea puteri depline.

— Trebuie să mărturisesc că eşti perfect informat, domnule student, atât în privinţa calităţilor mele, cât şi în cea a misiunii mele; dar dă-mi voie ca la rândul meu, a fac apel la perspicacitate, întrucât nu ai încredere în mine. Mai în îi ghicesc după accent, că eşti bavarez.

— Da, domnule conte, sunt de la EckmuhL

— Deci suntem duşmani?

— Duşmani? zise tânărul privindu-l pe contele de Bubna. Cum înţelege asta Excelenţa Voastră?

— Duşmani, la naiba! Fiindcă am luptat unii împotriva altora, bavarezii şi austriedL

— Când v-am văzut la Abensberg şi la Regensburg, domnule conte, zise studentul, nu mă băteam împotriva dumneavoastră şi, dacă vreodată vom fi duşmani, asta n-o să se întâmple atâta vreme cât faceţi război, ci atunci când veţi fi făcut pace.

Contele îl privi pe tânăr cât putu de fix şi de pătrunzător.

— Domnule student, rosti el după o clipă, ştiţi că în lume totul nu-i decât fericire şi nefericire. Întâmplarea a făcut să măr întâlneşti; întâmplarea a făcut ca slujitorul meu să ducă un cal de căpăstru; întâmplarea a făcut ca, fiind obosit, să-mi ceri să încaleci calul şi, în sfârşit, tot ea a făcut ca lucrul pe care un altul ţi l-ar fi refuzat ca unui necunoscut, eu să ţi-l acord ca unui prieten.

Studentul se înclină.

— Pari trist, nefericit. Tristeţea dumitale e dintre cele ce pot fi domolite? Nefericirea dumitale poate fi cumva alinată?

— Vedeţi bine, răspunse tânărul cu un profund accent de melancolie, că n-am niciun avantaj asupra dumneavoastră şi că mă cunoaşteţi la fel de bine cum vă cunosc şi eu! Acum nu mă mai întrebaţi nimic: îmi cunoaşteţi ţara, îmi cunoaşteţi părerea, Îmi cunoaşteţi Inima.

— O să te mai întreb ceva, fiindcă o să-mi repet întrebarea. Pot să-ţi domolesc tristeţea? Pot să-ţi alin

nefericirea?

Tânărul clătină din cap.

— Tristeţea mea nu poate fi domolită, domnule conte; nefericirea mea e ireparabilă!

— Ah, tinere, tinere, spuse contele de Bubna, e o poveste de dragoste la mijloc!

— Da, deşi dragostea asta nu-i singura mea grijă.

— Se poate, dar eu spun că-i nefericirea dumitale cea mai mare.

— Aţi ghicit, domnule conte.

— Femeia pe care o iubeşti este necredincioasă?

— Nu.

— A murit?

— Dar-ar Domnul.

— Poftim?

— A fost necinstită de un ofiţer francez, domnule! Vai, sărman copil! spuse contele de Bubna întinzând mâna tânărului său tovarăş de drum, ca semn al interesului ce-l purta lui şi tinerei fete a cărei nefericire o aflase. Şi acum? continuă el să-l întrebe, firește mai puţin din curiozitate, cât din simpatie.

— Acum, continuă tânărul, tocmai i-am condus pe tată şi pe cele două surori – mai e o soră, un copil de nouă ani, în regiunea Baden unde, sub alt nume, sărmanul părinte îşi va putea ascunde ruşinea, şi după ce i-am însoţit acolo, m-am întors aici.

— Pe jos?

— Da… Nu vă mai miraţi că sunt obosit, nu-i aşa, şi că vrând neapărat să ajung la Viena în seara asta am făcut apel la amabilitatea dumneavoastră?

— Înţeleg, spuse contele, bărbatul care ţi-a necinstit iubita este la Viena?

— Şi cel ce mi-a necinstit patria, la fel! marmură tânărul, cu glas destul de scăzut însă pentru ca domnul de Bubna să nu-l audă.

— Pe vremea mea, la universitatea din Göttingen studenţii ştiau bine să dueleze, zise contele, făcând aluzie

la scopul care, după părerea lui, îl aducea pe tânăr la Viena.

Dar studentul nu răspunse.

— Haide, continuă contele, vorbeşti cu un ostaş, ce naiba! Cu un bărbat care ştie că orice jignire cere satisfacţie şi că nu poţi ofensa nepedepsit un bărbat ca dumneata!

— Adică? întrebă tânărul.

— Adică mărturiseşte că vii la Viena ca să-l ucizi pe bărbatul care ţi-a necinstit iubita.

— Ca să-l ucid?

— Cavalereşte, desigur, continuă contele, cu spada sau cu pistolul în mână.

— Nu-l cunosc pe bărbatul acesta, nu l-am văzut niciodată, şi nu-i ştiu numele.

— Ah, zise contele, deci nu pentru el vii?

— Cred că v-am spus, domnule, că dragostea nu-i singura mea grijă.

— Nu te întreb care-i cealaltă.

— Bine faceţi, fiindcă nu v-aş spune-o.

— Va să zică nu vrei să-mi mai spui nimic?

— Despre ce?

— Despre dumneata, despre planurile şi speranţele dumitale.

— Speranţe nu mai am, planurile mele sunt şi ale dumneavoastră; numai că dumneavoastră vreţi pace pentru Austria, eu vreau pace pentru toată lumea; sunt un student sărac, slab, necunoscut, al cărui nume nu v-ar spune nimic, deşi poate că-i sortit să ajungă vestit într-o bună zi.

— Şi nu vrei să-mi spui numele acesta?

— Domnule conte, mă grăbesc să ajung la Viena, îmi îngăduiţi ca luându-vă calul pe care aţi binevoit să mi-l împrumutaţi, s-o iau înainte? Atunci, spuneţi-mi la ce hotel vreţi să trageţi, iar omul care o să vi-l aducă înapoi o să fie însărcinat în acelaşi timp să vă spună şi numele meu.

— Calul pe care-l încaleci e al dumitale, domnule student; cât despre mine, o să trag la hotelul Prusia; dacă

o să ai ceva să-mi spui, mă găseşti acolo.

— Atunci, Dumnezeu să vă aibă-n pază, domnule conte! spuse tânărul.

Şi, pornindu-şi calul în galop, văzu în scurtă vreme arsenalul, apoi grădina publică Graben, vechile povârnişuri ale fortificaţiilor oraşului, bombardate în timpul împotrivirii arhiducelui Maximilian şi, în sfârşit, palatul imperial.

Ajungând aici, tânărul coti la stânga, se opri în faţa unei porţi din mahalaua Mariahilf, bătu în ea de trei ori la intervale egale cu un ciocănel de aramă strălucitor, apoi intră cu calul într-o curte.

În urma lui poarta se închise.

Dar în momentul când, la rându-i, contele de Bubna ajunse la întăriturile oraşului şi se îndreptă spre hotelul Prusia, urmat de cei doi aghiotanţi şi de slujitorul său, poarta din cartierul Mariahili se deschidea iarăşi, iar tânărul pe care l-am văzut intrând cu calul ieşea pe jos şi, mergând pe lângă case – în care arunca în trecere priviri curioase – intră în curând la un fierar.

Aici, după ce i se arătară cuţite de forme diferite, alese unul cu lama lungă şi cu mâner negru pe care-l cumpără cu douăzeci de pfenigi.

Apoi, ieşind din prăvălia fierarului se întoarse în căsuţa din cartierul Mariahilf şi, în timp ce un servitor ştergea cu un şomoiog de paie calul contelui de Bubna, tânărul frecă ca grijă tăişul cuţitului de o piatră, apoi, fără îndoială ca să se asigure că vârful şi tăişul taie destul de bine, ascuţi un creion şi rupând o foaie de hârtie dintr-un carnet, scrise pe ea:

„Excelenţei Sale generalul conte de Bubna la hotelul Prusia.

Slujitorul său respectuos şi devotat.

Friederich Staps”.

După cinci minute calul era în grajdurile hotelului Prusia, iar biletul în mâinile contelui de Bubna.

Palatul Schönbnum

La trei kilometri de Viena, dincolo de cartierul

Mariahilf şi un pic mai la stânga, se ridică palatul imperial Schönbrunn, început de Iosif I şi terminat de Maria Tereza.

Aici e cartierul general obişnuit al lui Napoleon, de fiecare dată când cucereşte Viena; aici a locuit în 1805, după bătălia de la Austerllitz; aici locuieşte în 1809 după bătălia de la Wagram şi tot aici va locui fiul său în 1815, după bătălia de la Waterloo.

Cu excepţia ziduruoi din cărămidă şi a acoperişurilor ascuţite, Sohonbrunn e construit aproape după planul palatului de la Fentainebleau; are un corp principal cu două aripi orientate înapoi, o scară dublă ce formează un peron, care încoronează perist Qul şi duce la etajul întâi. În paralel cu clădirea prinaipală nişte clădiri Joase, care servesc drept grajduri şi anexe, sunt în legătură cu extremitatea fiecărei aripi şi, lăsând doar în aiul peronului o deschidere de vreo zece metil de fiecare parte a căreia se înalţă un obelisc, conturează fi împrejmuiesc curtea.

La intrare se ajunge pe un pod sub care curge unul dintre miile de pâraie ce se varsă în Dunăre, fără g & fi căpătat dqstulă importanţă – pentru ca geografia suşi dea osteneala de a le atribui un nume.

În spatele castelului se află o grădină dispusă în amfiteatru, străjuită de un pavilion situat în vârful unei peluze uriaşe, flancate de fiecare parte de cite un desiş încântător, umbros şi răcoros.

Prin acest pavilion se plimba nerăbdător, aproape îngrijorat, în ziua de joi 12 octombrie 1809, învingătorul de la Wagram.

Do ev îngrijorat?

Fiindcă geniul său a biruit şi acum. iar norocul i-a fost credincios încă o dată, însă cu toate acestea a simţit în destinul său un început de rezistenţă; fiindcă, după ce a luptat împotriva oamenilor, a ajuns să lupte împotriva forţelor naturii şi a înţeles că dacă îndrăznea din nou să-l ispitească pe Creator, natura care i-a dat acest cumplit avertisment al creşterii Dunării, ar putea foarte bine să nu se mai lase înfrântă.

De ce nerăbdător?

Fiindcă, în pofida celor şapte înfrângeri succesive – Austria, care e cucerită, nu se predă!

Timp de o clipă Napoleon a nădăjduit să şteargă familia de Habsburg din rândurile familiilor domnitoare, aşa cum a şters familia de Braganza în Portugalia şi Casa de Bourbon în Spania: dar a văzut că legăturile vulturului bicefal cu imperiul erau mai strânse decât credea el. Ar fi fost totuşi tare frumos să cucerească trei coroane: a Austriei, a Boemiei şi a Ungariei – şi să le aşeze pe capete austriece sau germane! însă a recunoscut că acest vis orgolios era cu neputinţă şi că va dobândi eu mare greutate cele patru sau cinci milioane de suflete şi cele şase său. şapte provincii pe care le cere.

Primele tratative, într-adevăr, au avut loc pe la sfârşitul lui august, între domnii de Metternich, de Nugent şi de Champagny, şi iată că s-a ajuns la 12 octombrie „fără să se poată obţine de la cei doi diplomaţi austrieci un răspuns definitiv.

Aceasta, deoarece condiţiile puse de negociatorul francez erau grele pentru Austria.

Ele aveau drept cauză a negocierii aşa-numitul *ut** possidetis[5].

Tu nu ştii ce înseamnă *uti possidetis*, nu-i aşa, iubite cititorule? Ei bine, o să-ţi spun cu.

Împăratul Napoleon îi cere fratelui său împăratul Austriei să cedeze Franţei nu teritoriul pe care armatele sale îl ocupau – ceea ce era cu neputinţă, fiindcă armatele franceze ocupau Znaim, Viena, Brünn, Presburg, Adelsberg, Gratz – ci echivalentul acestor teritorii în alte locuri.

Asta însemna nouă milioane de locuitori şi douăsprezece sau cincisprezece mii de leghe pătrate, adică ceva mai mult de o treime din supuşii împăratului Austriei şi de un sfert din ţara acestuia. Cu toate acestea, puţin câte puţin, Napoleon ajunsese să nu mai ceară decât patru sau cinci milioane de suflete şi şase sau şapte mii de leghe

---

5 **Dc consultat lucrările domnului Thlers, care-1 atlt de precis şl de limpede în materie do strategie, finanţe, negocieri (n. auU.**

pătrate de teritoriu.

Francisc al II-lea socotea că şi atâta e mult.

Astfel că, ştiind cu ce uşurinţă obţineai concesii de la acest învingător cumplit, atunci când te adresai direct unor anumite trăsături ale caracterului lui, el hotărâse ca în loc de a mai lăsa problema pe mâna diplomaţilor, şi i-l trimită lui Napoleon pe generalul conte de Bubna, aghiotantul său, care era războinic şi, totodată, om de lume şi de spirit.

În capitolul precedent am făcut cunoştinţă cu negociatorul Maiestăţii Sale Imperiale Francisc al II-lea; n-avem* nimic de adăugat aici în legătură cu însuşirile sale fizice şi morale.

Pe acest negociator împăratul Napoleon – nu mai puţin grăbit să se întoarcă în Franţa decât era împăratul Austriei să-l vadă plecat – îl aştepta cu atâta nerăbdare, încât din cinci în cinci minute, întrerupându-şi plimbarea tăcută şi frământată – venea să-şi lipească fruntea, modelată asemeni celei a unui bust antic, de uşa cu geam care dădea spre castel.

În sfârşit, generalul diplomat apăru urcând aleea cu vor deaţă, care ducea de la castel la pavilion.

Napoleon îşi înfrână atât de puţin nerăbdarea, încât eoni rar legilor etichetei care cereau ca domnul de Bubna să fie introdus la el într-un anumit fel şi cu anumite formalităţi, deschise uşa el însuşi.

— Pofti fi, poftiţi, domnule de Bubna, îi spuse el zărindu-l. Fratele meu împăratul Austriei are dreptate să se plângă de negociatorii noştri: diavolii ăştia de diplomaţi sunt adevăraţi negustori de vorbe! Câştigă cel care vinde mai multă marfă, cum se spune în comerţ. Trăiască militarii ca să ducă tratative de pace! O să le ducem aşa cum se duce o bătălie, domnule de Bubna.

— În acest caz, Sire, mă consider bătut dinainte, răspunse. contele. Formulaţi-vă condiţiile, vă predau spada.

— Dar mai întâi trebuie discutate condiţiile astea. Poftim, o să fiu de o sinceritate care ar fi imprudentă dacă

nu mi-aş cunoaşte puterea şi dacă n-aş fi în situaţia de a face zadarnice toate prefăcătoriile diplomatice. Ştiţi ce pretenţii am; ce sunteţi însărcinat să-mi acordaţi?

— Maiestatea Voastră vrea să mărească Saxonia, şi întărească Ba varia, să ne ia porturile de la Adriatica. Nu-i mai bine să sporească noua „Polonie?

Napoleon îl opri pe general cu un gest şi cu un zâmbet.

— Adică să mă cert cu Rusia? spuse el. Da, fără îndoială că ar fi mai bine pentru Austria, deşi Rusia tocmai mi-a dovedit că nu-i aliată prea sinceră, lăsându-mă să bat singur Austria, adevăratul ei duşman.

— Sire. Maiestatea voastră e stăpână să poarte discut Li pe terenul care-i convine, dar să-mi îngăduie să-i spun…

— Că ne îndepărtăm de adevăratul subiect al discuţiei? îl întrerupse împăratul. Se poate. Poftim, domnule de Bubna, putem termina totul într-o zi, într-o oră, dacă vreţi să-mi vorbiţi în numele suveranului dumneavoastră, la fel de deschis cum o să vă vorbesc eu în numele meu. Aveţi dreptate, n-am niciun interes să dau câteva milioane de locuitori Saxoniei şi Bavariei; interesul meu, adevăratul meu intere3 este să urmez politica predecesorilor mei; adică să sfârşesc opera începută de Henric al IV-lea, Richelieu şi Ludovic al XIV-lea, să distrug monarhia austriacă, despărţind coroanele Austriei, Boe miei şi Ungariei. Ca să le despart ar trebui să ne mai batem şi, deşi probabil că până la urmă aşa vom face, vă dau cuvântul meu de onoare că nu doresc asta.

— Ei bine, Sire, atunci de ce să nu vă legaţi mai curând de Austria printr-o alianţă intimă?

— Şi care-i calea de a o realiza?

— Sire, sunt două căi de a face pacea.

— Spuneţi-le, domnule.

— Una largă, generoasă, demnă de Maiestatea Voastră constă în a restitui Austriei toate provinciile pe cara i le-aţi luat, de a o face să ajungă din nou puternică, la fel cum a fost înainte de război şi, în cazul acesta, să vi bizuiţi pe loialitatea şi recunoştinţa ei, alta, daţi-mi voia să

vă spun, meschină, primejdioasă, jignitoare, crudă, puţin folositoare ţării ce va fi despuiată, şi mai puţin folositoare celei care o va despuia…

— O clipă, domnule de Bubna, spuse Napoleon, vă opresc. Prima cale de a face pace am încercat-o după Austerlitz, când Maiestatea Sa, fratele meu, a venit să; nă vadă în tabăra mea. Bazându-mă pe cuvântul lui că n-o să-mi mai declare război, i-am înapoiat toate statele, cu excepţia unor modeste amintiri pe care ţineam să le păstrez din campania aceasta. După ce m-am purtat astfel, puteam, cred, să contez cel puţin pe o pace trainică; dar abia am început războiul cu spaniolii şi englezii şi am văzut uitate toate făgăduielile, toate jurămintele încălcate! Nu mă mai pot încrede în cuvântul împăratului dumneavoastră, domnule. Poftim, vreţi o dovadă că nu împotriva Austriei port război şi că doar cu împăratul vostru mă înfrunt? El vorbeşte întruna de sila lui faţă de tron, de dorinţa lui de a abdica; oi bine, să abdice în favoarea fratelui lui, marele duce de Wiirzburg pe care-l iubesc şi care mă iubeşte, care o să fie stăpân pe voinţa lui şi n-o să se lase condus de englezi; să abdice şi părăsesc Viena, lăsându-i urmaşului lui toate provinciile pe care i le-am luat şi, fără să-i mai cer cele o sută cincizeci de milioane care mai rămân de încasat din cele două sute la care am impus Austria, îi mai împrumut încă alte o sută pe cuvânt, dacă are nevoie şi poate… poftim, mai mult încă, îi dau înapoi Tirolul!

— Sire, răspunse domnul de Bubna destul de încurcat, nu mă îndoiesc că împăratul, stăpânul meu, aflând condiţiile extreme pe care le pune Maiestatea Voastră pentru pace, o să se hotărască să abdice, preferând să asigure integritatea imperiului urmaşului său, decât să păstreze pentru sine o coroană mutilată astfel.

— Să fiu bine înţeles, spuse Napoleon, acestea nu sunt condiţiile mele supreme sau extreme cum spuneţi, ci presupuneri. Menajamentele pe care ni le datorăm unul altuia între suverani, mă împiedică să impun ceva în genul acesta; spun doar că dacă împăratului dumneavoastră i-ar

veni poftă să abdice, asta ar fi, dreaptă cura vedeţi, o mare fericire pentru Austria Dar, în sfârşit, cum nu cred într-un astfel de rezultai şi nu mai vreau să mă bizui pe generozitatea Austriei, sunt silit să mă întorc la primele mele propuneri.

— Moderându-le, Sire. trag nădejde!

— Moderându-le, fie! Renunţ *la un posstdetis*... Cerusem trei teritorii în Boemia: nu va mai fi vorba de ele[6]; cerusem partea superioară a Austriei până la Ems: pî – răsesc Ems, renunţ la o parte a Cariritiei şi nu păstrez decât Villach; vă restitui Clagenfurth, dar păstrez Carniolia şi o parte a Saxoniei până în Bosnia: vă ceream două milioane şase sute de mii de supuşi în Germania: nu vă mai cer decât un milion şase sute de mii. Rămâne Galiţia; gândiţi-vă, trebuie să fac ceva pentru un aliat care, e adevărat, nu m-a secondat, dar care nici nu a»-a trădat: trebuie să-i rotunjesc marele ducat: o să ne înţelegem lesne amândoi în privinţa acestor teritorii, fiindcă nu ţinem la ele. Vă previn că nu-i acelaşi lucru în ce priveşte Italia; îmi trebuie un drum larg spre Turcia, un drum pe care să poată trece trei sute de mii de oameni şi trei sute. de tunuri! Influenţa mea în Mediterana e subordonată influenţei mele asupra Porţii; influenţa asta n-o pot avea ch? cât devenind vecin al Imperiului Turc. Am mate nevoie de pământ. fiindcă de fiecare dată când sunt gata să le iau oceanul sau Mediterana englezilor, stăpânul dumneavoastră mi-i smulge pe englezi din mâini!

Să-i lăsăm însă pe aliaţii mei, aveţi dreptate, şi să ne întoarcem la mine şi la imperiul meu. Daţi-mi ce vă cer la Adriatica şi în Iliria, iar pentru restul o să fiu înţelegător. Dar să înţelegeţi, domnule de Bubna, că acesta-i *ultimatumul* meu; de îndată ce plecaţi, dau ordin să se reia ostilităţile. De la Wagram încoace, armata mea a crescut zi cu zi; infanteria mi-e completă, odihnită, mai frumoasă ca oricând; toată cavaleria mea s-a refăcut în Germania. Am

6 V. Istoria Consulatului şi Imperiului de dl. Thiers şi mai ales relatarea lui Napoleon şi cea a domnului de Bubna, tn arhivela afacerilor străine (n. aut.).

cinci sute de tunuri remorcate şi alte trei sute gata să tragă sub zidurile localităţilor pe care le ocup. Junot, Masşena şi Lefebvre au optzeci de mii de oameni în Saxonia şi în Boemia. Davoust, Oudinot şi garda mea formează o armată de cincizeci de mii de oameni. Cu ea o să cobor prin Presburg şi, în cincisprezece zile, o să ajung până în adâncul Ungariei, să dau ultimele lovituri monarhiei austriece.

— Sire, îl întrerupse generalul de Bubna, Maiestatea Voastră mi-a dat un exemplu de sinceritate. Nici noi nu vrem un război în care putem pierde totul; cu toate acestea. îl preferăm unei păci aproape tot atât de dezastruoasă ca şi el. Maiestatea Voastră vorbeşte de două sute treizeci de mii de soldaţi: noi avem trei sute de mii. dar acestor trei sute de mii le lipseşte un general care să poată ţine piopt Maiestăţii Voastre. Deci Maiestatea Voastră să audă apelul pe care-l facem la generozitatea sa şi să ne spună ultimul său cuvânt.

— Luaţi o pană, domnule, şi scrieţi, spuse Napoleon.

Contele de Bubna se aşează, luă o pană şi la dictarea împăratului, scrise *ultimatumul* următor:

„În partea Italiei

Zona Willach, fără cea a Clagenfurth-ului, adică deschizătura Alpilor nordici, plus Laybach şi malul drept al Savei, până în Bosnia.

În partea Bavariei:

O linie trasată între Passau şi Linz, pornind de la Dunăre, de lângă Efferding, până la Schwanstadt, părăsind în acest loc teritoriul Gmiind şi ajungând în zona Salzburg prin lacul Kammer-See. /

În partea Boemiei:

Câteva enclave fără importanţă pe care o să le desemnez şi care nu vor depăşi o populaţie de cincizeci de mii de suflete.

În partea Galiţiei:

Noua Galiţie, de la Vistula la Silica la stânga şi de la Vistula la Bug la dreapta; teritoriul Zamosc, mai mic spre Cracovia, dar cu minele de sare de la Wielicszka”.

— Vedeţi, deci, continuă Napoleon, ci în loc de un milion şase sute de mii de supuşi în Italia şi în Austria, mă mulţumesc cu un milion patru sute de mii şi în loc de trei milioane de supuşi în Galiţia, doar cu două milioane.

— Şi Maiestatea Voastră renunţă la alte pretenţii? întrebă grăbit generalul de Bubna.

— O, nu, răspunse Napoleon, n-aţi învăţa nimic din atâta. Sunt două puncte importante de rezolvat: primul…

Domnul de Bubna se pregătea să scrie.

— Staţi puţin, nu scrieţi, zise împăratul. Aceste două puncte importante ce trebuie rezolvate vor constitui obiectul unei corespondenţe personale, între stăpânul dumneavoastră şi mine. De altfel, ceea ce am să vă cer nu-i prea complicat şi memoria dumneavoastră e de ajuns, sunt sigur. Vreau – aţi auzit bine, nu-i aşa? nu spun *doresc*, ci vreau – ca Austria să-şi reducă armata la o sută cincizeci de mii de oameni, şi să-mi dea o sută de milioane în plus la contribuţia de război din care n-am primit încă decât cincizeci.

— Sire, sunt condiţii grele! spuse domnul de Bubna.

— Dar aşa sunt, răspunse împăratul.

— Cu toate acestea, trebuie stabilită durata aceşti» vasalităţi.

— Poftim, spuse Napoleon, o să-i tac o favoare împăratului dumneavoastră. Această vasalitate, fiindcă o numiţi astfel, va dura atâta cât durează războiul maritim. Dacă Anglia ne acordă pacea, o pace sigură, durabilă, vă autorizez să reînarmaţi cei cinci sute de mii de oameni pe care-i aveaţi la începutul campaniei.

— Sire, întrebă generalul de Bubna ridicându-se, când trebuie să mai vin?

— Domnule, zise Napoleon luând o hotărâre bruscă, n-are rost să mai veniţi, fiindcă n-o să mă mai găsiţi aici.

— Maiestatea Voastră pleacă?

— În Stiria, da.

— Când?

— Mâine… Aveţi ulti*matumul meu*. Domnul de Champagny are puteri depline din partea mea. Dacă va

trebui să ne batem mă voi întoarce, dar vă spun, domnule de Bubna. vai de cei care o să mă facă să mă întorc!

— Maiestatea Voastră pleacă! repetă generalul de Bubna uluit.

— Ei, Doamne, da! Veniţi cu mine, domnule de Bubna. Trec în revistă trupele în curtea castelului înainte de despărţire.

Generalul înţelese că, de data aceasta, era ultimul cuvânt al lui Napoleon. Se ridică, vârî în buzunar nota pe care o scrisese şi-l urmă pe împărat.

Amândoi coborâră peluza, străbătură castelul şi îşi făcură apariţia pe peron în partea dinspre curte.

Curtea era plină de curioşi.

Împăratul se apropie de balconul care forma centrul celor două scări unite, îl avea la dreapta pe generalul de Bubna, iar la stânga pe prinţul de Neuchitel.

Rapp, aghiotantul său, stătea ceva mai jos, pe a treia treaptă de sus a peronului.

Soldaţii defilară sub balcon strigând „Trăiască împăratul!” şi formară un careu în curte.

Împăratul îi făcu semn generalului de Bubna să-l urmeze, coborî şi se duse în centrul careului.

Rapp continua să meargă înainte, de parcă i s-ar fi spus că pe împărat îl ameninţă o primejdie.

De altfel, aşa se întâmpla de câteva luni şi, peste tot, ochiul vigilent al lui Berthier căuta ucigaşul făgăduit de adunarea din ruinele de la Abensberg.

Deodată, în momentul în care mulţimea se dădea în lături spre a-i face loc lui Napoleon, un tânăr, în loc de a se retrage, cum făceau ceilalţi, se aruncă înainte.

Rapp văzu sclipind ceva ca un fulger, întinse braţul şi prinse de încheietură o mână înarmată cu un cuţit.

— Staps! strigă domnul de Bubna. Oh, Sire!

— Ce s-a întâmplat? întrebă împăratul zâmbind.

— Tânărul acela a vrut să vă asasineze. Nu l-aţi văzut?

— Nu văd. niciodată asemenea lucruri, domnule. Ori sunt necesar Franţei şi, atunci, sunt apărat de misiunea

mea, ori sunt nefolositor şi atunci Dumnezeu face cu mine ce vrea!

Apoi, fără să se mai neliniştească din cauza ucigaşului pe care Rapp îl dădea pe mâna jandarmilor, intră în careu la fel de liniştit ca la Abensberg, în ziua când un glonte îi găurise pălăria; ca la Regensburg. În ziua când un glonte îl rănise la picior.

Dar cu voce joasă îi spuse lui Berthier:

— Domnul de Bubna îl cunoaşte pe tânărul acesta

— De unde ştiţi asta, Sire?

— Văzându-l, i-a rostit numele.

— Şi cum îl cheamă, Sire?

— Staps.

Iniţiatul

La două ore după trecerea trupei în revistă şi după plecarea generalului de Bubna, Napoleon se afla în acelaşi pavilion în care fusese dimineaţa.

De data aceasta nu era singur, ci dimpotrivă, se plimba alături de un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu privirea ageră şi inteligentă, cu care discuta familiar.

Acest bărbat era Corvisart, medicul său.

— Ştiţi, Sire, că am fost înspăimântat când au venit să mă caute din partea dumneavoastră? spuse doctorul. Se zvonise că a încercat cineva să vă asasineze şi mi-a fost teamă că aţi fost rănit.

— Îţi mulţumesc pentru graba cu care ai venit, dragă doctore, nu-i nimic, după cum vezi, şi dacă am trimis să te cheme n-am făcut-o pentru mine.

— Dar pentru cine, Sire?

— Pentru asasinul meu.

— A primit vreo lovitură în încăierare, sau a încercat să se sinucidă?

— Cât despre lovitură, cred, dimpotrivă că s-a făcut tot posibilul să nu primească nicio zgârietură, şi n-am auzit vorbindu-se că ar fi încercat să se sinucidă.

— Atunci, Sire, de ce aţi trimis să mă cheme?”

— Domnul de Bubna, care a călătorit ieri, din întâmplare cu tânărul acesta, şi chiar i-a împrumutat un

cal, ca să facă ultima etapă, mi-a spus câteva luaruri care m-au făcut să mă interesez de el.

— De asasinul dumneavoastră, Sire?

— De ce nu? Apreciez statornicia, dragă Corvisart, şi am temeiuri să cred că e o virtute cu care-i înzestrat domnul Friederich Staps. Aş vrea să ştiu dacă această statornicie e la el o virtute sau o idee fixă, dacă e patriot sau nebun. Îţi asumi sarcina să descurci iţele astea?

— O să încerc, Sire. 7

— E la mijloc o poveste destul de interesantă cu o femeie, pe cât am înţeles, dar care nu ne priveşte în niciun fel.

— În concluzie, spuse Corvisart, Maiestatea Voastră vrea un pretext ca să-l salveze?

— Poate că da, răspunse Napoleon.

— Bine, bine, ordonaţi să fie adus aici; o să-l examinez.

Napoleon îl chemă pe Rapp şi-l întrebă dacă ordinele sale au fost executate.

— Da, Sire, răspunse generalul.

— Atunci, aduceţi prizonierul.

Rapp ieşi, iar după o clipă tânărul se ivi cu cătuşe la mâini între doi jandarmi.

Rapp venea în urma lui.

— Eliberaţi-i mâinile! spuse Napoleon.

Ordinul fu executat.

Apoi, întorcându-se spre Rapp, împăratul continuă:

— Lăsaţi-l singur cu mine şi cu Corvisart.

Generalul şovăi. Napoleon încruntă sprânceana ca Jupiter Olimpianul.

Rapp îi pase pe cei doi jandarmi să iasă din încăpere înaintea lui, aruncă o ultimă privire spre cele trei personaje pe care le lăsa împreună şi ieşi, făgăduindu-şi să stea cu mâna pe minerul sabiei şi cu urechea lipită de uşă.

Împăratul era aşezat la capătul unei mese ovale, iar Corvisart stătea în picioare lângă el.

— Vorbeşti franceza? îl întrebă Napoleon pe Staps.

— Puţin, răspunse acesta.

— Vrei să răspunzi prin interpret; sau încerci să răspunzi direct?

— Prefer să răspund direct.

— Numele dumitale e Friederich Staps?

— Da.

— De unde eşti?

— Din Erfurth.

— De când ai venit la Viena?

— De ieri.

— Cu ce scop ai venit?

— Cu scopul de a vă cere pace şi de a vă dovedi că e „necesară.

— Crezi că aş fi ascultat un om fără misiune oficială?

— Misiunea mea e sfântă, însă în alt fel decât a domnului de Bubna!

— Domnul de Bubna a venit la mine trimis de împărat.

— Eu am venit trimis de Dumnezeu.

Napoleon îl privi pe Corvisart, întrebându-l din priviri, dar acesta îi făcu semn să continue.

— Şi dacă nu te-aş fi ascultat, ce-ai fi avut de gând? întrebă împăratul întorcându-se spre Staps.

— Să vă ucid.

Ce rău ţi-am făcut?

or îmi asupriţi ţara.

— Ţara dumitale s-a ridicat împotriva mea şi am învins-o; ăsta-i norocul războiului! Alexandru i-a învins şi asuprit pe perşi, Cezar i-a învins – şi asuprit pegali, Carol cel Mare i-a învins şi asuprit pe saxoni.

— Dacă aş fi fost persan l-aş fi înjunghiat pe Alexandru. Dacă aş fi fost gal, l-aş fi înjunghiat pe Cezar, iar dacă aş fi fost saxon l-aş fi înjunghiat pe Carol cel Mare 1

— Fanatismul religios te-a îndemnat să faci asta?

— Nu, ci patriotismul.

— Ai complici?

— Nici chiar taică-meu nu mi-a cunoscut intenţia.

— M-ai mai văzut vreodată până acum?

— De trei ori, asta e a patra oară: prima dată la Abensberg, a doua la Regensburg, a treia în curtea palatului Schönbrunn.

— Eşti francmason?

— Nu.

— Eşti mistic?

— Nu.

— Eşti membru al vreunei societăţi secrete din Germania?

— V-am spus că n-am complici.

— Îl cunoşti pe maiorul Schill?

— Nu.

— Ai auzit de Brutus?

— De care dintre ei? Sunt doi.

— Da, spuse Napoleon cu un zâmbet expresiv, e cel ce şi-a ucis tatăl şi cel ce şi-a ucis fiii… Dar de conspiraţiile lui Mrfreau şi Pichegru ai ştiut?

— Doar ce au scris ziarele.

— Ce crezi despre ei?

— Că nu lucrează decât pentru ei şi se ten de moarte.

— S-a găsit la dumneata un portret de femeie.

— Am rugat să-mi fie lăsat şi rugămintea mi-a fost îndeplinită.

— Cine e femeia aceasta?

— Ce importanţă are?

— Vreau să ştiu cine este.

— E o fată cu care trebuia să mă căsătoresc.

— Iubeai, deci! Aveai un tată, o logodnică şi ai ajuns asasin!

— Am ascultat un glas care-mi spunea: „Loveşte!”

— Şi după ce ai fi lovit, nădăjduiai să scapi?

— Nici măcar n-aveam dorinţa asta.

— De unde oare, sila asta faţă de viaţă?

— De acolo că fatalitatea mi-a făcut viaţa cu neputinţă de trăit.

— Dacă te-aş ierta, ce ai face cu libertatea?

— Întrucât sunt convins că vreţi pieirea Germaniei, aş aştepta altă ocazie, mi-aş alege mai bine clipa, şi poate

că de data asta, aş izbuti!

Împăratul ridică din umeri.

— Poftim, Corvisart, zise el, restul te priveşte; examinează-l şi spune-mi ce părere ai despre el.

Corvisart luă pulsul tânărului, îşi lipi urechea de pieptul lui, îl privi pătrunzător în ochi.

— E un fanatic din stirpea lui Cassius şi a lui Jacques Clement, spuse el.

— Nu-i nebun? întrebă Napoleon.

— Deloc, Sire.

— Pulsul?

— Cu patru bălăi mai mult decât în stare normală, Sire.

— Deci e calm?

— Perfect calm.

Împăratul merse direct la tânăr şi-i spuse privindu-l fix şi pătrunzător:

Vrei să trăieşti?

— Ce să fac cu viaţa?

— Să fii fericit.

— Nu mai pot să fiu fericit.

— Făgăduieşte-mi că te întorci la tatăl tău, la logodnica ta şi că o să fii liniştit şi inofensiv şi te iert.

Tânărul îl privi pe Napoleon mirat, apoi după o clipă de tăcere, rosti:

— V-aş face o făgăduială zadarnică.

— Cum aşa?

— N-aş respecta-o.

— Ştii că vei fi judecat de un tribunal militar şi că, prin urmare, în trei zile totul se va sfârşi?

— Sunt gata să mor.

— Ascultă, plec mâine, deci vei fi judecat şi împuşcat în lipsa mea…

— O să fiu împuşcat? întrebă Staps cu un fel de bucurie.

— Da, afară de cazul când, după cum ţi-am spus, o să-mi dai cuvântul de onoare.

— I l-am dat Celui de sus, spuse tânărul clătinând din

cap.

— Poate că în clipa când o să părăseşti viaţa o s-o regreţi?

— Nu cred.

— Cu toate acestea e cu putinţă.

— Fără îndoială, omul e slab!

— Ei bine, dacă, fără să fii slab, te-ai căi…

— Ce aş face?

— Ai făgădui ceea ce îţi cer.

— Cui?

— Lui Dumnezeu.

— Şi?

— Şi ai arăta hârtia asta preşedintelui comisiei.

Şi Napoleon scriind câteva cuvinte pe o hârtie, îndoi foaia şi o dădu lui Staps, care o luă şi, fără s-o citească, o vârî în buzunarul hainei.

— Pentru ultima oară, Corvisart, întrebă împăratul, eşti sigur că omul acesta nu-i nebun?

— Nu e, Sire.

— Rapp!

Rapp îşi făcu din nou apariţia.

— Condu-l pe acuzat la închisoare, zise Napoleon; să se întrunească. O comisie militară care să ia cunoştinţă de crima lui. Apoi, întorcându-se spre Corvisart: Doctore, continuă el ca şi cum nu şi-ar fi amintit nimic din ceea ce se întâmplase, spune-mi un lucru.

— Ce anume, Sire?

— Un bărbat de patruzeci de ani poate avea copii?

— De ce nu? răspunse Corvisart.

— Dar un bărbat de cincizeci?

— Şi el.

— Dar unul de şaizeci?

— Uneori.

— Dar unul de şaptezeci?

— Încă.

Împăratul zâmbi.

— Îmi trebuie un copil! îmi trebuie un fiu! zise el. Dacă nebunul acesta mă ucidea, cui revenea tronul

Franţei? Apoi, rosti în şoaptă, lăsând să-i cadă capul în piept: Un lucru mă înspăimântă. acela că acum eu sunt urât şi urmărit ca autor al răului universal, ca agent al acestei tulburări nesfârşite şi cumplite care zguduie lumea, şi nu Revoluţia franceză. Cu toate acestea. Dumnezeu mi-e martor că nu eu vreau războiul 1 Ce-or avea oare în plus faţă dt mine-regii aceştia care găsesc fanatici ca să-i adore şi ucigaşi ca să-i apere? Ce au în plus, faţă de mine?

adăugă el. S-au născut pe tron... Ah, dacă aş fi fost propriul meu nepot!

Şi căzând din nou în fotoliu, rămase vreme de câteva minute gânditor, cu fruntea sprijinită în palmă.

Ce se petrecu în aceste câteva minute în mintea aceasta profundă şi ce val de gânduri asalta acest spirit neclintit ca stânca?

Aceasta e una dintre tainele rămase nedezlegate.

În sfârşit, împăratul scoase încet o foaie de hârtie, luă o pa»a, o înmuie în cerneală – o învârti de mai multe ori între degete şi scrise:

Ministrului Poliţiei

Schönbrunn, 12 octombrie 1809

Un tânăr de şaptesprezece ani[7], fiul unui pastor luteran din Erfurt, a încercat, la parada de azi, să se apropie de mine; a fost arestat de ofiţeri şi a stârnit bănuieli faptul că era tulburat: a fost percheziţionat şi s-a găsit la el un pumnal...

Am pus să fie adus la mine şi micul ticălos, care mi-s părut a fi destul de instruit mi-a spus că voia să mă asasineze ca să elibereze Austria de francezi. N-am constatat la el nici fanatism religios, nici fanatism politic; mi s-a părut că nu ştie prea bine cine a fost Brutus. Înfrigurarea de care fusese cuprins m-a împiedicat să aflu mai multe. Va fi interogat când se va fi liniştit şi pe nemâncate. Ar fi cu putinţă să nu mai aflăm nimic.

---

7 Scrisoarea autografă există. Să li redus oare intenţionat Napoleon cu trei ani vîrsta celui ce a încercat să-l asasineze ca să facă să se creadji că e vorba nu de fapta unui bărbat, ci de a unui copil ? (n. aut.).

Am vrut să vă informez în legătură cu acest eveniment, ca să nu i se dea mai multă importanţă decât are în realitate. Sper că n-o să impresioneze; dacă ar fi vorba de aşa ceva, ar trebui să spunem despre individ că e nebun. Păstraţi lucrul acesta secret pentru dumneavoastră. La paradă, întâmplarea n-a stârnit niciun scandal; nici eu însumi nu mi-am dat seama

Napoleon.

P.S. Vă repet din nou şi veţi înţelege că nu trebuie să se vorbească în niciun caz despre asta.

Apoi împăratul sună:

— Cheamă-l pe Rapp, spuse el uşierului.

— Generalul e aici, Sire.

— Atunci să intre!

Rapp intră.

— Rapp, spuse Napoleon, trimite un curier sigur să lamineze scrisoarea asta domnului Fouché.

Rapp, cu o promptitudine militară şi cu o docilitate întru totul pasivă, luă scrisoarea şi făcu stânga-mprejur.

— Doar lui personal! strigă împăratul.

Execuţia

A doua zi după ce, aşa cum îi spusese generalului de Bubna, Napoleon părăsi Viena, se răspândi zvonul că tribunalul militar, convocat din ordinul mareşalului Berthier, îl condamnase pe Friederich Staps la moarte.

Acuzatul mărturisise totul, nu încercase nicidecum să respingă acuzaţia şi, după ce ascultase sentinţa, nu ceruse nici graţiere, nici amânare.

Numai că, întors la închisoare ceruse ca ofiţerul care susţinuse acuzarea – un tânăr locotenent de vânători pe nume Paul Richard – să vină să-l vadă a doua zi, cu puţin înainte de execuţie.

Apoi îşi făcuse rugăciunea, ceruse să fie trezit devreme şi-i dăduse temnicerului drept recompensă pentru bunele lui servicii, patru monede de aur pe care le avea asupră-i şi care-i compuneau întreaga avere.

După care, se culcase, scoţând un medalion pe care-l purta pe piept, sărutându-l cu dragoste de mai multe ori şi,

în sfârşit, adormise apăsându-şi-l pe inimă.

La ora şase dimineaţa, temnicerul intrase în celulă şi-l trezise.

Staps deschise ochii zâmbind, îi mulţumise celui ce venea să-i redea pentru atât de puţină vreme sentimentul existenţei, îşi făcuse toaleta cu oarecare grijă, îşi pieptănase părul frumos cu o cochetărie deosebită şi când fu întrebat ce doreşte să mănânce la micul dejun, răspunse:

— Cred că o cană cu lapte o să fie de ajuns.

Tocmai golise cana aceasta, când tânărul ofiţer căruia în ajun îi solicitase o întrevedere *in extremis* se ivi 111 prag.

Era vădit că tânărul locotenent de vânători, deşi nu lăsa să se vadă Aici o stingherealâ, ar fi preferat ca alegerea condamnatului să se oprească asupra altcuiva.

— Vă mulţumesc, domnule, zise Staps, că aţi binevoit să daţi curs invitaţiei mele. Vreau să vă cer un serviciu.

— Sunt gata să vi-l fac. domnule, răspunse tânărul ofiţer.

— Nu-i prima oară că ne vedem, locotenente.

— Din păcate, nu domnule şi-mi pare rău că soarta m-a ales să fiu acuzator în cazul dumneavoastră.

— Nu mă refer doar la cele trei şedinţe ale tribunalului militar în faţa căruia am compărut; ne-am mai văzut înainte.

— Se poate, domnule, dar am uitat cu desăvârşire unde şi când a avut loc întâlnirea.

— Nimic mai firesc, eu eram mascat, iar dumnea. voastră nu.

— Ah, spuse Paul Richard tresărind, va să zică în ruinele de la Abensberg?

— Acolo, domnule, şi pentru o clipă aţi crezut şi dumneavoastră că o să fiţi împuşcat.

— Din nefericire, ceea ce era un joc în ce mă priveşte, e o realitate în privinţa dumneavoastră.

— Fie, dar nu ştiaţi că-i un joc şi aţi mers hotărât până la capăt. Locotenent Richard, sunteţi un viteaz şi pe

drept v-au botezat în seara aceea Richard Inimă *de Leu*

Tânărul ofiţer păli.

— Ştiţi de ce eram acolo, domnule?

— Nu, locot enente, dar ştiu că un soldat e roba! legământului său, aşa cum un om cinstit e sclavul cuvântului său… în sfârşit, restul nu mai contează! V-am recu. T. oscut chipul şi mi-am spus: „Toate inimile viteze sunt surori; Staps. ai aici un frate şi poţi îndrăzni să-i ceri un ultim serviciu.4

— Nu v-aţi înşelat: voi face tot ce va fi omeneşte cu putinţă.

— Fiţi liniştit, răspunse prizonierul, n-am să vă cer nimic care să vă compromită.

— Vorbiţi, spuse tânărul.

— Iubeam o fată, continuă Staps; dacă evenimentele care s-au petrecut n-ar fi avut loc, ar fi fost soţia mea Tatăl ei şi al meu sunt prieteni, căsătoria noastră era hotărâtă.

— Da, zise tânărul ofiţer, dar atunci aţi intrat în asociaţia *Tugendbwid*, soarta v-a desemnat să-l loviţi pe împărat şi toate speranţele dumneavoastră de dragoste s-au spulberat?

— Nu, domnule răspunse Staps cu melancolie.

— Continuaţi, zise ofiţerul.

— Într-adevăr, minutele îmi sunt numărate… Fiţi liniştit, n-o să vă fac să aşteptaţi.

Locotenentul înclină capul arătând că-i convins de aceasta.

— Ştiţi, continuă Staps, că s-a găsit la mine un portret de femeie?

— Da, domnule.

J

— Am cerut ca portretul să-mi fie lăsat până în clipa morţii.

— Şi cererea v-a fost satisfăcută fără şovăire.

— Ei bine, domnule, când voi muri, portretul acesta va fi aici, pe inima mea.

Şi prizonierul îşi apăsă mâna pe piept.

— Doriţi să fiţi înmormântat cu acest portret?

— Nu, doresc ca după moartea mea un prieten să-l ia şi să-mi facă favoarea de a-l înmâna cândva logodnicei mele, căreia îi va spune cum am murit, gândindu-mă la ea.

— Locuieşte în Bavaria?

— Nu, clonţnule, în urma unei catastrofe cumplite, tatăl ei şi ea au plecat din Bavaria şi s-au dus să se stabilească la Wolfach, un orăşel din ducatul Baden; acolo o puteţi găsi.

— Bine, când veţi fi dus la moarte. Îmi veţi da portretul ei.

— V-am spus că doresc să mor cu el pe inimă; o să-l luaţi de la mine, după ce voi fi murit.

— Care-i numele fetei?

— E scris pe spatele portretului.

— Asta-i tot, domnule?

— Nu, vă mai cer un ultim serviciu. Vreau, domnule, să nu fiu confundat cu asasinii vulgari. După ce veţi fi luat portretul de pe pieptul meu, o să-mi deschideţi mâna dreaptă; în ea va fi o hârtie pe care o să aveţi bunătatea s-o daţi ofiţerilor care formau tribunalul militar în faţa căruia am compărut şi colonelului care-l prezida.

— Voi face cum doriţi. Asta-i tot?

— Da.

— Atunci nu mai am decât să vă întind mâna, domnule, şi să vă doresc curaj.

— Primesc mâna şi urarea, domnule, deşi urarea, după cum puteţi vedea e cel puţin zadarnică. Unde o să vă întâlnesc?

— La locul de execuţie.

— Deci, pe esplanadă.

— Pe esplandă.

Tânărul ofiţer şi prizonierul îşi strânseră mâinile pentru ultima dată şi cel dintâi ieşi.

Închisoarea militară unde fusese închis Staps era situată chiar pe esplanadă. Execuţia trebuia să aibă loc la ora opt; era ora şapte şi patruzeci şi cinci de minute, iar esplanada era deci plină de lume.

Mulţimea era formată din ostaşi ai armatei franceze

şi din vienezi.

Când Paul Richard fu văzut ieşind din închisoare, oamenii îl înconjurară şi-i cerură veşti despre prizonier.

Paul răspunse că prizonierul recunoscându-l, deoarece îl întâlnise la Abensberg, ceruse să fie chemat ca fiind singura persoană căreia îi putea încredinţa ultimele sale dorinţe.

— Deci e hotărât că-l execută în dimineaţa asta? întrebă un căpitan care făcuse parte din tribunalul militar.

— Da, spuse Paul, doar ştiţi, căpitane, că sentinţele justiţiei militare sunt executate fără amânare.

— Desigur, dar mai ştiu şi că domnul colonel i-a transmis prizonierului că poate cere graţierea de la mareşalul Berthier, iar mie, după ce a citit sentinţa, mi-a spus că dacă va exista o cerere de aceşti fel, prinţul de Neuchitel a primit puteri depline de la împărat.

— Ei bine, zise Paul, condamnatul n-a profitat de avizul colonelului.

Io.

— Şi nici n-o să profite? întrebară mai multe glasuri.

— Nu, cred că nefericitul are un motiv ca să-şi dorească moartea, pe care nu-l cunoaşte decât el şi Dumnezeu.

În acel moment bătu ora opt.

Poarta închisorii se deschise.

Un sergent se ivi primul, urmat de patru oameni.

După aceşti patru oameni venea condamnatul, care-şi lăsase redingota şi vesta în celulă şi era îmbrăcat doar cu cămaşa, pantalonii strânşi pe picior şi cu ciornele.

Chipul lui era palid, dar calm, fără să exprime orgoliu, nici slăbiciune.

Se vedea că e un om pregătit să înfrunte cu nepăsare moartea.

Omul acesta ştie unde merge şi, deşi îşi sacrifica viaţa la douăzeci de ani, nu era exaltat de entuziasm; iar dacă. acesta era sentimentul care-l făcuse să încerce să înfăptuiască crima, în faţa morţii acest sentiment factice şi înfrigurat făcuse loc unei hotărâri nestrămutate, ce se

putea citi în uşoara încruntare a sprâncenelor, în ridurile bărbiei şi buzelor ce făceau ca gura să pară că schiţează un zâmbet.

Înapoia condamnatului venea restul plutonului, adică şase oameni.

Abia făcuse trei paşi în afara bastionului că tânărul privi4 mprejur, căutând parcă pe cineva.

Ochii săi îi întâlniră pe cei ai locotenentului Richard, care păru să-i spună:

„Sunt aici, vedeţi că-mi respect cuvântul”.

Atunci, condamnatul schiţă un salut cu capul, iar uşoara nelinişte care-i întunecase pentril o clipă chipul pieri.

Condamnatul şi plutonul continuară să înainteze spre locul de execuţie.

Deodată răsună o lovitură de tun.

— Ce înseamnă asta? întrebă Staps.

— Azi-noapte s-a semnat pacea pe care tunul o anunţă Germaniei.

— Pacea? repetă condamnatul. E adevărat ce-mi spuneţi?

— Fără îndoială, i se răspunse.

— Atunci lăsaţi-mă să-i mulţumesc Domnului.

— Pentru ce?

— Pentru că redă, în sfârşit, liniştea Germaniei.

Şi tânărul, punând un genunchi în pământ, rosti o scurtă rugăciune, între cele două şiruri de soldaţi care-l conduceau.

În clipa când se ridică, Richard se apropie de el şi-i spuse:

— Asta schimbă cu ceva dispoziţiile dumneavoastră?

— În legătură cu ce mă întrebaţi asta, domnule?

— Dacă aţi cere să fiţi graţiat, ar fi cu putinţă…

Condamnatul se opri.

— Ştiţi ce serviciu aştept de la dumneavoastră, locotenente?

— Da.

— Mai sunteţi dispus să vă ţineţi făgăduiala?

— Fără îndoială.

— Atunci, daţi-mi mâna.

Richard îi întinse mâna.

Staps îşi trecu din mâna dreaptă în cea stânga un obiect pe care Richard nu-l putu vedea; apoi strânse prieteneşte mina tânărului ofiţer.

Toate astea le făcu simplu, fără ostentaţie, dar cu aceeaşi hotărâre pe care Richard o observase până atunci la el.

Apoi cortegiul porni din nou la drum.

Erau aproape trei sute de paşi de făcut de la poarta închisorii până la locul unde trebuia să aibă loc execuţia.

Trebuiră nu mai puţin de zece minute pentru acoperirea acestui traseu.

În timpul celor zece minute tunul trase regulat, din minut în minut; Staps putu să vadă că nu-l înşelaseră şi să se asigure, prin regularitatea loviturilor, că e vorba de o mare solemnitate.

Ajunseră pe povârniş. Detaşamentul se opri.

— Aici este locul? întrebă Staps.

— Da, domnule, răspunse sergentul.

— Pot alege partea spre care să mă întorc murind?

Sergentul nu înţelegea prea bine.

Richard se apropie din nou.

Staps îşi repetă cererea pe care Richard o explică sergentului: condamnatul dorea să moară privind spre vest, adică spre Abensberg.

Dorinţa îi fu îndeplinită.

— Domnule, i se adresă Staps lui Richard, ştiu că vă cer prea multe, dar întrucât n-am pretenţia să comand eu însumi foc, nefiind militar, aş vrea să comande glasul unui prieten pe care-l ani în clipa asta printre toţi cei ce au venit să mă vadă murind.

Richard îl privi pe sergent.

— Comandaţi, domnule locotenent, spuse acesta.

Richard îi răspunse lui Staps printr-un semn din cap care însemna că dorinţa lui va fi îndeplinită.

— A.cum sunt gata, spuse condamnatul.

Un soldat se apropie de el cu o batistă.

— Vai, locotenente, zise Staps, credeţi că e nevote de ea?

Locotenentul făcu semn şi soldatul cu batista se îndepărtă.

Atunci cu un glas mai puţin hotărât decât acela cu care comandase pentru el însuşi în ruinele de la Abensberg, Richard rosti:

— Atenţie!

În tăcerea care plana peste povârniş se auzi mişcarea puştilor.

— Pregătiţi… arm!

O lovitură de tun se auzi.

— Prezentaţi arm! Ochiţi!

Apoi, întrucât locotenentul şovăia să rostească ultimul cuvânt:

— Foc! spuse Staps cu glas hotărât.

Soldaţii, fără să fie atenţi dacă ordinul le era dat de locotenent sau de condamnat, îl executară.

Salva izbucni, iar Friederich Staps căzu lovit de opt gloanţe.

Locotenentul Richard întoarse privirea.

Când privi din nou spre condamnatul care trăia cu un minut înainte, iar acum nu mai era decât un cadavru, văzu că tânărul murise cu mâna stângă apăsată pe piept, iar cu dreapta strânsă.

Se apropie de cadavru.

— Prieteni, spuse el, mie mi-a încredinţai acest nefericit ultimele sale dorinţe. Pe piept are un portret de femeie, iar în mină un bilet

Soldaţii se dădură în lături cu respect.

Richard puse un genunchi pe pământ, ridică trupul lui Friederich Staps, îi deschise nasturele cămăşii, zări un lănţişor subţire ca un fir de păr şi-l trase de pe pieptul tânărului.

Un medalion era atârnat de lănţişor.

Locotenentul, cu oarecare şovăire, căută din ochi portretul şi văzându-l scoase un strigăt.

— Margareta Stiller! spuse el. O, bănuiam eu!

Apoi, repezindu-se la mâna dreaptă a cadavrului pe care o deschise cu oarecare sforţare, smulse din ea o hârtie pe care o desfăcu.

Hâftia-nu cuprindea decât aceste cuvinte;

„Îi acord iertarea.

Napoleon* v

— O, nefericitul! strigă Paul Richard. A vrut să moară!

Apoi adăugă cu glas trist şi strângând în mâna-i tremurătoare medalionul şi hârtia: iar eu sunt pricina morţii lui!

Retragerea

La 1*4 septembrie 1812, Napoleon, în razele unui soare plăcut de vară, văzuse iarăşi strălucind cupolele aurii ale oraşului sfânt şi toată armata, redusă cu un sfert după bătălia de pe râul Moscova, dar numărând încă nouăzeci de mii de oameni, aplaudase la priveliştea aceasta strigând: „Moscova! Moscova!” aşa cum, cu paisprezece ani înainte, încercând să pătrundă în Orient pe altă poartă, strigase: „La piramide! La piramide!”

În aceeaşi seară, Napoleon intra în Moscova pustie. Galii cel puţin, cucerind Capitoliul – unde-i condusese acel bren necunoscut după titlul căruia istoricii latini creară un nume propriu numindu-l Brennus – îi găsiseră pe senatori stând în jilţurile lor de edili curuli: aveau oricum ceva de ucis.

La Moscova nu se întâmplase aşa: nu-i găsiseră decât pe negustorii francezi care veniseră înspăimântaţi să anunţe ştirea aceasta ciudată: Moscova e pustie!

Apoi. În aceeaşi noapte, Napoleon fu nu trezit, fiindcă nu dormea, ci surprins de strigătul: Foc!

Auzindu-l, se apropie de una dintre ferestrele Kremlinului de unde se putea vedea oraşul: Palatul Comercial era în flăcări!

La început, el atribui incendiul unei neglijenţe şi-l acuză pe Mortier că a organizat rău poliţia armatei, susţinând că focul a fost pus de vreun soldat beat şi

ordonând ca acel soldat să fie căutat, pedepsit, împuşcat! Dar i se spuse că lucrurile nu s-au petrecut defel aşa, că între miezul nopţii şi ora unu, un glob de foc a coborât din văzduh asupra palatului şi că de acolo provine nu numai incendiul, ci şi semnalul incendiilor.

Într-adevăr, e un semnal, fiindcă aproape în acelaşi timp. focul se iveşte, se înteţeşte, creşte în alte trei puncte ale oraşului. Napoleon încă se mai îndoieşte, dar rapoartele îi parvin unul după altul: focul a izbucnit la Bursă, şi au fost văzuţi oameni din poliţie aţâţându-l cu lănci având la capete şomoioage înmuiate în păcură. În douăzeci, în treizeci, în o sută de case diferite, obuze ascunse în sobe au explodat când sobele au fost aprinse, omorând sau rănind soldaţii francezi şi incendiind casele! mai mult decât atât: cete de bandiţi străbat străzile oraşului cu torţe aprinse în mâini şi incendiază cu înverşunarea beţiei sau poate cu beţia patriotismului. Vederea francezilor n-a făcut decât să-i întărite, iar ameninţările n-au avut alt rezultat decât să-i facă să-şi continue opera distructivă. Nu li s-au putut smulge torţele din mâini şi cu lovituri de sabie a trebuit tăiat totul împreună, mâinile şi torţele!

Napoleon ascultă toate relatările cu profundă mirare, nu vrea să creadă, respinge evidenţa şi se mulţumeşte să murmure:

„O, ticăloşii! Barbarii! Sciţii!”

Ziua se ivi, mai puţin strălucitoare decât noaptea care fusese luminată de flăcări; ziua era întunecată de fum.

Napoleon nu putea fi îndepărtat dinaintea spectacolului. Mergea de la o fereastră la alta strigând:

— Stingeţi focul! Dar stingeţi-l odată!

Şi pentru a doua oară, glasul său, ce avea atâta putere asupra oamenilor, eră neputincios asupra elementelor naturii.

Aproape la fel strigase la Viena, în ziua bătăliei de la Esling când Dunărea îi luase podurile, dar, în sfârşit, acolo învinsese Dunărea.

Oare avea să îmblânzească focul, aşa cum îmblânzise

apa?

Nu, parcă alimentat de o putere nevăzută, incendiul îşi întindea cercul uriaş şi se apropia necontenit. Napoleon era literalmente înconjurat de o mare de flăcări, fiecare casă e ca un val ce urcă, iar cumplita maree câştigă teren necontenit şi începe să bată în zidurile Kremlinului.

Astfel trece ziua în contemplarea cumplitei privelişti. Cei apropiaţi de împărat se strâng în jurul lui şi-l. roagă să părăsească Kremlinul; dar el, e? şi cum s-ar teme să nu fie luat cu forţa, se cramponează de barele ferestrelor. Noaptea vine, iar incendiul e atât de aproape, încât flăcările se răsfrâng pe chipul mânios al acestui Jupiter asediat de titani.

Toţi cei care cred că au influenţă asupra lui au venit în grabă: confidentul său, prinţul de Neuchitel, apoi cumnatul său Murat, apoi nepotul său prinţul Eugene; toţi îl roagă, îl imploră, împăratul însă pare surd, insensibil, mut. Toate facultăţile sale sunt concentrate într-un singur simţ: văeul! Cu braţele încrucişate, cu capul gol, cu faţa aurită de un reflex arămiu, priveşte…

Deodată, un murmur trece din gură-n gură; fiecare îl transmite repede vecinului şi-l împinge înainte ca să ajungă în sfârşit la împărat.

„Focul a ajuns la Kremlin!”

Asta însă nu e de ajuns.

— Să fie stins! spune împăratul

Ordinul e îndeplinit, focul e stins.

După zece minute, se aude acelaşi murmur, mai ameninţător.

— Stingeţi-l! Stingeţi-l! repetă Napoleon.

Dar incendiul se aprinde din nou pentru a treia oară acum izbucneşte în turnul arsenalului. De data aceasta, a fost prins incendiatorul: e un soldat din poliţie.

Este adus înaintea lui Napoleon care-l interoghează.

Omul execută un ordin; de la cine l-a primit? De la şeful lui; dar şeful lui de la cine l-a primit? De la propriul lui şef.

Astfel că ordinul vine de sus şi nu e vorba de

fanatismul individual al câtorva ticăloşi care dau foc capitalei Rusiei, ci de o înaltă poruncă ce se aduce la îndeplinire; este un plan stabilit care se execută.

Napoleon ridică din umeri cu un gest de silă şi face semn să fie luat de acolo incendiatorul. Acesta e dus într-o curte şi înjunghiat cu baioneta; moare râzând şi rostind în limba rusă ameninţări.

Cuvintele astea le-a auzit un polonez; el urcă înspăimântat scările palatului şi ajunge în camera unde se încăpăţânează să rămână Napoleon.

— Kremlinul e minat! spuse el. Ruşii trag nădejde să-l arunce în aer pe împărat şi tot statul lui major!

— Sire. spune Eugene, împotriva oamenilor se luptă precum Cezar şi Alexandru: împotriva zeilor se luptă ca Diomede şi ca Ahile. dar împotriva focului nu se poate lupta!

— Să mergem! spune Napoleon hotărându-se, unde e scara de la nord?

Uşile se deschid în grabă, călăuzele se avântă să arate drumul, grăbite ele însele să scape de primejdie, şi se coboară pe renumita scară de la nord, imortalizată de masacrul streliţilor.

— Unde vreţi să se mute cartierul general, Sire? întreabă Berthier.

— Pe drumul spre Petersburg, spune Napoleon, la castelul imperial Petrovski.

Astfel, în pofida incendiului, a flăcărilor, a ruinei ameninţătoare, în pofida vulcanului deschis sub picioarele lui, împăratul nu va da înapoi, nu se va retrage spre Franţa, dimpotrivă, va mai face o leghe în plus pe di urnul spre Petersburg.

Car va ajunge oare la Petrovski! A. aşteptat prea mult, adineauri era doar asediat de incendiu, acum e blocat de foc.

Mulţumită unui fel de culoar săpat printre stânci, se ajunge la o uşiţă secretă şi se iese, în sfârşit, din Kremlin.

Sar odată ieşit din Kremlin nu mai eşti lângă flăcări, ci te afli în mijlocul unui rug uriaş; străzile dispar,

înfăşurate în vârtejuri de fum; aerul încărcat de cenuşă nu mai 3 respirabil, arde pieptul

Se afundară la întâmplare în ceva ce semăna cel mai mult cu o stradă. Din fericire era într-adevăr o stradă, dar îngustă, întortocheată, arzând pe – amândouă părţile.

Împăratul înainta pe jos în mijlocul unui grup de vreo douăzeci de oameni; înaintea lui, agitând pălăriile ca să facă aerul mai respirabil, mergeau Murat şi Eugene; Berthier îl urma, acelaşi peste tot, trecând pe acolo pe unde trecea împăratul, neluând-o nici înainte, nici în lături. primind imbolduri, fără să aibă însă vreodată iniţiativa. Mergeau aşa între două ziduri de foc, sub o boltă de ioc, pe un pământ de foc. Grinzi aprinse cădeau în dreapta şi-n stânga; fierul şi plumbul, topite, curgeau de pe acoperişuri ca ploaia în zi de furtună. Flăcările încovoindu-se în bătaia vintuhii, lingeau cu limbile lor mistuitoare penele de la chipiele ofiţerilor; apoi, ridicându-se deodată, urcau spre cer ca nişte banderole aprinse.

Trebuiau să iasă, să găsească o ieşire sau să se înăbuşe.

Încă cinci minute şi nimeni nu ieşea din răsuflătoarea aceasta a iadului.

Cineva avu pentru o clipă ideea de a se întoarce; dar mai multe case se prăbuşiră deodată şi se văzu formându-se o baricadă aprinsă care bara drumul înapoi.

— Înainte, deci! înainte! spuse Murat.

— Înainte! repetă Eugene.

— Înainte! zise Napoleon însuşi.

Dar cei care formau avangarda, cuprinzându-şi capul cu mâinile, răspunseră cu glas înăbuşit:

— Cu neputinţă! Nu mai vedem, focul s-a întins peste tot., în acel moment, din mijlocul fumului se auzi un glas strigând:

— Pe aici, Sire! Pe aici!

Şi un tânăr de treizeci de ani, cu faţa brăzdată de o lovitură de sabie, palid încă din cauza rănii recente, se ivi în stânga împăratului, ieşind dintr-un vârtej de fum.

— Condu-ne, zise Napoleon.

— Pe aici, Sire! continuă tânărul. Şi repetă intrând din nou într-un vârtej de fum. Pe aici, pe aici 1 Răspund de totul!

Napoleon îşi apăsă batista pe gură aerul devenise insuportabil, sufocant, mortal.

— Pe aici, Sire! repeta întruna ofiţerul.

După câţiva paşi, într-adevăr, flăcările. erau mai puţin intense, fumul nu mai era atât de jos; se aflau într-un cartier care arsese dimineaţa.

Un ofiţer superior dus pe o litieră tocmai intra în vatra mistuitoare din care ceilalţi ieşiseră ca prin minune: era mareşalul Davoust, rănit în bătălia de pe râul Moscova care se ducea la Kremlin ca să-l determine pe Napoleon să părăsească palatul acesta fatal.

Zărindu-l pe împărat, mareşalul se ridică şi întinse braţele spre el; Napoleon îl întâmpină recunoscător, dar calm, de parcă făcea un drum obişnuit.

În acel moment se ivi la cincizeci de paşi un convoi cu praf de puşcă, defilând prin flăcări.

— Lăsaţi-l pe împărat să treacă! strigă tânărul ofiţer.

— Lăsaţi să treacă praful de puşcă, domnule, zise împăratul. În caz de incendiu, praful de puşcă e tot ce trebuie salvat mai grabnic, adăugă el încercând să zâmbească.

Un cheson explodă.

Cei ce-l înconjurau pe împărat se strânseră în jurul lui. Un al doilea cheson, apoi al treilea, al patrulea explodară ca primul, rămăşiţele căzură înapoi ca o ploaie aprinsă.

Erau cincizeci şi aşteptară să explodeze toate, apoi îşi reluară drumul.

Ajunseră la poarta Petrovski.

— Nu-i locotenentul Richard, cel pe care mi l-ai trimis la Donauworth, care merge acum înaintea noastră şi care a sosit la timp ca să ne arate drumul prin flăcări? întrebă împăratul.

— Da, Sire, răspunse Davoust, numai că a ajuns căpitan.

— Nu trebuie să se oprească aici, Davoust; şi aşteptând să-l faci şef de batalion, dă-mi crucea de ofiţer al Legiunii de Onoare.

Mareşalul îl chemă pe tânărul ofiţer şi, desprinzându-şi crucea de aur:

— Căpitane Richard, îi spuse, din partea împăratului.

Căpitanul Richard se înclină şi Napoleon, trecând mai departe, îi făcu un semn cu mâna care voia să spună:

„Te-am recunoscut, n-o să te uit!”

Tânărul se retrase gata să moară pentru împărat, fără păreri de rău şi fără să se plângă.

A doua zi, trezindu-se, Napoleon dădu fuga la fereastra dinspre Moscova; nădăjduia să găsească incendiul stins sau cel puţin potolit, dar tot oraşul nu era decât o perdea de flăcări, im nor de fum. Această Moscovă pe care venise s-o caute de atât de departe, ce părea că se îndepărtează şi fuge din faţa noastră ca un miraj în deşert, când fusese în sfârşit cucerită, nu mai era decât o grămadă de cenuşă! Nu numai armatele ţarului erau de negăsit, ci şi oraşele înseşi.

Ce va face omul de la 1805, de la 1806, 1809. omul care se hotăra repede, care a părăsit tabăra de la Boulogne ca să se ducă să câştige bătălia de la Austerlitz, omul care a părăsit palatul Tuileries anunţând în ce zi va intra în Berlin, omul care a părăsit Spania, a traversat Franţa şi a mers în pas de marş până la Viena?

Va merge spre Petersburg, cel puţin aşa spune.

Pe o masă e întinsă o hartă care arată drumul spre cea de-a doua capitală a imperiului moscovit, dar pe o masă învecinată e desfăşurată harta care arată drumul spre Paris.

Va aştepta opt zile până să ia o hotărâre: sunt necesare opt zile pentru ca scrisoarea sa către împăratul Alexandru să-sosească la Petersburg şi să primească răspuns. Acum nu e decât 19 septembrie şi e timp frumos; e destulă vreme ca să ia o hotărâre.

Apoi, după primele trei zile, oraşul era ars, dar incendiul stins. Salvat. Kremlinul devenise din nou locuibil.

Împăratul se întoarse la Kremlin; înapoindu-se i se păru că, pentru a doua oară, cucereşte Moscova.

De acolo, putu vedea cumplitul spectacol al unei armate înfometate care înfuleca resturile unui oraş.

În timpul celor trei zile în care Moscova arsese şi se stinsese, Murat pierduse urma generalului Kutuzov, pe care-l urmărea, dar în curând avea să primească veşti de la el.

Kutuzov, după ce fugise spre est, se întorsese deodată spre sud şi se retrăsese între Moscova şi Kaluga.

Napoleon îi ordoni lui Murat să-l urmărească. Acesta îndeplini ordinul şi se întâlni cu adversarul la 29 septembrie, apoi la 11 octombrie.

Ecoul celor două bătălii îl făcu să tresară pe Napoleon cu toate speranţele lui. Ceea ce se întâmpla era neaşteptat, asemănător cu ceea: e se întâmplă uneori în zilele frumoase de vară când deodată se aude un tunet, fără să se vadă norul din care iese.

Cu excepţia ultimei sale campanii în Austria, împăratul văzuse întotdeauna războiul sfârşit de îndată ce capitala inamică era cucerită; de ce n-ar fi campania aceasta asemeni altora, iar Moscova aidoma celorlalte capitale?

Aici exista un lucru sau, maixurând, trei lucruri înfricrtşătoare pe care Napoleon nu Lş mai întâlnise în alte părţi; trei tăceri: tăcerea Moscovei, tăcerea acestui pustiu care înconjur Moscova, şi, în sfârşit, tăcerea lui Alexandru, care părea că nu se sinchiseşte de Moscova.

Napoleon numără zilele: sunt unsprezece zile, unspre –, zece veacuri de când durează tăcerea asta!

Fie. atunci se va vedea cine-i mai încăpăţânat; Napoleon va petrece iarna la Moscova.

H numeşte un intendent al capitalei imperiului rus, oi-ganizează municipalităţile; se dau ordine pentru aprovizionarea armatei; oraşul va fi prefăcut într-o tabără mare fortificată: purcea şi sarea, aceste două alimente în măsură să refacă puterile omului nu vor lipsi. Caii care nu vor putea fi hrărâţi vor fi săraţi; dacă locuinţele vor ţipstr.

se va locui în pivniţe; cei mai buni actori ai Parisu – ÎI – Căpitanul ftinbard’s stspimil muntelui lui vor veni să joace la Moscova, aşa cum au jucat la Dresda. Trebuie stat aici cinci luni; cinci luni trec repede. În primăvară vor sosi întăriri: Lituania toată ni se va alătura înarmată, iar cucerirea va fi încheiată.

Da, dar ce va spune Parisul, care vreme de cinci luni nu va mai avea ştiri de la împăratul său şi de la o armată de o sută cincizeci de mii de oameni? Ce vor face prusacii şi austriecii, aceşti aliaţi atât de nesiguri care, dintr-o clipă în alta pot deveni duşmani?

E un vis la care trebuie să renunţe.

La 3 octombrie se ia o nouă hotărâre: resturile Moscovei vor fi arse, şi armata se va îndrepta prin Tver asupra Petersburgului; MacDonald se va alătura grosului armatei, Murat şi Davoust vor comanda ariergarda.

Acest nou plan este citit generalilor de către Eug & ne; generalii, mareşalii, prinţii, regii se privesc întrebându-se din ochi dacă nu cumva împăratul lor a înnebunit.

Nu, numai că norocul a început să-l părăsească. Altă dată, când era silit să facă un pas înapoi îl simţea lângă el şi se sprijinea pe el, astăzi nu mai e acolo, iar braţul împăratului nu întâlneşte decât golul.

De fapt, n-are nevoie de toate astea, ci de pace.

Împăratul îl cheamă pe Coulaincourt, care a fost doi ani ambasador pe lângă Alexandru. Pe el ţarul l-a tratat întotdeauna ca pe un prieten, astfel că va obţine de la el condiţii bune. Dar Coulaincourt refuză; îl cunoaşte pe Alexandru, ştie că Napoleon n-o să primească niciun răspuns de la inamicul său decât după ce va fi părăsit cu totul teritoriul lui.

Va fi trimis Lauriston.

Lauriston primeşte, pleacă spre tabăra lui Kutuzov ca să-i ceară bătrânului general un permis de liberă trecere pentru Petersburg; dar puterile lui Kutuzov nu ajung până acolo; el propune să fie trimis contele Volkoński la

Petersburg, fără să se îndoiască de faptul că asta înseamnă exact acelaşi lucru.

Are dreptate: nici Volkondri, nici Lauriston, nici Coulaincourt nu aduc niciun răspuns; răspunsul îl va da iarna.

Pe la 14 octombrie iarna soseşte, cad primele ninsori, împăratul înţelege în sfârşit avertismentul şi dă ordin să se despoaie bisericile de toate podoabele care pot servi drept trofee armatei franceze.

Invalizii vor fi avantajaţi, primind pentru domul lor crucea de aur a marelui Ivan, care străjuieşte din vârful turlei principale a Kremlinului.

Pe 16, fără să fie încă vorba de retragere – cuvântul fatal care însemna scăderea norocului imperial nici măcar nu va fi rostit – este trimisă spre Mojaisk divizia Claparede, trofeele dobândite în campanie, toţi răniţii şi bolnavii care pot fi transportaţi.

Bolnavii şi răniţii care nu pot îndura oboseala drumului sunt lăsaţi la spitalul de copii găsiţi. De altfel, în această casă a durerii sunt tot atâţia ruşi cât francezi; chirurgii care i-au îngrijit pe unii şi pe alţii cu tot atâta grijă şi cu o filantropie care nu cunoaşte deosebiri între naţiuni şi pentru care oamenii sunt oameni, chirurgii vor rămâne cu ei.

Deodată tunul, care de altfel n-a încetat să se audă într-un loc sau altul, bubuie mai aproape de Moscova.

Împăratul care în curtea Kremlinului trece în revistă divizia lui Ney aude funebrul ecou, dar & e face că n-a auzit nimic, iar seara, fiindcă nimeni nu îndrăzneşte să-i anunţe cumplita veste, Duroc îşi ia inima-n dinţi şi intră la împărat spunându-i următoarele: Kutuzov l-a atacat pe Murat la Voronovo, a ocolit pe la stânga poziţiile regelui Neapolelui, i-a tăiat retragerea, i-a capturat douăsprezece tunuri, douăzeci de chesoane, treizeci de furgoane, i-a ucis doi generali şi i-a scos din luptă patru mii de oameni; însuşi regele Neapolelui a fost rănit în timp ce săvârşea minuni de vitejie ca să restabilească situaţia bătă Mei care, mulţumită lui Poniatowski, lui Claparede şi lui Latour – Maubourg, n-a fost pierdută decât pe jumătate.

Asta aştepta Napoleon, îi trebuia un pretext ca să

părăsească Moscova, şi l-a găsit.

Se duce să-l pedepsească pe Kutuzov.

În noaptea de 18, armata s-a pus în mişcare spre Voronovo, iar a doua zi, pe – 19, împăratul însuşi părăseşte oraşul sfânt, întinzând mâna spre Kaluga şi spunând:

— „Vai de cei ce-rai vor sta în cale! a

Stătuse treizeci şi cinci de zile la Moscova; pleca acum cu o sută patruzeci şi cinci de mii de oameni, cincizeci de mii de cai. cinci sute de tunuri, două mii de care de artilerie, patru mii de chesoane, căleşti, trăsuri şi căruţe de tot îelul.

După patru zile, în noaptea de 22 spre 23 octombrie pe la ora unu dimineaţa, deşi armata se afla la trei zile de marş depărtare de Moscova, văzduhul fu zguduit de o explozie violentă, iar pământul zdruncinat ca de un cutremur.

Cei care vegheau în jurul împăratului se ridicară tresărind înspăimântaţi, întrebându-se ce catastrofă putea stârni o asemenea zguduitură.

Duroc intră în camera împăratului care se întinsese îmbrăcat pe pat.

Napoleon nu dormea şi la zgomotul pe care-l făcu intrând mareşalul întoarse capul.

— Aţi auzit, Sire? întrebă Duroc.

— Da, răspunse Împăratul.

— Şi ce spuneţi 7

— Nu-i nimic, e Kremlinul care sare în aer.

Şi întoarse capul spre perete. Duroc ieşi.

În pas obişnuit

Era în 19 noiembrie, exact la o lună după plecare» din Moscova.

O coloană franceză de patru până la cinci mii de oameni, târând cu ea vreo douăsprezece tunuri, se întindea ca o linie neagră, lungă, la o zi distanţă dincolo de Smolensk, între Koritnia şi Krasnoie.

Trei sute de cavalerişti mergeau pe flancurile coloanei.

Aceşti cavalerişti, găsiţi la Smolensk, aparţineau

tuturor armelor şi doar printr-un act de curaj se adunaseră şi porniseră din nou la drum. Ce se întâmplase cu regimentele lor şi chiar cu corpurile de armată din care făceau parte, nimeni nu ştia. de se întâmplase cu ele? Ce avea să se întâmple la primăvară cu zăpada pe care mergeau.

Într-adevăr, chiar când ne aruncăm privirea spre nefericitele rămăşiţe ale unuia dintre cele mai frumoase corpuri de armată, Napoleon care era înaintea lui la o distanţă de trei zile de marş. intra în Orha. cu şase mii de oameni din vechea gardă, care mai rămâneau din treizeci şi cinci de mir, Eug & ne cu *o* mie opt sute de soldaţi» câţi mai rămăseseră din patruzeci ţi două de mii; Davoust cu patru mii de luptători, rămaşi din şaptezeci de mii Asta era ceea ce Napoleon, mergând el însuşi cu un baston în mână ca să dea exemplu de curaj şi de răbdare, se încăpăţâna să numească *marea armată*.

„O, prăbuşire a lui Hannibal! Viitor al lui Atila!”

Plecând de la Smolensk pe 14 noiembrie, împăratul hotărâse că prinţul Eugene şi mareşalii Davoust şi Ney nu vor ieşi decât după el, pe rând: Eugene primul, Davoust al doilea şi Ney al treilea. În plus, ordonase să se lase o zi interval între plecări. Deci, el plecând pe 14, Eugene plecă pe 15, Davoust pe 16, iar Ney pe 17.

Acestuia din urmă îi ordonase să taie cilindrii de fixare pe afet a tunurilor pe care avea să le părăsească, să distrugă toate muniţiile, să-i împingă înainte pe cei ce aveau să rămână în urmă şi să arunce în aer în patru locuri întăriturile oraşului.

Ney îndeplinise cu religiozitate ordinele, apoi pornise şi el, ultimul, pe drumul acesta distrus de acum de cele trei armate care o precedau pe a sa. E adevărat că nu se puteau numi armată aceşti şase mii de ostaşi din garda lui Napoleon, cei o mie opt sute ai lui Eugene şi cei patru mii de luptători ai lui Davoust; ci mai rău: erau oameni înfometaţi de treizeci şi una de-zile de retragere, prin zăpadă şi pustiu, iar fiecare dintre ei nu păstra din disciplină decât ceea ce socotea necesar ca să

supravieţuiască.

Nici comandanţi, nici steaguri nu cunoşteai în urmă.

Ieri, marea oaste, astăzi o rătăcită turmă.

Nici mijloc şi nici flancuri nu mai deosebeai.

Ningea. Stăteau răniţii-n căscate burţi de cai; în prag de bivuacuri, tăcuţi şi nemişcaţi.

Vedeai acum gorniştii, la posturi, îngheţaţi, în şa, drepţi, albi de chiciuri şi nici gândind să geamă.

Cu buzele-mpietrite pe goarnele de-alamă.

Obuze, bombe, gloanţe şi fulgi de nea, pe rând.

Plouau; iar grenadirii, surprinşi şi tremurând.

Mergeau bătuţi de gânduri, cu ţurţuri pe mustaţă.

Ningea, ningea întruna! Un vânt tăios de gheaţă Sufla; peste întinderi cu-alunecuş cei mulţi N-aveau un colţ de pâine şi se târau desculţi.

Nu mai erau vitejii cu inimi tari în lupte.

Ci doar un vis prin ceaţă, mister de umbre supte, Procesiuni de spectre pe-un negru cer de smoală.

Privirea îngrozind-o, singurătatea goală Ieşea de pretutindeni răzbunătoare, mută.

Iar cerul, cu zăpada ca pulberea cernută.

Urzea pe-ntinsa oaste un giulgiu uriaş;

Simţind că moare, singur părea orice ostaş, 1

O. Victor Hugo, mare poet şi drag prieten! Pot îndrăzni să schiţez un episod al acestei funeste retrageri, după admirabilul tablou pe care i l-ai făcut tu?

Era, deci, restul celor patru divizii comandate de Ney la începutul campaniei, care înainta, cum am spus, între Koritiiia şi Krasnoie, reduse la patru sau cinci mii de baionete şi la două\au trei sute de cavalerişti.

Deodată, cercetaţii care merg înainte se opresc şi privesc pământul. Ney dă fuga la ei şi îşi dă seama ce le-a stârnit atenţia: sunt urmele proaspete ale unui câmp de bătaie; zăpada e plină de sânge, arme sfărâmate, cadavre mutilate; morţii. În şiruri lungi marchează rândurile pe care le ocupau când erau vii.

Deodată, unul dintre cavalerişti care, sub o blană de urs, ascunde resturile unei uniforme de ofiţer de vânători

de gardă, sare jos de pe cal.

— Oh, murmură el, ăsta-i corpul de armată al prinţului Eugene care-a luptat aici! Iată pe plăcile chipielor sfăriiâiate numerele regimentelor lui.

4 În româneşte de Ionel Marinescu (n. traci.).

Şi urmăreşte cu îngrijorare lungite şiruri de morţi, culcaţi ca spicele la marginea brazdei; dar căutarea e zadarnică, morţii sunt cu miile! De altfel, se lasă noaptea şi trebuie pornit iarăşi la drum.

Fără îndoială că lupta a avut loc cu o zi înainte, dimineaţa, fiindcă niciun rănit nu răspunde la strigătele pe care noii veniţi le scot, doar – doar or face să se redeschidă ochii ce nu s-au închis de tot. Noaptea a trecut peste câmpul de bătaie şi, la minus treizeci de grade, noaptea fără foc e ucigătoare. Astfel că totul e tăcut pe suprafaţa aceasta de o leghe sau două, semănată în întregime cu cadavre.

Cel puţin, urma funebră indica drumul ce trebuia urmat: îl urmară încă două ore, apoi se opriră.

Trebuiau să se oprească peste noapte, să facă tabără, să aprindă focurile.

În fiecare seară, oprirea asta era ceva cumplit; fiecare rătăcea la întâmplare căutând vreo colijpă de dărâmat, sau de-ale gurii de şterpelit. Mulţi plecau şi era întotdeauna de mirare cât de puţini se întorceau: frigul îi ucidea pe unii, suliţele cazacilor pe alţii, ceilalţi erau luaţi prizonieri.

În seara aceea, drumurile lungi erau zadarnice: dintr-o pădure de brazi făcură rost de lemne, caii ucişi dădeau carnea; Smolenskul fusese părăsit abia cu o zi înainte, astfel că ostaşii mai aveau pâine.

Ofiţerul pe care l-am văzut sărind jos de pe cal şi căutând printre morţi fu printre primii întorşi de pe câmpul de luptă dar după ce trecuseră pe acolo venise o haită de lupi şi trebuiseră goniţi.

Din fericire, animalele camivoare preferă carnea de om celei de animal; deci caii erau aproape întregi şi oferiră un prânz îmbelşugat trupei pe care o urmărim.

Ostaşii aprinseră focuri, instalară santinele şi dacă facem abstracţie de urletele lupilor, noaptea fu destul de liniştită.

A doua zi în revărsatul zorilor, mareşalul dădu ordin de plecare; suflet de flacără în trup de oţel, el era ultimul la culcare şi primul la deşteptare.

Ca de obicei, câteva sute de oameni rămaseră culcaţi în jurul focurilor ce nu erau încă bine stinse şi fumegau: în timpul somnului amorţeau într-un grad atât de apropiat de moarte, încât în momentul trezirii socoteau că-i mai scurt şi mai puţin dureros să coboare cu totul în moarte decât să urce din nou la viaţă.

Porniră din nou la drum; în timpul nopţii ninsese şi mai ningea şi acum; mergeau la întâmplare, după o busolă, întorcând spatele nordului pe un ocean de gheaţă. În capul coloanei erau Ney. generalul Ricard şi alţi doi sau trei ofiţeri superiori, precedaţi de nişte oameni care nu formau o avangardă, ci mergeau în debandadă şi mai grăbiţi să ajungă decât ceilalţi.

Deodată, o mişcare deosebită îi atrase atenţia lui Ney: oamenii ce mergeau înaintea lui se opriră deodată strângându-se înspăimântaţi, iar cei din faţă începură să dea înapoi peste cei care-i urmau. Ney îşi porni calul în galop, îi întrebă ce se întâmplă şi prin ninsoarea care se rări pentru o clipă, îi arătară generalului lor munţii care-i înconjurau plini de trupe ruseşti.

Nimeriseră direct în flancul armatei lui Kutuzov, adică în cei optzeci de mii de oameni care-l urmăreau pe Napoleon! Nu-i văzuseră fiindcă ningea, iar francezii mergeau cu capul în jos; dar ruşii de pe înălţimile pe care se aşezaseră, urmăreau din ochi de o oră micuţa coloană care, imprudentă, se dădea singură pe mâna lor.

Într-adevăr, semicercul uriaş care formează armata rusă n-avea decât să-şi unească cele două capete, şi cei cinci sau şase mii de oameni ai lui Ney voi fi prinşi ca într-un amfiteatru uriaş.

Ney ordonă să se pregătească armele.

În acel moment se văzu venind un ofiţer înfăşurat

într-o manta, îndreptându-se spre francezi. Era un sol.

Îl aşteptară.

La cincizeci de paşi de primele rânduri îşi ridică pălăria şi o flutură: nu era doar sol, ci mai mult, era francez. În clipa când cuvintele acestea străbat rândurile: „Un francez! Un francez!” ofiţerul de vânători care a recunoscut morţii de pe ultimul câmp de luptă străbătut şi a spus că sunt ostaşii prinţului Eugene, se repede înainte, sare jos de pe cal şi se aruncă în braţele solului.

Cei doi ofiţeri schimbă câteva cuvinte.

— Paul!

— Louis!

— Frate!

Apoi cei doi bărbaţi care se căutaseră reciproc printre morţi se îmbrăţişară frăţeşte, fericiţi că se revăd vii. În acest timp, ostaşii dădură fuga la ei înconjurându-i.

Tânărul ofiţer care coborâse de pe deal explică atunci în ce constă misiunea lui: era ofiţer de ordonanţă al prinţului Eugene, fusese luat prizonier chiar în bătălia aceasta care lăsase morţii atât de bine aliniaţi în rânduri şi al cărei câmp îl străbătuseră cu o zi înainte. Bătrânul t’eldmareşal rus l-a recunoscut pe Ney şi-i propune să se predea.

— Şi dumneata un francez, te-ai însărcinat cu misiunea asta? îl întrebă Ney pe tânăr.

— Aşteptaţi o clipă, domnule mareşal, şi lăsaţi-mă să termin, răspunse acesta. O să vă repet mai întâi cuvintele f eldmareşalului, iar lor o să le adaug pe ale mele. Mi-a spus că n-ar îndrăzni să facă o asemenea propunere unui general atât de mare, unui războinic atât de vestit, dacă acestui inamic pe care-l stimează i-ar rămâne măcar o şansă de salvare; dar optzeci de mii de ruşi şi o sută de tunuri sunt înaintea şi împrejurul lui, astfel că i-a trimis un prizonier francez, gândindu-se că vorbele acestuia vor afla fără îndoială mai multă crezare, decât cele ale unui ofiţer rus.

— Bine, spuse Ney, ai vorbit pentru ruşi, acum vorbeşte pentru dumneata.

— Dacă vorbesc pentru mine, domnule mareşal, va spune că ieri dimineaţă, prinţului Eugene i s-a făcut aceeaşi propunere, iar el a răspuns şarjând la baionetă lu' şase mii de oameni, împotriva celor optzeci de mii.

— Perfect, spuse Ney, începi să vorbeşti franţuzeşte, domnule. Dacă am avea de-a face cu Miloradovici v-aş spune: „Suntem pierduţi! Să murim împreună! Dar avem de-a face cu Kutuzov; o să pierdem un sfert, o iruime din oameni, dar vom scăpa.

— Ei bine, întoarce-te la Kutuzov şi spune-l ce ar fi trebuit să-i spui de la bun început: că un mareşal al Franţei poate fi ucis, dar nu se predă.

— I-am spus asta, răspunse simplu tânărul ofiţer. Apoi întorcându-se spre frate-său continuă: Acum, Paul, dă-mi orice armă ca să pot, în învălmăşeală, să mă debarasez de cei ce mă păzesc şi să ajung la voi.

Ofiţerul de vânători scoase de sub blana de urs un pumnal lung de Tuia, cu lamă persană şi cu miner damaschinat cu aur, şi i-l dădu fratelui său.

— Ia-l, spuse, te aştept!

Tânărul ofiţer de ordonanţă îl salută pe mareşal şi urcă spre poziţiile ruse.

Ney se folosi de momentul acesta de răgaz ca să-şi adune toţi oamenii.

De *o* parte, optzefci de mii de ruşi în rânduri compacte, profunde, bine hrăniţi, aşezaţi în linii duble, dispunând de cavalerie minunată, de o artilerie extraordinară şi în sfârşit, de încă ceva ce dubla acest avantaj: superioritatea poziţiei: de cealaltă parte – cinci mii de soldaţi de toate armele, o coloană pierdută în pustiu, oameni mutilaţi, slăbiţi. murind de frig şi de foame.

Nu conta! Cei cinci mii îi vor ataca pe cei optzeci de ruii

Ney dă semnalul;

O mie cinci sute de soldaţi, rămăşiţe ale diviziei Ricardnt în frunte: generalul Ricard şi oamenii săi vor face mai întâi o breşă. Ney şi restul armatei vor încerca să treacă prin ea după aceea. La primul pas pe care-l făcea

Ricard împotriva ruşilor, toate colinele care, cu o clipă înainte, erau reci şi mute bubuie şi se aprind ca nişte vulcani Ricard şi cei o mie cinci sute de oameni ai săi urcă sub foc colina din faţa lor: dau de o văgăună, unde se înfundă în zăpadă până-n gât, o străbat şi se ciocnesc cu linia rusă care-i respinge, zdrobiţi, în văgăună

Dar Ney este de acum în mijlocul lor, el îi adună, îi – corganizează şi înaintează în fruntea lor, ordonând celor aatru sute de ilirieni printre care se află şi ofiţerul de vânători să atace din flanc armata inamică.

Pare o nebunie, nu-i aşa? Patru sute de oameni să atace din flanc optzeci de mii de oameni! Un om să atace iouă sute de oameni!

Totuşi aşa era pe vremurile acelea de războaie epice.

Cu cei trei mii de oameni ai săi, Ney urcă la asaltul teestei citadele vii şi, cu cri patru sute de oameni ai săi, îăpitanul Paul Richard atacă armata rusă în flanc.

Ney nu le-a vorbit soldaţilor; n-a rostit niciun cuvânt. S-a aşezat în fruntea lor şi a pornit; toţi l-au urmat.

Pruna linie e atacată la baionetă şi dată peste cap.

A doua e la două sute de paşi mai „departe.

— Înainte! strigă Ney”.

Dar în clipa când atinge această a doua linie, treizeci de tunuri dispuse în baterie bubuie spre ambele lui flancuri; coloana tăiată în trei bucăţi, ca un şarpe, se învălătuceşte şi se aruncă înapoi, trăgându-l cu sine pe mareşal.

S-a încercat imposibilul.

— Înapoi! În pas obişnuit. strigă mareşalul.

— Aţi auzit, soldaţi? strigă la rândul său generalul Ricard. Mareşalul a spus: în pas obişnuit.

Şi oamenii se retrag în pas obişnuit, traversează văr găuna în pas obişnuit şi se pomenesc, mergând tot în pas obişnuit, în locul de unde au plecat.

Numai că au plecat cinci mii şi s-au întors două mii.

În schimb, iată că de pe coasta muntelui coboară cei patru sute de iliri, mai mulţi decât au plecat: au întâlnit o coloană rusească de cinci mii de oameni care duceau trei

sute de prizonieri francezi, germani, polonezi; s-au năpustit asupra ei, au atacat-o cu furia disperării şi, după o luptă scurtă, coloana a făcut un pas înapoi, prizonierii au fost eliberaţi, iar cei doi fraţi Paul şi Louis Richard s-au regăsit îmbrăţişându-se.

Atunci a fost văzut Ney şi cei două mii de oameni ai săi dând înapoi şi regrupându-se sub focul artileriei lui Kutuzov. Manevra dând greş pe centru, căpitanul Paul Richard a dat ordin să se ajungă la oastea mareşalului.

Ce o să facă? O să se aşeze în careu şi o să moară Dar prizonierii sosesc; îl cunosc pe Kutuzov; acesta, care l-a lăsat să treacă pe Napoleon, pe Eugiene, o să-l lase să treacă şi pe Ney. Nu-i vorba decât de făcut un ocol. Kutuzov n-o să-i urmărească, el ave încredere în iernile ţării sale. după părerea lui, iarna este un inamic mai rapid şi mai sigur decât ghiuleaua. „Iarna, spune el, e generalul meu comandant; eu nu sunt decât locotenentul iernii”.

Înacel moment, parcă pentru a ajuta retragerea începe din nou să ningă.

Ney se gândeşte o clipă şi dă ordin de retragere spre Smolensk.

Toţi amuţesc, năuciţi, va să zică se întorc în nord. urcă din nou spre frig, îi întorc spatele lui Napoleon!

— Spre Smolensk, în pas obişnuit! repetă Ney.

Oamenii înţeleg că există un plan în legătură cu asta, pesemne salvarea coloanei. Refac rândurile şi pornesc sub tirul de mitralii a cincizeci de tunuri, dar numai sub tir de mitralii.

Într-adevăr, ceea ce au prevestit prizonierii s-a îndeplinit: Kutuzov, Fabius-ul nordic, a rămas pe dealuri.

Dacă un singur corp de armată rus ar fi coborât în câmpie şi i-ar fi lovit pe cei două mii de oameni, totul s-ar fi sfârşit. Niciunul dintre ele însă nu îndrăzni să se clintească din loc. fără ordinul generalului comandant.

Dar artileria bubuia, iar mitralia ploua peste aceste biete rămăşiţe de armată, aproape la fel de deasă ca fulgii de zăpadă care-i sileau pe artilerişti să ochească la întâmplare. Cei ucişi cădeau ţepeni, răniţii cădeau şi ei, se

ridicau, porneau, cădeau iarăşi, încercau să se ridice, cădeau din nou, se zbăteau, apoi încet-încet, zăpada făcea pentru ei ce făcuse pentru morţi: îi acoperea cu uriaşul giulgiu pe care iarna rusească îl ţesea ca să înfăşoare în el orgoliul Franţei.

Din loc în loc, drumul era presărat cu mici muşuroaie la început roşii care, treptat, se înălbeau: erau cadavrele ostaşilor căzuţi.

În timp ce mărşăluiau, orbiţi de gloanţe şi de zăpadă, francezii se ciocniră cu o masă neagră şi compactă: era altă coloană rusă.

— Staţi! Cine sunteţi? strigă generalul care e comanda.

— Foc! răspunse mareşalul.

— Tăcere! zise un prizonier polonez eliberat de francezi, care continua pe ruseşte înaintând: Nu ne mai recunoaşteţi? Suntem corpul de armată al lui Uvarov şi-i împresurăm pe francezi care sunt prinşi în râpă.

Generalul rus se mulţumi cu răspunsul acesta şi lăsă coloana frânez – atât de mare erau întunericul provocat de zăpadă şi dezordinea provocată de mitralii – să treacă, iar aceasta nu făcu haltă decât la două leghe de acolo pe câmpul de luptă al prinţului Eugene.

Era în afara bătăii tunurilor ruseşti şi în afara razei vizuale a feldmareşalului.

Mărturisirea

Printre răniţii rămaşi în urmă era şi căpitanul Paul ruchird; un glonte de mare calibru îi sfărâmase coapsa şi totodată îi omorâse calul. În mijlocul dezordinii, el căzuse fără ca fratele său să observe; dar după cum din minut în minut privirile lui Paul îl căutau pe Louis, tot astfel, privirile lui Louis îl căutau pe Paul. Deci, în curând Louis îşi dădu seama că fratele său nu mai e acolo şi se interesă de el; un german îl văzuse căzând cu calul lui:

Louis era pe jos; o luă la goană înapoi strigându-l pe Paul din toate puterile.

O voce îi răspunse.

Prin perdeaua de zăpadă care cădea de sus, se

îndreptă „spre locul de unde se auzise vocea. O moviliţă începea să se formeze acoperind un călăreţ şi calul său. Paul căzuse cu piciorul prins sub cal: neputându-se ajuta de celălalt picior, rupt, aştepta liniştit moartea, când auzi glasul fratelui său. Louis, cu o forţă supraomenească, urni calul mort şi eliberă piciorul călăreţului, apoi îl trase pe frates & u spre el, îl luă în braţe ca pe un copil şi încercă să-l ducă.

Dar Paul, spunându-i că nu poate urma astfel coloana, Louis îl rezemă de cadavrul calului şi se întoarse spre tovarăşii săi.

Paul scoase pistoalele din coburii calului său, gata să-i împuşte pe primii doi cazaci, care s-ar fi apropiat de el.

Louis ajunse-coloana asupra căreia artileria rusă trăgea cu mitralii şi. mergând pe jos. se amestecă printre cavalerişti. Aceştia rămăseseră aproximativ o sută cincizeci. Primul care fu ucis şi scăpă frâiele din mâini, le lasă să cadă în mâinile lui Louis care atât aştepta; acesta. scoase călăreţul ucis din şa, încălecă. Întoarse calul spre armata rusă şi se întoarse pentru a doua oară.

Din când în când se oprea şi striga din răsputeri; să bizuise pe un brad uriaş care trebuia să-i arate direcţia, dar fulgii de zăpadă formau o perdea atât de deasă, încât, la zece paşi distanţă, era cu neputinţă să vezi ceva. Continuă să strige şi pentru a doua oară un glas îi răspunse; se îndreptă într-acolo.

Artileria trăgea întruna, dar nenorocirea şi frigul erau atât de mari, încât ostaşii nu mai dădeau atenţie obuzelor şi gloanţelor. Erau fericiţi cei ce erau ucişi deodată! De temut era zăpada, era frigul, erau lupii care veneau să-i mănânce pe răniţii pe jumătate morţi.

Tot strigându-se. cei doi fraţi se întâlniră.

Louis îl luă din nou pe Paul în braţe şi-l urcă pe cal. Fie pentru că ştia să se stăpânească, fie din cauză că nu-şi mai simţea piciorul rănit, căpitanul nu scoase nici cu v geamăt. Louis luă calul de hăţuri, Paul se ţinu strâns de oblânc şi porniră în urmărirea coloanei franceze.

Cale de aproape o jumătate de leghe, întocmai ca în

basmele unde pietricelele presărate din loc în loc le arată drumul copiilor oropsiţi, cadavrele, sau mai curând movilitele şi urmele de sânge le arătară dramul urmat de coloană.

După o jumătate de leghe, nu se mai văzu decât sânge: erau răniţii care putuseră să-şi continue drumul şi care lăsau astfel de urme; apoi sângele, acoperiţ de zăpadă, dispăru şi el la rându-i.

Ajunseră în afara razei de acţiune a ghiulelelor ruseşti şi trebuiră să meargă la întâmplare.

După două ore, calul, care nu mai mâncase de când părăsiseră Smolenskul începu să se poticnească la fiecare pas şi, în cele din urmă, căzu. Lovindu-l, Louis îl sili de două-trei ori să se ridice. Atunci Paul îl rugă pe frate-său să-l părăsească; sănătos cum era, acesta înfăşurat într-o manta bună, putea, dacă îşi mai punea pe ti şi blana de urs, să ajungă din urmă coloana şi să scape împreună cu ea, dacă aceasta izbutea să se salveze; dar Louis ridică din umeri.

— Frate, vezi bine că marşul acesta al mareşalului e înşelător; o să lase armatei lui Kutuzov vreme să be scurgă, apoi se va întoarce spre Nipru şi va ajunge din urmă armata franceză la Liadi sau la Orha.

La rându-i, Paul clătină din cap.

— Şi când crezi că o să se întoarcă ai noştri?

— La noapte sau mâine dimineaţă cel mai târziu, răspunse cu îndrăzneală Louis.

— Atunci, hai să facem o învoială.

— Care?

— Îmi făgăduieşti pe cuvânt de onoare s-o respecţi?

— Vorbeşte.

— Primesc ajutorul tău până mâine dimineaţă; mâine în zori, dacă nu ne găseşte coloana mă părăseşti?

— Vedem noi.

— Mâine în zori mă părăseşti?

— Bine, te părăsesc, spuse Louis, ca să înfrângă rezistenţa fratelui său, ne-am înţeles.

— Dă-mi mâna.

Iat-o.

— Fă cu mine ce vrei până mâine dimineaţă.

Louis privi împrejur: o armată, pesemne cea a prinţu. lui Eugene, îşi făcuse tabăra aici; o baracă, una singură era încă în picioare în pustiul ăsta; fără îndoială, îl adăpostise pe vice-rege. Louis îl luă pe frate-său în braţe, îl sprijini de un perete al cabanei cât mai la adăpost apoi se orientă să facă rost de lemne.

Câţiva brazi piperniciţi, trişti, albi ca nişte stafii se iveau din loc în loc: mulţi fuseseră raşi de ghiulele. Louis adună un braţ maro de lemne pe care le aduse în cabană apoi culese nişte resturi de paie îngrămădite într-un colţ al taberei.

Paul înţelese intenţia fratelui său şi ca să aprindă focul îi cieri unul dintre pistoalele sale, dar Louis îi ceru să le păstreze: erau ultima apărare împotriva lupilor care, poate, aveau să-i viziteze la noapte, şi împotriva cazacilor, care cu siguranţă, aveau să-i viziteze a doua zi.

Apoi Louis se duse spre calul care căzuse şi scotoci în coburi unde găsi nu numai o poreche de pistoale dar şi un săculeţ cu praf de puşcă şi gloanţe.

Se întoarse încântat de ceea ce găsise.

Hânitul îl urmărea din priviri cu dragoste admea. Ca să-şi liniştească fratele. Louis părea calm, aproape bucuros. Scutură zăpada de pe crengile răşinnase. făcu o grămadă în mijlocul cabanei şi alta într-un colţ. Înghesui sub crengi toate paiele pe care le putu găsi, scoase din buzunar o bucăţică de hârtie. Înfăşură în ea o încărcătură de praf de puşcă, descarcă unul dintre pistoale cu vergeaua, nelăsând decât o jumătate de încărcătură fără fultuială, apropie ţeava de hârtie şi apăsă pe trăgaci cave făcu flacă a fără să facă zgomot. Flacăra dădu foc prafului de puşcă învelit în hârtie, care se aprinse numaidecât.

Atunci Louis *se* apropie şi aţâţă focul suflând; hârtia şi paiele se aprinseră mai întâi, apoi, împotrivindu-se ceva mai mult, crengile de brad.

După cinci minute focul ardea cu vâlvătaie; trebuia doar să nu-l mai lase să se stingă.

— Şi acum, spuse Paul, ce mâncăm?

— Aşteaptă, răspunse Louis.

Şi se întoarse spre cal, ca să taie din el o bucată cu pumnalul de Tuia, pe care i-l dăduse frate-său şi care-i slujise atât de bine, ca să scape de ruşi, dar sărmanul animal nu murise încă şi, ca şi cym ar fi presimţit ce avea să i se întâmple, făcu o sforţare, se ridică, se târî spre foc, intră în cabană şi începu să mestece mlădiţele verzi de brad.

— Ah, lacomule! spuse Louis.

Dar n-avu curaj să-l ucidă; de altfel, Paul se opuse! dacă bietul animal avea să prindă un pic de putere, putea să-l folosească mâine.

Louis se duse în cercetare lăsându-i fratelui său o ploscă în – care rămăseseră câteva picături de rachiu. Găsi un molid cu crengi mai puţin amare decât bradul; tăie copacul în întregime şi se întoarse, târându-l, la cabană. Mlădiţele cele mai dulci slujiră drept hrană calului; crengile şi trunchiul fură puse la o parte ca să hrănească focul.

Apoi se înnoptă.

— Cu toate astea, întrebă Paul, ce mâncăm?

— Fii liniştit, răspunse Louis, am un plan.

Deodată, din patru sau cinci locuri simultan, se auziră urlete.

— Poftim, zise Louis, iată cina care vine la noi. După o clipă se văzură trecând pe zăpadă nişte umbre negre; uneori, una dintre ele se întorcea, privea focul şi ochii îi aruncau două sclipiri, de parcă, flacăra s-ar fi reflectat în ei.

— Pricep, spuse Paul, pe primul care se apropie de cabană, îl ucizi, nu-i aşa?

— Întocmai, frate.

— Ia pistoalele mele, sunt făcute la Versailles şi-s mai bune decât ale tale.

— Nu! Cazacii poate dau târcoale prin apropiere; ar auzi împuşcătura şi ar veni numaidecât.

— Atunci ce-o să faci?

Louis îşi înfăşură braţul stâng în pătura de sub şaua calului – animalul după ce mâncase mlădiţele de molid se culcase într-un colţ al cabanei – apoi luă pumnalul cu mâna dreaptă, îşi legă încheietura cu batista şi se duse înapoia unui trunchi de copac, la zece paşi distanţă de baracă.

Era acolo doar de cinci minute, când un lup uriaş care-l mirosise veni să se posteze la şase paşi de el privindu-i cu ochii în flăcări şi clănţănind din dinţi.

Louis merse drept spre el; lupul dădu înapoi, dar încet, fără să fugă, continuând să-l privească pe tânărul ofiţer şi gata să se năpustească asupra lui dacă ar fi făcut un pas greşit.

Deodată, lui Louis i se păru că-i fuge pământul de1 sub picioare şi că se prăbuşeşte într-o prăpastie de zăpadă.

Într-adevăr căzuse într-o văgăună; zăpada care nu cedase sub greutatea mică a lupului, se prăb. uşise sub picioarele lui.

În acelaşi timp, i se păru că o greutate îl apasă pe cap şi nişte dinţi ascuţiţi i se înfig în umăr. Instinctiv, ridică braţul înarmat cu pumnalul şi simţi numaidecât că dinţii lupului îi dau drumul, iar un lichid cald îi curge pe faţă, înfipsese pumnalul până la plasele în pieptul animalului.

Lupta fu o încleştare de spaime.

Lupul voi să fugă, iar după zece paşi se culcă însângerat pe zăpadă: cât despre Louis, în timp ce se zbătea, picioarele lui spărsese un strat de gheaţă şi intrase în apă până la genunchi.

Trebuia să ajungă sus urcând povârnişul; mulţumită pumnalului, de care se sprijini înfigându-l în malul văgăunii, izbuti. Alergă spre lup, care, văzându-l că se apropie, încercă zadarnic să fugă, îl apucă de labele dinapoi şi-l târî spre cabană.

— Ce-ai făcut? întrebă Paul.

— Iată, spuse Louis, fără să mai socotim blana, o friptură cum n-o să aibă la cină în seara asta niciun rege, niciun prinţ, niciun mareşal al Franţei!

— Dar ce-i cu sângele de pe tine?

— Nu-i nimic, e sângele lupului.

Era şi un pic din sângele lui amestecat cu acela al animalului, dar Louis nu pomeni nimic despre asta.

Tânărul spintecă şi jupui lupul, apoi tăie muşchiul.

Din fericire, de când cu retragerea armatei franceze, lupii se îngrăşaseră foarte tare.

În sfârşit, Louis scoase din foc un strat de jăratec, puse pe el carnea sângerândă şi rosti, întorcându-se spre frate-său:

— Ei, ce spui de friptura mea?

— Spun, murmură rănitul, că aş preferă un pahar cu apă!

— Vei fi servit după poftă, frate!

Şi desprinzând unul dintre coburii şeii, punând în el şapte-opt gloanţe de plumb şi agăţându-le de eghileţii săi desfăcuţi, Louis se duse la văgăună, îl lăsă în jos până la râul a cărui gheaţă o spărsese cu picioarele, şi-l scoase plin cu apă.

O haită de lupi îl urmărea şi dacă ar fi făcut un pa3 greşit l-ar fi sfâşiat. Carnea friptă al cărei miros se împrăştia în jurul cabanei atrăsese animalele de pe distanţă de un sfert de leghe împrejur.

Louis se întoarse nevătămat şi dădu coburul plin cu apă fratelui său care-l goli dintr-o înghiţitură, de parcă ar fi fost un pahar obişnuit. Louis se întoarse la râpă, ţinând de data asta. În mâna stângă un băţ cu un tăciune aprins la capăt. Câţiva lupi îl urmăriseră atât de aproape la întoarcere, încât crezu că trebuie să-şi ia măsura asta de precauţie: băţul aprins îi ţinu la distanţă şi, ca şi prima oară, Louis se înapoie nevătămat.

Cât despre eventualitatea de a fi atacaţi în cabană, nu se temea de aşa ceva: atâta vreme cât focul ardea, lupii n-aveau să se apropie, iar Louis adunase destule lemne ca să întreţină focul până a doua zi.

Provizia de lemne şi de apă fiind deci făcută. Louis se culcă lângă frate-său, înţepă cu vârful pumnalului o bucată de muşchi de lup care-i păru destul de friptă şi începu s-o înfulece cu poftă de parcă ar fi mâncat un biftec preparat la cea mai bună cârciumă din Londra.

Paul îl privea melancolic.

— Nu mănânci? îl întrebă Louis.

— Nu, nu mi-e. decât sete.

— Bea! zise Louis dându-i coburul.

Paul îl luă şi bău cu lăcomie câteva înghiţituri.

— Bea tot, îl îndemnă Louis, fântâna nu-i departe.

— Nu, mulţumesc, răspunse Paul, de altfel, am să-ţi vorbesc.

Louis îl privi pe frate-său.

— Da. frate, şi încă serios, adăugă rănitul.

— Vorbeşte! zise Louis.

— Se poate să te fi înşelat, nădăjduind că ai noştri o să se întoarcă.

— Nu-i cu putinţă să facă altfel, replică Louis.

— Nu contează, să admitem că nu se mai întorc.

— Nu admit defel, insistă Louis.

— Dar eu admit, zise Paul, sau mai curând, ca să nu te supăr, prea tare, bănuiesc.

— Şi? întrebă Louis, privindu-şi fratele cu îngrijorare.

— Dacă până mâine în zori nu se întorc, o să te duci tu în căutarea Iot.

— Hm, făcu Louis cu o înfăţişare care însemna: „Asta nu-i prea sigur”.

— Ne-am înţeles, frate! De altfel, o să discutăm asta mâine dimineaţă.

— Fie.

— Până atunci, întrucât la urma urmei, tu ai ceva mai multe şanse decât mine să revezi Franţa, lasă-mă să-ţi fac o mărturisire.

— O mărturisire?

— Da. Ascultă frate, am săvârşit în viaţa mea o faptă urâtă.

— Tu? Cu neputinţă!

— Aşa este cu toate astea şi ca să mor fără să am remuşcări…

— Ca să mori? îl întrerupse Louis.

— În sfârşit, dacă o fi să mor, ca să n-am remuşcări, trebuie să-mi făgăduieşti că repari fapta mea urâtă.

— Vorbeşte1 O să fac tot ce poate face un bărbat pentru alt bărbat.

— Frate, în Germania e o fată, fiica unui pastor… a pastorului din Abensberg – ştii, din satul acela în care s-a tras asupra împăratului…

— Da, şi?

— Pe fata asta, numită Margareta Stiller, am dezonorat-o!

— Tu?

— Te-am prevenit… E mai mult decât o faptă urâtă, e o crimă. Uite, nu ştiu de ce – mă gândesc adesea la ea, e adevărat – dar mă gândeam la îata asta când m-a lovit glonţul. Asta-i pedeapsa cerului, mi-am zis. Şi am căzut.

— Frate…

— Tare mult aş fi vrut să te chem, când am căzut, ca să-ţi spun în două cuvinte ceea ce îţi spun acum pe îndelete, dar m-am gândit că dacă te-aş fi chemat, ar fi însemnat să te fac să pieri odată cu mine aşa că am tăcut.

— Da, dar eu am observat lipsa ta…

— Şi ai venit, ca un frate devotat. Nu-ţi mulţumesc, Louis, ce ai făcut tu pentru mine aş fi făcut şi eu pentru tine; dar am socotit întoarcerea ta drept o favoare a cerului, care-mi îngăduie, poate, să-mi repar greşelile… Făta asta pe care am necinstit-o, am siluit-o – ce vrei, mă îmbătaseră praful de puşcă şi mânia – fata asta avea un logodnic; logodnicul era Friederich Staps, cel care a vrut să-l ucidă pe împărat la Schönbrunn…

— Staps?

— Vai, da., pare un roman» Acest Friederich Staps care m-a văzut la o adunare a unei societăţi secrete – n-am vreme să-ţi spun cum ajunsesem acolo – a cerfit să vin la el la închisoare şi m-am dus. M-a rugat să-l însoţesc la locul de execuţie, iar acolo, când va fi mort, să iau un medalion pe care-l purta pe piept, şi să citesc o hârtie pe care o va ţine în mâna dreaptă. După ce aveam să citesc hârtia, trebuia s-o dau colonelului care prezida tribunalul militar ce-l condamnase la moarte. I-am făgăduit totul; l-am însoţit până la locu', execuţiei: a căzut străpuns de câteva

gloanţe.

— Şi ai luat portretul?

— Am luat portretul şi am citit hutia… Portretul era al Margaretei Stiller!

— Ah!

— Aşteaptă… Pe hârtie erau scrise trei cuvinte şi o semnătură „Îi acord iertarea.

Napoleon”.

— Frate!

— Înţelegi, n-a vrut iertarea asta. Ce-ar fi făcut cu ea? Iubita lui fusese necinstită de un ticălos… Ticălosul usta sunt eu!

— Paul! Paul!

— Ticălosul ăsta sunt eu! repetă Paul. Acum ascultă-mă: dacă mor, eşti moştenitorul meu; avem fiecare aproximativ câte două sute de mii de franci avere; n-ai nevoie de banii mei, aşa că îţi spun: nu ştiu dacă o poţi găsi pe femeia asta, dar odată întors în Franţa, o să pleci în Germania, nu-i aşa?

— Da, frate.

— O s-o găseşti pe Margareta Stiller…

— Tatăl ei, îţi repet, era pastor la Abensberg în 1809.

— Da, frate.

— Când îl vei găsi, îi vei spune ce s-a întâmplat, cum m-a pedepsit Dumnezeu, cum într-o baracă pustie, în urletul lupilor şi în strigătele de „ura!” ale cazacilor ţi-am povestit aventura asta ticăloasă; cum mi-ai făgăduil să-mi repari crima – în măsura în care o astfel de crimă poate fi reparată – dându-i întreaga mea avere. Ca să te ajut s-o recunoşti, iată portretul ei.

Şi îşi scoase de la piept medalionul pe care-l luase de la pieptul lui Staps.

Louis îşi trecu pe după gât lănţişorul.

— Fii liniştit, frate! spuse el.

— Dă-mi mâna, zise Paul.

— Iat-o.

— Acum încearcă să dormi, ai nevoie de forţe pentru mâine.

— Cum vrei să dorm?

— Încearcă! O să încerc şi eu.

Louis se ridică, aruncă un braţ de crengi de brad şi de molid pe focul gata să se stingă, apoi luând din foc o bucată de lemn aprins o azvârli în mijlocul lupilor care, atraşi de carnea friptă, dar ţinuţi la distanţă de foc stăteau în semicerc în jurul cabanei, în timp ce alţii adulmecau prin crăpăturile dintre scânduri.

Înfricoşaţi de lemnul aprins care se rostogolea în mijlocul lor, lupii o luară la goană urlând.

Focul lumina puternic; Louis se înfăşură în manta şi se culcă lângă frate-său, cu intenţia de a nu adormi, dar după un sfert de oră, osteneala, nevoia de somn atât de puternice în tinereţe începură să-l facă să amestece lucrurile, pe care le vedea şi ideile în minte, totul deveni nedesluşit, apoi se stinse: adormise.

În zori se trezi la apăsarea unei mâini.

Redeschise ochii: era Paul care-l trezea din somn.

— Frate, spuse rănitul, mi-e sete!

Louis se frecă la ochi, îşi adună gândurile, luă cobuiul care-i slujea drept ploscă şi porni spre râpă.

Abia ieşise din cabană când auzi în urmă zgomotul unei împuşcături.

Se întoarse cuprins de o presimţire sinistră.

Paul, simţind că-i un obstacol ce-l împiedica pe frate-său să se salveze, îşi trăsese un glonte în cap.

Niprul

Louis Richard nu se înşelase în presupunerile lui: Ney, îndreptându-se spre. nord, nu voise decât să-i facă pe ruşi să-i piardă urma; străin de amănuntele pe care le-am arătat, întorcând capul ca să nu-şi vadă soldaţii murind, astupându-şi urechile ca să nu audă gemetele răniţilor, mergea drept înainte, mai nepăsător faţă de grindina de gloanţe şi obuze, decât faţă de fulgii de zăpadă ce-i ascundeau urmele după care ar fi putut să recunoască drumul.

După trei ore, mareşalul se opri; se afla într-un sat părăsit ca toate satele; o armată sau două, poate chiar trei

armate trecuseră pe acolo: nu mai rămăsese nicio uşă, nicio fereastră, tot ce putuse arde fusese ars. Astfel că nu voi să-şi prelungească halta: înainte de a se face ziuă avea să plece. Niprul trebuia să fie înaintea lui, dar înaintea lui sunt ruşii: o să meargă direct spre răsărit, apoi, descriind un unghi drept, se va îndrepta spre sud şi va întâlni fluviul.

Pe la ora 9 răsunară bubuituri de tun. Să fie un corp de armată care, ştiindu-l rătăcit venea să-l caute la ordinul lui Napoleon?

Nu, salvele aveau prea mare regularitate: erau ruşii care-şi sărbătoreau victoria în tabără

Fără vase, fără echipaje de punte, Ney şi cele două mii de oameni care-i rămâneau trebuiau să continue drumul; şi optzeci de îmi de oameni călare erau pe drumul acesta! Ney nu le putea scăpa.

Ceea ce anunţau tunurile era capturarea lui Ney…

Mareşalul explică acest lucru soldaţilor săi.

„Acum, spuse el, trebuie să-i minţim; mâine, înainte de a se face ziuă, vom pleca, înainte de căderea nopţii om ajunge din urmă – armata!”

Noaptea nu fu atât de rea cum ar fi fost în câmpie: deşi ferestrele şi uşile erau sparte, colibele erau totuşi xin fel de adăpost.

La era patru, şefii îi treziră pe soldaţi fără tobe sau trompete.

Trebui o oră de luptă ca să-i trezească pe nefericiţii aceştia şi să-i silească să pornească la drum: rămaseră acolo trei sau patru sute, pe care nici rugăminţile, mei ameninţările nu-i putură face să se scoale.

Porniră din nou pe drumul pe are merseseră în ajun, îndreptându-se însă spre stânga. Mergeau astfel de două ore, când, deodată, soldaţii care formau capul coloanti se opriră şi părură să se sfătuiască.

Ney veni în fugă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă mareşalul, şi cine vă nelinişteşte?

Soldaţii îi arătară un punct roşu pe zăpadă şi, deasupra acestui punct, o coloană de fum care urca neagră

spre cerul cenuşiu.

Oare n-aveau să dea peste un avanpost al cazacilor? Un om se hotărî, făcu un ocol şi se întoarse spunâcd că ceea ce se zărea acolo era o cabană izolată care pesemne slujea drept locuinţă vreunui ţăran; nu era nici urmă de ruşi, nici de cazaci prin împrejurimi.

Merseră drept spre cabană, când ajunseră la douăzeci de paşi distanţă văzură ieşind din ea. un bărbat care ţinea un pistolet în fiecare mină.

— Cine-i acolo? strigă bărbatul.

— Un francez! Un francez! strigară împreună cinci sute de glasuri.

Omul intră din nou în cabană.

Ostaşii nu pricepeau indiferenţa asta. Francezul trebuie să se fi rătăcit; cum se făcea că-şi întâmpina cu atâta răceală fraţii?

Înaintară, intrară în cabană şi-l găsiră în genunchi lângă un cadavru.

— Căpitanul Louis Richard! murmurară câteva glasuri.

— Cel care-şi chema fratele, spuse neamţul care-l văzuse căzând pe Paul.

Ney intră şi el.

Louis îl recunoscu.

— Domnule mareşal, spuse el, căutaţi Niprul, nu-i aşa?

— Da, răspunse mareşalul.

— Atunci, ordonaţi să fie îngropat fratele meu şi vă conduc drept la fluviu.

— Soldaţi la fel de viteji ca el au rămas fă: a mnr-Tnând. spuse mareşalul. Oricât de puţin timp am pierde săpând pământul. O să fie timp pierdut.

— Domnule mareşal, am văzut în noaptea ăla lupii sfâşiind cadavrele şi nu vreau ca fratele meu să fie mâncat de lupi. Timpul pe care-l vom pierde, vă promit să-l recuperăm.

— Să se intereseze cineva dacă au mai rămas pionieri cu cazmale şi lopeţi.

Găsiră patru sau cinci oameni care-şi păstraseră uneltele.

— Cei care vor săpa groapa fratelui meu capătă o blană de urs şi mantaua mea, zise Louis Richard.

Doi oameni se apucară de treabă şi izbutiră să sape un fel de groapă; puseră în ea trupul căpitanului Paul Richard şi-l acoperiră cu pământ; apoi patru oameni traseră salve de puşcă deasupra gropii.

Niciun general nu mai avusese astfel de onoruri funerare ce la ieşirea din Moscova.

— Şi acum să mergem, spuse Louis Richard.

Şi conducându-l pe mareşal la râpa în care căzuse cu o noapte înainte şi în care încă se mai vedeau pete roşii de la sângele lupului şi de la sângele lui zise arătând către apa ce curgea spre est:

— Iată, domnule mareşal, fără îndoială un afluent al Niprului; mergând pe direcţia lui, vom da de fluviu.

Era atât de probabil, încât nimeni nu avu nici cea mai mică observaţie. Merseră de-a lungul râpei care ducea la un sat părăsit ca şi celelalte.

Străbătură satul şi când ieşiră din el, zăriră fluviul.

— Acum, spuse Louis Richard, rămâne de ştiut dacă fluviul o să fie îngheţat.

— O să fie, spuse Ney.

Se apropiară în tăcere de mai. Fluviul este oare îngheţat, sau nu? Era o problemă de viaţă sau de moarte pentru două mii de ostaşi…

Fiu\lui era îngheţat!

Până acolo ducea sloiuri de gheaţă, dar împiedicându-se deodată de o cotitură bruscă a malurilor, sloiurile se lipiseră unele de altele, cam cu o oră în urmă. În amonte şi în aval se vedeau sloiuri plutitoare.

— Acum, zise mareşalul, nu ne mai rămâne decât să ne asigurăm că ne ţine. Să găsim un voluntar care să-şi rişte viaţa pentru salvarea a două mii de francezi!

Nici nu terminase fraza că un om se şi huzardă pe suprafaţa unduitoare: era Louis.

Durerea cumplită pe care o încercase la moartea

fratelui său îl făcuse nepăsător; şi-ar fi jucat viaţa la zaruri, astfel că nu i se părea un merit faptul că o riscă pentru un asemenea rezultat.

Întreaga armată îl urmărea din ochi, cu sufletul la gură, plină de nelinişte; fără să-şi dea osteneală să facă vreun ocol ca să evite primejdia, ajunse la celălalt mal.

Asta era tot ce puteau aştepta din partea cutezătorului tânăr şi strigăte de mulţumire ajunseră până la el.

Atunci îl văzură din nou începând să treacă fluviul

— Ceea ce nu i se ceruse – şi cu aceeaşi nepăsare faţă de propria-i viaţă, întorcându-se la coloana de ostaşi.

— Cei ce merg pe jos vor trece, domnule mareşal, zise el. dar mergând cu grijă şi unul câte unul: poate că şi câţiva cai o să ajungă dincolo, dar trebuie să părăsim restul şi să ne grăbim, gheaţa începe să se topească.

Ney privi în jur: avea abia vreo mie de oameni. Coloana aceasta, compusă din soldaţi slăbiţi răniţi, bolnavi, urmată de femei şi copii se împrăştiaseră ca să caute hrană.

— Acord trei ore pentru adunare, zise Ney.

— Treceţi, domnule mareşal; eu o să rămân şi o să supraveghez trecerea coloanei, spuse generalul Ricard.

— Eu o să trec ultimul, răspunse Ney. Numai că în aceste trei ore o să dorm, fiindcă am vegheat toată noaptea. Să fiu trezit când va veni momentul trecerii.

Şi înfăşurându-se în manta se culcă pe zăpadă şi adormi, aşa cum ar fi făcut Cezar, Hannibal sau Alexandru, fiindcă avea temperamentul robust al marilor conducători militari, sănătatea de fier care-i desăvârşeşte pe eroi.

După trei ore îl treziră. Toţi cei ce trebuiau să se adun? erau pe malul fluviului, dar nu mai aveau la dispoziţie decât două ore de lumină şi trebuiau să se grăbcască.

Louis Richard trecu din nou primul şi avu acelaşi noroc; dar cei ce-l urmară, anunţară că simt gheaţa cedând sub paşi; un pic mai departe strigară că gheaţa se scufundă şi că merg prin apă până la genunchi; apoi nu

mai trebuiră să spună nimic, se auzi gheaţa crăpând.

— Să nu se treacă decât unul câte unul \ strigă mareşalul.

Instinctul conservării îi făcu pe oameni să asculte. Atunci putu fi văzut un şir lung de soldaţi mergând la distanţă unul de altul, hazardându-se pe fluviul a cărui suprafaţă mişcătoare se îndoia sub greutatea lor.

Cei dintâi ajunseră la celălalt mal, dar acolo un taluz abrupt, alunecos, acoperit de polei păru să-i respingă înapoi în fluviu. Părăseau pământul vechii Rusii şi se părea că pământul ei voia să-i păstreze pe cei vii împreună cu morţii!

Mulţi dintre ei, la jumătatea taluzului alunecară şi spărgând în cădere gheaţa prea subţire, pieriră în fluviu.

Apoi, pe la unsprezece noaptea – cinci ore durase trecerea asta înceată şi primejdioasă – veni rândul bolnavilor, femeilor şi copiilor; duşi până acolo în trăsuri, nefericiţii aceştia nu voiau să coboare fiindcă în ele aveau toată averea lor, şi, de altfel, cum aveau să călătorească după ce le vor fi părăsit?

Găsiseră un loc de trecere mai rezistent pe unde trecuseră câţiva cai; mareşalul îngădui să încerce să treacă pe acolo şi trăsurile.

Două sau trei riscară.

Totul merse bine până ajunseră la o treime din lăţimea fluviului, acolo gheaţa începu să cedeze şi să crape.

3 căpitanul R: el>ard «Stipinul mumnlul iar strigatele începură să se audă, dar înapoi nu se puteau întoarce; nu se puteau salva decât cu condiţia ca greutatea mare să nu rămână mulia vreme în acelaşi loc.

Caii fură îndemnaţi înainte şi, în pofida instinctului l. În care le spunea să nu se aventureze pe suprafaţa mişcătoare, desperaţi ca şi oamenii, îşi înfrânseră groaza şi înaintară sforăind zgomotos.

Cei care trecuseră de acum, cei care trebuiau să treacă îi urmăreau neliniştiţi cu privirea pe cei cave treceau… Deodată, văzură aceste umbre ce abia se

desluşeau în intun cric oprindu-se nehotărâle; caii bătură apa cu picioarele, răsunară strigăte de groază, apoi gemete întretăiate, apoi plânsete lot mai slabe, etu-e. repede „se stinseră cu totul... Atunci oamenii care de groază priviseră în altă parte se uitară iarăşi spire gheaţă: totul pierise, înghiţit de abis! În două sau trei locuri apa bolborosea, at ’uta tot.

Fură siliţi să părăsească preţioasele căruţe şi să aleagă ce voiau să salveze, iar alegerea dură, prelungită de groază. Apoi femeile ducându-şi copiii, răniţii ce se sprijineau unii pe alţii, bolnavii care abia se târau începură să defileze ca un şir de lamtorae tăcute.

O treime dintre ei se înecară în fluvui, două treimi trecură.

Parcă era o repetiţie în mic a îngrozitoarei drame de la Eere/. ina.

În sfârşit. ia miezul nopţii toţi oamenii trecuseră sau se înecaseră. Rămâneau aproximativ o mie cinci sute de oameni în stare să poarte armele şi trei sau patru mii care se lâvau, răniţi, bolnavi, femei, copii.

t n ceea ce priveşte tunurile, nici măcar nu încercară să le salveze, ci le înecară.

Ney trecu ultimul, aşa cum spusese, apoi, o dată ajuns pe celălalt mal al fluviului, mână înainte turma asta jalnică.

Leuis Richard mergea primul; adânca durere morală pe care o încerca părea să-l facă nesimţitor la frig şi la primejdie. După un sfert de leghe se aplecă şi pipăi drumul; ajunseseră la un di um croit de cineva; urme adânci arătau că artileria, chesoanele, căruţele trecuseră pe acolo.

Deci evitaseră întâlnirea cu o armată, luptaseră o zi împotriva frigului, o zi împotriva oamenilor, o zi împotriva apei, ca încă să mai lupte.

„Oamenii erau la capătul puterilor; de multă vreme erau la capătul nădejdilor, dar ce importanţă avea!

Ney strigă: „Înainte!” iar ei mărşăluiră!

Drumul ducea la un sat pe care-l luară prin

surprindere. Atunci urmă o clipă de bucurie în rândurile hoardei rătăcitoare, astfel cum pentru o clipă se luminează de ziuă în timpul furtunii când străluceşte fulgerul; ostaşii găsiseră tot ce te lipsea de când plecaseră de la Moscova: alimente, locuinţe încălzite, oameni vii! Aceşti oameni va erau duşmani, e adevărat, dar tăcerea, pustiul, moartea erau duşmani de temut din alt punct de vedere.

Rămaseră două ore în sat, apoi porniră din nou la drum: la douăzeci sau treizeci de leghe înainte se afla Orha, unde nădăjdujau să dea de ai-mata franceză.

La ora zece, în timp ce se odihneau într-un sat – al treilea pe care-l întâlneau de la ora unu dimineaţa – văzură cum pădurile de brad întunecate, care par să meargă împreună cu coloana fugarilor, se umplu de mişcare şi de zgomot: erau cazacii lui Platonov, care descoperiseră armata lui Ney, dacă se pot numi armată cei o mie două gute sau o mie cincisule de luptători şi cele câteva mii de cameni rămaşi în urma coloanei.

Întâlniră alt sat pe malul Niprului şi se rrfugiară acolo. Cel puţin flancul stâny avea să fie apărat de fluviu. De când se făcuse ziuă, şase sau opt mii de oameni şi douăzeci şi cinci de tunuri urmăreau coloana pe flancul drept. De ce nu atacau? De ce n-au profitat de două sau trei situaţii ce ne dezavantajau ca să atace? Comandantul lor era beat, nu putea da ordine, iar soldaţii nu îndrăzneau să atace fără ordin.

De data aceasta, Providenţa n-a ţinut cu ei.

Totuşi, sosise clipa când trebuiau să lupte, cel puţin aşa credeau; dar Ney îi cunoştea pe inamici.

— Ostaşi, le spuse el oamenilor care tocmai mâncau, terminaţi-vă în linişte masa; două sute dintre voi, printre cei mai bine înarmaţi, vor fi de ajuns să ţină duşmanul pe loc.

Două sute de oameni adunaţi de Louis Richard îl înconjurară pe mareşal.

Ney nu se înşela: cu cei două sute de oameni ai săi îi ţinu la respect pe cei şase mii de cazaci.

Fără îndoială comandantul lor nu se trezise din beţie.

Totodată se dădu ordin de plecare, de îndată ce ostaşii vor fi terminat masa.

După o oră coloana porni din nou la drum.

Cazacii voiseră pesemne să cruţe satul, fiindcă de îndată ce se ivi un spaţiu între ultima casă şi ultimul om ce se tira în coada coloanei, toate lăncile coborâră în poziţie de atac şi toate tunurile bubuiră; coloana, învăluită de un nor de cazaci, fu atacată din toate părţile.

În afară de asta, răniţii, cei ce se târau în coada coloanei. hoţii de alimente, femeile, copiii înfricoşaţi se năpustiră spre flancul micii armate, căutând adăpost şi fură cât pe-aci s-o arunce în fluviu.

Ney dădu ordin să fie întâmpinaţi cu baionetele şi astfel fură siliţi să se oprească. Astfel, în loc să fie pricină de înfrângere, ei contribuiră la salvare; în loc de piedici fură meterez.

Lăncile răscoliră mulţimea aceasta, tunurile o brăzdară, dar loviturile se pierdură în ea fără să-i atingă inima, fără să-i primejduiască viaţa: cei slabi îi apărară pe cei puternici – ca nişte scuturi vii şi fără voie, dar eficiente.

În acest timp, mareşalul se grăbea, apărat pe o parte de râu, pe de altă parte de mulţimea în care loviturile se pierdeau.

Cu toate acestea, uneori, dificultăţile terenului îl îndepărtau de mai şi atunci un şir de cazaci pătrundea între râu şi el, dar o salvă restabilea situaţia. Alteori, ca să nu-şi irosească muniţiile, Ney, cu spada în mână şarja în fruntea a cinci sau şase sute de ostaşi cu baionete; atunci îi împingea pe cazaci înainte, şi, oameni şi cai erau aruncaţi în râu: prieteni şi duşmani, francezi şi ruşi se rostogoleau în aceeaşi apă spre Marea Neagră.

Astfel merseră două zile şi străbătură douăzeci de loghe; parcă ar fi fost vorba de o populaţie asediată dar: n mişcare. Aţa fuge un taur asaltat de tăunii care-l pişcă.

Veni în sfârşit şi cea de-a treia noapte; ostaşii se cufundară în ea ca într-o nădejde de odihnă, numai că nu se puteau opri: trebuiau să-i lase acolo pe cei care cădeau; unii ostaşi, ucigaşi sublimi, aveau puterea să-şi ucidă

prietenul dacă acesta le-o cerea.

Ney vedea toate şi îşi apăsa cu mâinile inima pe care o simţea rupându-se de durere şi întorcând privirea gata să plângă.

Noaptea se lăsase; oamenii înaintau pe bâjbâite printr-o pădure de brazi de pe ale căror trunchiuri când le atingeai, curgea zăpada. Deodată, pădurea întunecată se luminează, bubuie o salvă de artilerie, mitraliile şuieră sfărâmând oamenii şi brazii, care ţipă de durere, şi unii şi alţii.

Coloana da înapoi, se învălmăşeşte, se învolburează.

— În sfârşit, ai noştri sunt! strigă Ney. Înainte, prieteni, înainte!

Şi, cu cincizeci de oameni, acest bărbat-titan, acest erou demn de Homer, acest Aiax ce vrea să scape în pofida zeilor, se aruncă înainte şi, în loc să fugă, îi pune pe fugă pe cei ce-l atacau.

Domnul de Ségur a scris un mare poem despre toate astea. De ce oare n-a compus decât poemul acesta şi altceva nimic? Să fie oare din cauza Academiei care nu-i dă voie să scrie?[8]

Nu, ci pentru că a văzut spectacolul îngrozitor şi voia să redea senzaţiile pe care le încercase atunci; fiindcă, întocmai ca Enea, putea spune:

Et quorum pars magna fui![9]

A doua zi dimineaţa avură din nou parte de lăncile şi ghiulelele cazacilor lui Platonov. E adevărat că aveau pădurea ca să se adăpostească: slabă întăritură de care nu-i puteau îndepărta, cu puştile, pe asediatori; mergeau pe lângă noi la distanţă de o jumătate de lovitură de tun. escortându-ne, distrugându-ne. aprinzând o linte de foc lungă cât drumul pe care-l străbăteau. Trebuia să aşteptăm şi să primim moartea fără să o dăm: aşteptam şi muream.

---

8 Ironia U vizează pe Philippc Paul Segur (17C0—1873) general şi istoric, membru al Academiei franceze (Dumas nu a fost academicieni), autor al unei Istorii a lui Napoleon şi a marii armate (n. tr.).

9 Şi in acestea am wut un rol însemnat (Vergiiia Eneitla lt, 4* Astfel începe Enca să povestească războiul troian, (n. tr.).

Ostaşii mergeau sub foc, se opreau sub foc. mâncaţi sub foc; erau ucişi mergând, oprindu-se. mâncând; ai fi spus că doar moartea nu obosea.

Noaptea veni – a patra noapte; hotărârâră să nu se oprească, ci să meargă în continuare. Francezii trebuiau să fie aproape.

Mai rămâneau vreo douăzeci de cai şi tot atâţia călăreţi; Louis Richard care trecuse printre mii de cadavre fără să sufere nicio zgârietură, trecu în fruntea acestor călăreţi şi înaintă în direcţia în care bănuiau că trebuie să fie Orha, adică armata franceză.

Coroana mea pentru un cal! Richard III Trei sute *de* milioane pentru Ney!

Napoleon.

1 La 14 noiembrie, după cum am spus, Napoleon părăsise Smolenskul.

În prima zi nu întâlniseră alt vrăjmaş decât terenul, duşman destul de puternic, de cumplit şi de înverşunat ca să distrugă el singur o armată! Plecaseră noaptea şi în tăcere, numai că tăcerea aceasta era întreruptă de blestemele soldaţilor din convoi, de loviturile cu care copleşeau caii, de zgomotul pe care-l făceau tunurile şi chesoanele, ajunse cu mare trudă în vârful vreunei neregularităţi a terenului şi care, ajunse acolo, din cauza greutăţii cădeau claie peste grămadă unele peste altele, zdrobindu-se şi desfăcându-se în fundul unei râpe.

Artileriei gărzii îi trebuiră douăzeci şi două de ore ca să facă cinci leghe!

Armata se întindea pe o distanţă de aproape zece leghe, adică de la Smolensk la Krasnoie.

Oamenii grăbiţi să fugă ajungeau la Krasnoie în timp ce aceia care se târau la coada convoiului abia ieşeau din Smolensk.

Koritnia e la jumătatea drumului de la Smolensk la Krasnoie, adică la cinci leghe de Smolensk şi tot la cinci de Krasnoie, iar Napoleon avea de gând să se oprească la

Koritnia, dar acolo, alt drum, cel de la Elnia, se încrucişa cu acela către Krasnoie şi pe el înainta altă

armată, pe atât de ordonată pe cât de dezordonată era a noastră, pe atât de numeroasă pe cât de redusă era a noastră şi pe atât de energică pe cât era de extenuată a noastră.

Această armată se compunea din nouăzeci de mii de oameni şi era condusă de Kutuzov.

Avangarda ei ne precedase la Koritnia.

I se comunică ştirea aceasta lui Napoleon.

„La Koritnia vreau să mă opresc, spuse el, să fie scoşi ruşii de acolo!”

Un general, nu se ştie cine – doar numele mari pluteau în dezastrul acesta, după cum doar rămăşiţele mari ale corăbiilor atrag privirile într-un naufragiu – trecu în fruntea unei mii de soldaţi şi-i scoase pe ruşi din Koritnia.

Disperarea sau mai curând nepăsarea faţă de moarto le înzecise puterile: ceea ce altă dată se făcea cu zece mii de oameni, se făcea acum cu cinci sute!

În momentul când Napoleon intra în koritnia veniră să-l anunţe că altă avangardă ocupa poziţie după o râpă. la trei leghe dincolo de sat; era avangarda lui Miloradovici, care venea în marş forţat cu douăzeci şi cinci de mii de oameni.

Deci ca să se întoarcă în Franţa, trebuiau să străpungă cercul format în jurul lor de o sută cincisprezece mii de oameni.

Napoleon ascultă acest raport în singura casă care rămăsese în picioare din satul Koritnia. Se spusese că aceasta singură casă era poate o cursă în care voiseră să-l atragă pe împărat, că era, poate, minată; că vreun ţăran to urma să se sacrifice avea să vină la momentul potrivit să dea foc unui fitil ascuns şi că atunci semizeul care dezlănţulse pe pământ mai multe vijelii decât Jupiter în cer o să se facă nevăzut întocmai ca Romulus, în mijlocul unei furtuni.

Napoleon auzi sau nu auzi ce se spunea, şi se duse să se aşeze la o masă pe care erau întinse hărţi ale drumurilor, ale regiunilor necunoscute şi care nu erau

niciodată decât aproximative.

Un aghiotant al generalului Sebastiani intră. Venise să-i spună împăratului că întâlnise la Krasnoie avangarda unei a treia armate a nu se ştie cui; iar generalul se ducea s-o înfrângă ca să elibereze trecerea.

În afară de aceasta, mai auzise spunându-se că la Liadi. sat aflai la trei leghe distanţă de Krasnoie. O a patra avangardă despre care bănuiau că-i a unei formaţii neregulaţi de cazaci, răpise oameni care murgeau izolaţi şi, printre ei. doi generali.1

Oamenii se aşteptau ca Napoleon, allind de toate mişcările acestea duşmănoase care se înfăptuiau în jurul lui şi înaintea lui, va ordona unităţilor lui Eugene. Davoust şi Ney, rămase la Smolensk, să vină mai repede, pentru ca să poată opune cel puţin cincisprezece sau douăzeci de mii de oameni unui număr de două sute de mii: Napoleon însă rămase gânditor şi nu dădu niciun ordin.

A doua zi se puseră în mişcare, de parcă iscoadele i-ar fi vestit că drumul e liber. Coloana în mijlocul căreia se afla Napoleon înainta fără măsuri de precauţie, ca şi cum steaua care-i călăuzise spre Marengo şi Austerlitz pe aceşti cuceritori ai lumii mai strălucea încă pe cerul înnorat al Rusiei.

Hoţii de alimente şi fugarii formau avangarda, iar bolnavii şi răniţii, ariergarda.

Inima bătea doar acolo unde se afla Napoleon.

Deodată se pomeniră în faţa unei linii nemişcate, o redută de oameni şi cai, înălţată pe câmpia de zăpadă.

Avangarda se opri, dădu înapoi şi de ea se lovî calul lui Napoleon. împăratul ridică privirea se uită cu luneta la linia neagră şi spuse doar atât:

— Sunt cazacii. Trimiteţi vreo doisprezece tiraliori împotrivi lor, să facă o breşă şi o să trecem!

Un ofiţer luă oamenii şi străpunse linia inamică, eliberând trecerea.

Dar iată că o baterie de tunuri izbucni în dreapta Ghiulelele loviră coloana din flanc scurmând drumul pţ care aceasta se scurgea.

Toate privirile se îndreptară spre Napoleon.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Priviţi, Sire!

Şi i se arătară trei oameni ucişi de aceeaşi ghiulea U zece paşi de el.

— Cuceriţi bateria! spuse împăratul.

Exelmans, rănit, trecu în fruntea a şapte sau opt sub de westtalieni şi se duse să atace bateria, în vremect aceia care mai rămăseseră din vechea gardă se strânserl în jurul lui Napoleon ca să amortizeze loviturile. Ostaşi trecură liniştiţi şi nepăsători prin bătaia gloanţelor, în muzicanţii din gardă cântară cântecul: Unde-i mai bis* *decât în sânul familiei*?

Dar împăratul întinse mâna şi muzica se opri.

— Prieteni, spuse el, cântaţi *să veghem* la *salvam imperiului*!

Şi în timp ce continuă canonada căreia nu i be poate răspunde decât prin acest curaj rece şi semeţ, fanfara j; arzii, calmă ca la paradă, cântă cântecul cerut de Ka> pol con.

Focul încetează înainte de terminarea muzicii.

Exelmans urcase dealul şi nimicise bateria şi pe artilerişti. – 1

— Iată, spuse Napoleon, cu ce duşmani avem de-a face!

În ziua aceea terenul fusese mai greu de învins decât inamicul: pierdusem doar vreo sută de oameni, i-ar fi ieşire cutu de teren ne smulsese un tun, un cheson, o căruţă.

Din nefericire, deşi cei rămaşi în urmă avuseseră timp să jefuiască bagajele, nu dispuseseră de răgazul trebuitor ca să scoată din funcţiune tunurile: fiecare tun părăsit putea fi, după o oră, întors împotriva noastră.

Napoleon sosi la Krasnoie, dar în urma lui armata duşmană care de pe înălţimi ne privise trecând, coborî în e impie şi cei douăzeci şi cinci de mii de oameni ai lui Miluradovici. pătrunseră între Napoleon şi cele trei corpuri de armată ce-l urmau.

Astfel, după ce petrecu noaptea la Krasnoie, a doua zi

în momentul când armata se pregătea s-o pornească la drum, se auzi tunul bubuind, la cinci sau şase leghe în urmă: era Eugene care, atacat de Miloradovici, semăna cu morţi câmpul de luptă pe unde trebuia să treacă şi mareşalul Ney, în armata căruia l-am văzut pe Paul Richard

— Acum mort – căutând trupul fratelui său.

Napoleon ordonă să se oprească marşul coloanelor; Eugene, fiul său iubit, îşi răscumpărase de mult înfrânge5 de de la Pordenone şi Sacile, astfel că n-avea să-l lase în mâinile duşmanului.

Împăratul aşteptă toată ziua, dar Eugene nu se ivi, iar seara bubuitul tunurilor încetă.

Napoleon avea o speranţă şi o exprimă cu glas tare pentru ca încrederea sa să fie întărită de aprobarea ce –, Imlalţi: fără îndoială că Eugene se repliase spre Davoust şi Ney, iar a doua zi aveam să vedem cele trei corpuri de armată, unite, străpungând linia rusă şi alăturându-se ariergărzii noastre.

Noaptea trecu, se făcu ziuă, nimic nu se ivi; doar tunurile se deşteptară: era Kutuzov care-l zdrobea pe Ney de pe înălţimea aceloraşi dealuri de pe care, cu o zi înainte, îl zdrobise pe Eugene.

Napoleon îi chemă pe Bersieres, Mortier şi Lefebvre, cei trei mareşali pe care-i avea în preajmă; cât despre Berthier pe el nu era nevoie să-l cheme, deoarece el nu-l părăsea, era umbra împăratului.

Era vădit că armata franceză avea în urmă-i toată armata rusă care crezuse că-l încercuieşte pe Napoleon şi-l lăsase să treacă; îl crezuse prins pe Cezar, dar nu-i capturase decât pe locotenenţii lui. Înaintând, în timp ce inamicul se înverşuna împotriva lui Eugene, Davoust şi Ney, împăratul ar putea cuceri de la el o zonă de frontieră, sau două sau trei şi atunci ar-li salvat fiindcă s-ar afla în Lituania, ţară-prietenă, în timp ce ruşii vor fi la rândul lor în ţară duşmană.

Dar în acest caz, ar părăsi în mod laş nişte tovarăşi de valoare, salvând capul în dauna membrelor! Nu-i mai bine să moară toţi împreună sau să se salveze toţi

împreună *1*

Napoleon nu mai dădea ordine, ci întreba; nu mai spunea „Vreau!” ci „Vreţi?”

Unul singur îi răspunde:

— Să mergem!

Atunci mistreţul cu colţi de oţel se întoarse; dar în clipa aceea i se spuse că generalul rus Ojarovski l-a depăşit cu o avangardă; nu se poate întoarce în Rusia având ruşi în urma lui.

Împăratul îl chemă pe Rapp.

— Mergi împotriva acestei avangărzi, îi spuse, fără să mai întârzii nicio clipă, atac-o pieptiş deşi e întuneric, dar fără să tragi un foc de puşca. Înţelegi? Doar la ba* ionetă. Fiindcă e prima oară când dau dovadă de atâta în di azneală, vreau să ne ţină minte!

Când Napoleon comanda, nu-ţi rămânea altceva de Tăcut decât să-i dai ascultare. Fără să spună o vorbă, Rapp sw repezi înainte, dar abia făcuse zece paşi că împăratul îl chemă înapoi. O mulţime de gânduri îi străbătură mintea într-un minut.

— Nu, zise el. rămâi aici, Rapp, nu vreau să fii ucis într-o încăierare ca asta; o să am nevoie de tine anul viitor la Danzig. Să meargă Roguet în locul tău. Iar Rapp se duse gânditor la rându-i, să comunice ordinul acesta generalului Ryiguet. Într-adevăr, avea de ce să fie mirat că deşi era pe cale de a se întoarce în Rusia. Înconjurat de o sută cincizeci de mii. de ruşi, în timp ce alţii vorbeau despre Franţa ca despre un tărâm de vis, el, Napoleon, ştia ce avea să facă peste un an şi-i încredinţa unuia dintre locotenenţii săi oraşul pe care acesta avea să-l apere la o sută optzeci şi cinci de leghe de locul unde el însuşi părea că nu se poate apăra!

Roguet plecă, atacă duşmanul la baionetă, îl goni din Şirkova şi din Malievo, lovindu-l atât de puternic încât anuala rusă se retrase cu zece leghe şi se opri vreme de douăzeci şi patru de ore.

Pe la miezul nopţii se anunţă sosirea lui Eugăne.

Prinţul venea singur; trecuse prin mijlocul ruşilor,

dar nu ştia ce se întâmplase cu Davoust şi Ney. Pesemne că se băteau, fiindcă el auzise toată ziua tunul spre flancul său drept.

Hntărât lucru, Kutuzov era norocul armatei franceze: bătrânul, la fel de îngheţat ca şi iarna lui, se mulţumea să distrugă cu tunurile, după cum iarna distrugea cu zăpadă şi vânt.

Napoleon profită de inerţia lui Kutuzov şi de lovitura pe care Roguet i-o dăduse lui Ojarovski ca să-l pună pe Victor să se strecoare cu treizeci de mii de oameni şi pe

Schwartzenberg cu depozitele spre Orha şi Borisov. El însă n-avea să-i părăsească pe Davoust şi Ney, după cum nu-l părăsise pe Eugene: se va strădui să-i ajungă, dar mişcarea asta o va face nu ca la Eckmuhl, ca să obţină o mare victorie, ci ca să salveze doi mareşali şi resturile celor două armate!

Pe 17 dădu ordin ca ostaşii să fie pregătiţi pentru ora cinei dimineaţa; apoi în timp ce toată armata – ceea ce mai rămăsese din ea – credea că se îndreaptă spre Polonia. Napoleon întoarse spatele Poloniei şi se îndrepta spre nord.

— Încotro mergem, se întrebară toţi, şi pe ce drum?

— Mergem să-i salvăm pe Davoust şi Ney! Pe drumu-i jertfei!

Iar toţi tăcură, socotind că lucrul e foarte simplu, şi executară ordinul.

Napoltwn îi va smulge Rusiei pe cei doi locotenenţi ai săi sau va rămâne cu ei. Eug. era, salvat, îşi va continua drumul spre Liadi; după efortul făcut mai poate merge, dar nu se mai poate lupta. Generalul Claparede, cu bolnavii şi răniţii lui, va apăra Krasnoie. Bolnavii şi răniţii sunt de ajuns ca să ţină la respect un vrăjmaş care se prăbuşeşte de îndată ce-4 atingi.

În văzul tuturor, Napoleon se află între trei armate: are una în dreapta, una în stânga, una înaintea lui. Armatele acestea n-aveau decât să mărşăţuiască, să se unească şi l-ar fi sufocat cu cei o sută douăzeci de mii de soMaţi ai lor, pe Napoleon cu cei unsprezece mii de ostaşi

ai lui! N-aveau decât să-şi apropie tunurile şi să tragă vreme de o zi şi i-ar fi zdrobit! Niciunul n-ar fi scăpat!

Dar oamenii rămaseră pe loc, iar tunurile tăcură.

Existau apărători, nevăzuţi în ochii soldaţilor noştri, care se iveau amenințători pentru ruşi: erau Rivoli, piramidele, Marengo, Austerlitz, lena, Friedland, Eckmühl şi

Wagram!

Au trebuit trei ani de nenorociri, ca să se înţeleagă vulnerabilitatea acestui Ahile, a trebuit să vină Anglia, această vrăjmaşă îndârjită, ca să înfigă în inima leului muribund pumnalul *horse-guurzilor* săi; a trebuit ca marea prăpastie de la Waterloo să slujească drept mormânt gărzii imperiale!

În sfârşit, tunul începu să bubuie, în urmă. la Krasnoie. Duşmanul, care-l respecta pe Napoleon, îl ataca pe Claparede.

Armata era înconjurată din patru părţi.

Era fără îndoială un semnal: focul izbucni şi din celelalte trei părţi.

Armata continua să înainteze; întrucâtva, în linii nari, era ca la Kremlin: mergea împotriva locului, între două ziduri de foc.

Deodată acest zid în flăcări se deschise, străpuns ca prin minune, de către Davoust şi oamenii lui!

Nu mai rămânea de ajuns şi de eliberat decât Ney.

Davoust nu auzise nimic despre el; ştia doar că trebuie să fie în urmă la distanţă de o zi. Dar era cu neputinţă să aştepte o zi sub focul acesta; armata s-ar fi topit în întregime, ca bronzul în cuptor.

Napoleon îl chemă pe Mortier şi-i ordonă să apere Krasnoie, să-l aştepte acolo pe Ney cât mai mult cu pui. inţă, în timp ce el va deschide calea armatei, prin Orha şi Liadi.

Aşa cum am spus, grosul armatei era cu Napoleon, şi ar fi trebuit o maşină de război cumplită ca să-i înfrângă pe cei patruzeci de mii de ruşi care, în timp ce împăratul Ke deplasa spre Smolensk, se strecuraseră între el şi teritoriul

polonez.

Napoleon şi ceea ce rămânea din vechea gardă se îndreptară spre Krasnoie, iar Mortier, Davoust şi Roguet susţinură retragerea.

Roguet şi tânăra gardă, care cu o zi înainte erau cap de coloană la Şiikova şi Malievo, acum la Krasnoie erau ariergardă; astfel că întorcându-se în oraş, din regimentul I voltijori, dintr-un regiment întreg, care luase de două ori cu asalt o baterie rusească nu mai rămâneau decât cincizeci, de soldaţi şi unsprezece ofiţeri!

Napoleon sosi seara la Liadi, iar a doua zi la Orha.

La Smolensk mai avea douăzeci şi cinci de mii de oameni, o sută cincizeci de tunuri, tezaurul, alimentele. La Orha nu mai avea decât zece mii de oameni, douăzeci şi cinci de tunuri şi un tezaur jefuit.

Nu mai era înfrângere, era derută; nu se mai punea problema retragerii, ci trebuiau să fugă.

Împăratul trimise pe generalul Eble cu opt companii de genişti şi pionieri ca să asigure trecerea acestor zece mii de oameni peste Berezina.

Poate că Napoleon ar fi trebuit să plece din Orha, dar părăsind localitatea îl părăsea pe Ney, şi mai nefericit decât August, care, cel puţin putea să-i ceară înapoi lui Varus legiunile, el şi-l cerea sieşi pe Ney!

Noaptea, deschidea întruna uşa întrebând:

— Avem veşti de la Ney?

La orice zgomot ce-l auzea afară, deschidea fereastra şi întreba:

— Soseşte Ney?

Toate privirile se îndreptau spre Nord: nu se vedea nimic, decât liniile tot mai groase ale batalioanelor ruseşti. Ascultai şi nu mai auzeai nici chiar tunurile: era tăcerea mormântului, dacă Ney ar trăi, ar lupta… dar Ney murise!

Şi, ca şi cum moartea ar fi fost, oamenii începură să-şi repete unii altora:

— Eu l-am văzut pe 15 şi uite ce mi-a spus…

— Eu l-am văzut pe 16 şi iată ce mi-a răspuns…

Iar Napoleon spunea: …

— Viteazul meu Ney! Toate averile mele din pivniţele Tuileriilor le dau ca să-l răscumpăr pe ducele IElchjngen, pe prinţul meu de Moscova!

Deodată în toiu.1 nopţii se auzi pasul unui cal sosind în galop, apoi strigăte în care se amestecă numele lui Ney.

— Ney? strigă Napoleon: cine-mi aduce veşti de la Ney?

Înaintea împăratului fu adus un tânăr îmbrăcat în zdrenţele unei uniforme albastre, brodată eu argint.

Napoleon recunoscu un ofiţer de ordonanţă al lui Eugene.

— Ah, dumneata eşti, domnule Paul Richard! spuse el.

— Nu, Sire, eu sunt Louis Richard… Fratele meu Paul a murit. Dar mareşalul trăieşte, Sire.

— Unde e?

— La trei leghe de aici: cere ajutor.

— Davoust, Eugene, Mortier! Duaeţi-vă î» ajutorul lui Ney! Veniţi aici, mareşalii raer avem veşti de la Ney… Toate pierderile noastre sunt reparabile – Ney e salvat. a. *!

Eugene intra cel dintâi.

— O cruce de ofiţer al Legiunii de Onoare pentru mesagerul care ne aduce veşti bune, Eugene!

— Iat-o pe cea a fratelui meu, Sire, spuse tânărul desprinzându-şi de pe piept crucea pe care o luase de pe haina lui Paul, după moartea acestuia.

— Ah, dumneata eşti, viteazul meu Louis! spuse Eugene. Vestea e bună, dar mesagerul o face şi mai bună.

— Sire, spuse Mortier intrând, sunt gata să plec. v – Şi eu, spuse Eugene.

— Eu sunt predecesorul prinţului în funcţie, spuse Mortier.

— Sire, spuse Eugene, sunt rege, vreau prerogativa cuvenită rangului meu: nimeni nu va da mâna cu Ney înaintea mea.

Mortier făcu un pas înapoi.

I – Dă-mi mie. mâna, îi spuse împăratul.

1 Mortier luă mâna împăratului şi i-o sărută suspinând.

— O să te fac şi pe tine rege într-o zi, Mortier, şi tund o să spui şi tu „Vreau 1”.

După două ore, Napoleon îl vedea pe Ney intrând în cameră şi-i întindea braţele strigând:

— Mi-am salvat vulturii, fiindcă tu trăieşti, viteazul bHu Ney!

Apoi, adresându-se celor din jur, ce-l priveau adăugă:

— Domnilor, acum trei ceasuri aş fi dat trei sute de milioane pentru clipa asta de bucurie pe care Domnul mi-o dăruieşte!

Întoarcerea

Sunt trei ani, număraţi aproape zi cu zi, de la scenele militare la începutul cărora l-am introdus pe cititor în cabinetul lui Napoleon la Tuileries; o să-l rugăm să ne aştepte acolo în mijlocul întunericului trist şi mut al palatelor ai căror stăpâni lipseau. Suntem pe data de 18 decembrie 1812 şi n-o să rămânem multă vreme în întuneric şi tăcere.

Într-adevăr, în clipa aceasta, o caleaşca în stare proastă s-a oprit în faţa porţii palatului Tuileries care dă în strada Echelle şi de zece minute încearcă zadarnic să facă pe cineva să-i deschidă.

În sfârşit, portarul, trezit de soldaţii de gardă mai curând decât de loviturile date în poartă, s-a hotărât să se intereseze care-i pricina zgomotului şi a rămas uluit văzându-l pe mamelucul Rustan, îmbrăcat în uniforma lui egipteană şi care, printre gratii, îi strigă nerăbdător:

— Grăbeşte-te odată! A venit împăratul!

Portarul se repede spre poarta care se învârte îndată în ţâţâni. trăsura trece, străbate în diagonală curtea şi se opreşte lângă vestibul.

Doi bărbaţi, unul înalt, celălalt de statură mijlocie. Înfăşuraţi în blănuri, coboară din caleaşca şi urcă în grabă scările.

Mamelucul Rustan merge înaintea lor rostind doar atât:

— Împăiatul! împăratul! împăratul!

Un valet care soseşte în acelaşi timp cu ilustrul călător ia un canddabru din mâna unuia dintre colegii săi care venise auzind zgomot, şi se duce direct spre cabinetul de lucruul lui Napoleon.

Se ştie că somnul nu era decât a doua necesitate a acestui bărbat de fier de care ascultau toţi.

Împăratul străbate cabinetul unde cu trei ani în urmă se oprise şi aţipise o clipă, unde biata Joséphine, uşoară ca o umbră, venise la el şi, blinda ca un vis mângâietor, îi atinsese fruntea cu un sărut.

De dala asta nu se opreşte, nu adoarme, ci trece rostind scurt:

— Arhicancelarul!

Tot pe Cambaceres îl cheamă, însă numai pe el.

După aceea, urmat de bărbatul înalt, intră pe culoarul care duce la împărătească.

Împărăteasa se dusese la culcare tristă şi suferindă, îi dăduse drumul cameristei, doamna Durând, şi se urcase în pat când aceasta care tocmai se culca şi ea în camera de lângă cea a împărătesei, aude paşi în salon, deschide uşa şi scoate un ţipăt văzând că intră doi bărbaţi.

Apoi neînţelegând cum au putut doi bărbaţi să pătrundă la asemenea oră până acolo, neştiind dacă nu cumva. personajele misterioase înfăşurate în mantale ca nişte conspiratori, au intenţii rele, se repede să apere camera împărătesei, dar când unul dintre cei doi îşi aruncă mantaua pe un fotoliu, îl recunoaşte pe împărat.

— Împăratul! strigă. împăratul!

Şi se dă în lături respectuos.

Atunci Napoleon face semn însoţitorului său să-l aştepte şi intră în cameră spunând:

— Eu sunt, Louise, eu sunt.

Fiindcă împărăteasa nu mai e drăguţa creolă zveltă, în pofida color patruzeci de ani ai săi, cu zâmbet fermecător, cu ten mat, cu păr şi ochi negri, duhul hun care n-a primit decât o curoană şi a dat înapoi o aureolă, nu mai e iubita, populara Joséphine; împărăteasa e o

femeie de douăzeci şi trei de ani, blondă, grasă, rece, eu ochi albaştri bulbucaţi, cu chip alb şi roz, cu buza de jos răsfrântă; este fiica lui Francisc al II-lea, nepoata Mariei Antoinetta care l-a făcut pe Napoleon nepot al lui Ludovic al XVI-lea, este antipatica şi impopulara Mavia-Luiza.

De ce oare o aştepta Napoleon pe cealaltă? Şi de ce vine la aceasta? Taină a inimii omeneşti, inexplicabilă pentru oricine, aceeaşi însă la împărat, ca şi la cel din urmă dintre supuşii lui.

„Împăratul I1 strigase Marie-Louise mirată.

„Bonaparte! „ar fi strigat Joséphine bucuroasă.

Avea dreptate blonda fiică a lui Arminius, descendenta Cezarilor cu buze răsfrânte. nu mai era Bonaparte, era împăratul. Cum străbătuse oare distanţa care de la Orha, unde l-am lăsat şi unde-l regăsise pe Ney, îl mai despărţea de Paris?

O vom spune în două cuvinte.

Într-o scurtă haltă pe care împăratul o făcuse la Koritnia sosise un curier din Franţa. El aducea o scrisoare din partea contelui Frochot, iar împăratul, pe care de la Moscova, nimeni nu-l mai văzuse pălind, citi scrisoarea asta palid la faţă.

Apoi luă o pană, îşi pregăti hârtie şi scrise un lung răspuns. Dar temându-se, fără îndoială, ea mesagerul să nu fie prins de ruşi, rupse ceea ce scrisese, iar la Orha arse împreună cu alte documente, scrisoarea contelui FVochot pe care nimeni n-o văzu şi nu ştiu ce conţine. Apoi, impresia pe care i-o produsese scrisoarea, fără să i se şteargă din minte, îi pieri puţin câte puţin de pe chip care, în câteva ceasuri, deveni nepăsător ca de obicei.

Napoleon hotărâse că retragerea o să aibă loc pe la Borisov, şi ne amintim că-l trimisese pe Eble să instaleze poduri peste Berezina.

Pe 22 noiembrie armata pornise pe un drum larg, mărginit de mesteceni trişti şi desfrunziţi: se mergea printr-un noroi lichid în care oamenii intrau până la genunchi. Lucru de necrezut! Mulţi erau atât de slăbiţi, încât căzând în noroiul acela, nu se mai putură ridica şi se

înecară acolo!

Apoi, pe întreg parcursul drumului, ştirile sosiră cumplite.

Seara veni în goană un ofiţer cerând să fie dus la împăiat.

Împăiatul, ca să dea curaj tuturor, mergea pe jos ca ultimul dintre soldaţii săi, cu un baston în mină. I-l arătară pe împărat ofiţerului.

Purtător de veşti proaste, ofiţerul venea să anunţe că Borisuv căzuse în mâinile lui Ciciakov.

Împăratul ascultă nepăsător, dar când acesta termina de vorbit, bătu în pământ cu bastonul strigând:

— Oare e scris ca toate să ne stea împotrivă 7

Şi se opri ordonând să fie arse toate trăsurile nefolositoare şi jumătate din furgoane, să fie daţi caii artileriei şi luate toate animalele de tracţiune, chiar şi propriii săi cai, decât să fie lăsat în puterea ruşilor vreun tun sau ch «son.

Apoi, dând exemplu, se înfundă în întunecoasa şi uriaşa pădure a Riinskului. Douăsprezece sau cincisprezece mii de oameni intrară cu el, posomorâţi şi tăcuţi şi, puţin câte puţin, umbra marii armate se pierdu printre copaci.

Oamenii îl urmau pe Napoleon, aşa cum evreii fugari urmau coloana de foc; de altfel, pe soldaţi, pe stafiile acestea nu le mai înfricoşa duşmanul, ci iarna. Ce însemnau vrăjmaşii? Soldaţii se obişnuiseră să treacă peste escadroanele lor; dar frigul, zăpada, gheţurile, foamea, setea, noroiul erau adevăratele obstacole!

Ostaşii ajunseră la Berezina pe care o trecură în pofida ruşilor. Dar monstrul care apucă armata de picioare trăgând-o la el, prăpastia care înghiţi o parte a oştii, fu râul: rămăseseră aici douăsprezece mii de oameni – între timp se făcuse joncţiunea cu corpurile de armată ale lui Victor şi Oudinot – dar traversarea izbuti.

Pe 29 împăratul plecase de pe malurile râului fatal. Trei fluvii îi tăiaseră calea într-un chip cumplit, în trei epoci diferite: Dunărea la Essling, Berezina la Borisov,

Elsterul la Leipzig.

La 30 noiembrie era la Pleszczenitzky; pe 4 decembrie la Bieiiitza; pe 5 la Smorgony.

Acolo îi adună pe mareşali, îi lăudă pe fiecare după cum se cuvenea, iar pe sine, comandantul lor se învinovăţi, adăugând totuşi cuvintele acestea: „Dacă aş fi fost un Bourbon mi-ar fi fost uşor să nu săvârşesc vreo greşeală. ce

Apoi, după ce-l puse pe Eugene să le citească al douăzeci şi nouălea buletin, îi anunţă oficial că pleacă.

Plecarea trebuia să aibă loc chiar în noaptea aceea; prezenţa împăratului la Paris era indispensabilă, doar de aici putea ajuta armata, îi putea ţine în frâu pe austrieci, peprusaci şi se putea organiza astfel ca peste trei luni să fie pe Vistula cu cinci sute de mii de oameni.

În ce priveşte comanda, o lasă pe seama regelui Neapok lui.

Era ora zece seara; împăratul se ridică, îşi îmbrăţişă locotenenţii şi plecă, într-o trăsură în stare proastă, împreună cu Coulaincourt şi interpretul Vonsovici; în urma lui într-o sanie veneau Loban şi Duroc; ca suită îi lua cu sine doar pe Roustan şi un valet.

Trecuse mai întâi pe la Miedniki unde, după cum îi dăduse asigurări ducele de Bassano, putea fi liniştit în privinţa aprovizionării; raţiile de pline, de rachiu şi de furaje erau îndestulătoare pentru o sută de mii de oameni, astfel că armata putea sta aici opt zile.

De la Kovno şi de la Vilkoviski unde luă o sanie, expediase scrisori în timp ce se schimbau caii. La Varşovia se oprise, discutase cu miniştrii polonezi, le ceruse o înrolare de zece mii de oameni, le acordase unele subsidii, le făgăduise că se va întoarce în fruntea a trei sute de mii de ostaşi şi îşi continuase drumul.

La Dresda îl văzuse pe regele Saxoniei şi-i scrisese împăratului Austriei, apoi îi dictase domnului de Saint-Aignan, ministrul său de la Weimar, care tocmai se alia în capitala Saxoniei, scrisori pentru toţi colegii din confederaţia Rinului şi pentru principalii comandanţi

militari ai Germaniei.

Acolo îşi lăsă sania, iar domnul de Saint-Aignan îi dădu una dintre trăsurile lui.

În fine, pe 18, la ora unsprezece noaptea era la Tuileries, după cum am spus.

De la Moscova la Smorgony nu fusese decât Xenoaon conducându-şi vestita retragere; de la Smorgony la frontiera franceză nu fusese decât Richard Inimă de Leu întorcându-se din Palestina, pe care primul duce al Austriei îl putea aresta şi azvârli în închisoare; la Paris, la Tuileries era din nou, cel puţin pentru moment, stăpânul Europei.

L-am văzut intrând, străbătând cabinetul, repezindu-se în camera Mariei Luiza. Era tot aici când veniră să-i spună că sosise Cambacei es şi-i aştepta ordinele.

Trecând din nou prin salon, îl găsi pe Coulaincourt, care adormise aşteptându-l; doar împăratul se putea lipsi de somn.

— Ah, deci aţi venit, Sire! strigă arhicancelarul.

— Da, dragul meu Cambaceres, răspunse Napoleon; sosesc ca acum paisprezece ani când mă întorceam din Egipt, aproape fugar, după ce încercasem să pătrund în India pe la nord, aşa cum încercasem pe la răsărit!

Ceea ce însă nu spunea Napole on e că la întoarcerea din Egipt norocul său era la apogeu, în timp ce la întoarcerea din Rusia destinul lui era rece şi întunecat ca ţara pe cai e o părăsea.

Cambaceres aşteptă; el ştia că în astfel de împrejurări, Napoleon avea multe de spus, simţea nevoia să vorbească.

Împăratul se plimbă o clipă cu mâinile la spate, apoi, oprindu-se deodată, i se adresă lui Cambaceres ca şi cum acesta i-ar fi putut urmări gândul, aşa cum un călător aplecat deasupra unui râu urmăreşte cursul apei.

— Războiul pe care-l duc, strigă el, e un război politic, l-am făcut fără duşmănie; aş fi vrut să scutesc Rusia de relele pe care singură şi le-a făcut… Aş fi putut înarma împotriva ei cea mai mare parte a propriei populaţii, proclamând libertatea iobagilor, dar n-am vrut să

recurg la măsura asta care ar fi pricinuit cele mai îngrozitoare chinuri şi moartea a mii de familii.

Apoi, răspxmzând tot propriilor gânduri care-l aduceau din mlaştinile de la Berezina la Paris într-o goană mai iţite decât sania, adăugă:

— Ideologia a pricinuit Franţei t-oate nenorocirile pe care le-a suferit. Greşelile săvârşite trebuiau s-o conducă, şi au condus-o efectiv, la regimul unor oameni sângefoşf; care au proclamat principiul insurecţiei drept o datorie, care au adulat poporul ridicându-l la o suveranitate pe care acesta nu era în stare s-o exercite.

Când eşti chemat să regenerezi un stat, trebuie urmate principii cu totul opuse; în istorie trebuie căutate avantajele şi neajunsurile diferitelor legislaţii. Iată ceea ce magistraţii unui mare imperiu nu trebuie niciodată să piardă din vedere. Ei trebuie să fie întotdeauna gata, după exemplul preşedinţilor Harlay şi Molă să-l apere pe suveran, tronul şi legile.

Şi întorcându-se deodată spre Cambaceres:

— Spune-mi, dumneata care eşti prietenul meu, cum s-au petrecut lucrurile?

Cambaceres simţise valul crescând, văzuse încotro se îndreaptă mareea, de cuvinte şi înţelese că e vorba de complotul lui Malet. La Koritnia, aflând vestea, împăratul fusese foarte îngrijorat.

— Maiestatea Voastră vrea amănunte? întrebă el.

— Da, spune-mi totul, răspunse împăratul aşezându-se.

1 – Maiestatea Voastră, îl cunoaşte pe Malet?

— Nu. doar din vedere; l-am zărit o dată şi mi s-a spus: Iată-l pe generalul Malet. Ştiam că face parte din societatea filadelfilor, că-i prieten bun cu Oudet care a fost ucis la Wagram şi a cărui moarte mi-a fost pusă în circă. Încă din 1 & O &, pe când eram în Spania, acest Malet a complotat împotriva mea. Puteam atunci să-l împuşc, aveam slavă Domnului destule dovezi pentru asta, dar ce vrei? Mi-e silă de sânge… Băiatul ăsta* Staps, a vrut el să moară, eu îl iertasem. Îşi închipuie că o să pot fi ucis astfel,

smintiţii!

Dar să ne întoarcem la omul acesta. Era într-un oSpiciu unde îngăduisem să fie transferat. Vezi, Cambaceres, iată ce înseamnă să mi se vorbească întruna de milă. Şi de faptul că sunt un tiran foarte rău! Unde se află ospiciul ăsta?

— La bariera Trone, Sire.

— Cum îl cheamă pe proprietarul lui?

— Doctorul Dubuisson, Sire.

— E prieten sau duşman?

— Doctorul?

— Da, te întreb dacă făcea parte din complot.

— Ah, Doamne, bietul om! Nu bănuia nimic, Sire.

— Dar a deschis poarta?

— Vai. nu! Malet a intrat sărind gardul.

— Singur?

— Împreună cu un abate Lafon, un bordelez; aveau un portofel plin de ordine de senatus-consult-uri, de proclamaşi. Doi dintre complici îi aşteptau în stradă: Boutreux. un preceptor şi Rateau, un caporal.

— Şi caraghioşii ăştia şi-au îngăduit să joace, unul rolul de prefect de poliţie, celălalt pe cel de aghiotant?

— Da, Sire.

— Parcă mai era şi un preot… Oh, preoţii ăştia! Cu toate astea am făcut destule pentru ei!

— Asta era spaniol, Sire.

— Atunci nu mă mai mir…

— P3 rao veche cunoştinţă din închisoare a lui Malet; locuia în Piaţa Regală. La el erau ascunse armele şi uniforma de general, o eşarfă de aghiotant, o centură de comisar de poliţie…

— Prevăzuseră totul! strigă Napoleon nerăbdător. Şi pe urmă?

— Malet îmbrăcat, înarmat s-a dus să bată la uşa cazărmii Popincourt, s-a anunţat colonelului sub numele de generalul Lamotte…

Deci, murmură Napoleon, sub nume necunoscut, de împrumut, se pot face astfel de lucruri! Şi colonelul?

— Colonelul, Sire, era în pat, bolnav cu temperatură. Generalul Malet i s-a adresat astfel: „Ei, colonele, avem noutăţi: Bonaparte a murit!”

— Bonaparte! repetă, Napoleon. Da, pentru unii oameni sunt tot Bonaparte! Oare la ce mi-or sluji paisprezece ani de victorii, 18 Brumar, încoronarea, alianţa cu cea mai veche casă regală a Europei, dacă în ziua în care primul venit spune: „Bonaparte a murit!”, toiul se sfârşeşte? Bonaparte a murit l Dar ce te faci cu Napoleon al II-lea? Napoleon al II-lea trăia dacă nu mă înşel?

— Sire, răspunse Cambaceres, ştiţi cum e ostaşul. Când vede un ordin, nu-l discută, îl execută.

— Da, dar când ordinul e fals?

— Colonelul îl credea adevărat; îl chemă pe maior. Pretinsul general Lamotte citeşte ordinul din nou. Unitatea e adunată şi pusă la dispoziţia lui Malet. Cu unitatea asta, care nu dispune de niciun cartuş, ci doar de gloanţele de lemn de care se slujesc la instrucţie, Malet se duce la Force, pune să i se deschidă uşile, cheamă un corsican numit Broccheciampi…

— Un corsican? îl întrerupse Napoleon. Sunt foarte sigur că ăsta n-a fost tras pe sfoară. Şi pe urmă?

— Pe urmă, pe generalii Lahorie şi Guidal.

— Guidal! încă unul pe care aş putea pune să-l judece Curtea Marţială şi să-l trimit la Toulon. Legăturile lui cu englezii erau vădite, cred!

— Da, Sire, dar în loc de condamnare, i se dă un brevet de senator; apoi vine Lahorie căruia i se înmânează numirea ca ministru al poliţiei şi ordinul de a-l aresta pe predecesorul său Rovigo.

— El se putea înşela, spuse Napoleon cu corectitudinea lui care uneori se putea modifica, dar care făcea parte din caracterul său. Trezit la ora patru dimineaţa, eliberat de armată, avea o scuză… Continuă, Cambaceres, să vedem ce se n.ai întâmplă.

— Acum, Sire, acţiunea continuă pe două planuri: în timp ce noul ministru al Poliţiei îl arestează pe cel vechi, Malet mai întâi expediază o ordonanţă la cazarma

Babylone şi un pachet pe adresa subofiţerilor încartiruiţi acolo. Pachetul conţinea copii ale ordonanţelor şi ordinul de a schimba din post cu o nouă companie santinelele de la Bursă, de la Tezaur, de la Bancă, de la bariere.

— Cine era colonelul regimentului? întrebă Napoleon.

— Colonelul Rabbe.

— S-a împotrivit, sper?

— A fost înşelat, Sire, ca şi colonelul Soulie şi a executat ordinul.

Napoleon plesni din palme.

— Astu-i culmea, murmură el.

— În acest răstimp, Lahorie mergea spre sediul poliţiei generale, după ce-l trimisese pe Boutreux împotriva prefecturii. Prefectul a fost arestat şi condus la Force…

— În camera lui Guidal… Bine lucrat! De ce s-a lăsat arestat?

— Între timp, Sire, în mijlocul tumultului, baronul Pasquier avusese vreme să trimită ducelui de Rovigo un mesager, care însă nu putuse ajunge la acesta. Lahorie mergea repede şi peste tot dădea buzna: astfel pătrunsese în cabinetul ministrului, când ministrul însuşi se ivi pe uşa din faţă.

— Dar Lahorie şi Rovigo nu erau prieteni? Nu mai ştiu în ce împrejurare Rovigo mi-l recomandase.

— Se tutuiau, Sire, şi tutuindu-l pe ministru i-a strigat Lahorie: „Predă-te, Savary! Eşti prizonierul meu şi nu vreau să-ţi fac rău!”

— Şi Savary?

— A vrut să se împotrivească, Sire, ştiţi, Savary nu-i un om pe care-l arestezi cu uşurinţă, dar Lahorie a strigat: „Puneţi mâna pe el!; şi zece oameni s-au aruncat asupra ministrului, caic* nu avea arme, şi pe care Guidal l-a dus lui Force.

— Continuă. Ascult.

— În vremea asta, Malet care intrase la contele Hullin comandantul Parisului, îl arestase din ordinul

ministrului Poliţiei şi, la prima observaţie făcută de contele Hullin. îl doborâse cu un Toc de pistol în falcă. De aici s-a dus la aghiotantul general Doucet, l-a anunţat că noul guvern îl menţine în funcţie şi-i trasează drumul pe care trebuie să-l urmeze. Deodată, un bărbat înaintează şi-l întrerupe pe orator în mijlocul discursului: „Dumneavoastră nu sunteţi generalul Lamotte, spuse el. ci generalul Malet. Ieri, dacă nu chiar azi-noapte, eraţi deţinut politic.11

— Minunat, în sfârşit s-a găsit unul! strigă Napoleon. Şi cum îl cheamă?

— Aghiolantul Laborde, şeful poliţiei militare. Atunci Malet scoate al doilea pistol şi dă să tragă în Laborde, dar generalul Doucet îl ţine de braţ şi-l împinge pe Laborde afară. Ieşind, acesta îl irstâlneşte pe Pâques, inspector general al ministrului, care vine ca să se pună de acord cu aghiotantul în legătură cu mutarea lui Guidal la Tuu-U» n. Spre marea lui mirare, Pâques află de la Laborde că Guidal e senator, Lahorie ministru al poliţiei, Boutreuk prefect, şi că generalul Hullin a fost grav rănit cu un foc de pistol tras de generalul Malet, şeful guvernului provizoriu…

Cinci minute mai târziu, mulţumită lui Laborde şi Pâques, Malet era închis la rândul lui, şi arestat Lahorie care. de bună credinţă până la capăt, nu pricepea de ce e arestat. Guidal n-a fost prins decât seara, iar Boutreux peste opt zile.

— Şi azi, întrebă Napoleon, ce mai rămâne din toate astea?

— Rămâne colonelul Rabbe, care a obţinut o suspendare a pedepsei şi caporalul Rateau al cărui unchi e procuror general la Bordeaux.

— Iar ceilalţi?

— Ceilalţi?

— Ia, complotiştii.

— Cei trei generali, colonelul Soulie, maiorul Piquerel. patru ofiţeri din unitatea lor şi doi din regimentul de la Paris au fost împuşcaţi pe 20 octombrie.

Napoleon rămase o clipă gânditor, apoi rosti cu

oarecare şovăire:

— Cum au murit? Şi-l privi pe Cambaceres cu o txpresiy care însemnu: „Vreau să ştiu adevărul”.

— Bine, Sire. şi aşa cum se cuvine unor militari, fie ei şi vinovaţi: Malet plin de ironie, dar şi de convingere, iar ceilalţi calmi, fermi, dar miiându-se că sunt duşi la execuţie cu un om şi pentru un complot de care nu aveau cunoştinţă.

— Deci, domnule arhicancelar, ai crezut că trebuie să îngădui execuţia asta?

— Am crezut, Sire. că trebuie să cer să se facă dreptate numaidecât, vina fiind mare.

— Poate ai avut dreptate, din punctul dumitale de vedere.

— Din punctul meu de vedere, Sire?

— Da, de arhicancelar, adică de înalt judecător, dar din punctul meu de vedere…”

Napoleon se opri.

— Da, Sire, spuse Cambaceres, insistând să afle în întregime gândul lui Napoleon.

— Ei bine, din punctul meu de vedere, continuă împăratul, deci din punct de vedere politic, aş fi procedat altfel.

— Sire…

— E vorba de mine şi nu de dumneata, dragul meu Cambaceres.

— Deci, Maiestatea Voastră i-ar fi iertat?

— Pe toţi complicii, fiindcă au crezut că ascultă de ordine superioare.

— Şi pe Malet?

— Cu el e altceva; aş fi pus să-l închidă la Charenton ca nebun!

— Deci colonelul Rahbe şi caporalul Rateau… 1

— Să fie puşi în libertate mâine dimineaţă, dragă Cambaceres! Şi să se ştie că m-am întors la Paris. Apoi Napoleon adăugă cu semnele de familiaritate cu care-i cinstea doar pe intimi: Bună-seara, dragă arhicancelare 1 Pe mâine, la consiliul de stat.

Şi întorcându-se în apartamentul lui, murmură: „Lahorie, Lahorie... un fost aghiotant al lui Moreau! Nu m-ar mira ca Moreau să se iveaască în faţa portului Havre cu flota engleză”.

Nu se înşelă decât cu un an: în anul următor, Moreau părăsea America pentru a veni în faţa Dresdei, unde un obuz francez avea să-i taie picioarele!

La 1 mai 1813, aşa cum îi anunţase pe mareşali părăsind Smorgony, împăratul e pe câmpia Lutzen în fruntea unei armate de trei sute de mii de oameni. Ar fi avut

 inci sute de mii dacă Prusia nu l-ar fi părăsit şi dacă Austria n-ar fi fost gata să-l trădeze.

Deci nu-i din vina l-ai, nici din a Franţei dacă are cu louă sute de mii de oameni mai puţin decât spusese.

Începând din 29 aprilie s-au tras primele salve de artilerie.

Pe 2 mai, victoria de la Lutzen l-a făcut stăpân al întregului mal stâng al Elbei, din Boemia până la Hamburg!

Drumul exilului

Sâmbătă 23 septembrie 1815, un vas arborând la prova pavilionul englez, iar pe marele catarg pavilionul amiral traversă latitudinea O, longitudinea o şi declinaţia O; venea din Europa şi, după direcţia în care mergea, părea să *se* îndrepte spre America de Sud sau India.

La bord, era sărbătoare.

Sărbătoarea aceasta, care în împrejurări asemănătoare e la fel pe toate corăbiile naţiunilor civilizate, era consacrată trecerii Tropicului; doar că, deşi e aceeaşi în ce priveşte fondul, forma ei diferă uneori de la o ţară la alta.

La bordul vasului englez, ca întotdeauna, comanda părea suspendată şi lăsată în grija echipajului care, în unanimitate, o încredinţase celui mai vârstnic marinar: acesta împodobit cu o barbă lungă, înarmat cu un trident,

şi cu o coroană de hârtie aurită pe frunte, stătea pe un tron instalat jos lângă marele catarg.

Acolo Zeul Mării cerea să-i fie aduşi toţi cei care treceau pentru prima oară Tropicul, punea să fie mânjiţi pe faţă cu catran, apoi să li se treacă pe obraji şi pre bărbie un brici uriaş din metal alb. După ce erau bărbieriţi astfel, la un semn al său, dintr-un butoi uriaş pe care-l întrecea în mărime doar renumitul butoi din Heidelberg, se vărsa, printr-o mişcare de basculă pe capul respectivului un duş de apă sărată.

Cu asta bărbieritul se termina, iar pasagerul, ofiţerul sau marinarul stropit se putea duce să se usuce la soarele ecuatorului, în timp ce secretarul zeului Neptun îi elibera un certificat prin care se constata că plătise trecerea Tropicului.

În mijlocul ceremoniei, un ofiţer francez se ivi deodată pe punte şi se apropie de zeul Neptun:

— Maiestate, îi spuse într-o engleză destul de bună, iată o. sută de monede de aur trimise din partea împăratului Napoleon.

— Împăratul Napoleon? spuse zeul. Nu cunosc aşa ceva, nu-l cunosc decât pe generalul Bonaparte.

— Bine, fie! răspunse ofiţerul zâmbind. Uit întruna că generalul Bonaparte a fost zece ani împărat… Deci, mă corectez şi spun: Maiestate, iată o sută de napoleoni trimişi din partea generalului Bonaparte.

— Asta-i altceva! spuse zeul întinzând o mână latră.

Dar o mână albă, fină, aristocratică se ivi între mâna ofiţerului francez şi cea a marinarului englez, şi primi cei o sută de napoleoni spunând:

— Dă-mi mie punga asta, generale; cred că-i mai prudent să nu împart banii decât deseară.

Zeul Neptun bombăni ceva în barba-i de trestie, dar se supuse şi ceremonia urma să continue, când un marinar strigă:

— Hei! Un rechin la urmă!

— Un rechin! Un rechin! strigară cu toţii.

Iar zeul Neptun, părăsit, se ridică de pe tron şi porni,

asemeni celorlalţi, să vadă ce se petrece la urmă.

Cu îngăduinţa amiralului – deoarece, aşa cum arăta pavilionul ce flutura pe marele catarg, vasul era montat de un amiral – marinarii se instalară în partea dinapoi, rezervată, se ştie, doar ofiţerilor superiori.

Unul dintre ei agăţa o bucată de slănină într-un cârlig de undiţă uriaş, atârnat de un lanţ de fier, apoi aruncă lanţul în apă.

Cumplitul rechin, a cărui aripioară dorsală se vedea la suprafaţa apei se cufundă iute, şi după câteva clipe, marinarii care tocmai legaseră lanţul de timonă simţiră o zguduitură puternică, apoi văzură lanţul cum se întinde iute în trei sau patru direcţii diferite. Verigile trosneau rostogolindu-se pe coca vasului, încât credeai că lanţul o să se sfărâme.

În sfârşit, şocurile slăbiră puţin câte puţin, şi se zări ceva alb care se zbătea la capătul lanţului întins cu putere: era pântecul rechinului în agonie.

Atunci răsunară strigătele întregului echipaj, strigăte de izbândă mai puternice decât cele de bucurie dinainte, din clipele entuziaste ale sărbătorii trecerii Tropicului.

La aceste strigăte fu văzut ieşind pe scara din spate un bărbat care încă nu se ivise pe punte. Purta mica pălărie tradiţională şi costumul verde al vânătorilor de gardă pe care strălucea placa Legiunii de Onoare şi simpla cruce de cavaler, însoţite de Coroana de Fier. Era urmat de generalul care înmânase cei o sută de napoleoni şi de încă un ofiţer de patruzeci şi cinci-cincizeci de ani, purtând uniforma marinei franceze.

Acest bărbat era Napoleon, generalul care-l urnia era Montholon, iar ofiţerul îmbrăcat în uniforma marinei i franceze era Las Cases.

Ne aflam la bordul navei Northumberland comandată de amiralul Cockburn, ce se îndrepta spre Sfânta Elena, cu ordin dat marinarilor, ofiţerilor şi chiar amiralului de a nu i se adresa lui Napoleon decât cu titlul de *generalul Bonaparte*. Vasul ridicase pânzele pe.7 august, erau deci patruzeci şi şapte de zile de când părăsise rada portului

Plymouth.

Se traversase Tropicul, dar, printr-o atenţie a amiralului, nici împăratul – deşi era redus la rangul de general Bonaparte – nici alta dintre persoanele care-l însoţeau, nu fusese supus caraghioasei ceremonii a botezului. Numai că, auzind altfel de strigăte, ilustrul prizonier urcase pe punte să vadă despre ce e vorba.

La bord, totul e distracţie; când Napoleon află că fusese prins un rechin ce era târât în urma corabiei, se duse să se aşeze pe tunul pe care stătea de obicei şi aşteptă.

În scurtă vreme, strigătele marinarilor îl vestiră că sunt pe cale de a urca animalul la bord; apoi se văzu ivindu-se la cocă apărând deasupra tăbliei navei capul lui ascuţit cu botul înarmat cu trei şiruri de dinţi; o ultimă sforţare îl aduse pe punte, dar în clipa când căzu» marinarii se dădură în lături cu grabă, niciunul nevrând să asiste prea de aproape la agonia lui.

Într-adevăr, de îndată ce-l traseră pe punte, găsind un punct de sprijin, rechinul sări până la înălţimea mizenei; apoi, întâlnind afetul unui tun, îl muşcă astfel încât, Intrându-i dinţii în lemn, rămase o clipă nemişcat din pricina propriei sale muşcături.

Dulgherul şef profită de asta: se apropie de rechin şi-i dădu o cumplită lovitură de topor în cap.

Animalul îşi smulse dinţii din lemnul afetului unde lăsară o urmă adâncă şi dintr-un singur salt, trecu de la tribord la babord. Dădu peste cap trei „patru oameni pe care-i întâlni în drum; unul rămase fără cunoştinţă, alţii săriră pe bastingaj şi de acolo se căţărară pe hobane, sprinteni ca nişte maimuţe.

Toate astea se petreceau în mijlocul îi petelor şi râsetelor echipajului, mascarada marinarilor 1 ă. când ca lupta şi zbenguielile lor să pară cât se poate de hazlii.

La început, Napoleon se înveseli oarecum văzând genul ăsta de luptă; dar în cele din urmă, în mijlocul agitaţiei şi al ţipetelor, rămase visător.

Când se întoarse la realitate, rechinul avea capul

tăiat şi burta spintecată, un marinar îi ţinea inima în mână, iar chirurgul corabiei, în timp ce corpul decapitat al animalului zăcea spintecat de la un capăt la altul, constata că deşi despărţită de trup, ea continua să se contracte, atât de multă forţă vitală are această fiară.

Napoleon schiţă o mişcare de milă faţă de suferinţa asta uriaşă; întoarse privirea care o întâlni pe aceea a contelui de Las Cases.

— Hai cu mine să-ţi dictez un capitol din Memorii. Las Cases îl urmă pe împărat, dar când să coboare de pe punte, comandantul Ress se aplecă spre conte şi-l întrebă:

— De ce pleacă generalul Bonaparte?

— Împăratul pleacă, răspunse Las Cases, fiindcă nu poate îndura să vadă suferinţele acestui animal.

Englezii se priviră uimiţi: li se spusese că după fiecare bătălie Napoleon se plimba pe câmpul de luptă ca să-şi desfete ochii cu priveliştea morţilor, şi urechile cu gemetele răniţilor.

Când mirarea le trecu, puntea fu spălată de sânge şi se continuă petrecerea întreruptă de apariţia rechinului.

În acest timp, Napoleon dicta paginile în care respinge otrăvirea ciumaţilor de la Iaffa.

De plictiseală, împăratului îi venise ideea de a scrie istoria propriilor sale campanii.

Anotimpul ora cald, ziua monotonă; la începutul traversării, împăratul urca rareori pe punte – şi niciodată înainte de prânz – şi, ca în campanie, lua masa la ore neregulate.

Cât despre englezi, ei dejunau la ora opt fix, iar francezii la zece.

De la ora dejunului până la ora patru, împăratul citea sau discuta cu Montholon, Bertrand sau Las Cases. La ora patru se îmbrăca, se ducea în sala comună şi juca o partidă de şah; la ora cinci, amiralul venea el însuşi să anunţe că se serveşte cina.

Atunci se aşezau la masă.

Cina amiralului dura, de obicei, aproape două ore, cu el oră cincizeci de minute mai mult decât cina lui

Napoleon. Astfel, din prima zi, în clipa când se aduse cafeaua, împăratul se ridică, iar marele mareşal şi Las Cases, invitaţi la masa amiralului, se ridicară şi ei şi ieşiră.

Mirarea fu mare, iar amiralul cât pe-aci să se supere. El se plânse, în engleză, în legătură cu lipsa de bună-creştere a împăratului, dar doamna Bertrand, rămasă în urmă, îi răspunse în aceeaşi limbă:

— Domnule amiral, uitaţi pe cât se pare, că aveţi de-a face cu cel ce a fost stăpânul lumii, şi că atunci când se ridica el de la masă, fie la Paris, fie la Berlin, fie la Viena, regii cărora le făcea cinstea de a-i pofti se ridicau în urma lui şi-l urmau.

— E adevărat, doamnă, răspunse amiralul, dar întrucât noi nu suntem regi şi nu ne aflăm nici la Paris, nici la Berlin, nici la Viena, nu vom socoti deplasat ca generalul Bonaparte să se ridice de la masă înainte de sfârşitul cinei, doar că domnia sa va socoti firesc ca noi să rămânem.

Din acea zi, se hotărî să se acorde tuturor o libertate deplină.

În timpul lungilor conversaţii la bordul corabiei, Las Cases culese chiar din gura împăratului toate anecdotele pe care le citează în *Memorialul* său cu privire la copilăria şi tinereţea prizonierului de la Sfânta Elena; apoi veni clipa când acest gen de conversaţie se epuiza, sau Napoleon se plictisi să povestească, deşi auditoriul lui nu se sătura să-l asculte; iar sâmbătă 9 septembrie începu să dicteze pagini despre campaniile sale din Italia. În afara acestui divertisment, care la început. îi luă o jumătate de oră, apoi o oră, apoi două, apoi până la trei, zilele se scurgeau monotone şi trecură astfel de luni 7 august până sâmbătă 13 octombrie.

În ziua aceea, la cină, amiralul anunţă că a doua zi, pe la ora şase scara, nădăjduia să zărească insula Sfânta Elena. Pentru marinari, se înţelege, că ştirea era importanţă: se aflau pe mare de şaizeci şi şapte de zile 1

A doua zi, într-adevăr, în timp ce stăteau la masă, marinarul care fusese pus observator pe catarg strigă:

— Pământ!

Oamenii erau la desert; se ridicară şi urcară pe punte, împăratul se duse în partea dinainte a vasului şi căută pământul cu privirea.

Un fel de ceaţă care părea să plutească la orizont a fost tot ce a putut zări; trebuia să ai ochi de marinar ca să poţi spune că ceaţa e un corp solid.

A doua zi dis-de-dimineaţă, toată lumea era adunată pe punte. Deşi o parte a nopţii vasul fusese oprit, navigaseră destul pentru ca în acel moment, mulţumită limpezimii aerului matinal, insula să devină pe deplin vizibilă.

Pe la prânz aruncară ancora; nu mai erau decât la trei sferturi de leghe distanţă de pământ. Trecuseră o sulă zrer zile de când Napoleon părăsise Parisul: călătoria durase mai mult decât a doua domnie ce avusese loc în răstimpul dintre exilul pe insula Elba şi cel de pe Sfânta Elena, împăratul care ieşise din cabina lui mai curând ca de obicei, înainta de-a lungul punţii superioare şi privi ţintă insula cu o privire nepăsătoare: niciun muşchi de pe faţă nu se clinti şi trebuie să spunem că această mască de bronz eră atât de supusă voinţei modernului August, încât numai muşchii din apropierea gurii păreau vii.

Cu toate acestea, insula nu oferea defel o privelişte mulţumitoare: se zărea un sat lunguleţ, pierdut printre nişte stânci uriaşe, goale, sterpe, arse de soare.

Ca şi la Gibraltar, ai fi putut făgădui o sută de ludovici unui inginer destul de priceput ca să găsească un loc fără tunuri.

După zece minute de contemplaţie, împăratul se întoarse spre Las Cases.

— Să mergem la lucru! spuse.

Coborî, îi zise lui Las Cases să se aşeze şi începu să dicteze, fără ca în glas să i se desluşească nici cea mai neînsemnată schimbare.

După ce aruncă ancora, amiralul coborî îndată în barca lui şi se îndreptă spre insulă. La ora şase seara se întoarse foarte obosit: străbătuse pe toată şi credea că găsise un loc potrivit, dar, din păcate, era nevoie de

reparaţii, iar acestea puteau dura şi două luni.

Gr, ordinul limpede al miniştrilor englezi era ca Napoleon să nu fie debarcat dacă locuinţa lui nu va fi gata & – 1 primească.

Dar amiralul se grăbi să spună că generalul Bonaparte trebuia să fie obosit şi sătul de mare, astfel că lua asupră-şi răspunderea debarcării, doar că aceasta nu avea să fie cu putinţă în acea seară. El anunţă totodată că a doua zi aveau să dejuneze cu o oră mai devreme decât de obr cei, pentru ca să poată debarca după masă.

A doua zi, ieşind din sufragerie, împăratul găsi toţi ofiţerii adunaţi pe dunetă şi trei sferturi din echipaj aliniat pe puntea superioară.

O barcă îl aştepta. Coborî în ea împreună cu amiralul şi marele mareşal.

După un sfert de oră, luni 16 octombrie 1815 el atinr gea pământul insulei Sfânta Elena.

Pentru restul, a se vedea *Prometeu* de Eschil!

Lieschen Waldeck

Când Napoleon atingea pământul exilului, în orăşelul Wolfach, ascuns în adâncul uneia dintre cele mai pitoreşti văi ale marelui ducat Baden, o fată de şaisprezece ani ca Margareta lui Goethe lăsa fusul să se oprească şi, cu mâinile în jos, cu capul rezemat de perete şi ochii ridicaţi spre cer murmura acest cântec atât de cunoscut în Germania;

S-a dus tihna mea.

Mi-e inima scrum;

Şi nu le mai aflu Nicăieri şi nicicum.

Când cu el nu sunt Mă simt ca-n mormânt, în lume mi-e atât De amar şi urât.

Sărmanul meu cap S-a zdruncinat.

Sărmanul meu gând S-a măcinat.

S-a dus tihna mea.

Mi-e inima scrum;

Şi nu le mai aflu Nicăieri şi nicicum.

După el doar privesc Pe fereastră cu drag.

După el doar pornesc Mereu peste prag.

Înaltul său mers.
Frumoasa-i statură.
Puterea din ochi, *
Surâsul pe gură.

Ajunsă aici cu cântecul, fata era atât de îngândurată încă; nu auzi deschizându-se uşa care dădea spre o curte interioară şi nu văzu intrând, sau, mai bine zis, oprindu-se în prag, un tânăr de douăzeci şi nouă-treizeci de ani îmbrăcat într-un costum de ţăran din Westfalia.

Spunem *îmbrăcat într-un costum*, fiindcă privindu-l pe tânăr, îndeaproape, descopereai, deşi se străduia s-o ascundă, o înfăţişare hotărâtă şi întrucâtva militară ce arăta că haina de ofiţer era singura care s-ar fi potrivit bine pe trupul suplu. Cât despre chip, acesta era frumos şi bărbătesc, ochii îi erau albastru închis, vioi, îndrăzneţi; părul de un blond aproape castaniu, iar dinţii minunaţi.

Fata care nu-şi dăduse seama de sosirea lui continuă:

Şi vorbirea lui Vrăjit-curgătoarea.
Strângerea de mână.
Şi ah! sărutarea!
S-a dus tihna mea.
Mi-e inima scrum;
Şi nu le mai aflu Nicăieri şi nicicum.[10]

Pe măsură ce fata cânta, accentul ei era atât de trist, atât de dureros, încât tânărul nu avu curaj să mai asculte cele trei sau patru strofe care mai rămâneau şi spuse, apropiindu-se în grabă:

— Lieschen!

Fata tresări, se întoarse, îl desluşi pe tânăr în întunericul pe care-l lăsase să cuprindă încăperea, fără să aprindă lampa cu trei braţe de bronz pregătită pe bufetul de stejar şi exclamă cu glas aproape înfricoşat:

— Dumneata eşti!
— Da. Ce cântec trist şi melancolic cânţi?
— Nu-l cunoşti?
— Nu, răspunse tânărul.
— Se vede bine că eşti francez!

10 Traducere de Ştefan Aug. Doinaş (n. trad.).

— După ce? După felul în care pronunţ germana! Aţă cam îngrijorezi, Lieschen, spunându-mi asta.

— O, nu! Vorbeşti germana ca un saxon. Dar spun că se vede că eşti francez, fiindcă la noi, germanii, cântecul ăsta e popular, şi de la Rin la Dunăre, de la Kehl la Viena nu există vreo fată care să nu-l cânte. E *Margareta* la *vârtelniţă* de marele nostru poet Goethe.

— Ştiu asta, zise tânărul zâmbind. Iată dovada.

Şi în saxona cea mai curată, după cum spunea fata, repetă primele patru versuri ale cântecului melancolic.

— Şi ce-mi spuneai?

— Ei, Doamne, spuneam: „Vorbeşte, Lieschen! Sunetul glasului tău mă bucură!” aşa cum aş spune unei pisări: „Cântă! îmi place să te aud cântând!”

— Ei bine, acum am vorbit.

— Da, e rândul meu să vorbesc.

Se apropie de fată şi-i spuse întinzându-i mâna (

— Rămâi cu bine!

— Ce spui? strigă ea.

— Lieschen, trebuie să plec, să părăsesc Wolfach, să mă duc mai departe în Germania.

— Te ameninţă iarăşi vreo primejdie?

— Primejdia care-l ameninţă pe un proscris: aceea de a fi arestat, şi cea care-l ameninţă pe un condamnat la moarte: aceea de a fi împuşcat.

Apoi, cu o înfăţişare ce-l arăta pe omul familiarizat cu toate primejdiile, chiar şi cu aceasta, adăugă:

— Asta-i tot.

— O, Doamne, spuse fata împreunându-şi mâinile, nu-mi pot închipui aşa ceva.

— Cu toate astea, e primul lucru pe care ţi l-am spus acum trei zile, chiar în locul acesta, intrând pe uşa pe care întâmplarea – nu, mă înşel, Lieschen! – pe care Providenţa o deschidea în faţa mea: „Mi-e foame, mi-e sete, sunt fugar”.

— Dar alaltăieri nu mi-ai spus că ai găsit un adăpost sigur?

— Lieschen. acum că plec, trebuie să-ţi fac o

mărturisire: adăpostul e chiar casa voastră.

Fata îl privi înfricoşată.

— Chiar casa noastră? strigă ea. Te-ai ascuns în casa tatălui meu fără să-i ceri voie?

— Fii liniştită, Lieschen, spuse tânărul. Casa asta o s-o părăsesc, dar mai înainte lasă-mă să-ţi spun cum am intrat şi pe cine ai primit în ea.

Fata împinse vârtelniţa cu piciorul, îşi apăsă. genunchii cu mâinile şi-l privi pe fugar prieteneşte şi. totodată îngrijorată.

— Eram pe insula Elba cu Napoleon, care m-a trimis în Franţa să-i pregătesc întoarcerea. Am luat legătura cu colonelul Labedoyere şi cu mareşalul Ney. Amândoi au fost împuşcaţi. Şi eu sunt condamnat dar mai norocos decât ei, prevenit că o să fiu arestat, am fugit la Strasbourg, regiunea mea natală unde, aproape o lună, am stat ascuns la un prieten.

Acum patru zile, avertizat că adăpostul meu a fost descoperit, am sărit în Rin, l-am străbătut înot şi am ajuns în marele ducat Baden. Am mers toată ziua pe căi ocolite, ştiute din copilărie, şi am sosit la Wolfach. Voiam să pătrund mai adânc pe teritoriul Germaniei, unde am o misiune sfântă de îndeplinit, dar te-am întâlnit, Lieschen – ce să-i faci? Omul nu-i stăpân pe propria-i soartă, te-am întâlnit şi cu riscul de a mi se întâmpla orice, am rămas aici.

— Crezusem că ai plecat. Când te-am revăzut a doua zi Era fost fericită şi nu te-am mai întrebat de ce ai rămas.

— De ce am rămas? zise tânărul privind-o cu înflăcărare pe copila care-i mărturisea cu atâta nevinovăţie plăcerea pe care o simţise văzându-l. O să-ţi spun. Prin hangarul ăsta întunecos din curte se ajunge, pe o scară, într-un mic pod părăsit. Acolo mă ascunsesem când am plecat de tiei. Ferestrele podului dau spre ferestrele tale. Aşteptasem noaptea, urma să plec şi mai priveam o dată spre tine, îţi trimiteam doar un rămas-bun, când deodată, fereastra s-a deschis şi tu te-ai ivit în pervazul ei. N-am nevoie să-ţi spun că eşti frumoasă, Lieschen, dar aşa cum

stăteai atunci, în bătaia razelor lunii, erai încântătoare!

Lieschen murmură câteva cuvinte de neînţeles, roşi, apoi coborî privirea.

Tânărul continuă:

— Ţineai în mână un buchet de trandafiri; nu ştiu ce simţeai sau ce rază a sufletului îţi lumina chipul, dai privind spre drumul pe care ar fi trebuit să merg, ai smuls aceste ultime frunze ale toamnei palide ca zilele fără soare în care s-au născut, le-aismuls, aruncându-le în direcţia Pădurii Negre, unde credeai că am ajuns…

— Le smulgeam în vânt, fără să le arunc într-o direcţie anume, răspunse Lieschen. Iar vântul le-a dus într-acolo unde se îndrepta şi el.

— Bine, fie! Vântul venea din Franţa, era deci un vânt prieten! Ai rămas aşa vreme îndelungată la fereastră, iar eu în tot acest răstimp am stat să te privesc. Apoi când fereastra ta s-a închis din nou, am simţit că picioarele îmi sunt legate şi că nu mai am curaj să plec.

— Şi cu toate astea pleci azi? întrebă Lieschen cu un suspin.

— Ascultă-mă, răspunse proscrisul, astăzi am văzut plimbându-se încoace şi încolo prin oraş nişte jandarmi francezi. Au intrat în legătură cu cei ai marelui duce şi nu mă îndoiesc că la ora de faţă şi unii şi alţii sunt în urmărirea mea.

— Doamne, ce-i de făcut? strigă fata.

— O, pentru mine puţin îmi pasă, dragă Lieschen, spuse tânărul, dar descoperirea unui conspirator francez în casa voastră l-ar compromite pe tatăl tău, şi mai ales pe tine, care la rugămintea mea, ai păstrat taina.

— Rugămintea asta ţi-am adresat-o mai curând eu ţie decât tu mie. Taina am păstrat-o cu atât mai uşor, cu cât tatăl meu – nu ştiu de ce, fiindcă e bun creştin şi om milos – le poartă o ură neîmpăcată francezilor. De zece ori am observat că era destul să vadă pe unul dintre compatrioţii tăi ca să tresară şi să pălească. Şi cu toate acestea, dacă socoteşti că eşti mai în siguranţă rămânând aici decât fugind, rămâi.

— Lieschen, draga mea!

— „Viaţa unui om e atât de preţioasă; încât nădăjduiesc că Domnul îmi va ierta ceea ce am făcut.

— Eşti un înger, Lieschen, spuse tânărul. Nu numai primejdia ce mă ameninţă mă îndepărtează de tine, ci, după cum ţi-am spus, am o misiune pioasă de îndeplinit. Mă duc în Bavaria.

— În Bavaria? zise fata ridicând privirea.

— Da, în căutarea unei fete frumoase ca tine, Lieschen. care însă a fost mai puţin fericită… După ce-mi îndeplinesc misiunea asta sunt liber şi oricare ar fi primejdia ce mă ameninţă rămânând în graniţele Franţei, îţi jur că o să mă întorc!

— Când va fi asta? întrebă Lieschen.

— Când? Nu ştiu, dar îţi cer un răgaz de trei luni.

— Oh, trei luni! strigă Lieschen voioasă.

— Când o să mă vezi iarăşi, peste trei luni, Lieschen, îmi făgăduieşti să mă recunoşti?

— N-o să-mi pui memoria la grea încercare „domnule, şi obişnuiesc să păstrez mai mult de trei luni amintirea prietenilor mei.

În acea clipă sună ora şapte.

Tânărul numără una câte una celă şapte bătăi ale clopotului.

— Ora şapte, şopti fata; tata a plecat azi-dimineaţi la Ettenheim şi trebuie să se întoarcă în curând.

— Da, spuse proscrisul, şi de altfel, şi eu trebuie să plec.

Şi se duse la fereastra deschisă privind la orizont.

— Ştii pe ce drum trebuie s-o apuci? întrebă cu timiditate fata.

— Da, răspunse tânărul, dar nu mă uit la drumul pe care trebuie să plec, ci la cel pe care am venit!

— Sărmanul de tine! Te înţeleg, Wolfach ţine încă de Franţa şi fiecare pas pe care o să-l faci…

— O să mă îndepărteze de ea şi de tine, Lieschen, asta e. Şi continuă cu un sentiment de profundă melancolie:

Ciudat lucru! Viaţa mea s-a desfăşurat în afara fiantei. N-am venit în ea decât din când în când, asemeni marinarului care, petrecându-şi viaţa între cer şi apă, pune piciorul pe insula prin faţa căreia trece. De la doisprezece la cincisprezece ani am fost în Italia, de la cincisprezece la douăzeci – în Tirol şi în Germania: de la douăzeci la douăzeci şi cinci – în Iliria, în Austria, în Bnemia; de la douăzeci şi cinci la douăzeci şi şapte în Polonia şi în Rusia; niciodată, ducându-mă în ţările pe care le-am numit nu mi-a părut rău că mă îndepărtez de graniţele Franţei. Îmi urmam drapelul şi, cu privirea îndreptată spre vulturul lui cu aripile desfăcute, mergeam acolo unde mergea şi ei! Ei bine. azi mi se nipe inima la ideea de a părăsi Franţa! Niciodată nu mi-a fost atât de dragă. Poftim, e o nebunie, Lieschen, şi cu toate astea, crede-mă, iubii de tine aş da un an din viaţă şi zece ani din viaţă dacă tu nu m-ai iubi, ca să mai văd o dată prin ceaţa Rinului, săgeata clopotniţei din Strasbourg!

— Da, asta ar fi patria!

— Nu-ţi închipui ce reprezintă ideea asta, Lieschen! Sunt singur pe lume, tot ce iubeam, tată, mamă, frate, toţi au murit. Dragostea, veneraţia, devotamentul le îndreptasem asupra unui singur om. Omul însă a căzut de atât de sus, încât, căzând, nu m-a văzut! Am vrut să-l urmez pe Sfânta Elena, aşa cum îl urmasem pe insula Elba, dar englezii nu mi-au dat voie. M-am întors în Franţa, însă aici am fost condamnat la moarte. Eram atât de sătul de toate încât, deşi bogat, cel puţin în comparaţie cu alţii, m-aş fi predat poate singur dacă, predându-mă, aş fi avut mângâierea că o inimă m-ar fi regretat.

— Nu un prieten? întrebă Lieschen;

— Prietenii îmi erau camarazi de arme: i-am văzut căzând în jurul meu pe toate câmpurile de luptă din Europa. Şi cu cei care au supravieţuit ce s-a întâmplat? Sunt pro scrişi ca mine! împrăştiaţi şi rătăcitori prin lumea asta pe care au cucerit-o!

Şi tânărul ridică trist din umeri.

— Nicio dragoste? murmură Lieschen.

— O dragoste! Ştiam noi oare ce înseamnă asta, noi călători înarmaţi care străbăteau lumea în goană, pe care vântul războiului îi gonea înaintea lui şi cărora un glas întotdeauna ascultat fără replică le repeta fără încetare: „Înainte! înainte!” De necrezut, dar aşa este; o să împlinesc treizeci de ani, Lieschen, şi inima mea călită la emoţii cumplite, abia acum se naşte pentru sentimente plăcute. După ce am suferit ca un bărbat, mă simt în stare să iubesc ca jan copil.

— Doamne, strigă deodată fata, nu auzi zgomotul unei trăsuri pe drum?

— Ba da, răspunse tânărul.

— E tata care se întoarce de la Etlenheim.

— Asta înseamnă că trebuie să plec?

Fata îi întinse mâna ofiţerului.

— Prietene, îi spuse ea, crede-mă, în adâncul inimii aş vrea să-ţi pot spune: Rămâi!

Tânărul opri o clipă în palme mâna care-i fusese întinsă.

— Lieschen, spuse el, bine, o să plec, dar, înainte de a pleca, fii-mi o favoare…

— Care?

— Nu mă lăsa să plec fără o amintire a înţelegerii duioase pe care mi-o arăţi. În seara aceea aş fi dat orice zi a vieţii mele pentru una dintre frunzele de trandafir pe care le aruncai în vânt. Trebuie că ai la tine – parfumul lui ajunge până aici – un buchet de violete. Dă-mi-l şi plec!

— Un buchet de violete? repetă trist Lieschen.

— Da, o să fie un talisman care o să mă păzească în fuga mea.

— Trist talisman, domnule! spuse Lieschen. Violetele astea, ultime fiice ale toamnei, asemeni trandafirilor de care vorbeai adineauri, ştii unde au fost culese?

— Nu contează, de vreme ce tu le-ai atins.

— Au fost culese în cimitir, continuă fata, pe mormântul surorii mele, moartă acum… poftim, chiar azi se împlinesc trei ani! De altfel, atâta vreme cât frigul nu le-a ucis pe sărmanele flori ale morţii, culeg în fiecare

dimineaţă de pe mormânt câte un buchet al cărui parfum mă însoţeşte toată ziua. Parfumul îl socotesc a fi cel iubit de sărmana mea soră.

— Iartă-mă, îmi retrag rugămintea.

— Nu, iată-l... Acum pleacă!

— Mulţumesc, Lieschen, mulţumesc. Plec... plec exilat de două ori: exilat departe de Franţa şi departe de tine. Dar o să mă întorc... Nu mă uita în rugăciunile tale, Lieschen!

— Vai, dar pentru cine să mă rog! Nici măcar nu-ţi ştiu numele.

— Roagă-te pentru căpitanul Richard.

— Vai, uite-l pe tata, acolo pe drum... Pleacă! Pleacă!

Tânărul apucă mâna fetei, îşi apăsă buzele pe ea, apoi spuse ieşind în grabă pe o uşă, în timp ce altă uşă se deschidea:

— La revedere, Lieschen. Mi-ar fi prea greu să-ţi spun rămas-bun.

Şi se făcu nevăzut.

Pastorul Waldeck

Fata rămase singură şi, poate pentru prima oară în viaţă, auzind zgomotul paşilor tatălui ei, nu dădu fuga să-l întâmpine.

În clipa când tânărul se făcuse nevăzut, ea simţise că *o* părăsesc puterile şi căzuse pe un scaun ce se afla lângă uşa pe care ieşise fugarul.

Era tot aici când tatăl ei intră în camera întunecată şi tăcută.

Bâtnnului i se părea atât de ciudat că n-o văzuse pe fiică-sa ieşindu-i în întâmpinare, sau că n-o găsise nici măcar aşteptându-l, încât, după ce făcu câţiva paşi, se opri şi căută cu privirea în întuneric.

Apoi, după câteva clipe, nedesluşind şi neauzind nimic rosti „Lieschen!” cu un glas chemător şi totodată întrebător.

Auzindu-şi numele rostit de glasul tatălui său, fata be trezi parcă dintr-un vis şi se avântă spre el.

— Aici sunt, tată, spuse ea.

— Vino încoace! spuse pastorul puţin mirat.

Şi întinse mâna în direcţia din care se auzise glasul iar mina o atinse pe fată.

— Vino şi îmbrăţişează-mă, adăugă el, mai întâi o dată pentru tine, apoi o dată pentru cea care nu mai e aici…

Fata îşi încolăci braţele în jurul gâtului bătrânului.

— Da, lată, strigă ca simţindu-şi inima plină de afecţiune, o să te îmbrăţişez de atâtea ori pentru mine şi pentru ea, încât n-o să-ţi mai dai seama că-ţi lipseşte o fată!

Apoi spunând „Dă-mi-le, mie”, îi luă paltonul de pe jmeri punându-l pe un scaun, iar din mână bastonul pe care-l rezema într-un colţ al camerei.

Pastorul o urmărea cu privirea de parcă ar fi putut s-o vadă.

— De ce stai pe întuneric, Lieschen? întrebă el.

— Am uitat s-o aprind, tată, spuse fata cu un glas ce tremura uşor.

— Şi stăteai aşa, singură, pe întuneric 7

— Visam, îngăimă fata.

Pastorul suspină, părându-i-se că desluşeşte o oarecare stinghereală în glasul fiicei sale.

Ea, în acest timp se apropiase de căminul uriaş şi căutând un tăciune în cenuşă, aprinse unul dintre braţele lămpii de bronz.

Lampa aprinzându-se lumină chipul unui bărbat de vreo şaizeci de ani. Era un chip frumos şi grav, se simţea că e al unui om care suferise mult. Cu toate acestea, expresia lui era binevoitoare, iar bunătatea se putea desluşi dincolo de profunda pecete a tristeţii pe care nefericirea o întipărise pe el.

Fata era însă obişnuită cu expresia lui melancolică. Ba chiar desluşi, privindu-l, o nuanţă de veselie blândă care o miră, şi văzând că pastorul ţine în mână un săculeţ, zise:

— Ia te uită, ce aduci acolo, tată?

Pastorul o privi cu un zâmbet mai hotărât.

— Mă întrebi ce aduc?

— Da. Ce aduci?

— Zestrea ta, copila mea, răspunse el ridicând săculeţul.

— Zestrea mea? întrebă Lieschen mirată.

Pastorul îi înfăţişă săculeţul.

— Ridică-l, spuse el.

Fata voi să lase să cadă săculeţul pe care tatăl ei i-l lăsă în mâini.

— Ce greu e! spuse ea.

— Te cred, făcu bătrânul triumfător, conţine două mii de taleri.

— Două mii de taleri! repetă fata cu o expresie tristă pe cât era de veselă cea a tatălui ei. Două mii de taleri! Iată deci de ce îţi impui atâtea privaţiuni!

— Ce privaţiuni? întrebă pastorul.

— Lată deci de ce munceşti peste puterile dumitale!

— Unde vezi tu că muncesc atâta, copila mea?

— Dumneata tai şi sapi singur toată via.

— Copila mea, spuse bătrânul zâmbind, via e subiectul uneia dintre parabolele Evangheliei, astfel că n-aş putea-o niciodată îngriji prea mult pe a mea.

— Te sacrifici pentru mine, tată, şi fiica ta îţi reproşează asta, spuse Lieschen aproape cu severitate.

— Mie?

— Da, o iubeşti prea mult!

— Nu-mi spune asta, copila mea, spuse bătrânul luând-o pe fată pe genunchi, fiindcă ţi-aş putea dovedi că nu-i aşa.

— O, dragă tată, nu te cred.

— Nu-ţi aduci aminte că acum trei ani îţi mai adunasem o zestre la fel ca asta?

— Ba da, ei şi?

— Ca şi asta, era de două mii de taleri… Dar a venit cumplita iarnă, din 1812 şi 1813, şi atunci m-am gândit dragă Lieschen, că tu n-ai decât paisprezece ani, că şi săracii sunt copiii mei, că tu mai poţi aştepta, fiindcă bunul Dumnezeu ţi-a dat pâinea cea de toate zilele, în timp ce lor

le era foame, le era sete, frig!

— O, tată!

— Îţi aminteşti? continuă bătrânul strângându-şi cu dragoste fata la piept, era o seară de noiembrie, una dintre serile acelea când e atât de frig între Rin şi Pădurea Neagră; vântul şuiera, o ploaie îngheţată biciuia fereastra, iar noi, îmbrăcaţi în haine călduroase, stăteam aici, lângă focul ce pâlp Ha, tu acolo, eu aici. Îţi aduci aminte, Lieschen?

— Da, tată.

— Eram gânditor; tu ai oprit vârlelniţa şi mi-ai spus: „La ce te gândeşti, tată?" Ţi-am răspuns: „Mă gândesc la cei cărora le e frig, foame, la cei care n-au nici pâine, nici foc!" Atunci tu te-ai ridicat, te-ai dus la dulap, ai luat de acolo săculeţul cu cei două mii de taleri şi mi l-ai adus. Ne înţelesesem, sărmana şi draga mea copilă! Am luat săculeţul şi am plecat... A doua zi, nu mai aveai zestre, frumoasa mea Lieschen, dar şaizeci de săraci aveau pâine, lemne şi haine pentru toată iarna.

— Da, tată, spuse fata îmbrăţişându-l pe bătrân, şi am auzit din gurile lor binecuvântări care trebuiau să-l fi bucurat pe bunul Dumnezeu!

— Şi chiar l-au bucurat, copila mea, fiindcă după alţi doi ani mi-a îngăduit să fiu în posesia unei asemenea sume. Numai că, de data aceasta copila mea, fiindcă ai şaptesprezece ani şi nu paisprezece, îţi făgăduiesc că n-o să se abată de la destinaţie... afară de cazul când o să cucereşti vreun cavaler bogat sau vreun senior frumos, aşa cum se întâmplă uneori în legendele noastre germane.

— Crezi că e cu putinţă aşa ceva, lată? întrebă repede Tata.

— De ce nu? Nu eşti tu cuminte, bună şi frumoasă ca Griselda, iar Griselda nu-i soţia contelui Parsifal 7

— Şi fără să căutăm atât de departe, tată, fără să ieşim din cadru] familiei, sărmana mea soră Margareta, n-a fost oare iubită pe rând de Ulrich, studentul din Heidelberg, de Wilhelm, fiul unui bancher din Frânkfurt şi, în sfârşit, de un conte, contele Rudolf de Offenburg?

— Vai! murmură pastorul posomorât.

— Îţi făgăduiesc tată, continuă fata fără să observe vălul de tristeţe care acoperise chipul bătrânului, că eu n-o să fiu atât de pretenţioasă!

— Da, da, răspunse pastorul cu un suspin, tu o să te măriţi, copila mea, şi cu ajutorul lui Dumnezeu, o să-ţi găsim un soţ demn de tine. Până atunci, ia săculeţul acesta, oricât de greu ar fi, şi închide-l în dulapul de la căpătiiul patului meu. Iată cheia.

— Asta o să fie zestrea mea, spuse fata râzând, afară de cazul când, aşa cum spuneai mai înainte…

— Afară de cazul când, ca să te rostuieşti bine, o să fie de-ajuns ochii tăi limpezi şi prospeţimea ta de trandafir de mai. În cazul acesta, nu eu, ci bunul Dumnezeu se va îngriji de zestrea ta.

Fata aprinse o luminare la lampă şi ieşi ducând săculeţul sub povara căruia braţul i se lăsa în jos.

Pastorul o privi ieşind, şi o urmări cu privirea înduioşată cu care părintele îşi priveşte copilul.

Apoi, rosti câti-e sine însuşi:

„Nu i-am spus că lipsesc trei taleri din cei două mii ai ei: unul pe care i l-am dat unei femei bătrâne, şi doi, unui biet paralitic care nu-l mai avea lângă el pe Domnul ca să-i spună: „Ridică-te! Aruncă-ţi cârjele şi umblă!”

Dar până la sfârşitul săptămânii o să-i pun la loc, nădăjduiesc, iar zestrea va fi neatinsă. Să se ivească atunci bărbatul care să merite comoara asta de cuminţenie şi bunătate, şi biata mea Lieschen o să fie fericită”.

Apoi ridicând ochii spre cer, ca şi cum ar fi căutat-o pe cea pe care o pierduse, adăugă: „Soarta îmi datorează despăgubirea asta 1” şi zâmbi rugător şi totodată cu îndoială.

În acea clipă fata se întoarse.

— Tată, spuse ea, banii sunt în dulap, lată cheia.

— Bine, copila mea. Acum, nu ştiu dacă eşti de părerea mea, dar cred că e vremea să ne gândim să cinăm, ce părere ai?

— Da, tată, răspunse fata distrată.

Făcu trei paşi, şi se opri gânditoare.

Tatăl ei o urmărea cu privirea.

— Ce-i cu tine? întrebă el.

— Cu mine? Nimic! răspunse fata.

Şi. mai făcu vreo câţiva paşi.

Apoi începu să pună masa, dar deodată, rezemându-se cu amândouă mâinile pe masă, îl privi la rându-i pe bătrân cu oarecare nelinişte.

— Lieschen! rosti el.

— Da, tată, răspunse fata.

Bătrânul o chemă făcându-i semn cu mâna.

— Vino încoace, spuse el.

Lieschen se apropie iute, ca şi cum porunca asta răspundea unei dorinţe a gândului ei.

— Am venit, tată.

— Eşti bolnavă? întrebă pastorul.

— Nu, răspunse fata clătinând din cap.

— Atunci te preocupă ceva?

— Da, am ceva să-ţi spun, dar pentru prima oară şovăi, sunt stânjenită…

— Hai, vorbeşte! spuse pastorul neliniştit. Oare nu mai sunt pentru tine un părinte îngăduitor? Nu poţi avea nimic grav să-ţi reproşezi, copila mea.

— Cine ştie? răspunse Lieschen. Poate o faptă bună.

— O faptă bună! Şi cum îţi poţi reproşa o faptă bună?

— N-ar fi din pricina faptei bune în sine, ci din a tainei care o învăluie şi a celui în cauză.

— Ascult.

— Mi-ai spus adesea, continuă Lieschen, că părinţii părinţilor noştri au suferit îndelungi şi haine persecuţii pentru credinţă…

— Da, odinioară, pe vremea lui Luther şi a războiului de treizeci de ani.

— Şi adesea, cu lacrimi în ochi, mi-ai povestit devotamentul acelora care cu preţul libertăţii lor, al averii şi chiar al vieţii dăduseră adăpost proscrişilor. Deci n-o să te superi pe mine tată. dacă am simţit că inima îmi e cuprinsă de milă pentru un om pe care o asuprire

asemănătoare celei despre care vorbim l-a izgonit din ţara lui?

— Pentru un proscris?

— Da, tată.

— Unde e?

— Mai înainte era aici, acum nădăjduiesc să fie departe.

— Şi ca să-mi vorbeşti de nefericitul ăsta ai aşteptat să plece? J

— Iartă-mă, tată, spuse Lieschen, şovăind, dar nefericitul ăsta…

— Ce-i cu el?

— Era…

— Am ghicit, spuse pastorul, era un francez, nu-i aşa?

— Da, tată, un francez ce a fost militar sub împăratul Napoleon şi care, luând parte la întoarcerea de pe insula Elba, a fost silit să fugă din Franţa.

— Ai făcut bine urmând glasul inimii, dar ai făcut rău îndoindu-te de mine.

— L-ai fi primit la fel ca şi mine, nu-i aşa?

— Fără îndoială. Acoperişul unui pastor nu-i oare refugiul firesc al celui fugar şi părăsit? Şi câţi ani avea francezul?

— Câţi ani?

— Da.

— Douăzeci şi opt, treizeci de ani, tată.

— Ah, deci era tânăr.

— Trebuia să-l refuz fiindcă era tânăr? întrebă Lieschen.

— Nu, fireşte, răspunse pastorul privindu-şi îngrijorat fiica.

— Cum mă priveşti, tată! zise fata.

— Caut ceva, răspunse pastorul.

— Ce, tată?

— Ce ai făcut cu buchetul de violete pe care le-ai cules azi-dimineaţă de pe mormântul surorii tale?

— Ţi-aş putea spune că l-am pierdut, tată, răspunse liniştit fata, dar să mă ferească Dumnezeu să-l mint pe

tatăl meu! Florile astea francezul mi le-a cerut, iar eu i le-am dat.

— Lieschen! Lieschen! strigă bătrânul clătinând din cap, până azi am socotit-o pe fiica mea drept exemplu pentru toate fetele din oraş…

— To înţeleg, tată, şi îţi răspund fără să i >şesc şi fără să-mi fie ruşine. Străinul mi-a cerut buchetul în numele recunoştinţei, iar eu i l-am dat în numele prieteniei.

— N-o să-l mai vezi niciodată pe tânărul ăsta? întrebă pastorul.

— Probabil, tată… cu toate acestea…

— Cu toate astea?

— A spus că trage nădejde să se întoarcă şi a dat ca termen de întoarcere, trei luni.

— Lieschen, fereşte-te!

— De el, tată? O, nu!

— Cei din ţara lui ne aduc nenorociri, fiica mea I i

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că ziua de azi nu-i o zi obişnuită, copila mea, continuă pastorul. Este 16 octombrie, tristă aniversare a unei morţi tainice şi timpurii.

— Da, moartea sărmanei noastre Margareta!

— Nu mai purtăm doliu la veşminte, dar mâna timpului, oricât de aspră şi de rece ar fi, n-a şters-o încă din inimile noastre!

— Nu, tată, iar camera ei, rămasă aşa cum era la moartea ei, e un templu unde-i cinstim memoria!

— Memoria unei sfinte şi a. unei martire, copila mea. Îmi vorbeai mai înainte de francez şi mă întrebai de unde vine ura pe care le-o port. Ei bine, astăzi în ziua asta de tristeţe şi de lacrimi o să-ţi spun cum ne-a fost răpită Margareta şi pe ce drum de calvar a urcat la cer.

— Vai, tată, întrebă Lieschen, ce lucru îngrozitor s-a petrecut cu sora mea, pentru ca la trei ani după moartea ei să-mi vorbeşti de ea atât de palid şi de emoţionat?

— Voiam să ascund pentru totdeauna nevinovăţiei tale ceea ce is. – a întâmplat. Dar francezul pe care l-ai

ajutat, întoarcerea făgăduită şi poate aşteptată mă silesc să nu-ţi ascund nimic. Dacă francezul se întoarce o să-ţi spun: „Adu-ţi aminte!” Dacă nu se întoarce o să-ţi spun „Uită-l!”

— Vorbeşte odată, tată!

Pastorul îşi sprijini pentru o clipă capul între palme, ca şi cum ar fi privit în trecut şi începu, înăbuşindu-şi un suspin.

Privire în trecut

— Trebuie să ne întoarcem cu şapte ani în urmă, dragă Lieschen, spuse bătrânul. Erai pe atunci un copil drăgălaş şi te jucai cu păpuşa, când s-a anunţat că francezii se apropie dinspre Regensburg, iar austriecii dinspre München.

— Îmi amintesc de minune toate astea, tată! mai văd şi acum pe podişul Abensberg, spre ruinele vechiului castel, căsuţa albă cu viţă de vie deasupra uşii şi cu meri în fundul grădinii.

— Deci, îţi aduci aminte de ziua când au intrat austriecii?

— De minune! Eram în salon lângă soră-mea Margareta şi prietenul nostru Staps, când s-a auzit sunetul îndepărtat al tobelor. În acelaşi timp, au trecut nişte studenţi cântând în cor un marş militar. Staps care stătea lângă soră-mea s-a ridicat, şi apropiindu-se de fereastră le-a făcut un semn celor ce cântau… Tată, dar ce s-a mai întâmplat cu prietenul nostru Staps? 1

— A fost împuşcat, copila mea.

— Împuşcat? strigă fata pălind.

— Da, împuşcat.

— Unde s-a întâmplat asta?

— La Viena.

— Şi de ce a fost împuşcat?

— Fiindcă a încercat să-l asasineze p «împăratul Napetleon.

— Vai. zise fata. plecându-şi capul în palmă, sărmanul Staps! Dar. tată. şi fapta lui e o crimă! De ce a vrut să-l asasineze pe împărat?

— Fiindcă, după părerea lui. era asupritorul Germaniei, copila mea. În aeară de asta. Staps făcea parte dintr-o societate secretă, în care, când intrai, te lepădai de propria-ţi voinţă.

— Atunci, fără îndoială că el e ce-l care a tras asupra împăratului focul acela care a fost pricina jeluirii şi incendierii Abensbergului.

— Nu-l acuz defel, copila mea, deşi ţoale nenorocirile, de acolo ni se trag.

— Da, ai fost rănit, te-au găsit printre cadavre şi din ziua aceea până când ea însăşi a murit, Margareta nu s-a oprit din plâns… Ce s-a petrecut atunci? De fiecare dar a când am vrut să-ţi vorbesc de întâmplarea asta mi-ai spus: „Mai târziu, copila mea, mai târziu41.

— Iată ce s-a întâmplat. Poate că Napoleon n-a dat mare atenţie glonţului care i-a străbătut pălăria, dar generalul Berthier. a socotit că asta-i o crimă care trebuia răzbunată şi a poruncit unui regiment să se întoarcă la Abensberg şi să-l pedepsească pe vinovat, făcând răspunzător, la nevoie, întregul orăşel pentru crima unui singur om. Regimentul s-a întors într-adevăr ca să execute ordinul generalului, dar austriecii tocmai ocupaseră localitatea pe care francezii o părăsiseră.

Era, se pare, un lucru foarte important pentru izbâr. da zilei. Francezii s-au înverşunat s-o recucerească, iar aus

17 – Căpitanul Richard ţ Slipinul muntelui

Iriecii s-o păstreze. A fost o zi îngrozitoare! Casa noastră fusese baricadată ca o fortăreaţă, iar eu eram acolo în mijlocul soldaţilor setoşi de măcel, ce-şi făceau datoria apărându-şi ţara. Numai că eu, om al păcii, care cred că oamenii sunt fraţi şi că n-au decât una şi aceeaşi patrie, clătinam din cap şi mă rugam la fel pentru prieteni

ca şi pentru vrăjmaşi, pentru austrieci şi pentru francezi. Sărmanii orbi însă n-au priceput! Au crezut că nefiind cu ei, sunt împotriva lor, şi atunci mi-au pus o puşcă în mână şi m-au împins în foc.

— O, Doamne! murmură Lieschen, şi toate astea se petreceau peste capetele noastre?

— Da, copila mea, dar la zgomotul împuşcăturilor, în timp ce gloanţele îmi şuierau pe la urechi, mă rugam ca într-o zi oamenii aceştia care se ucideau între ei să se iubească unii pe alţii, ca fraţii.

Deodată, în mijlocul rugăciunii m-am clătinat, mi-a pierit glasul, iar ochii mi s-au închis şi am căzut scăldat impropriu-mi sânge: un glonte îmi străbătuse pieptul.

— Ta A! strigă Lieschen, cuprinzându-l cu amândouă bra He pp după gât pe bătrân, şi cu un accent atât de sfâşietor de parcă acesta ar fi fost rănit chiar în clipa aceea.

— Căzând, am mai putut s-o văd doar pe soră-ta care-şi părăsise adăpostul şi se repezise disperată spre mine… Vai, cât am suferit în minutul acela, care desparte viaţa conştientă de cea inconştientă, ziua de noapte, nu se poate spune. Mi se părea că moartea însăşi mă atinsese. Am întins mâna spre fiică-mea pe care o zăream printr-un văl de sânge, am încercat să-i îngaim numele, s-o ating, s-o binecuvântez, dar n-am mai avut putere şi am leşinat.

— Vai, sărmane tată! murmură Lieschen.

— Nu ştiu cât timp am fost leşinat, dar ceea ce ştiu, sărmaxia mea copilă, este că deschizând din nou ochii în lumina curată a cerului eram mai de plâns decât atunci când crezusem că-i închid pentru totdeauna. Mi-a fost mai greu să mă resemnez, să trăiesc, decât îmi fusese să mă hotărăsc să mor!

Desigur, ăsta era războiul cu toate grozăviile lui, războiul cu noianul lui de fărădelegi! Fusesem găsit zăcând printre morţi, cu o puşcă în mână, şi nu mă cruţaseră decât pentru că mă socotiseră mort. Căsuţa albă nu mai era decât o grămadă de cenuşă şi de dărâmături fumegânde, iar satul era o ruină. Sânge era peste tot, pe

ogoare, în pârâiaşele de pe stradă, până şi în altarul bisericii. Acolo am găsit-o pe soră-ta palidă, înspăimântată, istovită şi mai nefericită decât dacă ar fi fost moartă.

— Oh, tată! strigă Lieschen izbucnind în hohote.

— După asemenea evenimente, continuă pastorul cu un accent de amară tristeţe, se spune că a fost o bătălie frumoasă care a făcut cinste atât atacatorilor cât şi apărătorilor… Rana am lăsat-o să se vindece de la sine. Cu soră-ta însă nu s-a întâmplat la fel: îngrijirile, afecţiunea, devotamentul n-au avut niciun efect asupra ei. Zadarnic am plecat din Bavaria în Westfalia, apoi din Westfalia în marele ducat de Baden, numindu-mă Waldeck în loc de Stiller, nimic n-a mai putut s-o lege de viaţă şi, întocmai ca şi mine, ai văzut-o ofilindu-se, gârbovindu-se. pierzând zi cu zi răsuflarea, zâmbetul, până când, în sfârşit, la 16 octombrie 1812 şi-a dat sufletul iertând.

— Sărmana mea soră! murmură Lieschen.

— Înţelegi acum, nu-i aşa? înţelegi de ce Gretchen, logodnica lui Staps, n-a vrut să se mărite nici cu studentul din Heidelberg, nici cu fiul bancherului din Frankfurt, nici cu contele Rudolf de Offenburg? Fiindcă a fost necinstită de căpitanul Richard!

— Ah! scoase un ţipăt de durere Lieschen.

Ce e? întrebă pastorul

— De căpitanul Richard? repetă fata.

— Da, de căpitanul Richard! Aşa îl cheamă pe ticălosul care ne-a îndoliat, pe tine pentru un an, fata mea, fiindcă la vârsta ta doliul e trecător, iar pe mine pe toată viaţa

— Ăh, Doamne! murmură Lieschen strivită sub povara numelui pe care-l auzise.

— Astfel că eu, om al păcii, eu, cel uns ca să iert şi să binecuvântez, nu-i mai cer Domnului decât un singur lurru: să nu mi-l aducă vreodată în cale pe omul acesta, fiindcă m-aş putea înşela şi aş crede că e dreptatea lui!

— Tată, fie-ţi milă!

Şi fata coborî braţele bătrânului, ridicate spre cer pentru a cere răzbunare.

— Da, ai dreptate, copila mea, zise pastorul; să nu ne mai gândim la asta, sau cel puţin să nu ne mai gândim cu inima cuprinsă de mânie şi de ură… Cina e gata? Bine, să ne aşezăm la masă. Numai că la masa asta între tine şi mine e un loc liber, cel al sărmanei Margareta…

Şi bătrânul se aşeză, dai1, în loc să mănânce, îşi plecă trist capul între mâini.

Lieschen, sprijinită de spătarul scaunului din faţa tatălui său, îl privea pe bătrân cu adâncă tristeţe, când, în apropiere, răsună un foc de armă. Aproape în acelaşi timp se auziră paşi grăbiţi, apoi zgomotul porţii curţii care se deschidea în grabă.

Lieschen scoase un strigăt.

Pastorul se întoarse şi se pomeni înaintea tânărului pe care l-am văzut cu o clipă mai înainte despărţindu-se de fată.

— El e, tată, murmură Lieschen.

— Intraţi, domnule, spuse bătrânul.

— Sunt urmărit, domnule; vreţi să mă mai salvaţi o dată? întrebă fugarul.

— Intraţi repede şi aşezaţi-vă la masă lângă mine. Lieschen, adu numaidecât un tacâm! vorbiţi germana, domnule?

— Da, răspunse tânărul.

— Ei bine, sunteţi oaspetele nostru. Fiţi calm şi păstraţi-vă sângele rece! Poate că mai există vreo cale de scăpare.

Tânărul se aşeză la masa pastorului, pe locul gol despre care cu câteva minute înainte pastorul spunea că-i al fiică-sii Margareta.

Lieschen puse iute un tacâm în faţa lui şi se aşeză din nou murmurând.

— O, Doamne, să fie oare mânia sau mila sa cea care-l aduce pe locul acesta?

În acest timp, un bărbat îmbrăcat în uniformă de brigadier de jandarmi se rezemă cu coatele pe pervazul ferestrei deschise şi, în vreme ce o jumătate din trup îi rămăsese afară, un chip batjocoritor se ivi în cameră

cuprinzând cu privirea mica masă şi pe cei trei comeseni.

— Vai, spuse cu voce joasă Lieschen, brigadierul Schlick! Suntem pierduţi!

Dar brigadierul care o înfricoşase atât de tare pe sărmana Lieschen nu părea să aibă nicio intenţie duşmănoasă. Îşi scoase politicos pălăria şi se adresă pastorului:

— Poftă bună, domnule Waldeck, dumneavoastră şi comesenilor!

Richard aruncă o privire repede spre jandarm şi îşi aminti că parcă mai văzuse o dată figura asta.

Cât despre pastor, el se întoarse impunând feţei sale o linişte care era însă departe de inima lui.

— Cine-i acolo? întrebă, el

— Nu vă deranjaţi, domnule pastor, sunt eu, brigaiierul Schlick, la porunca dumneavoastră.

Numele jandarmului, ca şi chipul lui, nu-i erau străine căpitanului, care totuşi nu-şi putea aduce aminte unde-l mai întâlnise. În ceea ce-l privea, brigadierul Schlick se uita spre căpitan cu o fixitate care dovedea că memoria lui e cel puţin la fel de bună ca aceea a ofiţerului francez, dacă nu chiar şi mai bună.

După ce-l măsură din priviri vreme de câteva clipe, jandarmul schiţă cu capul un gest care arăta că, dacă avusese unele îndoieli, toate se risipiseră.

— Primarul, spuse el, mi-a recomandat să mă port foarte politicos cu dumneavoastră, domnule pastor, şi vedeţi că mă port… Pot intra?

Pastorul îl privi pe căpitan cu o înfăţişare care însemna: „Fii stăpân pe tine sau eşti pierdut!”

Apoi se adresă brigadierului:

— Fără îndoială, poţi intra, nimic nu te împiedică. Şi adăugă: Ridică-te, Lieschen, şi luminează calea domnului Schlick.

Lieschen se ridică şi luând lampa cu o mână tremurătoare se pregăti să lumineze calea brigadierului, dar în aceeaşi clipă acesta încălecă peste pervazul ferestrei spunându-i fetei:

— Nu vă deranjaţi, frumoasă domnişoară, ferestrele sunt uşile noastre.

Lieschen se întoarse spre francez. Era calm şi părea un actor cu totul străin de scena care se desfăşura şi de cea care părea că se pregăteşte.

— Fii binevenit, domnule Schlick! spuse pastorul cu un glas ce vădea destulă stăpânire de sine.

Lieschen era atât de palidă încât îi făcu milă jandarmului.

— Domnişoară, spuse el, deoarece sunteţi foarte palidă iar paloarea asta poate fi pusă fireşte pe seama apariţiei inele neaşteptate, vreau mai întâi să vă dovedesc că nu sunt atât de rău pe cât par.

Spunând acestea nu-l slăbea din ochi pe francez, care, păstrându-şi sângele rece, îşi rezemă cotul pe masă şi bărbia în palmă; privindu-l pe jandarm dacă nu cu tot atâta curiozitate, cel puţin la fel de calm cum îl privea acesta.

— Dimpotrivă, brigadierule, răspunse pastorul dându-i dreptate jupânului Schlick în privinţa răutăţii lui aparente, te-am ştiut întotdeauna drept un om minunat.

Lieschen se strădui să zâmbească.

— Domnule Schlick, spuse ea, îmi amintesc că te-am auzit adesea certându-te cu tata.

— Să mă cert, domnişoară! strigă Schlick, să mă cert cu un om sfânt şi învăţat ca domnul Waldeck? Nădăjduiesc că nu mi s-a întâmplat vreodată nenorocirea de a săvârşi asemenea obrăznicie!

— Ba da, domnule Schlick, insistă Lieschen, şi o să-ţi spun chiar cu ce prilej, dacă vrei.

— Cum aşa, dacă vreau? Spuneţi, domnişoară!

— Era vorba de francezi, domnule Schlick.

— A, dacă-i vorba de aşa ceva se poate! La capitolul „francezi” sunt încăpăţânat! Eu îi ador, în timp ce domnul Waldeck nu-i poate suferi. Oare mint, domnule Waldeck?

— Nu, spui adevărul adevărat, domnule Schlick.

— Ehei, continuă jandarmul, pesemne că v-au jignit grozav francezii în timpul ultimelor războaie ale

Germaniei! De altfel, nu eraţi pe atunci în Westfalia sau în Bavaria? Şi în amândouă statele, mai ales în Bavaria situaţia se înrăutăţise tare, v-o spun eu, eram acolo.

— Erai acolo? întrebă pastorul arătând oarecare interes.

— Da, da… Chiar s-au spus în legătură cu prezenţa mea în armata Maiestăţii Sale împăratul, unele lucruri care trebuie combătute… Nu v-a ajuns nimic pe la ureche, domnule Waldeck?

— Nu, niciodată.

— Ei bine, se spune – gurile rele desigur – că profitam de talentul cu care vorbeam nu numai franceza şi germana – ceea ce nu-i de mirare când locuieşti într-o zonă de frontieră – ci şi limbi ale altor ţări: tiroleza. lituaniana, ungara, ca să călătoresc peste tot şi să dau socoteală împăratului Napoleon despre cele văzute. Se mai spune că încheiasem un târg cu prinţul de Neuchitel şi că, în funcţie de importanţa ştirilor pe care i le aduceam, îmi dădea o sumă mai mică sau mai mare.

— Vai, spuse cu naivitate Lieschen, dacă ar fi aşa, asta ar însemna să fiţi spion.

— Întocmai, domnişoară! Aşa spun gurile rele, dar eu susţin că din curiozitate călătoream, că, neputându-rai ţine gura, povesteam ce văzusem, şi că împăratul, pe care flecăreala mea îl înveselea, îmi dădea bani fiindcă era darnic.

— Ah, exclamă pastorul.

— Şi împăratul Napoleon, continuă brigadierul, era foarte generos, îmi amintesc că într-o zi, am îndeplinit cu un tânăr ofiţer de vânători din garda care-mi fusese dat să mă însoţească, o faptă, pe legea mea, destul de îndrăzneaţă… Vreţi să v-o povestesc, domnule pastor?

— Desigur, domnule Schlick. Nu prea îmi plac poveştile cu împăratul Napoleon, dar ale dumitale sunt atât de amuzante!

— Cu toate astea, observă Schlick arătând spre căpitan, dacă domnul nu vorbeşte germana…

— Ce-ar fi? întrebă Lieschen.

— Aş putea-o povesti în franceză.

— Nu te sfii pentru mine, domnule brigadier, spuse într-o germană minunată căpitanul care până atunci nu vorbise, vezi că sunt demn să te ascult.

— Păi dacă suntem între compatrioţi, spuse Schlick, nu mai şovăi. Era vorba, domnule Waldeck, ca tânărul ofiţer de vânători şi cu mine să pătrundem în ruinele unui vechi castel, unde se întâlneau un fel de judecători moderni.

— La Abensberg? întrebă pastorul.

— Întocmai! Cunoaşteţi Abensbergul, domnule Waldeck?

— Da, am locuit acolo câtva timp, răspunse nepăsător pastorul.

— Deci, era vorba să pătrundem în ruinele vechiului castel de la Abensberg şi să fim primiţi în societatea aceea, ca să aflăm intenţiile membrilor ei. Am fost primiţi într-adevăr ofiţerul de vânători şi cu mine – sau, mai bine zis, eu eram membru mai dinainte – iar a doua zi dimineaţa am avut să-i spunem prinţului de Neuchitel o poveste atât de interesantă, încât, în numele împăratului pe care povestea asta l-a înveselit mult pe cât se pare, generalul mi-a dăruit o sută de napoleoni!

— O sumă frumuşică, domnule Schlick. spuse pastorul şi eşti pesemne bogat dacă ai mai povestit în viaţa dumitale destule poveşti la fel de interesante ca asta.

— Nu eşti niciodată bogat, domnule pastor, când ai soţie şi copil, iar copilul e o fată pentru care trebuie să bătrângi zestre.

— Înţeleg, şi asta te-a făcut să treci pene scrupulele de naţionalitate.

— Ce scrupule, domnule pastor?

— Doar eşti german şi slujindu-l pe împăratul Napo –, Leon…

— German! Sunteţi sigur, domnule pastor?

— Ei, asta-i!

— Vreau să vă spun că sunt din Baden.

— Ei şi?

— Şi marele ducat de Baden el însuşi ştie oare exact ce este, domnule Waldeck? Eu nu sunt mai încăpăţânat decât el, sunt badez! Deci am început, ca marele ducat Baden, prin a fi german, apoi, întrucât marele ducat Baden a devenit francez, bineînţeles că am făcut ca el. Dar acum iată că se petrec o mulţime de răsturnări în Europa, iar congresul ne înjgheabă confederaţia Rinului cu un nou patron, astfel încât marele ducat Baden, deşi condus de o prinţesă franţuzoaică, devine iarăşi o parte din Germania. iar eu, care sunt o parte din marele ducat, înţelegeţi, devin din nou german.

— Aşadar, domnule Schlick? întrebă pastorul privindu-l ţintă pe brigadier, ca să afle unde voia să ajungă.

— Aşadar, domnule Waldeck, neştiind prea bine ce sunt, ca să mă pot stabili am hotărât să mă angajez în jandarmerie, aşa că nu mai sunt nici german, nici francez: sunt jandarm, la dispoziţia dumneavoastră, cum spun prietenii mei francezii.

— În sfârşit, concluzia, domnule Schlick.

— Concluzia? Vreţi să vă spun concluzia?

Şi privi iute spre comeseanul pastorului, să vadă dacă împărtăşeşte părerea gazdei lui, dar căpitanul rămase nepăsător.

— Doamne! murmură fata care simţea că deznodământul se apropie.

— Închei, spuse Schlick. Iată-mă deci jandarm, de la pinteni până la tricorn, mai mult chiar, brigadier pină-n măduva oaselor, şi în calitatea asta, sunt însărcinat să urmăresc şi să arestez un francez fugar, fost soldat al *celuilalt*, devenit conspirator sub *aceştia*, şi care, ca să scape de o condamnare la moarte le-a dat cu tifla, cum se spune de partea cealaltă a Rinului, şi s-a refugiat în marele ducat Baden!

— Cum îl cheamă pe francez? întrebă pastorul.

— Oh, suspină cu glas scăzut fata temându-se că tatăl ei o să aibă un şoc auzind numele pe care avea să-l rostească brigadierul.

— Pe legea mea, spuse Schlick, până acum au neglijat să-mi spună cum îl cheamă, s-au mulţumit să-i dea semnalmentele. Iată-le, adăugă el privindu-l pe căpitan: ochi albaştri, păr blond, faţa palidă, gură de mărime mijlocie, dinţi albi, înălţimea cinci picioare şi patru degete, vârsta între douăzeci şi opt şi treizeci de ani.

Pastorul, deşi cu teamă, sau poate tocmai din această pricină, aruncă iute o privire spre oaspetele său. Cât despre Lieschen, ea n-avea nevoie să-l privească pentru a şti că semnalmentele sunt exacte în cele mai mici amănunte.

Totuşi pastorul, nedesluşind până atunci nimic duşmănos în privirea sau vorbele brigadierului, prinse îndrăzneală şi, făcând tânărului semn să nu se trădeze, spuse:

— Dar toate astea, domnule Schlick, nu ne explică…

— Motivul vizitei mele, domnule pastor? Ajung şi la el, n-aveţi grijă. Închipuiţi-vă că de trei zile, cei doi jandarmi ai mei şi cu mine îl pândim pe flăcăul ăsta, fără să putem pune mâna pe el, deşi ştim sigur că dă târcoale prin împrejurimi. Dar în seara asta unul dintre oamenii mei a văzut un cetăţean strecurându-se încetişor pe lângă un gard. I s-a părut că-l recunoaşte pe individ şi i-a barat drumul cu carabina, el s-a întors şi a luat-o la fugă, jandarmul meu s-a luat după el, şi era cât pe-aci să-l prindă când, ajungiiid lângă zidul grădinii dumneavoastră, flăcăul, care pare tare la gimnastică, a sărit pe o piatră, de pe ea pe zid şi de pe zid pe răzoarele dumneavoastră! Atunci omul meu a tras înspre el un foc de puşcă, nu atât cu speranţa de a-l atinge, cât ca să ne prevină că s-a întâmplat ceva.

Într-adevăr, am venit în goană la locul evenimentelor şi l-am găsit aici pe jandarmul care îşi îiicărca puşca, de-a povestit despre ce e vorba şi venina să vă întrebăm, domnule pastor, dacă nu cumva, din întâmplare, l-aţi văzut pe francezul pe care-l urmărim.

— Eu? întrebă pastorul

— Şi dacă nu cumva îl ascundeţi la dumneavoastră.

— Cum poţi crede, dragul meu Schlick, că eu care-i urăsc pe conaţionalii lui…

— Păi, zise brigadierul, aşa le-am spus şi eu camarazilor.

— Nu-i aşa? strigă Lieschen, începând să respire uşumtă

— Aşa le-am spus camarazilor, continuă jandarmul care parcă jurase să-i facă pe interlocutorii lui să treacă prin toate stările de la nădejde la spaimă, dar mie însumi r.v. –.un zis: „Ehei. domnul pastor e atât de bun, încât e în «. are să-şi ui; e ura şi să dea găzduire chiar şi celui mai nut; e duşman al său V

— Domnule Schlick, scotoceşte prin toată casa, şi d a-l găseşti pe cel pe care-l cauţi ia-l, îţi îngădui.

— O. răspunse Schlick, privindu-l ţintă pe comeseanul pastorului, de vreme ce acela pe care-l caut nu-i aici, zj-djirme îl caut în altă parte.

Şi schiţă, ceea ce, în termeni de teatru, se numeşte „o falsă ieşire”, dar pastorul nu se lăsă înşelat.

— Domnule Schlick, zise el, o să ne faci plăcerea ca, înainte de a ne părăsi, să bei cu noi un pahar de vin de Rin?

— Eu, domnule pastor? Desigur, spuse Schlick, o să am prilejul să ridic paharul în cinstea vechilor mei tovarăşi, francezii.

— Du-te, copila mea, îi spuse pastorul lui Lieschen, şi adu-ne din cel mai bun.

Fata se ridică clătinându-se. luă o luminare ca s-o aprindă la lampă, iar acela care, fiind pricina acestei tulburări părea cel mai liniştit dintre toţi, îi luă luminarea din mână, o aprinse şi i-o dădu.

Lieschen ieşi privind în urmă-i îndelung, neliniştiţi.

Vărul Ne uman n

Brigadierul Schlick o urmări pe Lieschen cu privirea până când fata se făcu nevăzută.

— Da, spuse el parcă vorbind cu sine însuşi, înţelegi, fata voia să rămână aici şi totodată să plece. A ghicit că o să profit de lipsa ei ca să vă pun, dragă domnule Waldeck,

câteva întrebări la care nu mă încumetam cu ea de faţă.

— Ce întrebări aveai să-mi pui, domnule Schlick? întrebă pastorul văzând că venise clipa cea mare.

— Mai întâi, cu voia dumneavoastră, cum se spune de cealaltă parte a Rinului, o să vă întreb iute, ca să n-o sperii pe buna domnişoară Lieschen care şi aşa e destul de neliniştită, o să vă întreb ce face acest domn aici.

— Dar mi se pare că se vede: domnul ia masa cu noi.

— Da, aveţi dreptate în privinţa asta, văd şi eu, dar era un fel de a spune. Voiam să vă întreb nu ce face domnul, ci, mai bine zis cine e domnul.

— Nu-l cunoşti pe domnul? întrebă pastorul.

— Nu, răspunse Schlick, dar vreau să fac cunoştinţă cu dânsul.

Şi Schlick se înclină.

Străinul întoarse capul cu un gest de nerăbdare care însemna limpede: „La ce bun mascarada asta. care mă înjoseşte şi mă oboseşte? Lăsaţi-mă să mă predau”. Dar pastorul care, fără îndoială, ştia mai bine decât el cum trebuia să te porţi cu brigadierul Schlick, îi făcu semn oaspetelui său să mai aibă răbdare măcar câteva clipe:

— Ştii, domnule Schlick, spuse el, că înainte de a locui la Welfach…

— Da, domnule pastor, aţi locuit în Westfalia şi Bavaria, mi-aţi făcut cinstea de a-mi spune asta…

— Ei bine, o parte a familiei mele a rămas în Bavaria.

— La Abensberg?

— Întocmai.

— Iar demnul, zise Schlick, e ruda dumneavoastră?

— E fiul surorii mele, nepotul meu Neumann, răspunse pastorul şovăind să mintă, oricât de sfântă ar fi fost pricina care-l împingea la minciună.

— Şi de ce vine aici? întrebă brigadierul.

— Cine ştie? răspunse pastorul încercând să zâmbească.

— Da, înţeleg, spuse Schlick, e vorba de o căsătorie: vărul Neumann vine s-o ia de nevastă pe verişoara Lieschen… Domnule Neumann, vă felicit din toată inima.

Falsul Neumann se mulţumi să se încline.

Pe cât se pare asta nu-i fu de ajuns brigadierului Schlick care spuse apropiindu-se de tânăr:

— Daţi-mi mâna, domnule!

Tânărul îi dădu mâna, dar încruntând din sprâncene, într-un fel atât de semnificativ, încât fu nevoie ca pastorul să-l privească aproape poruncitor, ca să-l silească să joace un rol în comedia asta. Totuşi mâna lui rămase calmă şi puternică în cea a lui Schlick, iar ochii, întâlnind privirea brigadierului, nici nu clipiră.

„Da, murmură jandarmul, e un viteaz! Şi au m-am – înşelat acum şapte ani, când l-am botezat Richard Inimă le Leu”.

Rosti ultimele cuvinte cu glas destul de puternic pentru ca ofiţerul să le poată auzi, dar fie că ele i-au adus iminte acestuia ceva, fie că i s-au părut lipsite de noimă, tânărul păru să nu le înţeleagă. De altfel, în acea clipă Lieschen se întoarse, astfel încât atenţia pastorului şi a oaspetelui său se îndreptă, în parte, spre fată.

Fata ducea în mină o sticlă roşiatică şi cu gâtul lung a lărei formă ar constitui – fie şi singură – o podoabă pe masă. Puse sticla lângă tatăl ei şi abia atunci îndrăzni să îrunce o privire spre actorii scenei. Era vădit că încearcă să ghicească cum evoluase situaţia în lipsa ei.

Bonomia ce se citea pe chipul lui Schlick o linişti un pic.

Brigadierul însă, privind-o pe Lieschen cu un aer viclean, zise:

— De fapt, are şaisprezeceşaptesprezece ani. e tânără drăguţă…

Apoi întorcându-se spre căpitan: Douăzeci şi opt-treizoci de ani, ochi albaştri, păr castaniu, palid, gură de mărime mijlocie, dinţi albi, cât despre talie, n-aş putea aprecia, dar dacă domnul ar sta în picioare, aş jura că are cam cinci picioare şi patru degete… Ar fi o pereche minunată!

— Semnalmentele de mai înainte! ziseră în şoaptă pastorul şi Lieschen.

„M-a recunoscut”, îşi spuse căpitanul.

În acest timp, pastorul turnase un pahar de vin brigadierului, iar acesta îl luă şi rosti ridicându-l:

— Pe legea mea, frumoasă domnişoară, fiindcă ţin în nună un pahar de vin atât de bun, nu mă pot împotrivi şi beau în sănătatea dumneavoastră! Pentru vărul Neurcann! Pentru fericirea dumneavoastră în căsnicie!

Lieschen îi privi pe rând pe taică-său şi pe tânăr, parcă iNtrebându-i ce înseamnă toastul acesta., ts.

— Ei, o întrebă jandarmul, nu beţi cu mine? Intenţia mea e totuşi bună. v-o jur!

— În sănătatea vărului meu Neumann? Pentru fericirea mea în căsnicie 2 Nu înţeleg, răspunse fata neputând ghici despre ce se discutase în lipsa ei.

Pastorul plecă trist capul.

Era mai mult decât putea îndura ofiţerul. El se ridică şi se adresă în franceză brigadierului:

— Domnule, n-are rost să jucăm mai departe comedia asta. Eu sunt cel pe care-l căutaţi.

Dar brigadierul îi puse mina pe umăr, şi-l făcu să se aşeze la loc

— Tăceţi! îi spuse el cu glas scă/. ut îmi aduc aminte că am fost francez şi beau în sănătatea vărului Neumann, care-l doar logodnicul drăguţei domnişoare Lieschen şi nu altceva. Apoi adăugă cu glas tare: Deci, în sănătatea vărului Neumann!”

— Domnule Schlick, strigă pastorul, eşti un om de treabă!

— Dar tăceţi odată, mii de tunete! bombăni brigadierul, ne poate auzi cineva.

— Adevărat, spuse Lieschen.

— R-Voiam doar să vă dovedesc că un om care a fost însărcinat de generalul maior al împăratului Napoleon (brigadierul îşi ridică pălăria) să-i aducă ştiri interesante, nu-i defel un nerod cum se spune de cealaltă partei Rinului.

— Vai. domnule Schlick. nu se putu împiedica să spună Lieschen. cât vă suntem de recunoscători!

— Sst! Şi altă dată, spuse cu glas scăzut brigadierul, trebuie să înţelegeţi că n-o să aveţi întotdeauna de-a face cu bunul Schlick... Acum. adăugă cu glas tare, mă pot duce să le spun colegilor că acolo unde credeam să descopăr un conspirator n-am găsit decât un logodnic, numai că, pe logodnic, continuă el coborând din nou glasul, îl sfătuiesc să se ducă să chefuiască în altă parte!

— Oh, dragă domnule Schlick! şopti fata împreunându-şi mâinile în semn de mulţumire.

— Tăcere! continuă brigadierul, şi ascundeţi-l pe acest domn unde vreţi, nu contează, dar ascundeţi-l, şi să nu mai iasă din ascunzătoare decât după ce adorm toţi de pe aici. Acum, bună seara, domnule pastor! Bună-seara, domnişoară Lieschen! Bună-seara, vere Neumann!

Şi, după ce schiţă un ultim salut însoţit de un gest complice, brigadierul ieşi.

Actorii scenei pe jumătate comice, pe jumătate dramatice care se petrecuse, îl urmăriră. pe jandarm cu privirea până când uşa se închise în urma lui. Apoi, fără să rostească o vorbă, dar răsuflând anevoie, pastorul se duse să închidă obloanele şi fereastra pe care intrase brigadierul; de acolo, prin storurile pe care le ţinu o clipă întredeschise, îl văzu pe acesta vorbind cu cei doi oameni ai săi.

Înjacest timp, Lieschen se apropie de ofiţer.

— Vai, a fost cât pe-aci să vă prindă şi dacă venea altul în locul lui Schlick, eraţi pierdut!

— Da, spuse pastorul, dar mulţumită acestui om de treabă sunteţi salvat!

— Mulţumesc! Vă mulţumesc de o sută de ori, părinte! spuse ofiţerul zâmbind şi sărutând mâna pastorului.

— Căpitanul Richard sărută mâna tatălui Margaretei, şopti Lieschen, Doamne! Va să zică nu mânia, ci mila ta l-a adus aici!

— Acum, domnule, credeţi-mă, spuse pastorul, urmaţi sfatul pe care vi l-a dat Schlick. Apoi, arătându-i camera Margaretei, adăugă: Luaţi cheia asta, urcaţi în cameră, şi

treceţi-i pragul cu respect, fiindcă e camera unei sărmane martire. Duceţi-vă şi staţi acolo până când vă chem.

Mulţumesc, domnule, spuse tânărul, dar mai înainte aş vrea să vă spun doar două cuvinte. Poate o să fiu silit să fug fără să vă mai văd, fără să mai am vreme să vă vorbesc.

— Ce anume, domnule? întrebă pastorul care pe măsură ce primejdia devenea mai puţin ameninţătoare, simţea că-l cuprinde iarăşi ura faţă de francezi.

— Omul ăsta, brigadierul, vă amintea mai înainte că aţi locuit în Westfalia.

— Da.

— Apoi în Bavaria.

— Da, şi?

— A rostit chiar numele satului Abensberg.

— Şi ce-i cu asta?

— Aţi locuit într-adevăr la Abensberg?

— Doamne, şopti Lieschen, ce-o să spună acum?

Şi se apropie de tânăr, gata să-l oprească dacă l-ar fi văzut mergând în continuare pe calea primejdioasă pe care o apucase.

— La Abensberg. continuă căpitanul, aţi cunoscut printre cucernicii dumneavoastră colegi un bărbat numit Stiller?

Lieschen se stăpâni cu greu să scoată un ţipăt; îşi puse mâna pe braţul tânărului, dar acesta nu păru să priceapă.

— Stiller! Stiller 1 repetă pastorul privindu-l cu uimire pe ofiţer.

— Da, Stiller.

— L-am cunoscut, spuse pastorul.

— Domnule, şopti Lieschen, gândiţi-vă la primejdia care vă pândeşte dacă nu urmaţi sfaturile brigadierului.

— Încă un cuvânt, domnişoară, vă rog! Apoi. adresându-se din nou pastorului, ofiţerul adăugă: Domnule, îl caut pe domnul Stiller, cu care am de discutat o problemă importantă, îl mai pot găsi la Abensberg?

— Ce aveţi cu el, mai întâi? întrebă pastorul cu glas

schimbat.

— Iertaţi-mă, domnule, spuse tânărul, e vorba de o taină care nu-mi aparţine. Deci nu pot decât să vă repet întrebarea. Şi, în pofida apăsării mâinii lui Lieschen, adăugă: îl mai pot găsi la Abensberg sau a murit din pricina rănii primite?

— Tată şopti fata ducând degetul la buze ca să-l roage pe pastor să păstreze taina.

Pastorul făcu un semn din cap murmurând:

— Da, fii liniştită, copila mea. Apoi, adresându-se tânărului: Pastorul Stiller a murit în urma rănii primite.

— A murit, rosti încet tânărul.

Apoi întrebă cu glas tare: Nu avea o fiică? Lieschen se sprijini de spătarul unui scaun, crezând că o să leşine.

— Avea două, domnule, răspunse pastorul. Despre care e vorba?

— De Margareta, domnule.

Lieschen îşi duse mâinile amândouă la gură ca să-şi înăbuşe un strigăt.

Pastorul păli îngrozitor.

— Ştiţi, spuse el emoţionat, că avea o fiică numită Margareta?

— Da, ştiu, domnule. Apoi, şovăind fiindcă simţea că sufletul fratelui său e în întregime în întrebarea pe care urma s-o pună, rosti: Dar fiica lui Margareta e fericită?

— Foarte fericită, domnule! strigă pastorul. Mai fericită decât pe lumea asta. E în cer!

— A murit şi ea, şopti tânărul plecând capul. Apoi, după o clipă de tăcere, adăugă luând luminarea din mâna lui Lieschen: Bine, domnule, nu mai am nimic să vă întreb.

Atunci pastorul făcu, la rându-i o mişcare ca să-şi oprească oaspetele, dar Lieschen se strecură între ei.

— Tată, spuse ea, uiţi că domnul trebuie să se ascundă, că e vorba de viaţa lui? În numele cerului, domnule – continuă ea împingându-l pe tânăr spre scară, nu. mai staţi nicio clipă aici şi duceţi-vă în camera soră mele!

Tânărul se opri mirat.

— Da, continuă ea cu glas scăzut, şi când o să fiţi acolo, priviţi, nefericit ce sunteţi, un portret care e între cele două ferestre şi fugiţi!

Ofiţerul văzu chipul fetei atât de răscolit, încât nu să gândi decât. să asculte, ghicind că în inima ei şi în cea *i.* bătrânului se petrecea ceva ce nu i se putea explica cel puţin în acea clipă.

Se lăsă deci dus de fată şi, în timp ce bătrânul îi privea când pe Lieschen, când pe el. Întrebându-se cine putea fi oaspetele lui şi în ce scop îl căuta pe pastorul Stiller, deschise uşa şi se făcu nevăzut în cameră…

Abia se închise uşa în urma lui, că Lieschen simţi că o lasă puterile şi se prăbuşi pe un scaun.

Pastorul se duse spre ea şi spuse ridicând privirea spre cer:

— Doamne, mulţum tă ţie, iată unul salvat! Acum îmi rămâne să mai salvez pe cineva. Şi întinzând mâna spre fiică-sa rosti: Haide, copila mea, curaj!

— Ce vrei să spui tată? întrebă fata ridicând capul repede.

— Vreau să spun, copila mea, că-l iubeşti pe tânărul ăsta!

— Pe el? zise ea îngrozită.

— Da, pe el, repetă bătrânul.

— Nu, tată, strigă Lieschen, îţi jur că te înşeli.

— De ce încerci să minţi, Lieschen? Ştii că-i zadarnic cu mine.

— Nu mint, tată… sau cel puţin îţi jur un lucru.

— Juri?

— Da, jur pe mormântul surorii mele Margareta!

— Şi ce juri, copila mea, pe un lucru atât de sfânt?

— Că tânărul acesta nu va însemna niciodată nimic pentru mine!

— Nu-l iubeşti?

— Nu numai că nu-l iubesc, tată, dar mă înspăimântă!

— Te înspăimântă?

— Tată, în numele cerului, să nu mai vorbim despre el.

— Dimpotrivă, să vorbim… Te înspăimântă! De ce?

— Ce s-a întâmplat?

În loc să răspundă, Lieschen făcu un pas înapoi privind înspăimântată spre uşă.

— Domnul Schlick, tată! îngăimă fata, ce-o mai fi căutând aici?

Pastorul se întoarse şi-l zări într-adevăr pe brigadier în prag.

Un cap pentru care se oferă răsplată

Schlick părea destul de stânjenit; îşi ţinea carabina în mână, ceea ce vădea o intenţie mai ostilă decât prima oară, fiindcă atunci se înfăţişase fără arme.

Pastorul îl privi întrebător.

— Ei, da, spuse Schlick, credeaţi că aţi scăpat de mine, domnule Waldeck? Şi eu credeam asta, dar ştiţi, omul propune şi Dumnezeu dispune!

— Da, ştiu asta, dar nu ştiu…

— Din ce pricină am venit iarăşi, înţeleg. Ei drăcie, e greu de spus…

— Spune, domnule Schlick.

— Domnule pastor, aveţi în faţa ochilor pe omul cel mai stânjenit din toată Confederaţia Rinului.

— Stânjenit! Cum asta? întrebă pastorul, în timp ce Lieschen cu sufletul la gură sorbea cuvintele brigadierului.

— V-am spus mai înainte, domnule pastor, continuă Schlick, că aşteptam noi informaţii.

— Da.

— Întorcându-mă acasă, le-am găsit. Se pare, spuse el apropiindu-se de pastor, că acela pe care-l căutăm e mult mai primejdios decât credeam!

— Doamne, şopti Lieschen, deci nu s-a sfârşit?

— Mai primejdios decât credeaţi? repetă bătrânul.

— Atât de primejdios, domnule Waldeck, încât se oferă răsplată pentru capul lui!

Lieschen aruncă o privire grăbită spre cameră, dar oricât de iute ar fi fost privirea ei, brigadierul o inter. eptă în tăcere, ca şi cum ar fi surprins-o la un vinovat.

„E bine, îşi spuse el, omul nostru n-a plecat încă!”

— Se oferă răsplată? întrebă pastorul care cunoscând slăbiciunea brigadierului pentru bani, înţelese că lupta ivea să înceapă din nou.

— Două mii de taleri! Doar atât, domnule Waldeck.

— E şi? întrebă pastorul lăsând întrucâtva cale liberă jandarmului.

— Şi acela care o să-l prindă o să facă o captură Dună, asta vreau să spun.

Lieschen palidă ca o moartă schimbă o privire îngroită cu tatăl ei.

— Fără să mai socotim avansarea, adăugă brigadierul.

— Avansarea? repetă pastorul.

— Desigur! înţelegeţi, domnule Waldeck, că dacă un arigadier e cel care-l arestează pe conspirator, el va fi făcut sergent, dacă e sergent va fi avansat sublocotenent. Şi cum e cu neputinţă să nu fie prins…

— Schlick, strigă pastorul, ce tot spui acolo?

— Spun că-i cu neputinţă să nu fie prins, dacă nu aici itunci ceva mai încolo… Şi m-am întors ca să vă spun în lucru care o să înţelegeţi cât e de adevărat.

— Ce anume?

— Mi se pare că-i mai bine să fiu eu decât altul cel care să obţină răsplata şi avansarea.

Nefericitule! strigă pastorul.

Lieschen nu spuse nimic, dar întinse mâinile împreunate spre brigadier.

— Ce naiba, continuă Schlick, sunt jandarm, domnule pastor, şi două mii de taleri sunt salariul meu pe doisprezece ani.

— Vai, şi dumneata care mai înainte erai atât de generos, pentru suma asta nenorocită…

— Ei, domnule Waldeck, cum vă grăbiţi! Două mii de taleri nu sunt o sumă nenorocită şi pe vremea când îi spuneam poveşti generalului maior am riscat adesea să fiu spânzurat pentru cinci sute de franci!

— Dar, nefericitule, strigă pastorul, omul ăsta pe capul căruia se oferă recompensă e unul dintre foştii tăi

fraţi de arme!

— Ştiu prea bine, spuse Schlick scărpinându-se după ureche, şi tocmai asta mă necăjeşte.

Lieschen îşi recăpătă întrucâtva speranţa.

— Şi, dumneata Schlick l-ai trimite, cu sânge rece, la moarte?

Fata se înfioră.

— Ei drăcie! Sunt disperat din cauza asta, domnule Waldeck, răspunse brigadierul, dar ce vreţi? Banii sunt scumpi. În vremurile astea şi vă daţi seama, să n-ai decât douăsprezece trepte de urcat, ca să aduni de pe a treisprezecea un săculeţ cu două mii de taleri… E ispititor!

Şi rostind cuvintele astea jandarmul, pentru ca păstorul să nu mai aibă nicio îndoială, privi spre uşa camerei.

— Vai, domnule Schlick, dumneata care eşti un om atât de cinstit, şopti Lieschen.

— Întocmai, domnişoară, spuse Schlick întrerupând-o, rămân cinstit fiindcă sunt jandarm şi datoria mea e să arestez oamenii.

— Oh, oricât de jandarm ai fi, ai o inimă! strigă fata.

— Da, desigur, am inimă, domnişoară Lieschen, dar totodată am de ţinut o soţie, de măritat o fiică – fetele fără zestre nu se mărită, ştiţi asta, domnule Waldeck, dumneavoastră care vă privaţi de toate ca să adunaţi o zestre domnişoarei Lieschen – iar cei două mii de taleri vor fi zestrea fiicei mele.

— Uiţi, domnule Schlick, că o parte din suma asta o să revină tovarăşilor dumitale.

— Absolut deloc, circulara marelui duce menţionează: „Celui care va aresta…” or, cei doi tovarăşi ai mei s-au culcat; nu m-am îngrijit să-i trezesc, şi cum eu singur o să-l arestez pe conspirator, răsplata va fi doar pentru mine.

— Tată, murmură Lieschen la urechea pastorului, n-o să mă mărit niciodată.

Pastorul o privi cu dragoste profundă.

— Şi mai spui că nu-l iubeşti! răspunse el în şoaptă.

Apoi, continuă adresându-se jandarmului. Ascultă, Schlick…

— Ascult, domnule pastor, dar îngăduiţi-mi ca în timp ce ascult, să nu pierd din vedere uşa asta… Aşa (şi se întoarse spre ea) stau bine şi aud minunat.

— O să-ţi pară rău dacă o să faci ceea ce faci, nu-i aşa? întrebă pastorul.

— Sunt disperat din cauza asta, răspunse brigadierul.

— Şi nu trimiţi cu inima uşoară la eşafod un om, pe fostul dumitale compatriot, vechi frate de arme, nu-i aşa?

— N-o să mă consolez niciodată, domnule pastor, niciodată!

— Astfel, că, dacă ai putea câştiga cei două mii de taleri fără să-l arestezi pe acest proscris nefericit…

— Mila nu se plăteşte, domnule pastor.

— Uneori da, domnule Schlick.

— Cine face asta?

— Cei pentru care mila nu e doar o virtute, ci şi o datorie.

— O, tată! rosti Lieschen bucuroasă.

— Dacă de exemplu ţi-aş da eu cei două mii de taleri?

— Dumneavoastră?

— Da, eu, ca să salvez viaţa acestui om.

— Ar mai rămâne avansarea, domnule Waldeck.

— Avansarea nu-i sigură!

— Pe cinstea mea, domnule Waldeck, fiindcă vreau şi eu să fac un sacrificiu, ei bine, sacrific avansarea.

— Şi l-ai lăsa pe cel pe care-l urmăreşti să scape?

— Vreau să spun, zise jandarmul zâmbind, că dacă îmi daţi cei două mii de taleri, domnule Waldeck, asta ar fi atât de frumos din partea dumneavoastră, iar eu aş rămâne într-o stare de admiraţie atât de profundă, încât n-aţi avea decât să-mi arătaţi în ce parte să întorc capul şi să-mi spuneţi câtă vreme să închid ochii!

— Copila mea, îi spuse pastorul lui Lieschen, ia cheia asta… Ştii unde sunt banii.

— Tată! exclamă fata apăsându-şi buzele pe mâna pastorului.

— O clipă, domnule Waldeck! spuse Schlick.

— Cum! Îţi retragi cuvântul? întrebă pastorul.

— Doamne! şopti fata.

— Nu, zise Schlick, vorba e vorbă, şi târgul rămâne valabil, numai că vreau să ştiţi că nu vă fur cei două mii de taleri. Iată circulara despre care e vorba.

Şi punând pe masă, dar la îndemână, carabina de care nu se despărţise nicio clipă, scoase din buzunar o hârtie cu sigiliul guvernului şi citi:

„Suma de două mii de taleri va fi plătită oricărui agent al forţei armate, care va prinde şi va preda în mâinile autorităţilor pe căpitanul Richard…”

— Totul e pierdut! strigă Lieschen disperată.

— Căpitanul Richard? repetă pastorul pălind, căpitanul Richard? Nu-i vorba de numele ăsta, nu-i aşa?

— Ba da, spuse Schlick, e scris limpede… Citiţi!

— Căpitanul Richard! exclamă pastorul repezindu-se spre carabina pe care brigadierul o pusese pe masă şi apucând-o cu o mişcare atât de iute, încât jandarmul nu avu vreme să i se împotrivească. Atunci nu dumneata, ci eu însumi…

Şi se năpusti spre scară, dar pe prima treaptă dădu peste Lieschen îngenuncheată care îmbrăţişându-i mijlocul strigă:

— Tată! În numele fiicei tale Margareta care a iertat murind…

— Ei, şopti Schlick, dar ce se întâmplă aici?

Se făcu tăcere o clipă, apoi pastorul lasă încet să-i scape carabina pe care o ţinea în mâna stângă, iar cu dreapta îi dădu lui Lieschen cheia dulapului.

— Iat-o, fata mea, şi fă aşa cum îţi spune inima.

— O, tată, strigă Lieschen, cât te iubesc!

Iar pastorul aproape leşinat la rându-i căzu vlăguit într-un fotoliu, sub privirea mirată a jandarmului.

În acest timp, uşa camerei Margaretei care pentru o clipă se deschisese iute, se închise încetişor

— Domnule Schlick, spuse pastorul după un minut, ştergându-şi fruntea de transpiraţia care dovedea lupta pe

care o dăduse cu sine însuşi, o să ai banii făgăduiţi, însă fără trei taleri, din care în dimineaţa asta am dat pomeni ce mi-au adus noroc, fiindcă în seara asta am putut salva viaţa unuia dintre semenii mei.

— Trei taleri? Pe legea mea, domnule Waldeck, nu dau atâta atenţie banilor când e vorba de o faptă bună. Şi totuşi, cum o să-i explic nevestei mele lipsa celor trei taleri? Dacă aş mai fi francez, i-aş spune că i-am mâncat. Sunt însă neamţ aşa că o să-i spun că i-am băut!

Brigadierul termina această reflecţie care arăta studiul aprofundat pe care-l făcuse cu privire la temperamentul celor două popoare cărora le aparţinuse pe rând, când Lieschen se înapoie ţinând săculeţul în mână.

— Iată banii, spuse ea gâfâind fiindcă dăduse fuga ca să-i aducă.

— Mulţumesc, frumoasă domnişoară, spuse brigadierul luând săculeţul din mâinile fetei; dacă aţi fi fost mai puţin frumoasă aş fi avut remuşcări, dar cu un chip ca acesta, slavă Domnului, n-aveţi nevoie de zestre!

— Domnule Schlick, spuse grav pas. torul, de data asta am cuvântul dumitale!

— Da, fiţi liniştit, domnule Waldeck. dar poftiţi-l pe vărul Neumann să se întoarcă iute la Abensberg, chiar dacă ar trebui să vă duceţi şi dumneavoastră acolo cu fata asta frumoasă ca să serbaţi logodna.

Şi în vreme ce poarta curţii se închidea în urma lui, uşa de la scară se deschidea lăsându-l pe căpitan să treacă. Dar Lieschen şi bătrânul nu-l văzură decât pe cel ce ieşea. De altfel, abia se făcu Schlick nevăzut, că Lieschen se aruncă în braţele bătrânului:

— O, tată, spuse ea, cât de bun eşti! Cât de mare eşti?

Eătrânul o strânse o clipă pe fată la piept cu un zâmbet profund melancolic, apoi îndepărtând-o cu blândţe de el zise:

— Stai puţin, trebuie să-l chem acum pe omul ăsta.

— Dar nu-i spui nimic, tată, nu-i aşa, nu-i faci niciun reproş!

— Fii liniştită, fata mea, dacă i-aş face, unde ar fi meritul faptei mele?

Şi ridicând capul ca să-l cheme pe căpitanul Richard.

Îl zări pe acesta rezemat de balustrada scării. Tot sângele i se urcă la inimă.

— Aici erai, domnule? întrebă el.

— Da, spuse tânărul, am auzit totul şi trebuie să vă spun, aşa cum vă spunea mai înainte fiica dumneavoastră: Ce bun sunteţi, domnule Stiller! Ce mare sunteţi!

— Deci ştiţi cine sunt?

— Portretul dintre cele două ferestre…

— L-ai recunoscut, domnule?

Tânărul scoase un medalion din buzunar.

— Mulţumită miniaturii acesteia spuse el pe care fratele meu, murind, mi-a dat-o cerându-mi să-i caut pe pastorul Stiller şi pe fiica lui Margareta, Gărora le-a lăsat toată averea, nu ca o reparaţie, ci ca o ispăşire a răului pe care li-l făcuse.

— Deci, domnule, strigă Lieschen cu răsuflarea tăiată, căpitanul Richard?

— Eram doi fraţi, dragă Lieschen, gemeni, militari amândoi, căpitani amândoi, atât de asemănători unul cu celălalt, încât nu ne deosebeam decât prin uniforme, iar Schlick, care l-a cunoscut pe frate-meu, m-a confundat mai înainte cu el, după cum aţi văzut… Fratele meu e vinovatul, Lieschen, iar el murind, mi-am asumat eu sarcina să-ţi cer să-l ierţi.

— O, tată! murmură Lieschen, lăsându-se să cadă cu mâinile împreunate la genunchii bătrânului.

Opt zile mai târziu, pastorul Stiller primea o scrisoare din Amsterdam cuprinzând doar aceste cuvinte;

„Vino cât mai curând posibil cu Lieschen, tată. Sunt în siguranţă”.

Louis Richard

August Schlegel

Călătoream în 1835 pe malurile Rinului ca să culeg legendele şi datinile naţionale care fac din bătrânul fluviu german cel mai poetic dintre fluvii, când, la o haltă pe care

am făcut-o la Bonn, am avut cinstea de a fi prezentat de poetul Simrock bătrânului profesor August Wilhelm Schlegel, fondatorul ziarului *Ateneul*, autorul *Paralelei între Fedra lui Radne* şi *Fedra lui Euripide*, traducător al *Rarriayanei* şi prieten apropiat, cu doamna de Staël, Goethe şi Schiller.

Era un bătrân frumos de şaptezeci de ani care, nefăcând toată viaţa decât critică, nu se istovise ca un poet sau ca un romancier, silit să scormonească fără încetare în el însuşi, şi rămăsese plin de duh, de ştiinţă şi de vigoare.

Se înţelege că, fiind în prezenţa unuia dintre oamenii cei mai învăţaţi din Germania, i-am prezentat scopul călătoriei mele şi i-am cerut să-mi comunice şi el rezerva lui de legende şi datini.

— Ce-aţi zice, îmi răspunse el, dacă v-aş spune o poveste franceză în locul uneia germane?

— Aş zice că e binevenită, domnule, ca tot ce mi-ar veni de la dumneavoastră.

— Voiam să scriu un mic roman intim, o nuvelă de vreo cincizeci de pagini; dar vine o vârstă, dragă domnule Dumas, când nu mai eşti sigur că ai timp să scrii nici măcar un roman pornind de la cincizeci de padini! Dumneata eşti tânăr (aveam pe alunei treizeci şi cinci de ani, exact jumătate din vârsta lui Schlegel), ai timpul înainte: o să scrii din cele cincizeci de pagini ale mele un Oman în două sau trei volume.

— Nici nu vreau mai mult.

— Totuşi cu o condiţie.

— Care?

— Întrucât am cunoscut personajele, iar cei doi croi principali încă mai trăiesc, n-o să modifici cu nimic caficterele şi nici acţiunea.

— Fie.

— Făgăduieşti?

— Făgăduiesc.

Ceru să ni se aducă ceai. mi-am luat albumul de călătorie – ca să-mi ajut memoria cu note în cazul când ar trece multă vreme între relatarea lui şi scrierea de către

mine – iar Schlegel începu să-mi povestească evenimentele pe care le-aţi citit.

Cunoscuse pe toţi eroii poveştii, de la Napoleon până la spionul Schlick – singurul al cărui nume m-a rugat să-l schimb.

L-am ascultat pe ilustrul profesor, aşa cum îl ascultau elevii lui, apoi, când şi-a terminat povestirea care a durat o jumătate de oră. văzând că zâmbesc spuse:

— Ei bine, ce părere ai despre povestea mea?

— Ce părere am? Ei, drăcie, răspunsei, nu îndrăznesc să fac critică în faţa celui dintâi critic al lumii.

— Fă, totuşi! Fabulistul vostru – şi fabuliştii sunt critici deghizaţi – a scris un apolog în care un om vede paiul din ochiul vecinului, dar nu vede bârna din ochiul său.

— Ei bine, spusei prinzând curaj în urma îngăduinţei ce mi se acordase, cred că e ceva de făcut din toată partea militară: de fiecare dată când Napoleon, acest uriaş al cuceririlor cum l-a numit Hugo. străbate o povestire, povestirea creşte şi capătă proporţiile epopeii. Episodul lui Staps e curios şi interesant în întregime. Moartea lui Paul Richard e dramatică, dar…

Şovăiam.

— Haide, zise el, sunt gata să aud orice.

— Îngăduiţi-mi să vă spun că începând din clipa când Louis Richard îi cere ospitalitate pastorului Stiller îmi face întrucâtva impresia că proza devine poem pastoral.

— Adică?

— Povestirea dumneavoastră franceză devine idilă germană.

— Bun!

— După părerea mea, continuai, acesta e marele defect al literaturii germane – nu cunoaşte calea de mijloc: sau se înalţă până la sublim, sau cade mai jos de naiv.

— Adică sărim peste firesc?

— Întocmai!

— Dar dialogul din *Hoţii*?

— E fantezie înaltă dar nu e nici simplu, nici firesc.

— Va să zică, după gustul vostru francez, scenele dintre Lieschen şi Louis…

— Sunt poezie manierată, care uneori coboară până la pueril.

— Dă-mi un exemplu.

— N-am decât să aleg! De pildă episodul cu buchetul de violete e copilăresc: noi avem douăzeci de vodeviluri care încep cu un buchet primit şi se termină cu un buch., l dat înapoi. – 2C.»

— Oanitnul Rivhaâd 9 S* h. uiiţ v-Sui

— Va să zică în Franţa nu se mai iau şi nu se mai dau buchete? Aici e un simbol care, după părerea mea, nu trebuie să îmbătrânească niciodată, fiindcă se înnoieşte în fiecare an: florile.

— N-o să vă spun, ilustre critic, că florile îmbătrânesc: vă spun că un buchet cerut îmi pare ceva simplu, cerut de un poet care-i la primul lui sonet sau de un ajutor de notar, care-i la prima lui dragoste, dar un ofiţer, un bărbat de treizeci de ani, un soldat care a făcut războaiele Imperiului, a străbătut câmpurile de luptă de la Austerlitz. Jena, Wagram, Moscova, care avăzut cumplita retragere, care a pierdut într-un chip atât de dureros un frate iubit, care l-a urmat pe împărat pe insula Elba şi s-a întors cu el, care a meditat pe câmpul de luptă de la Waterâoo, cel mai filosofic dintre toate câmpurile de luptă, credeţi că un astfel de bărbat se îndrăgosteşte văzând o fată ce smulge petalele trandafirilor şi, silit s-o părăsească, îi cere un buchet de violete drept talisman?

Schlegel îmi uf mări cu cea mai mare atenţie critica şi cânţi terminai îmi spuse:

— Ai iubit de tânăr, domnule Dumas?

— Foarte de tânăr, domnule.

— Ai iubit în felul căpitahului Louis Richard?

— Da, fiindcă eram ţăran în loc să fiu soldat, fiindcă aveam cincisprezece ani, şi nu treizeci.

— Ascultă bine ce-o să-ţi spun, fiindcă o să-ţi răspund la rându-mi.

— Ascult.

— Mi-ai vorbit din punctul de vedere al filosofiei. Eu o să-ţi vorbesc din cel al realismului.

— Un neamţ realist, dragă domnule Schlegel, asta o Bă fie ceva nou.

Îr-Inima are patru anotimpuri, întocmai ca viaţa şi ta anul, nu-i aşa?

— Sunt chiar oameni pentru care nu există decât unul ţ-Primăvara?

— Întocmai… De-aş trăi până la o sută de ani, sunt foarte sigur de un lucru: că inima mea, în cel al o sutălea. an al ei, o să fie înflorită ca un buchet de nuntă.

— Ei bine, aici te prind, domnule critic! Această primăvară a inimii începe pentru unii la cincisprezece ani, pentru alţii la douăzeci, pentru, alţii la treizeci. Rousseau care începe să scrie la patruzeci de ani, scrie cu tot atua prospeţime, chiar cu mai multă decât Voltaire care începe la optsprezece!

— Văd unde vreţi să ajungeţi.

— Nu-i greu! Pentru Louis Richard care n-a avut tinereţe, care până la treizeci de ani n-a cunoscut decât acest sângeros şi cumplit joc al războiului, primăvara înseamnă prima fată pe care o întâlneşte şi de care se îndrăgosteşte – şi asta e prima lui dragoste – primăvara începe pentru inima lui. Ce importanţă au emoţiile de război pe care le-a avut! Ce contează ţările pe care le-a străbătut, bătăliile pe care le-a câştigat şi pierdut! Toate astea erau zgomot, frământare, glorie, ruşine, devotament, erau tot ce vrei, dar nu dragoste! Dragostea e primăvară, primăvara dă naştere florilor, dragostea le culege.

— De ce atunci, n-aţi pus episodul cu buchetul de flori la sfârşit? De ce n-aţi făcut un deznodjinmnt ca Scribe în *Valerie*?

— Vrei să ştii adevărul?

— Vai, dragă\domnule, nu cer altceva din ziua din care am început să ţin pana în mână.

— Ei bine. deznodământul cu buchetul fă-l dumneata;

Am zâmbit.

— Domnule Dumas, continuă grav Schlegel, am

cunoscut, după cum ţi-am spus, principalii actori ai povestirii pe care ţi-am spus-o.

— Pe Louis Richard?

— Pe Louis Richard. În casa lui. de ambele părţi ale căminului erau două rame: în una era crucea de ofiţer al Legiunii de Onoare pe care o luase de peţ cadavrul fratelui său şi pe care împăratul i-o dăduse… Ghiceşti ce era în cealaltă?

— Nu.

— Era faimosul buchet de violete pe care Lieschen i l-a dat în seara plecării lui.

Am plecat capul.

— Acum, adăugă el, aminteşte-ţi de promisiunea pe care mi-ai făcut-o.

— V-am făgăduit ceva?

— Da, să nu-mi publici povestea sau, dacă o publici, să nu schimbi nimic din caracterele personajelor mele.

Am respectat cu sfinţenie cuvântul dat celebrului scriitor. Publicul e cel ce trebuie să se pronunţe între noi dol.

STĂPÂNUL MUNTELUI

Sierra Nevada

În mijlocul lanţului de munţi care brăzdează Spania în toate direcţiile, de la Bilbao la Gibraltar şi de la Alicante la capul Finister, masivul cel mai poetic fără îndoială prin înfăţişarea pitorească, dar şi prin amintirile istorice legate de el este Sierra Ntvada, care urmează după Sierra de Gâdor, despărţit de acesta doar printr-o vale fermecătoare, unde îşi are unul dintre izvoare micul fluviu Orjiva, care se varsă în mare între Almuñécar şi Motril.

Acolo, chiar şi în zilele noastre încă, totul e arab: moravurile, costumele, numele oraşelor, monumentele, peisajele, deşi maurii au-părăsit de două secole şi jumătate regatul Almohazilor.

Aceasta deoarece pământul în stăpânirea căruia intraseră prin trădarea contelui Julian era teritoriul preferat al fiilor profetului. Situat între Africa şi Europa, Andaluzia e, ca să spun aşa, o regiune intermediară care se bucură de frumuseţile uneia şi de bogăţiile celeilalte, fără să le cunoască nici tristeţile, nici vitregiile. Are vegetaţia luxuriantă de la Metidja, stropită de apele răcoroase ale Pirineilor; nu întâlneşti acolo nici soarele arzător al Tunisului, nici climatul aspru al Rusiei. Te salut, Andaluzie, soră a Siciliei, care te întreci cu insulele Fericite!

Voi cei ce aveţi fericirea să locuiţi în Sevilla, Granada sau Malaga, trăiţi, iubiţi şi muriţi la fel de fericiţi, ca şi cum aţi fi la Neapole. Astfel, am văzut la Tunis mauri care-mi arătau cheia casei lor din Granada. O aveau de la părinţii lor şi aveau de gând să o lase copiilor lor.

Iar dacă vreodată, copiii lor se vor întoarce în oraşul Aben-al-Hamar, o să regăsească şi strada şi casa în care au locuit, fără ca acei două sute patruzeci şi patru de ani scurşi de la 1610 până la 1854 să fi schimbat mare lucru, decât că au redus la optzeci de mii de suflete populaţia de cinci şute de mii de locuitori, astfel încât cheia moştenită va deschide, după toate probabilităţile, uşa unei case goale, sau ai cărei proprietari indolenţi nici măcar n. a-şi vor fi dat osteneala să-i schimbe broasca.

Într-adevăr, nimic spaniol n-a încolţit în pământul a cărui vegetaţie naturală o constituie palmierul, cactusul, aloetul, nimic, nici măcar palatul pe care cucernicul Carol Quintul începuse să-l ridice, ca să nu stea în locuinţa «mirilor şi califilor, şi care, dominat de Alhambra, n-a putut niciodată, sub privirea batjocoritoare a rivalului său, să se avânte n-ai sus de un etaj.

Îmbrăţişând toate aceste minuni ale unei arte şi civilizaţii pe care n-o vor atinge niciodată, locuitorii lui

actuali, regatul Granadei, ultima rămăşiţă şi ultima formă a imperiului arab în Spania, se întindea pe malurile Mediteranei de la Tarifa la Almazarron, adică pe o lungime de aproximativ o sută douăzeci şi cinci de leghe şi se îndrepta spre interior de la Motril la Jaen, adică pe o adâncime de treizeci şi cinci până la patruzeci.

Sierra de Gador şi Sierra Nevada B întretăiau la două treimi din lungime.

Din vârful Mulhacen, piscul cel mai înalt, privirea putea atinge deodată amândouă graniţele sale.

La sud, Mediterana, largă întindere albastră de la Almuñécar la Alger. La nord, câmpia Granadei, uriaş covor verde, ce se desfăşoară începând de la Huelina.

Apoi, la est şi la vest, prelungirea nesfârşită a lanţului muntos uriaş, cu piscuri înzăpezite ale căror creste seamănă fiecare cu valul îngheţat brusc al unui ocean răzvrătit împotriva cerului.

În sfârşit, pe un plan inferior, la dreapta şi „la stânga acestei mări de gheaţă, un dublu ocean de munţi-care degenerează încet-încet în dealuri, acoperite mai întâi de licheni prăfuiţi, apoi de mărăcini roşcaţi, apoi de brazi întunecaţi, apoi de stejari verzi, de arbori de plută gălbui, de copaci de toate soiurile, amestecându-şi culorile deosebite şi lăsând totuşi interva e în care se întind ca nişte covoare luminişuri de strugurii-ursului, de mastic şi de mirţi.

Astăzi, trei drumuri care pornesc, primul din Motril, al doilea din Velez Malaga, iar al treilea din Malaga, întretaie Sierra înzăpezită şi duc de la ţărmul mării la Granada, trecând, unul prin Jayena, altul prin Alhama, iar celălalt prin Colmenar.

— Dar pe vremea când începe povestirea aceasta, adică în primele zile ale lunii iunie a anului 1519, drumurile încă nu existau, sau, mai bine zis, nu erau reprezentate decât prin poteci abia trasate, pe care călcau cu nepăsătoare siguranţă doar picioarele călătorilor şi ale catârilor. Aceste poteci, rareori deschise prin mijlocul câmpiei, se prelungeau prin trecători şi pe piscuri cu

urcuşuri şi coborâşuri care păreau făcute înadins ca să pună la încercare răbdarea călătorilor. Din când în când, spirala lor îngustă ocolea câte o stâncă ascuţită roşie şi caldă ca un uriaş stâlp egiptean şi atunci călătorul se afla literalmente suspendat, el şi calul lui nepăsător, deasupra prăpastiei în adâncul căreia privea îngrozit. Cu cât poteca era mai abruptă, cu atât stânca devenea mai caldă, iar piciorul omului sau al catârului risca să alunece pe granitul pe care pasul caravanelor, rbeind asperităţile, îl făcuse în cele din urmă neted şi alunecos ca marmura.

E adevărat că, de îndată ce treceai de cuibul atesta de vulturi numit Alhama, drumul devenea mai uşor şi pe un povârniş destul de domol – presupunând că veneai dinspre Málaga şi te îndreptai spre Granada – cobora în valea Jayena. Atunci unei primejdii întrucâtva fizice îi urma alta care, deşi rămânea nevăzută până în clipa când ameninţa să se petreacă, era totuşi prezentă în închipuire: din clipa când cele două margini ale drumului deveneau practicabile şi ofereau un refugiu în tufişurile lor dese, se umpleau de cruci pline de inscripţii sinistre. J Erau crucile de pe mormintele călătorilor ucişi de numeroşii tâlhari care, în vremurile acelea de tulburări civile, populau cu deosebire munţii Cordobei şi Granadei, adică sierra Morena şi sierra Nevada.

De altfel, inscripţiile de pe cruci nu lăsau nicio îndoială asupra modului în care muriseră cei ce odihneau la umbra lor. Străbătând aceiaşi munţi la trei secole după călătorii pe care în câteva clipe o să-i facem să se ivească în ochii cititorilor, am văzut cruci asemănătoare celor pe care le descriem şi am copiat de pe lugubrele lor braţe inscripţiile acestea puţin liniştitoare pentru – cei ce le citesc:

Aici a fost ucis *un călător Rugaţi-vă* pentru sufletul lui!

Aici au fost asasinaţi un fiu şi părintele *lui* Domnul să-i aibă în mila lui!

Dar inscripţia cea mai obişnuită e aceasta:

Aqui mataron a un hombre

Ceea ce înseamnă pur şi simplu: „Aici a fost ucis un om.

Gardul acesta mortuar se întindea cale de o leghe şi jumătate sau două, adică pe toată lăţimea văii. Apoi traversai un râu mic care, ocolind satul Cacin, se varsă în Genii, şi ajungeai în cealaltă parte a muntelui. Aceasta, trebuie s-o mărturisim, era mai puţin greu de străbătut decât prima. Poteca se pierdea într-o pădure uriaşă de pini, dar lăsase în urmă trecătorile înguste şi stâncile ascuţite. Simţeai că ai ajuns în zone mai temperate şi după ce călătoreai o leghe şi jumătate zprin meandrele unui munte umbros, descopereai un fel de rai, spre care coborai pe un povârniş şi ajungeai pe o pajişte smălţată cu grozamă cu flori galbene şi parfumate şi cu strugurii. ursului cu fructe cărnoase roşii ca fraga, dar al căror gust un pic gras aminteşte mai curând de gustul bananei, decât de frumosul fruct cu care seamănă.

Ajungând aici, călătorul putea fi mulţumit, fiindcă se părea că avea să fie cruţat de dubla primejdie de care scăpase: aceea de a se zdrobi căzând în vreo prăpastie sau aceea de a fi ucis de cine ştie ce tâlhar arţăgos.

Într-adevăr. În stânga drumului, la distanţă de aproximativ un sfert de leghe se vedea cu ziduri albe ca de cretă o clădire mică ce părea han şi totodată fortăreaţă.

Ea avea o terasă cu un parapet crenelat şi o uşă de stejar cu traverse şi piroane de fier.

Deasupra uşii era pictat bustul unui bărbat cu chip ru să icios, cu barbă neagră. purtând pe cap un turban, i<±r în mână un scepiru.

Sub portret era gravată inscripţia aceasta:

Al rey în.*ro*[11]

Graba noastră de a proceda asemeni călătorilor, adică de a galopa ca să ajungem la han, ne-a făcut să uităm să aruncăm o privire în trecere spre un personaj care, deşi la prima vedere pare de condiţie umilă, merită totuşi o descriere deosebită.

E adevărat că personajul era ascuns la umbra unui

11 La Regele maur (n. tr).

bătrân stejar şi totodată în curbele terenului.

Era o fată între şaisprezece şi optsprezece ani. care, în tinele privinţe. părea să aparţină vreunui trib maur. deşi, în alte privinţe părea îndreptăţită să ceară un loc în marea familie europeană. Încrucişare probabilă a crlor două rase, ea forma o verigă intermediară ce îmbina într-un amestec deosebit seducţia arzătoare şi magică a femeii din sud cu dulcea şi suava frumuseţe a fecioarei Cin nord. Părul a Ut de negru, încât avea reflexul albăstrui.1 aripii de corb. Încadra, căzând pe lângă get. faţa cu un oval desâvrrşit şi demnă. Ochii mari albaştri ca brebenocul umbriţi de gene şi sprâncene de culoarea părului, un ten mat şi alb ca laptele, buze fragede ca cireşiie, dinţi mai frumoşi ca perlele, gât asemănător prin graţie şi supleţe celui de lebădă, braţe un pic cam lungi, dar de o formă desăvârşita. un mijloc suplu ca o trestie sau ca un palmier, picioare a căror goliciune îţi îngăduia să le admiri delicateţea şi eleganţa, aceasta era înfăţişarea personajului asupra căruia ne îngăduim să atragem atenţia cititorului.

Cât despre costumul de o fantezie sălbatică, el se compunea dintr-o coroana de iasomie, smulsă dintre zăbrelele gardului clădirii pe care am descris-o mai sus, şi ale cărei frunze de un verde închis şi fructele purpurii se potriveau minunat cu negru! de antracit al părului. Gâtul îi era împodobit cu un lanţ compus din verigi plate de lăţimea unui filip de aur, încastrate unele în altele, care scânteiau ca nişte flăcări. Rochia, ciudat croită, era făcută dintr-o stofă de mătase în dungi mate alternând cu dungi colorate, cum se ţeseau pe atunci în Granada, şi cum se mai fac încă şi acura la Alger, Tunis şi Smirna. Mijlocul îi era strâns de un cordon sevilian cu franjuri de aur, aşa cum poartă în zilele noastre elegantul *maja*, care se duce să cânte o serenadă iubitei. Dacă însă cordonul şi rochia ar fi fost noi. poate că ar fi rănit privirea prin tonurile cam prea tari ale culorilor îndrăgite de arabi şi de spanioli; dar boţirea şi folosirea îndelungată făcuseră din toate acestea un ansamblu încântător care ar fi bucurat ochiul lui Tiţian,

iar mai târziu ar fi făcut să salte de bucurie inima lui Paolo Veronese.

Însă ceea ce avea ciudat fata – deşi această ciudăţenie e mai obişnuită în Spania decât oriunde, iar pe vremea aceea, mai. mult decât oricând – era bogăţia costumului, raportată la îndeletnicirea umilă: aşezată pe o piatră mare, lângă una dintre crucile despre care am pomenit, la umbra unui stejar uriaş verdej cu picioarele în apa unui pârâu care le acoperea cu o pânză fină de argint, ea torcea cu furca şi fusul.

Lângă ea, ţopăia priponită de stâncă şi rumegând amarul drob, cum spune Virgiliu, o capră, animal neliniştit şi vioi, proprietatea obişnuită a celui care n-are nimic.

Tot învârtind fusul cu mâna stângă, trăgând de fir cu dreapta, privind la picioare în jurul cărora bolborosea şi şoptea pârâul, fata cânta în surdină un fel de refren popular care, în loc să-i exprime gândul, părea să nu slujească decât ca acompaniament glasului ce şoptea în fundul inimii şi pe care nimeni nu-l auzea. Apoi, din când în când, nu ca s-o facă să se întoarcă, ci parcă pentru a-i adresa un cuvânt prietenesc, cântăreaţa îşi întrerupea cântecul şi lucrul, îşi chema capra cu numele arab prin care este desemnată specia, însă de fiecare dată când capra auzea cuvântul *maza*, scutura cu încăpăţânare din cap făcând să sune clopoţelul ei de argint şi începea să rumege din nou.

Iată cuvintele pe care le cânta torcătoarea pe o arie lentă şi monotonă, ale cărei note principale le-am auzit de atunci în câmpiile Tangerului şi în munţii Kabiliei…

De altfel, era un *romancero* cunoscut în Spania sub numţ-le de *Cântecifl regelui don Fernando*.

Granada, iubita mea.

Cu centură aurită Fii a mea pe vecie!

Primeşte drept zestre în Castilia Trei mănăstiri cu vorbitorul lor.

Trei fortăreţe cu închisorile lor.

Trei oraşe cu turnurile lor.

Scormoneşte, geloaso.

— În scrinul acesja din Andaluzia Pe care Domnul mi l-a dat.

Dacă. În nestatornicia la.

Giralda te ispiteşte o să i-o luăm Sevillei nemulţumite, l-ai ce-o să spună Sevilla.

Ce-o să spună Castilia

Peste un veac sau acum.

O, Granadă, puţin îmi pasă.

Deschide-mi porţile.

Sunt regele don Fernando!

În clipa aceea, ea ridică un pic capul ca să-şi cheme capra, însă abia rosti cuvântul *maza* că se opri, iar privirea i se îndreptă spre capătul drumului dinspre Alhama.

Un tânăr apăruse la orizont şi cobora în galop pe calul său andaluz povârnişul muntelui întretăiat, după cum copacii erau rari sau deşi, de benzi late de umbră şi de soare.

Fata îl privi o clipă, apoi începu din nou să lucreze şi, torcând într-un chip mai distrat, ca şi cum nemaiprivindu-l, îl auzea* venind, reluă cel de-al patrulea cuplet al cântecului care era răspunsul dat regelui don Fernando.

O, rege don Fernando, te iubesc!

Dar, fatal blestem.

Am drept stăpân un maur crud.

Care mă ţine închisă.

Sărmană sclavă încoronată, înlănţuită cu lanţuri de aur în turnul lui cu chei de argint!

În timp ce fata cânta acest ultim cuplet, călăreţul făcuse destul drum pentru ca, ridicând capul, ea să-i poată desluşi veşmintele şi trăsăturile.

Era un tânăr frumos de douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, purtând o pălărie cu boruri largi cu o pană roşie ca focul ce se mula după curbura acesteia, fluturând.

Sub. umbra pe care pălăria o lăsa pe chipul lui se vedeau strălucind doi ochi negri frumoşi care pesemne că se aprindeau cu uşurinţă de mânie sau de focul dragrwtei. Sub naşul drept şi de o formă desăvârşită, mustăţile u? or ridicate lăsau să se vadă între ele şi barbă un şirag du dinţi

minunaţi, albi şi ascuţiţi, ca de lup.

În pofida căldurii, sau poate tocmai din cauza aceasta, călăreţul era îmbrăcat cu o mantie de Córdoba din cele care, croite ca un *poncho* american şi cu o despicătură la mijloc pe unde ce scotea capul, îl acopereau de la umeri până în vârful cizmelor. Această mantie de postav roşie ca focul, asemeni penei de la pălărie, era brodată cu aur la capete şi de jur-împrejurul deschizăturii pentrivgit, şi acoperea un costum care. socotind după puţinul pe care-l puteai zări. adică după manşete şi panglicile pantalonilor bufanţi, trebuia să fi fost de o eleganţă desăvârşită.

Calul pe care-l conducea ca un călăreţ încercat era un animal minunat de cinci sau şase ani. cu gât împlinit, cu coamă în vânt şi crupă viguroasă, cu coadă lungă şi cu părul de culoarea aceea preţioasă pe care ultima regină a Castiliei, Isabella. O făcuse să fie la modă. De altfel, era o minune că aceştia doi, calul şi călăreţul, cu înflăcărarea ce-i însufleţea putuseră să treacă pe potecile greu accesibile pe care am încercat să le descriem, fără să se prăvălească de zece ori în prăpăstiile de la Alcaacin sau Alhama.

Un proverb spaniol spune că există un dumnezeu at beţivilor şi o zeiţă a îndrăgostiţilor.

Călăreţul rtostru nu avea înfăţişarea unui beţiv, dar trebuie s-o spunem, semăna leit cu un îndrăgostit.

Lucrul acesta nu putea fi tăgăduit, deoarece fără s-o privească şi. pesemne, fără ca măcar sro vadă în asemenea măsură privirea îi era aţintită înainte, călăreţul trecu pe lângă fata noastră în faţa căreia cu siguranţă că însuşi regele don Carlos, oricât de înţelept şi de reţinui era, în ciuda celor nouăsprezece ani ai lui, s-ar fi încumetai să se oprească, într-atila era de frumoasă, iar ea ridicând capul ca să-l privească pe călătorul dispreţuitor, şopti:

— Bietul băiat! Pătat de el

Oare de ce fata care torcea îl căina pe călător? La ce primejdie trecută sau viitoare făcea aluzie?

Vom afla probabil aceasta însoţindu-l până la hanul *La Regele maur* pe elegantul caballero. Ca să ajungă la hanul la care părea atât de grăbit să se ducă, el trebuia să

mai treacă de încă două-trei denivelări de teren aproape asemănătoare aceleia unde se afla fata, când trecuse pe lângă ea fără s-o vadă. sau, mai bine zis, fără s-o privească.

În fundul fiecăreia dintre vâlcelele acestea mici pe care doar drumul le străpunsese pe o lăţime de abia opt sau zece picioare, printre tufişuri dese de mirt, de lentisc şi de arbuzier, se înălţau două sau trei cruci ce arătau că vecinătatea hanului nu-i apărase nicidecum pe călători de destinul atât de comun, încât se părea că aceia care încă mai treceau pe drumurile pe care pieriseră atâţi trecători trebuiau să aibă inima apărată de întreitul strat dt oţel de care vorbeşte Horaţiu în legătură cu cel dintâi navigator. Apropiindu-se de locurile acestea cu înfăţişare sinistră, călăreţul se mulţumea să controleze din când în când dacă mai avea sabia atârnată la şold şi pistoalele în coburii şeii. Apoi, asigurându-se cu un gest mai curând maşinal decât nelinişţit, trecea în acelaşi pas al calului şi cu aceeaşi faţă liniştită de locul blestemat, *el mai sitio*, cum se spune pe acolo.

Ajuns în punctul cel mai înalt al drumului, călăreţul se ridică din nou în scări ca să vadă mai bine hanul, apoi, zărindu-l. dădu pinteni calului, care se repezi spre vale, ca şi cum dorinţa de a-l sluji pe călăreţ l-ar fi făcut să nu simtă oboseala, asemeni unei bărci ascultătoare ce coboară între valuri, după ce urcase pe creasta lor. Puţina atenţie acordată de călător drumului pe care-l străbătea şi ntrarea lui dorinţă de a ajunge la han avură probabil două urmări.

Prima – aceea că nu observă – deoarece erau ascunşi în tufişuri de ambele părţi ale drumului, înşiraţi pe aproape un sfert de leghe asemeni vânătorilor în bătaie

— Vreo zece oameni culcaţi pe pământ ce întreţineau aprins cu grijă fitilul unor escopete[12], culcate pe jos, lângă ei. La zgomotul paşilor calului, oamenii aceştia ascunşi ridicară capul, se sprijiniră pe braţul şi genunchiul stâng, apucară cu dreapta escopeta fumegândă, apoi, sprijinindu-se pe un genunchi, duseră maşinal patul armei la umăr.

12 **Armă de foc de mici dimensiuni, cu ţeava evazată (n. tr.).**

Al doilea. rezultat – acela că, văzând iuţeala cu care calul şi călăreţul trecură, oamenii ascunşi îşi spuseră în şoaptă că acel cavaler fiind, fără îndoială, aşteptat la han trebuia să şi coboare, că deci nu avea rost să facă în plin drum un zgomot care i-ar fi putut trăda, îndepărtând astfel un convoi mare ce promitea o pradă mai bogată decât se putea dobândi de la un singur călător, oricât de avut şi de elegant ar fi fost.

Oamenii culcaţi nu erau altceva decât cei care „înzestrau" mormintele pe care, ca buni creştini, puneau cruci după ce-i omorâseră pe călătorii destul de neprevăzători ca să încerce să-şi apere punga cu preţul vieţii, când demnii *salteadores* îi salutau, ţinând escopeta în mână, cu fraza aceasta sacramentală, care-i aproape aceeaşi în toate limbile şi la toate popoarele: *Banii sau viaţa*!

Pesemne că la primejdia aceasta, care nu-i era necunoscută, făcuse aluzie fata când, privindu-l trecând pe frumosul călător rostise oftând cuvintele: Păcat de el!

Dar am văzut, oamenii aceştia ascunşi nu dăduseră din cine ştie ce pricină semn că sunt acolo. Numai că, întocmai ca vânătorii jijbătaie cu care i-am asemănat şi care se ridică de la locul lor după ce trece vânatul, tot astfel unii dintre ei ieşiră cu capul mai întâi, apoi cu tot trupul, din pădure, în urma călătorului şi se îndreptară spre han în curtea căruia calul şi călăreţul se avântară iute.

Un muzuele era în curte, gata să apuce hăţul calului.

— O măsură de orz pentru calul meu! Un pahar de xerez pentru mine şi pregătiţi cel mai bun prânz cu putiptă pentru cei ce vin după mine!

În timp ce călătorul termina de vorbit, hangiul se ivi la geam, iar oamenii din pădure la poartă. Ei schimbară o privir. e care din partea acestora din urmă însemna: „Oare am făcut bine că nu l-am oprit?" iar din partea hangiului: „Foarte bine!

Apoi, întrucât călăreţul, ocupat să-şi scuture praful de pe manta şi de pe cizme, nu observase schimbul de

priviri, gazda spuse:

— Intraţi, nobile domn! Deşi suntem pe munte, hanul La *Regele maur* nu duce lipsă de nimic. Slavă Domnului! Avem în cămară vânat de toate felurile, afară de iepure care-i un animal murdar: avem o *olla podrida* pe foc, un cicirpaclio care se înmoaie de ieri şi, dacă vreţi să mai aşteptaţi. unul dintre prietenii noştri, mare vânător, e în urmărirea unui urs care a coborât de pe munte ca să-mi mănânce orzul. În curând o să avem vânat fraged să vă oferim.

— N-avem vreme să aşteptăm întoarcerea vânătorului, oricât de ispititoare ar fi propunerea ta.

— Atunci o să mă descurc cum o să pot mai bine.

— Bine: şi deşi sunt convins că señora al cărei curier sunt e o adevărată zeiţă care nu trăieşte decât respirând parfumul florilor şi bând roua dimineţii, pregăteşte ce ai mai bun şi spune-mi în ce cameră ai de gând s-o primeşti.

Hangiu] deschise o uşă şi-i arătă călăreţului o cameră mare, văruită, cu perdele albe la ferestre şi cu mese de stejar înăuntru.

— În asta, spuse el.

— Bine, răspunse călătorul. Toarnă-mi un pahar de xerez, vezi dacă i s-a dat calului meu măsura de orz şi culege-mi din grădină un buchet din cele mai frumoase flori.

— Voi face întocmai, răspunse hangiul. Câte tacâmuri pun?

— Două: unul pentru tată, celălalt pentru fiică. Slujitorii o să mănânce la bucătărie, după ce-şi vor fi servit stâpâriii. Să nu cruţi vinul.

— Fiţi fără grijă, cavalere, când cineva vorbeşte, ca dumneavoastră poate îl sigur că va fi servit repede şi bine.

Şi hangiul, fără îndoială ca să dovedească prin fapte cele spuse, ieşi strigând:

— Hei, Gil, pune două tacâmuri! P. Erez, calul şi-a primit orzul? Amapola. dă fuga în grădină şi culege toate florile pe care le găseşti!

— Foarte bine! murmură cavalerul cu un zâmbet de

mulţumire. Acum e rândul meu.

Desprinzând de pe lanţul pe care-l purta la gât o mică bilă de aur de mărimea unui ou de porumbel, şlefuită, o deschise, o puse pe masă, se duse să ia din bucătărie, un cărbune aprins, îl puse în cutia de aur, iar pe el presără un pic de praf al cărui fum se răspândi îndată în sală, răspândind mirosul dulce şi pătrunzător care te desfată când intri în camera unei femei arabe.

În acea clipă hangiul, se ivi din nou ţinând într-o mână o farfurie pe care era un pahar plin de xerez, iar în cealaltă o sticlă proaspăt desfăcută. În urma lui venea Gil cu o faţă de masă, şervete şi o grămadă de farfurii, iar după el. Amapola – abia zărindu-se într-un briţ din ace!; ilori de culori aprinse ce n-au echivalent în Franţa şi cărora nici măcar n-am putut să le aflu numele.

— Fă un buchet din cele mai frumoase, fată aragă, spuse cavalerul şi dă-mi-le pe celelalte.

Amapola le alese pe cele mai frumoase, iar când buchetul fu gata întrebă:

— E bine aşa?

— Minunat, spuse călăreţul. Acum leagă-l

Fata căută cu privirea un fir de aţă. un e n-don, o sfoară.

Dar călătorul scoase din buzunar o panglică de aut şi de purpură din care părea să aibă destul de multă pentru aşa ceva, şi tăie din ea o bucată cu pumnalul

Dădu bucata de panglică fetei ce legă bucheti*! apoi, la ordinul umărultri, îl puse pe una dintre cele două farfurii cu care Gil împodobise masa principală.

Pe urmă cavalerul începu să smulgă petalele celor iţite f; v-n, astfel încât de la uşă până la masă drumul» a fie presărat în întregime, aşa cum se face la împărtăşanie, în ziua de Corpus Chrişti.

Apoi îl chemă pe hangiu.

— Prietene, iată un filip de aur pentru deranpţi pe care ţi l-am pricinuit.

Gazda se înclină.

— Acum, continuă tânărul cavaler, dacă dwi ţfvigo

Velaseo de Haro te întreabă cine a comandat pentru el prânzul. să-i spui că un om al cărui nume m-[ştii. Dacă doña Fior te întreabă cine a presărat pentru ea petale de flori, cine i-a pregătit buchetul şi a ars mirodenii, să-i răspunzi că e curierul dragostei" sale, don Ramiro de Avtla.

Şi sărind cu uşurinţă pe frumosul său cad. pe care valetul îl ţinea. de zăbală, se năpusti afară din curtea hanului. V; îşi continuă drumul în galop în direcţia Granadei.

n

Don Íñigo Velaşco de Haro

Stând acolo unde se afla, adică într-una din ondulaţiile terenului de care am vorbit, frumoasa fată cu capra nu-l putuse vedea pe tânărul cavaler nici intrând în han, nici ieşind, dar păruse să asculte cu atenţie dacă nu cumva ajunge până la ea vreun zgomot care să-i dezvăluie ce se întinâplă. De mai multe ori, privind întrebător spre cer, păruse mirată că trecerea tânărului şi bogatului gentilom nu fusese urmată de niciun eveniment extraordinar.

Deoarece fata nu-şi părăsise locul şi nu auzise dialogul călătorului cu hangiul, ea nu ştia, fireşte, cărei împrejurări vădind egoismul obişnuiţilor hanului îi datora curierul de dragoste al frumoasei doña Fior faptul că scăpase teafăr din mâinile lor.

De altfel, numaidecât după ce dădu toate dispoziţiile pentru ca hanul *La Regele maur* să fie demn să-i primească pe don Íñigo Velasco şi pe fiica lui, don Ramiro de Aviia ieşi în goană afară din curte şi îşi continuă drumul spre Granada, iar avangarda caravanei anunţate de elegantul cavaler putu fi văzută de fată.

Caravana se împărţea în trei părţi deosebite.

Cea dintâi – care servea drept avangardă şi aşa cum am spus, începea să se ivească pe versantul vestic al micului munte – se compunea dintr-un singur om făcând parte dintre slujitorii lui don Íñigo Vela-Sco; numai că, întocmai ca şi câmpieri din Sicilia care, slujitori în timp de

pace, devin soldaţi în ceasuri de primejdie, acesta îmbrăcat într-un costum pe jumătate livrea, pe jumătate uniformă militară, purta un scut mare la oblânc şi ţinea dreaptă ca o lance, cu patul sprijinit de genunchi, o archebuză al cărei fitil aprins nu lăsa nicio îndoială asupra intenţiei caravanei de a se apăra în cazul când ar fi fost atacată.

„Corpul de armată”, care venea la aproximativ trei» zeci de paşi în urmă, se compunea dintr-un bătrân de şaizeci, şaizeci şi cinci de ani şi dintr-o fată de şaisprezece – optsprezece ani.

În sfârşit, după ei, la aceeaşi distanţă ca şi omul însărcinat să recunoască drumul, venea ariergarda, compusă din doi slujitori purtând scuturi şi archebuze fumegânde.

Cu totul, doi stăpâni şi trei slujitori.

Întrucât slujitorii ocupă un loc neînsemnat în povestirea aceasta, iar cei doi stăpâni, dimpotrivă, vor juca rolurile principale, să ni se îngăduie să-i neglijăm pe Núñez, Camacho şi Torribio, ca să ne ocupăm în mod special de don Íñigo Velasco de Haro şi de doña Fior, fiica lui.

Don Íñigo Velasco era, cum am mai spus, un bătrio între şaizeci şi şaizeci şi cinci de ani, deşi cuvântul bătrân e poate nepotrivit folosit în legătură cu un bărbat bătrân ca vârsta, dac-cu siguranţă tânăr din punct de vedere fizic.

Într-adevăr, barba lui abia grizonantă, părul pe care-l purta lung după moda TUI Filip cel Frumos şi Ferdinand Catolicul, abia atins de zăpada iernii, arătau un bărbat de cincizeci până la cincizeci şi cinci de ani, cel mult. Şi totuşi, el era lovit de nenorocirea aceasta, comună tuturor celor ce au fost vestiţi în tinereţe, de a nu-şi putea ascunde vii sta, întrucât de mai multe ori în epoci diferite lăsase o urmă adâncă în istoria ţării sale. I. a treizeci de ani, don

Íñigo Veâasco, moştenitor al unuia dintre humele cele mai vestite şi al uneia dintre familiile cele mai bogate un Castilia, împins spre aventură de dragostea ce i-o inspirase o fată cu care nu se putea căsători, întrucât tatăl doñei

Mercedes de Mendo (aşa se numea această regină a frumuseţii) era duşmanul tatălui său, iar cei doi părinţi îşi juraseră o ură veşnică, don Íñigo de Yelasco ce-l avusese preceptor pe părintele Marchena, adică pe unul dintre primii preoţi care, cu riscul de a fi în opoziţie cu Scripturile, Tecunoscuseră, după demonstraţia lui Columb, că pământul putea fi rotund, îi îmbrăţişase din desperare mai curând decât din convingere, teoriile şi sprijinise pretenţiile navigatorului genovez.

Se ştie câte a avut de îndurat la curtea regilor catolici acest sărman om de geniu pe care cei mai puţin răuvoitori dintre consilierii Isabelei şi ai lui Ferdinand îl socoteau exaltat şi nebun când, după ce înfăţişase zadarnic la Genova, în patria lui, proiectul de a descoperi mergând spre vest imperiul Cathay, menţionat de predecesorul său Marco Polo, când după ce fusese respins de Ioan al II-lea care trimise mişeleşte în taină un navigator să pornească în expediţia asta pe care cu glas tare o socotea nesăbuită, se înfăţişă regelui Aragonului, Ferdinand şi reginei Castiliei, Isabela, oferindu-le să înzestreze Spania nu cu un oraş, nu cu o provincie, nu cu un regat, ci cu o lume!

Opt ani se scurseră în demersuri şi înălătenţe zadarnice. Din fericire pentru vestitul genovez – am meditat fiu o dată în legătură cu aceste lucruri atât de bogate în cauze mici şi efecte mari – Providenţa a îngăduit ca atunci când Cristofor Columb voi să pornească în călătorie, când odată cu ultima-i întăritură se prăbuşea imperiul califilor în Spania, nepotul uneia dintre cele mai dragi prietene ale reginei să se îndrăgostească nebuneşte de o fată pe care n-avea nicio speranţă s-o ia în căsătorie.

Cerem spăsiţi iertare dragostei că o socotim printre cauzele mici. /

Dar mică sau mare, cauza avu un efect uriaş.

Am arătat cauza, acum să-i înfăţişăm efectul.

Acest nepot, al cărui nume îl ştim, era don Íñigo Velasco, conte de Haro…

Mătuşa lui era Beatriz, marchiză de Moya.

Regina Isabela nu avea prietenă mai apropiată,

confidentă mai intimă decât marchiza de Moya. Menţionăm faptul acesta ca să ni-l amintim; vom reveni îndată asupra lui.

Cât despre Velasco, el hotărâse s-o termine cu viaţa şi dacă nu fusese ucis de zece ori până atunci, lucrul acesta, aşa cum se întâmplă întotdeauna cu cei curajoşi, se datora faptului că moartea dăduse înapoi din faţa lui. În războaiele pe care regii catolici continuau să le poarte împotriva maurilor, el luptase întotdeauna în primele rânduri. Luase parte la asaltul, fortăreţelor ălora şi Modin, cetăţi atât de importante ale oraşului, încât erau numite ochii Granadei. Era la asediul Velezului când zagalul Abd-Allah încerca să deblocheze oraşul şi fu respins cu pierderi cumplite. Era acolo când fu cucerit Gibalfaro, când oraşul lui Ibrahim fu ocupat şi prădat. Era, în sfârşit, sub zidurile Capitalei lui Boabdil când regii catolici înconjurară cetatea pe care o asediau cu un oraş nou, cu case, biserici, metereze pe care-l numiră Santa Fé, în semn de speranţă şi de legământ să nu înceteze asediul Granadei, decât atunci când cetatea o să se predea. Şi Granada a capitulat la 2 ianuarie 1492.

Pentru Columb, care aştepta de opt ani, sosise clipa să atace din nou. Regele Ferdinand şi regina Isabela terminaseră opera începută de Pelagius cu şapte secole în urmă: îi scoseseră pe necredincioşi din Spania.

Columb le propunea expediţia dându-i drept ţel principal convertirea necredincioşilor dintr-o lume nouă.

În acest scop, nu crea decât două caravele, o sută de oameni ca echipaj şi trei mii de coroane.

În sfârşit, pe lângă scopul religios, el propunea ca rezultat material terenuri aurifere inepuizabile, mine de diamante nepreţuite. fel putea deci împiedica pe zgârcitul Ferdinand şi pe credincioasa Isabela să încerce o acţiune care, din punct de vedere temporal şi spiritual, prezenta, odată ce admiteai existenţa acestei lumi necunoscute, toate aparenţele unei speculaţii fericite?

O să spunem îndată ce-i împiedica.

Cristofor Columb, dorind de la bun început o răsplată

pe măsură, cerea titlul de amiral al flotelor spaniole, cel de vice-rege al tuturor ţărilor pe care le va descoperi, a zecea parte din beneficiile pe care le va aduce expediţia şi dreptul de a transmite urmaşilor săi în linie masculină titlurile şi onorurile care-i vor fi acordate.

Pretenţiile acestea păreau cu atât mai exagerate, cu cât Columb – deşi pretindea că se trage din una dintre familiile cele mai vestite din Piacenza, deşi îi scria reginei Isabela că, dacă-l numeşte amiral, n-avea să fie primul amiral din familie – nu putuse aduce dovezi ale nobleţei sale, iar la curte se răspândea zvonul că era doar fiul unui biet ţesător din Cogoreo sau din Nervi.

Deci, pretenţiile acestea stârniseră indignarea arhiepiscopului Granadei, Ferdinand de Talavera, însărcinat de maiestăţile lor catolice să examineze proiectul corăbiet ului genovez, cum era numit îndeobşte Cristofor Columb la curte.

Mai ales acea a zecea parte din Tbeneficii reprezentând tocmai impozitul pe care biserica îl încasa sub denumirea de dizno, jignea susceptibilităţile religioase ale lui don Ferdinand de Talavera.

Dar sărmanul Cristofor Columb avea ghinion, întrucât şi celelalte pretenţii ale sale, de a fi ridicat la rangul de amiral, de a primi titlul de vice-rege, şi de a-l transmite ereditar ca într-o familie regală sau princiară – jigniseră la rândul lor orgoliul lui Ferdinand şi al Isabelei, suveranii în acea epocă nefiind încă obişnuiţi să trateze de la egal la egal cu un simplu particular, iar Columb, deşi sărac şi necunoscut, vorbea cu atâta mândrie, de parcă ar fi purtat pe cap coloana de aur a lui Guacanagari şi Montezuma!

Drept urmare, după o discuţie furtunoasă în consiliu, unde Columb nu avea decât doi susţinători, pe don Luis de San-Angel, încasator al veniturilor eclesiastice din Aragon şi pe don Alonso de Quintanilla, director al finanţelor Castiliei, propunerea fusese definitiv respinsă, spre marea satisfacţie a regelui Ferdinand, om al îndoielii şi al palpabilului, şi spre marea tristeţe a reginei Isabela,

femeie a poeziei şi a credinţei.

Cât despre duşmanii lui Columb – şi erau numeroşi la curte – ei socoteau hotărârea irevocabilă şi erau siguri să s-au descotorosit pentru totdeauna de visătorul acesta caraghios, din pricina căruia serviciile făcute păreau neînsemnate faţă de cele pe care făgăduia să le facă.

Dar ei nu ţinuseră seamă de don Íñigo Velasco, conte de Haro şi de mătuşa Beatriz, marchiză de Moya.

Într-adevăr, a doua zi după ce refuzul maiestăţilor lor catolice îi fusese transmis lui Columb de către arhiepiscopul don Ferdinand de Talavera – refuz pe care încercaseră, găl îndulceascâ don Luis de San Ángel şi don Alonso de Quintanilla, lăsându-l totuşi pe sărmanul navigator fără speranţă – doña Beatriz intră în oratoriul reginei şi cu glas emoţionat, îi ceru o audienţă pentru nepotul ei.

Isabela, mirată de înfăţişarea aproape stânjenită a prieU-uri sule. O privi o clipă, apoi o întrebă cu blândeţea care-i jia obişnuită când vorbea celor apropiaţi:

— Ce tot spui tu, fata mea?

Fata mea era un apelativ prietenesc cu care regina Castiliei se adresa în mod obişnuit, fără însă a-l risipi, prietenelor sale apropiate.

— Spun Alteţei Voastre că nepotul meu, don Inrâgo Viasco are onoarea de a-i solicita o audienţă de plecare.

— Don Íñigo Velasco! repetă Isabela căutând în mod vădit să-şi amintească de cine era vorba. Nu-i tânărul t ăpitan care s-a distins atât de bine în ultimul nostru r azboi la asalturile de la ălora şi Modm. la asediul Vele *v.* ului la cucerirea lui Gibalfaro şi în nenumărate alte ocazii?

— El e strigă doña Beatriz tare bucuroasă şi mai ales foarte mândră că numele nepotului ei stârnise asemenea amintiri în inima reginei. Da, da… Alteţă, e chiar et!

— Şi spui că pleacă? întrebă Isabela.

— Da, Alteţă.

— Într-o călătorie lungă?

— Mă tem că da.

— Părăseşte Spania?

— Aşa cred.

— Ah! Ah!

— Se scuză spunând că nu mai are nimic de făcut în slujba Maiestăţii Voastre.

— Şi unde se duce?

— Nădăjduiesc, spuse doña Beatriz, că la întrebarea Airfiista regina îi va îngădui să răspyndă el însuşi.

— Bine, fata mea. Spune-i că poate intra”.

Şi, în timp ce marchiza de Moya, voind să-l introducă pe nepotul ei, se îndreptă spre uşă, regina Isabela se aşează şi, ca să pară că se îndeletniceşte cuceva. mai curând decât ca să lucreze cu adevărat, luă un steag pe care tocmai o broda în cinstea Fecioarei, căreia îi atribuia cucerirea Granadei, ce avusese loc, se ştie, prin capitulare şi fără vărsare de sânge.

În clipa următoare, uşa se deschise, tânărul intră condus de doña Beatriz şi se opri respectuos la câţiva paşi de Isabela cu pălăria în mână.

Don Íñigo Velasco pe care l-am înfăţişat cititorilor ca pe un bătrân frumos de şaizeci, şaizeci şi cinci de ani era, pe vremea aceea, un tânăr de vreo treizeci, treizeci şi doi de ani cu ochi mari şi păr negru, lung. Faţa-i palidă era profund marcată de tristeţea pricinuită de o dragoste nefericită şi care, prin urmare, e întotdeauna o recomandare serioasă pe lângă o femeie, fierea şi regină.

O rană pe atunci abia vindecată, dar a cărei cicatrice se pierduse de atunci printre primele riduri ale bâtnneţii îi brăzda fruntea cu o linie roşiatică şi dovedea că-i atacase de aproape şi frontal pe mauri al căror iatagan îi lăsase urma însângerată.

Regina, ce auzise adesea vorbindu-se de el ca despre un cavaler frumos şi îndrăgostit şi ca despre un războinic, dar care-l vedea pentru prima oară, îl privi pe don Íñigo cu interesul sporit pe care-l stârnea în primul rând nepotul celei mai bune prietene a sa, iar apoi cavalerul care luptase cu atât a vitejie pentru credinţă şi suveranii săi.

— Sunteţi don Íñigo Velasco? întrebă Isabela după un răstimp de linişte adâncă, deşi în oratoriu mai erau în

preajma ei, şezând sau în picioare, în funcţie de familiaritatea cu care erau onorate sau de rangul lor, vreo douăsprezece persoane.

— Da, Alteţă, răspunse don Íñigo.

— Vă credeam rico fiombre.

— Sunt, într-adevăr, Alteţă.

— Atunci de ce nu vă acoperiţi înaintea noastră?

— Pentru că respectul pe care-l am pentru femeie îmi interzice să mă folosesc de dreptul pe care mi-l aminteşte regina.

Isabela zâmbi şi, tutuindu-l, aşa cum mai obişnuiesc şi azi regii şi reginele Castiliei cu aceia pe care-i numim în zilele noastre *granzi de Spania* şi care pe atunci se numeau ricos *hombres*:

— Ei bine, don Íñigo, întrebă ea, vrei să călătoreşti, copilul meu?

— Da, Alteţă, răspunse tânărul

— De ce?

Don Íñigo tăcu.

— Mi se pare totuşi, continuă Isabela, că sunt multe locuri la curtea mea, care i s-ar potrivi bine unui tânăr de vârsta ta, unui învingător cu meritele tale.

— Alteţa Voastră se înşală cu privire la vârsta mea, răspunse don Íñigo, clătinând trist din cap, sunt bătrân, doamnă.

— Tu? întrebă regina uimită.

— Da. doamnă, fiindcă eşti bătrân indiferent de vârstă în ziua când ţi-ai pierdut orice iluzie. Iar în ce priveşte titlul de învingător pe care binevoiţi să mi-l daţi. Întocmai ca unui Cid, în curând îl voi pierde pentru că mulţumită capitulării Granadei şi căderii ultimului rege maur Abu Abd-Allah, nu mai aveţi duşmani de învins în regatul vostru.

Tânărul rosti cuvintele acestea pe un ton atât1 de trist, încât regina îi privi uimită, iar doña Beatriz care, fără îndoială, era la curent cu suferinţele în dragoste ale nepotului său, îşi şterse o lacrimă ce i se prelingea de pe pleoapă pe obraz.

— Şi unde vrei să te duci? întrebă regina.

— Vreau să mă duc în Franţa, Alteţă!

Isabela se încruntă uşor.

— Regele Carol al VIII-lea, întrebă ea încetând să-l mai tutuiască, ţi-a oferit cumva vreo slujbă în armata pe care o ridică, se spune, ca să cucerească Italia?

— Nu-l cunosc defel pe regele Carol al VIII-lea, doamnă, răspunse don Íñigo, şi orice ofertă mi-ar face ca să slujesc în armatele lui aş refuza-o, fiindcă, desigur, asta ar însemna să slujesc împotriva reginei mele iubite.

— Şi ce-o să faci în Franţa, dacă nu te duci să cauţi un stăpân care să-ţi convină mai mult ca noi?

— Însoţesc acolo un prieten pe care l-aţi alungat.

— Pe cine?

— Pe Cristofor Columb.

Se făcu tăcere pentru o clipă, răstimp în care se auzi. scârţâitul uşor pe care-l făcea deschizându-se uşa cabinetului regelui.

— Nu l-am alungat deloc, Doamne fereşte, pe prietenul tău, don Íñigo, spuse Isabela cu o melancolie pe care, la rându-i, nu şi-o putea stăpâni; însă consilierii noştri au susţinut că pretenţiile genovezului sunt atât, de uriaşe, încât nu e cu putinţă să le acceptăm fără să ne încălcăm datoria faţă de noi înşine şi de coroanele noastre. Dacă prietenul tău, don Íñigo, ar fi consimţit să facă unele concesii, bunăvoinţa regelui Ferdinand şi interesul pe care i-l purtam ar fi îngăduit cu uşurinţă îndeplinirea unui proiect de a cărui neizbândă se face singur vinovat.

Isabela tăcu, aşteptând răspunsul lui don Íñigo, dar acesta nu răspunse.

— De altfel, continuă ea, în afară de faptul că teoria genovezului asupra rotunjimii pământului nu se potriveşte cu textul Sfintei Scripturi, ştiţi că oamenii cei mai învăţaţi ai regatului îl socotesc pe Cristofor Columb un exaltat.

— Un exaltat nu renunţă la propriile-i speranţe mai curând decât la propria-i demnitate, Alteţă, răspunse nepotul doñei Beatriz. Columb negociază pentru un

imperiu de xece ori mai mare decât Spania, după cum susţine, iar pretenţiile sale sunt pe măsura subiectului. Îl înţeleg.

— Nepoate F murmură doña Beatriz.

— M-am arătat oare lipsit de respect faţă de regină? întrebă don Íñigo. Mi-ar părea nespus de rău.

— Nu, copilul meu, nu! spuse iute Isabela.

Apoi. după ce se gândi o clipă:

— Crezi, deci. îl întrebă ea pe don Íñigo. că e ceva serios. posibil, adevărat. În visele corăbierului acestuia?

— R-Doamnă, sunt prea neştiutor ca să răspund Alteţii Voastre în numele ştiinţei, spuse don Íñigo. Dar o să vă răspund în numele credinţei: încrederea lui Columb m-a convins şi pe mine şi întocmai aşa cum Alteţa Voastră a făcut legământ să nu părăsească Santa Fé până când n-o să cucerească Granada, tot astfel eu am făcut legământ să nu-l părăsesc pe Columb până când n-o să pună piciorul pe pământul lumii acesteia necunoscute pe care voia s-o dăruiască Alteţei Voastre, iar Alteţa Voastră a refuzat-o.

— Dai –, spuse Isabela încercând să glumească, deşi 1*mul grav al tânărului îi răpise dacă nu pofla. cel puţin putinţa de a glumi. Întrucât ai o încredere a-tit de mare în ştiinţa genovezului. iar el n-are nevoie decât de două caravele. O sută de mateloţi şi trei mii de coroane ca să-şi aducăla îndeplinire proiectul de ce tu. din propria-ţi avere, care-i de trei ori mai mare decât ceea ce solicită prietenul râu. n-ai pus să i se construiască cele două caravele, nu i-ai angajat cei o sută de marinari şi nu i-ai avansat cele trei; nu de cumane? Columb. nemaidatorând nimic ai unei nimănui. ar fi putut fi rege. şi – te-ar fi numit vioe-rege al ret-alului său închipuit…

I-am oferit. Alteţă, răspunsa – 41 «v d ««în Íñigo. nu cu nădejdea unei recompense atât de iiutile, niiidea nu sunt umbriţios, dar Columb mi-a refuzat oferta.

— Columb a refuzat realizarea unui proiect pe care-l urmăreşte de douăzeci de ani, când realizarea asta i s-a oferit? strigă Isabela. Ei, asta-i, n-o să mă faci să cred aşa ceva. copilul meu!

— Cu toate acestea e adevărul, Alteţă, răspunse don. Íñigo înclinându-se cu respect.

— Şi cum şi-a motivat refuzul?

— A spus că trebuie numele şi patronajul unui mare rege ca să confere autoritate unei asemenea acţiuni, şi invrucit n-o putea face sub protecţia pavilioanelor portugheze sau spaniole, se duce să vadă dacă nu cumva Carol al VIII-lea ar accepta să-l adăpostească sub cele trei flori tje crin ale Franţei.

— Genovezul a plecat în Franţa? S-a dus să-şi prezinte proiectul lui Carol al VIII-lea? Sunteţi sigur de asta, don Íñigo? întrebă Ferdinand de Aragon intrând deodată şi amestecându-se în conversaţia pe care o asculta de câteva minute.

La această intrare neaşteptată, fiecare se întoarse scoţând o exclamaţie sau schiţând un gest de surpriză.

Doar don Iiigo. ca şi cum ar fi auzit zgomotul uşii, ghicind tine o deschisese, nu manifestă decât respect, ineli-Tiându-se în faţa regelui, aşa cum făcuse în faţa reginei.

Dor ca să arate, fără îndoială, dreptul pe care-l avea de a sta acoperit în faţa regelui Aragonului, îşi puse din nou pe cap pălăi; a pe care, de altfel, o scoase îndată, intoreânciu-se spre Isabela de la care părea să aştepte îngăduinţa de a se retrage ca de la singura-i suverană.

Aceasta, de altfel, tresări de bucurie văzând cu câtă ardoare Ferdinand, atât de calm de obicei, primea vestea umilitoare pentru Spania că navigatorul genovez s-a dus să ceară protecţie altui suveran.

d unidum °n nu răspundea întrebării regelui Fer

— Căpitanul

1 Auzi ce te întreabă regele Aragonului? îl întrebă ea pe tânăr. Te întreabă dacă e adevărat că genovezul a plecat spre Franţa şi dacă într-adevăr s-a dus să-şi ofere serviciile regelui Carol al VIII-lea.

— M-am despărţit de Cristofor Columb în dimineaţa asta, lângă Bara, doamnă. Mergea pe drumul de pe coastă, nădăjduind că o să se poată îmbarca la Alicante, la

Valencia sau la Barcelona spre Provenţa.

— Şi mai departe? întrebă Ferdinand.

— Atunci, Sire, continuă don Íñigo, am venit să-i cer reginei îngăduinţa de a-l urma pe acest mare om, de a mi îmbarca împreună cu el şi de a-i împărtăşi soarta, bună sau rea.

— Deci vrei să-l ajungi din urmă?

— De îndată ce voi fi primit îngăduinţa graţioasei mele suverane, răspunse don Íñigo.

— Pleacă fără îndoială, copleşit de puţinul succes pe care l-au avut pe lângă noi cererile lui?

— Pleacă senin şi cu fruntea sus, Alteţă, fiindcă dacă părerea de rău şi descumpănirea îl apasă, inima lui e destul de mare ca să îndure această îndoită povară.

Ferdinand rămase mut o clipă la acest răspuns mândru, apoi îşi trecu o mână pe fruntea care vădea îngrijorare.

— Mă tem, murmură el suspinând, că sfetnicii mei s-au cam pripit refuzându-l pe omul acesta. Ce părere aveţi, doamnă?

Dar de la primele cuvinte pe care le rostise regele, Isabela se ridicase şi se îndreptase spre el:

— O, monseniore; spuse ea cu mâinile împreunate, m-am supus hotărârii consiliului deoarece credeam că hotărârea venea de la Alteţa Voastră. Dar dacă m-am înşelat, dacă vă mai rămâne un dram de simpatie pentru omul care ştie să inspire asemenea devotament, asemenea entuziasm.

n-ar trebui să primiţi sfaturi decât de la geniul şi de la măâeţia Voastră.

— Credeţi, don Íñigo, întrebă Ferdinand, şi fiecare cuvânt rostit căzu ca o picătură de apă rece pe inima Isabelel, credeţi că genovezul, presupunând că descoperă ţara Cathay şi regatul Cipango, va găsi în lumea aceasta nouă destule mirodenii, pietre preţioase şi aur ca să acopere \ heltuielile uriaşe pe care le necesită o asemenea expediţie?

Isabela simţi că fruntea îi transpiră. Ea trăia

sentimentele pe care le încearcă inimile poetice când o persoană care are dreptul la dragoste sau la respectul lor uită, pentru o clipă, să vorbească potrivit rangului şi poziţiei lor înalte.

Nu avu curajul să răspundă. Don Íñigo răspunse pentru ea.

— Alteţa Voastră socoteşte uriaşe cheltuielile ce se vor face pentru două caravele cu o sută de oameni de echipaj? Cât despre cele trei mii de coroane, asta e o sumă pe care nu o dată au cheltuit-o într-o noapte de joc sau de nebunie unii dintre gentilomii din slujba Alteţei Voastre.

— De altfel, se grăbi Isabela să intervină, dacă nu e vorba decât de banii trebuincioşi expediţiei, o să-i găsesc eu.

— Dumneavoastră, doamnă? Unde? întrebă Ferdinand.

— Nădăjduiesc că în sipetul vistiernicului Castiliei, răspunse Isabela, iar dacă el nu conţine nici măcar suma aceasta modestă, sunt gata să-mi amanetez sau să-mi vând bijuteriile, mai curând decât să-l văd pe Columb ducând altui rege şi altei naţii un proiect care, dacă se va îndeplini, va face din regatul care-l va fi oblăduit pe genovez regatul cel mai bogat şi mai puternic din lume!

Ferdinand scoase un mormăit nici aprobator, nici dezaprobator; marchiza de Moya scoase un strigăt de admiraţie, iar don Íñigo îndoi un genunchi în faţa reginei.

— Ce faceţi, don Íñigo? întrebă Isabela zâmbind.

— O ador pe suverana mea. aşa cum merită să fie adorată, spuse tânărul. şi aştept să-mi poruncească să plec ca să-l opresc pe Cristofor Columb din drum şi să-l aduc la Santa Fé.

Isabela îl privi rugător pe regele Aragonului.

Dar recele şi abilul politician nu era omul care să se lase târât în mod nechibzuit în toate avânturile acestea entuziaste pe care abia le îngăduia tinerilor şi femeilor şi care, după părerea lui, trebuiau ţinute întotdeauna departe de mintea miniştrilor şi de inima regilor.

— Spuneţi-i tânărului să se ridice, doamnă, spuse el.

şi veniţi cu mine să discutăm despre această chestiune importantă.

Isabela se duse spre rege, se sprijini de braţul lui şi, fără să iasă din oratoriu, se retraseră amândoi, lângă pervazul unei ferestre ale cărei vitralii colorate înfăţişau izbânda Fecioarei.

Tânărul întinse amândouă mâinile spre chipul Fecioarei.

— Maică a Domnului, spuse el, fă să coboare în inima regelui lumina sfântă care-ţi încoronează fruntea!

Fără îndoială, rugăciunea lui don Íñigo fu ascultată, fiindcă puţin câte puţin, la rugăminţile insistente ale Isabelei răceala expresiei lui Ferdinand pieri; un semn din cap indică acordul lui şi regele rosti ridicând glasul:

— Bine, să fie aşa cum doreşte draga noastră Isabela!

Toţi cei ce aşteptau cu nerăbdare răsuflară uşuraţi.

— Încalecă, tinere, continuă don Ferdinand, şi du-te să-i spui încăpăţânatului acestuia de genovez că regii sunt siliţi să cedeze din moment ce el nu cedează.

— Deci, doamnă? întrebă dori Íñigo voind să aibă nu numai aprobarea regelui, ci şi pe aceea a reginei.

— Suntem de acord cu totul, spuse Isabela, şi prietenul dumitale Columb se poate întoarce fără teamă de a întâlni noi dificultăţi.

— E adevărat, doamnă? Am auzit bine? strigă don Íñigo.

— Iată mâna mea, spuse Isabela.

Tânărul se repezi spre mâna regală pe care o atinse respectuos cu buzele, apoi se năpusti afară din cameră strigând:

— Calul meu! Calul meu!

Cinci minute mai târziu se auzi răsunând pavajul curţii sub galopul calului lui don Íñigo, galop al cărui zgomot se pierdu curând în depărtare.

Don Íñigo îl ajunse pe Columb la zece leghe de Santa Fé şi-l aduse înapoi la curte.

Acesta se înapoie necăjit şi neîncrezător, dar în curând ştirea bună pe care i-o adusese don Íñigo şi pe care

nu voia s-o creadă îi fu confirmată din gura celor doi suverani.

Apoi primise ordinele necesare şi plecase spre portul Paloş de Moguer, un sat situat la vărsarea râului Tinto, lângă oraşul Huelva.

Ferdinand alesese acest port nu pentru că, aşa cum s-ar fi putut crede, fiind la Atlantic se scurta drumul, ci deoarece, în urma unei condamnări judiciare satul Paloş trebuia să dea coroanei două caravele gata armate.

Regele deci nu avea alte cheltuieli de făcut decât cele trei mii de coroane. Cu toate acestea să fim drepţi şi să spunem că pe la începutul lui iunie, Columb fu înştiinţat că la cererea Isabelei, protectoarea lui, a treia navă îi fusese acordată.

Cât despre don Íñigo, acesta după ce-şi însoţise prietenul Paloş, se întorsese la Córdoba în urma unei scrisori primite printr-un curier extraordinar, după ce-l făcuse pe Columb să-i promită că nu va părăsi Spania fără el. şi că o să-i comunice ia Córdoba ziua exactă a plecării.

Columb îi datora prea mult acestui prieten credincios ra să nu-i îndeplinească cererea. În cursul lunii iulie 1492, îi anunţă pe don Íñigo că va ridica pânzele pe data de 3 august…

La 2 august tânărul sosi mai întunecat, dar mai hotărât ca oricând.

Don Íñigo îl însoţi deci pe prietenul său Columb prin toate primejdiile acestei prime călătorii. Era pe punte în noaptea de 11 spre 12 octombrie când marinarul de cart pe bordul Pin tei strigă: „Pământ!: Cobori al doilea pe insula San Salvador în mijlocul locuitorilor miraţi care-i priveau tăcuţi pe străinii aceştia ce soseau dintr-o lume necunoscută. Primul era Columb care păstrase pentru sine cinstea de a înfige drapelul Castiliei în pământul pe care-l descoperise. Îl urmă în Cuba, la San Domingo, se întoarse în Spania cu el în martie 14 & 3; plecă din nou împreună cu el în luna septembrie a aceluiaşi an, fără ca insistenţele mătuşn sale. nici cele ale reginei Isabela şi ale regelui Ferdinand să-l poată opri la curte. Debarcă, tot cu el, în

Antilele mici. În Dominica, adică în Guadelupa, la San Cristofor. În Antile. Luptă alături de el împotriva şefilor de trib băştinaşi şi împotriva propriilor tovarăşi ai lui Columb, răsculaţi; plecă iarăşi cu el când acuzaţiile duşmanilor îl siliră pe vestitul genovez să-şi părăsească postul de vicerege şi să vină să se dezvinovăţească înaintea celor care, mulţumită lui. ajunseseră cei mai bogaţi suverani din lume! În sfârşit, la 30 mai 1498 plecă tot eu Columb în a treia călătorie, datele data aceasta nici măcar nu se mai întoarse în Spania: de peste mare află de dizgraţia lui Columb şi a fratelui său Eartolomeo. de condamnarea lor la închisoare şi, în sfârşit, de moartea lor.

În Spania, cei ce-şi mai aminteau că pe lumea aceasta există un oarecare don Íñigo Velasco aflară prin 1504 sau 1505 că pătrunsese adânc pe teritoriile descoperite, ca i fusese primit la curtea unui cacic cu a cărui liică se căsătorise, şi că acest cacic îi dăduse ca zestre atâta aur cât încăpuse în camera nupţială; apoi că socrul lui murise.

ar dori Íñigo refuza se coroana pe care locuitorii voiseră să i-o ofere, şi că, în cele din urmă soţia lui murise la rându-i, lăsându-i o fiică atât de frumoasă, încât nu-i găsise alt nume decât cel de doña Fior.

Dar, cu trei ani înainte de perioada în care am ajuns, la puţină vreme după moartea regelui Ferdinand ce-l răsplătise pe Columb cu închisoare şi mizerie pentru darul pe care aceasta i-l făcuse, se răspândi deodată zvonul că don Íñigo Velasco sosise la Malaga cu fiica lui pe o corabie care avea, ca lest, lingouri de aur. Însă regina Isabela şi doña Beatriz muriseră, fără îndoială că nimeni nu se mai interesa de don Íñigo, după cum nici pe el nu-l mai interesa nimeni. Unul singur dintre prietenii lui, numit don Ruiz de Torillas veni să-l vadă la Malaga. Odinioară, în urmă l-u douăzeqi şi cinci sau douăzeci şi şase de ani luptaseră împreună împotriva maurilor şi cuceriseră chiar oraşul Malaga unde se întâlneau azi. Acest prieten ce locuia în Granada îl invită pe don Íñigo să se stabilească în oraşul său, dar toate stăruinţele fură zadarnice.

Cu toate acestea, când, după moartea lui Ferdinand, cardinalul Jiménez, arhiepiscop de Toledo, fu numit regent, reputaţia de bogăţie şi de cinste care-l însoţise pe den Íñigo în călătorii şi se întorsese odată cu el, făcu să primească din partea cardinalului în vârstă atunci de optzeci de ani, invitaţia de a veni la el la Toledo ca să-l ajute în probleme de stat şi, mai ales, în problema relaţiilor ce armau să fie stabilite de către noul rege, don Carlos, între Spania şi Indiile occidentale.

Era vorba de binele ţării, astfel că don Íñigo, fără să şovăie, plecase din Malaga cu fiică-sa, venise la Toledo şi acolo, în toate problemele privind teritoriile de peste mări, împărţise conducerea regalului cu cardinalul Jiménez şi Adrian de Utrecht, fostul preceptor al lui Don Carlos, pe care regele îl trimisese înaintea sa în Spania.

Această regenţă guvernase Spania în timpul triumviratului ei vreme de aproape un an. Apoi deodată se auzi că regele don Carlos debarcase la Villaviciosa, un mic port din Asturia, şi se îndrepta spre mănăstirea Tordesillas unde, de la moartea tatălui său Filip cel Frumos, care avusese loc vineri 25 septembrie 1506, locuia maică-sa, Ioana, cunoscută în legendele castiliene sub numele de Ioana Nebuna.

La ştirea aceasta, nimic nu-l mai putu reţine la Toledo pe don Íñigo care, bizuindu-se pe faptul că sosirea în Spania a lui don Carlos făcea inutil de acum înainte consiliul de regenţă, şi în pofida încercărilor colegilor săi de regenţă de a-l opri, se despărţise de ei şi se întorsese cu fiică-sa la Malaga.

Acolo se credea liniştit şi la adăpost de toate privirile când. pe la începutul lui iunie 1519, un mesager al lui don Carlos i se înfăţişase anunţându-l că regele voia să viziteze oraşele din sud, Córdoba, Sevilla, Granada şi îl poftea să-l aştepte în ultimul dintre ele. Acelaşi mesager îi înmânase un pergament pecetluit cu pecetea regală care nu era altceva decât numirea lui în funcţia de mare judecător.

Această numire, îi scria don Carlos cu propria-i mână, era un omagiu pe care cardinalul Jiménez pe patul

de moarte şi Adrian de Utrecht îl aduceau nu numai înţelepciunii lui don Íñigo Velasco, ci şi înaltei şi severei lui probităţi pe care nimeni n-o tăgăduia în Spania.

Deşi în adâncul sufletului regreta raiul de la Malaga, don Íñigo Velasco se pregătise de plecare, apoi, în ziua sorocită, pornise la drum luând-o cu sine pe doña Fior, precedat fără să ştie de don Ramón de Ávila, care era îndrăgostit de fată şi nădăjduia, mulţumită unui schimb de priviri printre şipcile unui oblon, că nu-i este cu totul indiferent.

În afară de aceasta, era însoţit de trei slujitori înşiraţi, după cum am spus. astfel încât unul să fie cercetaş, iar ceilalţi doi. ariergardă.

Do altfel, după cum se zvonea, o asemenea escortă, ba chiar şi una mai mare, nu era zadarnică: se spunea că drumul e pl: a de tâlhari căiora un conducător nou – de o îndrăzneală necunoscută nici chiar printre oamenii aceştia neînfricaţi, le dăduse un astfel de curaj, încât nu o dată. acest şef, însoţit de zece, doisprezece sau cincisprezece oameni, făcuse incursiuni de pe un versant al muntelui până la porţile Mălagăi, sau, de pe celălalt versant, până la cele ale Granadei.

De unde venea acest conducător? Nu se ştia. Cine era? Nimeni nu putea spune. Numele lui, atât cel de: a îmi le, cât şi cei de botez erau necunoscute. Nu se gândise nici măcar, aşa cum fac oamenii de teapa asta, să folosească un nume de război, era numit pur şi simplu el Salteador, adică Tâlharul.

Toate poveştile care circulau în legătură cu acest misterios hoţ de drumul mare, înrâuriseră întrucâtva după cum se vede, măsurile de prevedere luate de don Iniţo, iar când caravana se ivi în raza privirii tinerei ţigănci, călă-i. lorii aveau înfăţişarea unor oameni care se tem că vor fi atacaţi şi sunt gata să se apere.

Acum. poate că unii se vor întreba cum se face că, deşi circulau atâtea zvonuri rele în legătură cu trecerea prin munţi, deşi o iubea atât de mult pe draga lui doña Fior. don Íñigo alesese drumul acesta în loc să facă un ocol

şi de ce. alegându-l. nu-şi luase o escortă mai nume* reasă.

La neostea vom răspunde că de două ori, în perioade des. Ul! de apropiate de cea în care ne aflăm, don Íñigo şi Tiică-sa străbătuseră acelaşi munţi fără să li se întâmple ceva. Apoi e un adevăr de netăgăduit că un om se obişnuieşte cu primejdiile şi, tot întâlnindu-le, se familiarizează cu ele.

Şi câte primejdii de tot soiul înfruntase în viaţa lui aventuroasă don Íñigo! Primejdii în război împotriva maurilor, primejdia de a naufragia când străbătuse oceanul, e de de răzmeriţă la bord, sau de a pieri ucis în mijlocul locuitorilor sălbatici ai unei lumi necunoscute! Comparate cu acestea, ce însemnau primejdiile pe care le putea întâlni în mijlocul Spaniei, în spaţiul de abia douăzeci ţie leghe care desparte Malaga de Granada?

Astfel că, auzind de asemenea primejdii, don Íñigo ridica din umeri.

Cu toate acestea era tare neprevăzător să te hazardezi prin astfel de trecători cu o comoară de tinereţe şi de frumuseţe ca aceea care mergea la dreapta marelui judecător.

Renumele de frumuseţe strălucită care o precedase pe doña Fior din lumea nouă în cea veche nu era cu nimic exagerat. Doña Fior la şaisprezece ani – era vârsta pe care o împlinise – ar fi depăşit comparaţiile exagerate pe care le-ar fi putut face în legătură cu ea poeţii spanioli şi chiar cei arabi: avea strălucirea florii şi catifelarea fructului, graţia muritoarei şi demnitatea zeiţei. După cum la ţigăncuşa ce o privea cu naivă admiraţie apropiindu-se, se simţea amestecul rasei arabe cu cea spaniolă, tot astfel la doña Fior se putea vedea tipul nu numai a doua rase minunate, ci şi a ceea ce era mai pur şi mai distins 5 n aceste două rase. Copila Mexicului şi a Spaniei avea un ten mat, frumos, braţe încântătoare. picioare minunate de andaluzii, gene întunecate, ochi catifelaţi, păr lung şi talia zveltă a indiencelor, fiicele soarelui.

Cât despre costum, el părea ales anume ca să pună în

valoare formele minunate şi chipul încântător al frumoasei călătoare. Era o rochie de mătase de un albastru ceresc, irizat cu roz şi argintiu, încheiată de sus până jos cu perle dintre care fiecare era demnă să împodobească o coroană de contesă; rochia desena bustul şi partea de sus a braţelor, aşa cum erau croite costumele spaniole la începutul secolului al XIV-lea; doar că, ajungând la coate, manşetele se lărgeau şi cădeau de fiecare parte a corpului atârnând deschise, lăsând să se vadă sub valurile de dantelă de Murcia mâinile şi antebraţele care, fiindcă înfruntaseră nepedepsite soarele Mexicului, îl puteau înfrunta acum pe cel al Spaniei, însă fără să aibă a se teme de ceva, fiind ascunse într-o capă largă de lână albă, fina şi moale, asemeni caşmirului nostru modern şi înrudit, prin croiala părţii inferioare, cu mantia mexicană, iar prin gluga sub care strălucea într-o nuanţă de culoare caldă chipul tinerei fete, cu burnuzul arab.

Don Íñigo şi doña Fior, în pasul catârilor care scuturau din cep sub pompoanele de lină stacojie, mergeau în trap grăbit, dar fără grijă, fata păşind la fel de obişnuită ca şi tatăl oi cu călătoriile peste munţi şi cu viaţa aventuroasa a vremii.

Dar, fără îndoială, slujitorul pe care-l foloseau drept cercetaş era mai puţin liniştit decât stăpânii lui, deoarece zărind-o pe linăra ţigancă, se opri s-o întrebe, iar ei îl ajunseră din urmă tocmai când se interesa dacă don Íñigo şi doña Fior se pot opri în siguranţă la mica *venta* ce nu se mai zărea acum pentru că se aflau într-o ondulaţie a terenului pe care o zăriseră la orizont când coboiaseră muntele. «Fiat acum în urma lor.

Când don Íñigo şi doña Fior sosiră. şovă; e i: e slujitorului creşteau în loc să se liniştească, din pricina răspunsurilor neclare şi aproape batjocoritoare alo linerţi care continua să stea şi să toarcă vorbind e:.ro ta, că acare, văzându-i şi pe stăpâni oprindu-se, se ridică, lăsă la o parte fusul şi furca, sări cu uşurinţă peste pârâu ca o gazelă sau ca o codobatură şi ajunse în partea cealaltă a drumului, în timp ce capra, ca un animal e Jrios, cobori de

pe colina unde rumega frunze de mure şi veni să-i privească pe călăreţi cu ochi mari, inteligenţi.

— Ce frumoasă e, tată! spuse doña Fior oprindu-l pe bătrân şi privind-o pe fată cu admiraţia pe este o stârnea ea însăşi.

Don Ifâgo schiţă un gest afirmativ din cap.

— Vrei să vorbim cu ea, tată? întrebă d. ra Fior.

— Fă cum vrei tu, fata mea, spuse bătrânul.

— Cum te cheamă, draga mea? i se adresă doña Fior.

— Creştinii îmi spun Ginesta, iar maurii Aâksp, fiindcă am două nume: unul înaintea lui Mahomet. iar celălalt înaintea lui Iisus Christos.

Şi rostind numele acestuia din urmă, fata înfăcu semnul crucii, ceea ce dovedea că e creştină.

— Noi care suntem buni catolici, spuse zâmbind doña Fior, o să-ţi spunem Ginesta.

— Spuneţi-mi cum vreţi, rostit de gura şi de glasul dumneavoastră blând, numele meu o să mi se pară întotdeauna frumos.

— Ei bine, Fior, spuse don Íñigo, dacă cineva ţi-ar fi spus că în pustietatea asta o să afli linguşirea, I-ai fi socotit mincinos, nu-i aşa? Şi vezi totuşi că ar fi rostit adevărul!

— Eu nu linguşesc, ci admir, spuse ţigăncu: – a.

Doña Fior zâmbi şi roşi totodată şi, ca să schimbe cursul conversaţiei care prin naivitatea-i laudativă devenea stânjenitoare, întrebă:

— Ce-i răspundeai lui Núñez, copila mea?

— Întrebaţi-mă mai întâi ce mă întreba.

— Ei bine, ce te întreba?

— Se interesa despre drum şi mă întreba dacă e sigur, şi dacă *venta* e bună.

— Iar tu ce-i răspundeai?

— Îi răspundeam cântându-i cântecul drumeţului.

— Cum e cântecul ăsta?

— Ascullaţi-l.

Şi întocmai ca o pasăre, adică fără sforţare şi pe o melodie cate părea o simplă modulaţie adăugată glasului ei obişnuit, fata începu să cânte acest cuplet al unui cântec

andaluz:

Dacă cerul e limpede Fii atent!

Dacă poteca e sigură Priveşte în jur.

Şi fie ca Fecioara cu ochi de azur să te aibă în pază!

Adio, drumeţilor, adio.

Mergeţi cu Dumnezeu!

— Asta i-o spuneai lui Núñez, copila mea, continuă doña Fior, dar nouă ce ne spui?

— Dumneavoastră, frumoasă señora, răspunse ţiganca, o să vă spun adevărul, fiindcă sunteţi singura fată de la oraş care-mi vorbeşte cu blândeţe şi fără dispreţ.

Şi se apropie cu doi paşi, punându-şi mâna dreaptă pe gâtul catârului, iar degetul arătător al mâinii stângi pe buze.

— Nu mergeţi mai departe*! spuse ea.

— Cum să nu mergem mai departe?

— Întoarceţi-vă!

— Fetiţo, îţi baţi joc de noi? întrebă don Íñigo.

— Dumnezeu mi-e mar. or că vă dau sfatul pe care l-aş da tatălui meu şi soră-mii.

— Vrei să te întorci la Albana cu doi dintre slujitorii noştri, l'ula mea? întrebă don Íñigo.

— Şi dumneata, tată? spuse doña Fior.

— Eu o să-mi continui drumul cu cel de-al treilea. F.e gele o să fie mâine la Granada şi mi-a dat ordin să fiu *azi* acolo. N-o să-l fac pe rege să aştepte.

— Iar eu o să merg pe unde mergi şi dumneata: pe unde o să treci, o să trec şi eu.

— Bine! Mergi înainte, Núñez!

Şi scoţând din buzunar o pungă, don Íñigo o întinse fetei.

Dar aceasta schiţă un gest de regină:

— Nu există pungă destul de bogată ca să plătească sfatul pe care vi l-am dat, domnule călător, spusa ea. Păstraţi-vă, deci, punga, o să fie binevenită acolo unde vă duceţi.

Atunci doña Fior îşi desprinse agrafa rochiei şi, făcându-i fetei semn să se apropie mai mult, o întrebă:

— Dar aşa ceva primeşti?

— Din partea cui? întrebă grav ţiganca.

— Din partea unei prietene!

— O, da!

Şi se apropie de doña Fior, înfăţişându-i acesteia gâtul şi fruntea.

Doña Fior prinse agrafa la gâtul ţigăncii şi, în timp ce tatăl său, care era prea bun creştin ca să îngăduie o asemenea familiaritate faţă de o fiinţă doar pe jumătate creştină. îi dădea un ordin lui Núñez, atinse iute cu buzele fruntea fetei.

Núñez se şi depărtase la treizeci de paşi.

— Să mergem! spuse don Íñigo.

— Sunt gata, tată, răspunse doña Fior.

Şi îşi reluă locul la dreapta bătrânului care porni făcându-i un semn de rămas bun micuţa ţigănci şi strigându-le celor trei oameni, atât celui ce mergea înainte, cât şi celor ce veneau în urmă;

— Fiţi atenţi!

C’lt Pre ţigancă, aceasta rămase în picioare acolo unde se afla, urmărind-o cu privirea pe fata care o numise prietena ei, şi murmurând cu jumătate de glas refrcând cântecului:

Adio, drumeţilor, adio, e → Mergeţi cu Dumnezeu!

51 îi urmări astfel cu privirea cu o îngrijorare vădită şi tot mai mare până când se făcură nevăzuţi cu toţii după un deluşor ce se zărea la orizont. Atunci, nemaiputându-i vedea, se aplecă ascultând.

Linci minute se scurseră astfel, răstimp în care buzele ţiganca repetau matinal:

Adio, drumeţilor, adio, neodatn < = * Mereeţi cu Dumnezeu!

7 a se auzi detunătura mai multor archebuze şi ţipete e amenințare şi de durere. Apoi, sângerând dintr-o rană unul dintre cei doi slujitori din ariergardă niM? dealului culcat pe calul în burta căruia fetei strigând” trecu asemeni unui fulger prin faţa

— Ajutor J Tâlharii!

O clipă şovăind, apoi fără să ia o hotâcaoetele ei fuga furcă» Prinse unul dintre care-l urca artj111 ca un steag şi se spre munte pe

— Nână, Llt «e iute încât capra ei o urmă cu greu –; unei stânci situate deasupra întregii cât putu de tare eşar- a viu colorată strigă de trei ori Fe. nando 1 Fernando! Fernando I

m

Interiorul hanului „La Regele maur”.

Chiar de-am putea alerga spre locul unde s-a petrecut scena de mai sus, cu iuţeala cu care se îndepărta de el slujitorul lui don Íñigo; chiar de-am urca dealul în salturi la fel de grăbite ca acelea ale ţigăncii şi ale caprei ei tot am ajunge prea târziii ca să asistăm la catastrofa care înroşise cu sânge poteca ce ducea spre han.

Tot ce putem vedea e cadavrul lui Núñez şi al calului lui barând drumul, în vreme ce Torribio, grav rănit, se târăşte până la o cruce de care se reazemă, aproape muribund.

Cât despre don Iiigo şi fiică-sa, ei au dispărut în hanul a cărui poartă s-a închis în urma lor şi a tâlharilor care i-au luat prizonieri…

Pe podeaua hanului se vedeau urmele luptei care, începută afară, continuase înăuntru. O dâră de sânge ce putea fi urmărită începând cu două sute de paşi mai înainte, trecea pragul şi ajungea într-un colţ unde un tâlhar, rănit de archebuza unuia dintre oamenii lui don Íñigo, primea îngrijirile Amapolei, aceeaşi cameristă pe care am văzut-o aducând flori în sta pregătită pentru călători, şi ale valetului care ţinuse hăţurile calului lui don Ramiro de Ávila.

Pălăria de catifea a lui don Íñigo şi o bucată din mantia aibă a doñei Fior zăceau pe treptele care duceau din curte la bucătărie şi arătau că acolo lupta se încinsese din nou şi că pe acolo fuseseră duşi cei doi călători, deci pe acolo ti ebtiiau căutaţi.

De la uşă, care se deschidea după ce urcai cele două trepte, începea dâra de flori presărate de curierul

dragostei frumoasei doña Fior. Dar florile erau călcate în picioare, murdărite şi de praful căzut de pe haine şi de câteva picături de sânge care ici şi colo străluceau fie pe un trandafir, fie pe un crin sau pe o anemonă, ca nişte rubine lichide şi tremurătoare.

Uşa care despărţea bucătăria de camera în care, prin grija lui don Ramiro, fusese pusă masa pentru cei doi drumeţi şi unde încă se mai simţea parfumul ars cu puţin înainte, era deschisă, în pragul ei stăteau slujitorii hanului, tâlhari deghizaţi, gata să le vină în ajutor tâlharilor de afară, iar din partea aceea se auzeau ca nişte valuri de mânie, ţipete, ameninţări, jeluiri şi înjurături.

Acolo continua şi avea, fără îndoială să-şi afle deznodământul scena cumplită la care se gândise cu spaimă ţigăncuşa de pe drum, atunci când îi sfătuise pe cei doi drumeţi să se întoarcă.

Într-adevăr, dacă am fi putut înlătura baricada vie care închidea uşa, şi dacă ne-am fi croit drum până în sală, iată ce am fi văzut:

Don Íñigo. trântit pe podeaua hanului, tot mai încerca să se apere cu o bucată de spadă nefolositoare, însă cu tăişul căreia, înainte de se frânge, lovise doi tâlhari; de la ei erau picăturile de sânge care pătau florile aşternute pe jos.

Trei oameni îl stăpâneau cu greu, cu toate că unul îl apăsa cu genunchiul pe piept ţinându-i un cuţit catalan la gât.

Ceilalţi doi îl scotoceau, nu atât ca să-l p: ade cât ca să-i ia armele pe care putea să le aibă ascunse.

La doi paşi de el, rezemată de perete, stătea în picioare doña Fior cu părul despletit şi zbârlit. cu boneta mantiei sfâşiată şi cu nasturii preţioşi ai rochiei smulşi.

Era vădit că, deşi asupra fetei fuseseră săvârşite aceste profanări, din pricini lesne de înţeles, bandiţii o cruţaseră mai mult decât pe bătrân.

Doña Fior, am mai spus-o, era de o frumuseţe minunată, iar conducătorul bandei, eroul acestei povestiri, ei *Saiteador* era socotit un bărbat de o galanterie mai

cumplită poate, în asemenea împrejurări, decât cruzimea cea mai mare.

Fata stătea cu capul rezemat de zidul alb, iar ochii ei frumoşi pe sub pleoapele lungi, catifelate aruncau srintei de mânie şi de indignare, mai numeroase decât sfioasele luciri ale rugii şi temerii.

Braţele inerte îi atârnau în jos, goale şi albe, fiindcă smulgându-i-se preţioasele agrafe ale mânecilor, acestea fuseseră sfâşiate, şi păreau două basoreliefuri, sculptate de un sculptor îndemânatic, chiar în zid. Niciun cuvânt, nicio plinire, niciun geamăt – nu-i ieşiseră din gură din clipa când fusese capturată; plângerile şi gemetele care se auzeau erau ale celor doi tâlhari răniţi de spada lui don Íñigo.

Fără îndoială, frumo fată încă nu credea că-şi primejduieşte altceva decât viaţa, şi în faţa acestei primejdii socotea nedemn de o spaniolă să se plângă, să geamă sau să se roage.

Siguri că nu le poate scăpa şi luându-i aproape tot ce avea de preţ, bandiţii se adunaseră în jurul frumoasei călătoare şi o priveau râzând, astfel încât ar fi făcut-o să-şi plece privirea, dacă ochii ei mari nu l-ar fi căutat pe Cel de sus pe care îl chemau în ajutor.

Sau poate că doña Fior se gândea la frumosul cavaler pe care-l vedea de un an încoace dând tir coaie pe sub fereastra camerei ei de îndată ce se însera şi care, în timpul nopţii îi umplea balconul cu cele mai frumoase flori din Andaluzia.

Dar, după cum am spus, ea tăcea şi zgomote puternice, ijpete, sudalme se auzeau în jurul ei şi mai ales al tatălui ei.

— Ticăloşilor! strigă bătrânul, ucideţi-mă, gâtuiţi-mă, dar vă previn că am întâlnk cu o leghe mai înainte de Alhama o trupă de soldaţi pe al căror comandant îl cunosc. El ştie că am plecat, şi că mă duc la Granada din ordinul regelui, iar când o să afle că n-am ajuns acolo o să-şi închipuie că am fost asasinat şi atunci n-o să mai aveţi de-a face cu un om de şaizeci de ani şi cu o fată de

cincisprezece, ci cu o companie întreagă şi o să vedem noi, tâlharilor, dacă o să fiţi la fel de curajoşi în faţa soldaţilor regelui, om la om, tot aşa cum sunteţi aici douăzeci împotriva unuia singur!

— Bine, răspunse unul dintre tâlhari, să vină soldaţii regelui, îi cunoaştem, i-am văzut ieri trecând. Avem o fortăreaţă bună, minată, cu subterane care duc în munţi.

— Şi apoi, îl întrerupse altul, ce te face să crezi că vrem să te ucidem? Te înşeli dacă îţi închipui aşa ceva, noi nu-i ucidem decât pe sărăntocii de la care nu putem scoate nimic; de seniorii nobili care, ca tine, pot plâii răscumpărare, avem, dimpotrivă, mare grijă, iar dovada este că deşi ai dat cu spada în dreapta şi-n stânga şi ai rănit pe doi de-ai noştri, nu ţi-am făcut nici cea mai mică zgârietură, nerecunoscătorule!

Atunci o voce răsunătoare ca a unui înger se amestecă printre cele răguşite şi ameninţătoare. Era. a fetei care vorbea pentru prima oai a.

— Fie! spuse ea. Dacă nu e vorba decât să plătim o răscumpărare, señores, o s-o plătim. Fixaţi-o ca pentru un prinţ şi o s-o primiţi.

— Pe sfântul Iacob! Nădăjduim s-o primim, frumoasă copilă! Din pricina asta vrem ca demnul senior, tatăl dumneavoastră să se potolească un pic… Afacerile sunt afaceri, ce naiba! Le duci la bun sfârşit discutând, dar dacă te baţi le încurci. Şi poftim, iată-l pe tatăl dumneavoastră că le încurcă iarăşi!

Într-adevăr, don Íñigo schiţase încă un gest de apărare şi cu ciotul spadei pe care nu i-l putuseră smulge din mâna ce-l strângea ca o menghine de fier rănise la faţă pe unul dintre tâlhari.

— Pe rănile Mântuitorului! strigă cel care ţinea cuţitul la gâtul bătrânului, încă o încercare şi o să trebuiască să discuţi răscumpărarea cu Dumnezeu, nu cu noi, gentilomule!

— Tată! strigă îngrozită fata făcând un pas înainte.

— Da, spuse unul dintre bandiţi, ascullaţi-o pe frumoasa domnişoară. Vorbele ei sunt aur curat, iar gura ei

e ca aceea a prinţesei arabe care nu se deschidea decât ca să lase să cadă o perlă sau un diamant la fiecare cuvânt pe care-l rostea. Staţi liniştit, domnule. Daţi-vă cuvântul că nu încercaţi să fugiţi, întocmiţi-i o scrisoare prietenului nostru hangiul, ca să se ducăla Malaga fără să se teamă de autorităţi; acolo intendentul dumneavoastră o să-i înmâneze o mie, două mii, trei mii de coroane, după dărnicia dumneavoastră, noi nu le fixăm taxă călătorilor, şi când o să se întoarcă hangiul cu banii o să fiţi liberi. Bineînţeles că, dacă nu se întoarce, o să răspundeţi pentru el, ochi pentru ochi, dintre pentru dinte.

— Tată, ascultă ce spun oamenii aceştia, insistă fata, şi nu-ţi pune în primejdie viaţa pentru câteva pungi de bani.

— Auziţi, auziţi, prinţe? Fiindcă trebuie să fiţi prinţ, dacă nu „vice-rege, dacă nu rege sau chiar împărat, pentru ca frumoasa domnişoară să discute cu atâta uşurinţă şi nepăsare despre bogăţiile lumii ăstoia.

— Şi, întrebă bătrânul, consimţind pentru prima oară să se coboare până la a discuta cu duşmanii pe care până atunci se mulţumise să-i insulte sau să-i lovească, în timp ce complicele vostru hangiul se duce cu scrisoarea la intendentul meu, ce-o să faceţi cu noi în taverna asta de criminali?

— Tavernă? Hei, señor Calabazas, auzi cum i se spune hanului *La Regele maur*? Tavernă de criminali! Vino încoace şi arată-i acestui demn hidalgo că a greşit.

— Ce-o să facem cu tine? zise alt tâlhar fără să-i dea lui don Calabazas vreme să apere onoarea hanului. E foarte simplu şi o să-ţi spun. Mai întâi, o să-ţi cerem cuvântul de gentilom că n-o să fugi.

— Un gentilom nu-şi dă cuvântul unor tâlhari.

— Tată, un gentilom îşi dă cuvântul lui Dumnezeu, spuse doña Fior.

— Ascult-o o dată pe copila asta, fiindcă înţelepciunea cerului vorbeşte Prin gura ei.

— Bine, şi după ce vă voi fi dat cuvântul, presupunând că vi-l dau, ce-o să faceţi?

— În primul rând, n-o să te pierdem din ochi.

— Cum aşa? strigă don Íñigo. Deşi vă dau cuvântul, nu mă lăsaţi să-mi continui drumul?

— Ehe, răspunse banditul, nu mai suntem pe vremea când evreii din Burgos îi împrumutau Cidului o mie de mărci, de aur pentru o ladă plină cu pământ. Aşa că în loc să facem ca ei, adică să nu ne uităm în ladă decât după ce am numărat cele o mie de mărci, noi o să ne uităm înainte.

— Ticăloşilor! murmură don Inije».

— Tată. spuse doña Fior, în cei când să-l potolească pe bătrân, pentru numele lui Dumnezeu.

— Bine, şi supraveghindu-mă. ce o să faceţi?

— O să te legăm cu un lanţ solid de inelul ăsta de fier.

— Să mă legaţi ca pe un sclav maur. pe mine? făcu bătrânul.

Şi la ameninţarea asta care trezea în el valuri de imndrie. Încercă şi izbuti o mişcare violentă şi totodată atât de iute, încât îl făcu să se rostogolească la trei păşi distantă de el pe banditul care-i pusese piciorul pe piept, şi se ridică ameninţător într-un genunchi.

Dar aşa cum o stâncă respinge valul pentru a fi aproape de îndată acoperit de el. Într-o clipă cinci sau şi «5 c bandiţi se năpustiră asupra lui don Íñigo şi, printr-o sforţare care i-qr fi rupi braţul dacă n-ar fi cedat, îi smulseră minerul spadei şi bucata de fier lungă de şase decete pe care o mai conţinea. În timp ce omul cu cuţitul, ruşinat ră fusese răsturnat astfel de bătrân, se repezi spre el cu. arma ridicată, jurând că prizonierului îi sunase, ceasul.

La scânteia care ţâşni din lama cuţitului, doña Fior scoase un ţipăt cumplit şi se repezi spre taică-său.

Dar doi bandiţi îi opriră, unul pe doña Fior. celălalt mina tovarăşului lor.

— Vicente! Vicente! strigă banditul care oprise mâna celui ce avea de gând să ucidă, cu riscul de a vedea cuţitul întorcându-se împotriva lui, ce naiba vrei să faci?

— Să-l omor pe turbatul ăsta!

— N-o să-l omori!

— Cum să nu-l omor! Pe sfântul Iacob, asta rămâne devăzut!

— N-o să-lomori. Îţi spun! Găureşti sacul cu aur şi piin gaura asta răscumpărarea se duce pe apa simbetei.

Eşti un netrebnic, ţi-am spus-o întotdeauna. Lasă-mă să stau de vorbă cu acest senior şi o să vezi că-l fac să le înţelegător.

Tâlharul numit Vicente înţelese fără îndoială că tovarâul său are dreptate, fiindcă se retrase, bombănind, dar se ietrase.

Când spunem că se retrase asta nu înseamnă că i «i din încăpere, ci doar că făcu doi-trei paşi înapoi, asemeni jaguarului rănit, gata să sară din nou asupra prăzii.

Banditul care se erijase în negociator luă locul lui Vicente.

— Hai, fiţi rezonabil, señor Caballero; n-o să vă legăm de inelul de fier, doar o să vă închidem în pivniţa cu vinuri alese, a cărei uşă e tot atât de trainică ca a închisorilor din Granada, cu o santinelă în faţa uşii.

— Cum, ticălosule, aşa vreţi să vă purtaţi cu un onn de rangul meu?

— Tată, o să fiu şi eu cu dumneata, n-o să te părăsesc! strigă doña Fior. Şi de altfel, două-trei zile o să treacă repede…

— Ah, copila mea, spuse unul dintre tâlhari, asta nu-ţi putem făgădui.

— Ce nu-mi puteţi făgădui?

— Că o să rămâi cu tatăl tău.

— Doamne! Dar ce vreţi să faceţi cu mine? strigă fata.

— Ce vrem să facem? zise negociatorul. Nu suntem seniori mari ca să putem spune asta. Fetele de vârsta, de frumuseţea şi de condiţia ta sunt prada şefului.

— O, Doamne! şopti doña Fior, în timp ce bătrânul scoase un strigăt de mânie.

— Nu vă speriaţi, zise banditul râzând, şeful nostru e tânăr, frumos, ba chiar, după cum suntem încredinţa” de familie bună. Astfel că, orice s-ar întâmpla o să avt; i o

mângâiere, domnule! Vă pot spune că de-aţi Îi nobil ca un rege, tot n-aţi face o mezalianţă.

Abia la cuvintele acestea înţelese doña Fior toată grozăvia sorţii pe care o putea avea. Scoase un ţipăt şi printr-o mişcare iute ca gândul îşi smulse din jartieră un pumnal ascuţit ca un ac, al cărui tăiş îi sclipi pe piept.

Bandiţii văzând aceasta se traseră înapoi cu un pas, iar doña Fior se pomeni din nou izolată, în picioare lângă perete, liniştită, dar hotărâtă.

— Tată. Întrebă ea, ce-mi porunceşti?

Iar privirea ei, ca şi glasul, arăta că la primul cuvânt al bătrânului lama ascuţită avea să-i străpungă inima.

Don Íñigo nu răspunse, dar situaţia aceasta extremă redându-i vigoarea de tânăr îi împinse în lături, cu o mişcare violentă şi neaşteptata pe cei doi tâlhari ce-l stiâmtoiau şi dintr-o săritură fu în picioare cu braţele deschise strigând:

— Aici, copila mea! Vino aici!

Doña Fior se repezi la pieptul tatălui ei, dându-i bătrânului pumnalul şi spunându-i cu glas scăzut:

— Tată, aminteşte-ţi de romanul acela a cărui poveste mi-ai spus-o şi pe care-l chema Virginius!

Abia termină de rostit cuvintele acestea că un tâlhar ce întinsese mâna spre ea se prăbuşea la picioarele lui don Íñigo, lovit în inimă de pumnalul subţirel, care părea mai curând o ucărie decât o armă de apărare.

În acea clipă, un strigăt uriaş de mânie răsună în hăn. Zece cuţite se deschiseră, zece pumnale şi zece spade ieşiră din teacă şi-i ameninţară pe cei doi prizonieri care, văzând că le sunase ceasul se sărutară pentru ultima oară, rostiră în şoapta o rugăciune, şi, ridicând braţele spre cer, strigară împreună:

— Loviţi!

— La moarte! La moarte! urlară bandiţii năpustindu-se cu armele ridicate asupra bătrânului şi fetei.

Dar deodată se auzi zgomotul unei ferestre sparte de un pumn puternic. Un tânăr, fără altă armă decât cu un pumnal basc la cingătoare, sări cu uşurinţă în cameră şi,

cu un glas evident obişnuit să poruncească, întrebă:

— Ce se petrece aici, domnilor?

La sunetul acestui glas care totuşi nu depăşise intensitatea discuţiei obişnuite, strigătele se stinseră, cuţitele se închiseră, pumnalele şi spadele intrară în teacă, iar toată lumea se dădu înapoi în tăcere, lăsându-i în mijlocul unui cerc mare. În faţa noului venit, pe tată şi pe fiică ţir. induse strâns în braţe.

Cel a cărui sosire bruscă – în mod vădit, la fel de neaşteptată pentru cei ce ameninţau, cât şi pentru cei ameninţaţi – produsese o reacţie atât de ciudată, merită pe deplin, prin felul în care intra în scenă şi prin rolul ce-i este menit în cursul acestei povestiri, să întrerupem pentru o clipă relatarea evenimentelor la care ia parte, ca să-l înfăţişăm cititorilor.

Era un tânăr de douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de ani. îmbrăcat într-un costum de muntean andaluz de o desăvârşită eleganţă. îmbrăcămintea lui se compunea dintr-o pălărie de fetru cenuşie cu boruri largi, împodobită cu două pene de vultur, o vestă scurtă de piele cu mânocl brodată, aşa cum mai poartă şi astăzi încă vânătorii din Córdoba când se duc în sierra Morena, o centură algeriană căptuşită cu mătase şi aur, pantaloni de catifea roşu deschis cu nasturi şlefuiţi, cizme dintr-o piele asemănătoare cu aceea a vestei încheiate în părţi, dar numai la gleznă şi înapoia! otulei, şstfel că deschizându-se pe toată lăţimea pulpei lăsau să se vadă ciorapul.

Un simplu pumnal asemănător celor ale vânătorilor de urşi din Pirinei – adică având minerul din corn şlefuit şi împodobit cu ţinte de argint, cu lama lată de două degete lungă de opt degete, cu vârf ascuţit, şi cu două tăişuri, vârât într-o teacă de piele împodobită cu argint – era, după cum ani spus, singura armă a tânărului şef, fiindcă nu se putea tăgădui că era şef cel al cărui glas avea o influenţă atât de directă şi de rapidă asupra unor oameni obişnuiţi cu tâlhăria şi cu omorul, care se dăduseră înapoi înaintea lui.

Restul costumului lui se compunea dintr-o manta cu

dungi de-a latul, în care era înfăşurat, măreţ ca un împărat în purpura lui.

Cât despre înfăţişarea noului venit, tâlharul care, ca? a-l liniştească pe don Íñigo, spusese că şeful său e nu numai tânăr, frumos, elegant, ci şi că are o înfăţişare atât de falnică, încât îndeobşte e socotit hidalgo, nu exagerase cu nimic, ci dimpotrivă.

Zărindu-l pe tânăr, doña Fior scoase un strigăt de mirare ce semăna cu unul de bucurie, de parcă sosirea noului venit n-ar fi fost o întărire pentru bandiţi, ci un ajutor pe care cerul îl trimisese tatălui său şi ei însăşi.

Cât despre don Íñigo, el înţelese că începând din clipa aceea nu mai avea de-a face cu restul bandei şi că de tânărul sosit depindea de acum încolo soarta sa şi a fiicei sale.

Dar, ca şi cum ar fi fost prea mândru ca să vorbească primul, se mulţumi să pună pe pieptul doñei Fior vârful pumnalului însângerat şi aşteptă.

Deci, *el Salteador* fu acela care vorbi primul.

— Nu mă îndoiesc de curajul dumneavoastră, señor, spuse el, cu toate acestea mi se pare că ar fi mare inimfare din parte-vă să credeţi că vă puteţi apăra cu acul acesta împotriva a vreo douăzeci de oameni înarmaţi cu pumnale şi spade.

— Dacă a> trage nădejde să trăiesc, răspunse don Íñigo, ar fi într-adevăr o nebunie, dar cum nu am de gând decât s-o ucid pe fiică-mea şi să mă ucid după aceea eu însumi, lucrul mi s-a părut şi încă mi se pare cu putinţă, ba chiar uşor.

— Fiindcă suntem ameninţaţi cu ultragii cărora le preferăm moartea.

— Señora e soţia dumneavoastră?

— E fiica mea.

— La cât apreciaţi viaţa dumneavoastră şi cinstea ei?

— Viaţa mea – la o mie de coroane, iar cinstea ei nu are preţ.

— Vă dăruiesc viaţa, señor, răspunse el Salteador, iar cinstea señorei e în siguranţă aici, ca şi cum ar fi în

cameră, ţi sub paza mamei sale.

Un murmur de nemulţumire se auzi printre bandiţi.

— Ieşiţi cu toţii! spuse el Salteador întinzând mini şi râmânând cu ea întinsă până când ultimul tâlhar ieşi din cameră.

Alunei tânărul se duse să închidă uşa şi întorcându-se spre don Íñigo şi fiică-sa care-l urmăreau din ochi cu o mirare amestecată cu nelinişte, continuă:

— Trebuie să-i iertăm, señor. Sunt oameni grosolani şi nu nobili ca noi.

Don Íñigo şi doña Fior îl priviră cu mai puţina nelinişte. d; în cu mai multă mirare pe banditul care se intitula el însuşi nobil, şi care prin nobleţea manierelor şi prin demniiaiea comportării, mai mult chiar decât prin vorbe, dov. edea că nu minte.

— Señor. spuse fata, tatăl meu, îl înţeleg, nu mai are glas să vă mulţumească, deci. Îngăduiţi-mi mie să vă prezint mulţumirile noastre în numele lui şi al meu.

Tatăl dumneavoastră are dreptate, seiâora, fiindcă, rostite de o gură atât de frumoasă vor avea un preţ pe care nu li l-ar putea da nici măcar buzele unui rege.

Apoi, întorcându-se spre bătrân:

— Ştiu că sunteţi grăbit să vă continuaţi drumul, señor, spuse el. Încotro mergeţi?

— Mă duc la Granada, unde m-a chemat regele.

— A, da, spuse el Salteador cu un zâmbet pe jumătate amar, pe jumătate batjocoritor, zvonul sosirii lui a ajuns până la noi. Am văzut ieri trecând soldaţii care răscolesc muntele. A spus că vrea ca şi un copil de doisprezece ani să poată pleca de la Granada şi să meargă la Malaga ducând câte un sac cu aur în fiecare mină, fără să întâlnească pe drum niciun om care să-i spună altceva decât salutul obişnuit al drumeţului: „Mergi cu bine!”

— Într-adevăr, asta-i dorinţa lui, spuse don Íñigo, şi ştiu că s-au dat ordine în consecinţă.

— Şi în cât timp vrea regele să fie cucerit muntele?

— Se spune că a dat un termen de cincisprezece zile marelui judecător.

— Ce ghinion, că în loc să fi trecut astăzi, n-aţi trecut pe aici peste trei săptămâni, señora! răspunse banditul, adresându-se fetei. Pe drumul ăsta pe care tâlharii v-au speriat atât de tare n-aţi fi întâlnit decât oameni cinstiţi care v-ar fi spus „Mergeţi în pace!” iar la nevoie v-ar fi şi escortat.

— Am întâlni-l mai mult decât atât, señor, răspunse fata, fiindcă am dat de un gentilom care ne-a redat libertatea.

— Nu trebuie să-mi mulţumiţi, zise el Salteador, deoarece ascult de o putere mai mare decât voinţa mea, şi decât firea mea.

— Care anume?

Tâlharul ridică din umeri.

— Nu ştiu, zise el. Din păcate, sunt omul primului impuls. La mine, între inimă şi cap, între cap şi mini între mână şi spadă există un fel de afinitate care mă împinge să fac când binele, când răul, mai adesea răul. Afinitatea aceasta, de îndată ce v-am văzut, mi-a scos mânia din inimă şi a azvârlit-o departe, atât de departe, încât, pe cuvântul meu de gentilom, am căutat-o cu privirea şi n-am mai dat de ea!

Don Íñigo 11 privise pe tânăr când acesta vorbea şi, ciudat lucru, acest sentiment de simpatie pe care el Salteador îl exprima cum putea în cuvintele pe jumătate ironicepe jumătate blânde şi afectuoase pe care le rostise, se explica printr-o senzaţie asemănătoare care-i pătrundea, fără voie, în inimă.

Cât despre doña Fior, ea se apropiase încet de taică-său nu din teamă, ci dimpotrivă, auzind glasul tânărului, ea încerca un sentiment ciudat care o făcea să simtă ceva asemănător unui fior mângâietor prin vene, şi venea să caute la braţul lui don Íñigo ocrotire, împotriva atracţiei necunoscute ce punea stăpânire pe ea.

— Tinere, spuse don Íñigo răspunzând ultimelor cuvinte ale tâlharului, ceea ce ai simţit faţă de mine, simt şi eu pentru dumneata; deci nu ghinionul, ci norocul m-a făcut să trec pe aici astăzi şi nu peste trei săptămâni,

fiindcă peste trei săptămâni ar fi fost poate prea târziu ca să-ţi fac la rându-mi un serviciu la fel ca acela pe care mi-l faci acum.

— Mie, un serviciu? spuse zâmbind banditul.

Iar trăsăturile feţei lui crispându-se uşor păreau să spună: „Atotputernic e cel ce-mi va face singurul serviciu care mi se poate face!”

Ca şi cum ar fi înţeles ce se petrecea în inima tânărului, don Íñigo continuă:

— Ci l de sus i-a dat fiecăruia locul pe lumea asta:

d; it legatelor regi, regilor le-a dat gentilomi care sunt nee 1 1 a lor firească; oraşelor le-a dat locuitorii care le locuiesc, burghezi, negustori, oameni de rând; mărilor le-a el. it navigatori îndrăzneţi, care se duc dincolo de oceane să afle lumi pierdute sau să descopere lumi necunoscute; munţilor le-a dat tâlhari şi tot aici a pus şi animalele de pradă. Dându-le acelaşi sălaş, a voit parcă să arate că sunt la fel şi că pe oamenii aceştia îi socoteşte cei din urmă în societate.

El Salteador schiţă un gest.

— Lasă-mă să continui, zise don Íñigo:

Tânărul înclină capul în semn de consimţământ.

— Ei bine, continuă bătrânul, ca să întâlneşti oamenii în afara locului unde i-a pus Cel de sus ca pe nişte turme de indivizi din aceeaşi speţă, trebuie ca un mare cataclism social sau cine ştie ce catastrofă întâmplată în familie să-i azvârle cu putere pe indivizii aceştia în afara sferei lor, în alta care nu era făcută pentru ei. Aşa se face că noi. de pildă, care suntem născuţi să fim gentilomi din suita regilor, am urmat fiecare un destin diferit. Destinul acesta a făcut din mine un navigator, iar din dumneata…

Bătrânul se opri.

— Continuaţi, zise zâmbind tânărul, nu-mi spuneţi nimic nou, iar, de altfel, de la dumneavoastră pot auzi orice.

— Destinul acesta a făcut din dumneata un bandit)

— Da, dar ştiţi că se foloseşte acelaşi cuvânt pentru „proscris” şi pentru „tâlhar”.

— Da, ştiu, şi crede-mă că nu confund cele două noţiuni.

Apoi pe un ton întrebător:

— Eşti un proscris? întrebă el.

— Dar dumneavoastră, señor, cine sunteţi?

— Sunt don Íñigo Velasco de Haro.

La cuvintele acestea, tânărul îşi scoase pălăria fi o aruncă departe.

— Scuzaţi-mă, am stat cu pălăria pe cap şi nu sunt *grande de Spania*.

— Nici eu nu sunt regele, răspunse don Íñigo zâmbind.

— Nu. dar sunteţi nobil ca regele.

— Va să zică mă cunoşti? întrebă don Íñigo.

— L-am auzit de o mie de ori pe tatăl meu vorbind de dumneavoastră.

— Tatăl dumitale mă cunoaşte, deci?

— Mi-a spus de mai multe ori că are această cinste.

— Care-i numele tatălui dumitale, tinere?

— Da, da, murmură doña Fior, spuneţi-ne cum îi cheamă!

— Vai, señor, răspunse banditul cu o expresie de profundă melancolie, nu-i nicio bucurie, nicio cinste pentru tatăl meu să audă ieşind din gura unui om ca mine numele unui spaniol de viţă veche care n-are nicio picătură de sânge maur în vine; nu-mi cereţi, deci, să adaug necazul şi necinstea aceasta, la necazul şi necinstea pe care mi U datorează deja.

— Are dreptate, tată! strigă iute fata.

Bătrânul o privi pe doña Fior, care plecă privirea roşind.

— Nu sunteţi de părerea acestei frumoase señora? întrebă el Salteador.

— Ba da, răspunse don Íñigo, păstrează-ţi deci taina numelui: dar dacă nu ai un astfel de motiv ca să-mi ascunzi pricina vieţii ciudate pe care o duci, dacă izgonirea dumitale din societate şi retragerea în munţi au fost, după cum bănuiesc, urmarea unei nebunii de tinereţe; dtică ai,

nu zic o umbră de remuşcare, ci măcar urfoa unei păreri de rău pentru viaţa pe care o duci, îmi dau aici cuvântul că o să-ţi fiu ocrotitor şi chiar chezaş.

— Mulţumesc, señor! Vă accept făgăduiala, de i r... a îndoiesc să fie în puterea unui om să-mi redea locul pe care-l ocupam în lume, şi cu toate acestea, n-am nimic ruşinos să-mi reproşez. Un sânge fierbinte, o inimă ce aprinde prea iute m-au împins la anumite greşeli; aceste Rteşeli m-au împins la crime. Astăzi greşelile şi crinvele sunt făptuite şi reprezintă tot atâtea prăpăstii cuse; te înapoia mea, astfel că nu mă pot întoarce de pe calea pe care am străbătut-o până acum şi ar trebui ca o putere supraomenească să-mi creeze pentru întoarcere o calc deosebită de cea pe care am venit. Mă gândesc uneori la posibilitatea unei asemenea minuni; aş fi fericit s-o văd: nfăptuindu-se, şi mai fericit s-o văd înfăptuită de d-jn> neavoastră şi să mă întorc, condus de un înger, ca Tobie, la casa părintească! Până atunci sper, fiindcă speranţa e ultimul prieten al nefericiţilor, deşi e atât de înşelatr, adesea mai înşelător decât alţii, sper, dar nu cred. Mă las să trăiesc, înaintând tot mai mult pe drumul sterp şi primejdios al revoltei împotriva societăţii şi a legii. Urc. îi, întrucât urc, cred că mă înalţ. Poruncesc şi, fiindcă poruncesc, mi se pâre că sunt rege. Doar uneori noaptea, în ceasurile mele de singurătate, în clipele mele e'e tristeţe rr. i se întâmplă să reflectez şi să înţeleg atunci că dacă urci ca să ajungi pe tron, poţi urca de asemenea şi ca să ajungi pe eşafod.

Doña Fior scoase un strigăt înăbuşit.

Don Íñigo întinse mâna banditului.

Dar acesta fără să accepte cinstea pe care i-o fucea bătrânul gentilom, se înclină punând o mână pe piept şi arătându-i, cu cealaltă, un fotoliu.

— Deci o să-mi spui totul? zise don Íñigo aşezându-se.

— Totul, în afară de numele tatălui meu.

Bătrânul gentilom, la rându-i, arătă un scaun tânărului, acesta însă în loc să se aşeze, spuse:

— Ea ce °. auziţi, nu-i o povestire, ci o mărturisire. Unui preot i-aş face mărturisirea aceasta în genunchi, dar unui bărbat fie el don Íñigo, fie el regele, o să i-o fac stând în picioare.

— Faţa se rezemă de fotoliul tatălui ei, iar el Salteador stând în picioare, umil, cu glas trist dar liniştit, începu să povestească cele ce urmează.

23 – Căpitanul Richard e stăpânul muntelui

Povestirea

— Domnule. Începu tânărul, cred că pot afirma următoarele: întotdeauna la început, în viaţa unui om care *o* săvârşit o faptă rea – oricât de vinovat s-ar face – exista o putere independentă de voinţa lui, care l-a împins să facă primii paşi alături de drumul drept.

Maică-mea era odinioară una dintre fetele cele mai frumoase din Córdoba, şi astăzi, la patruzeci şi trei de ani, încă mai e printre cele mai frumoase femei din Granada N-am ştiut niciodată motivele care au făcut-o să se mărite cu taică-meu. Ceea ce pot spune şi am văzut întotdeauna e că trăiau mai curând ca doi străini unul faţă de celălalt decât ca soţ şi soţie.

M-am născut eu; adesea i-am auzit spunându-le prietenilor lor comuni că nădăjduiseră ca naşterea meu Sy determine o apropiere între ei. Nu s-a întâmplat însă aşa ceva. Rece faţă de mama, taică-meu a fost rece şi faţa de mine. astfel că am simţit chiar din ziua când am deschid ochii, că unul dintre aceşti doi sprijinitori pe care Cel de sus i-a dăruit omului ca să intre în viaţă. Îmi era răpit f E adevărat că pentru a mă face să uit această greşeală săvârşită întrucâtva de soartă în viaţa mea, maică-meu m-a înconjurat cu o dragoste atât de puternică şi de blinda, încât putea ţine locul celei ce-mi lipsea şi să facă ea singură cât două.

Dar oricât de tare mă iubea mama, ea mă iubea ca o femeie. În afecţiunea mai puţin drăgăstoasă, dar mai robustă a tatălui există ceva ce vorbeşte capriciilor copilului ţi pasiunilor tânărului, aşa cum Creatorul se adresează Oceanului spunându-i: „Să nu creşti mai mult!

Să nu mergi mai departe Aceste capricii educate de un părinte, pasiunile stăpânite de mâna unui bărbat iau atunci forma pe care le-o impune tiparul societăţii, în timp ce la copilul crescut sub privirea indulgentă şi condus de mâna tremurătoare a femeii, totul dă pe dinafară. Indulgenţa maternă

— Fără graniţe împotriva dragostei – a făcut din mine calul nărăvaş şi neascultător căruia, vai, nu i-a trebuit decât un salt ca să treacă de la oraş la munte.

De altfel, dacă în libertatea aceasta neînfrânată caracterul meu a avut de pierdut, puterea în schimb a avut de câştigat. Lipsit de mâna severă a unui tată, care să-mi închidă uşa şi să nu mă lase să ies din casă, bătându-mi joc dinainte de dojana îngăduitoare care mă aştepta la întoarcere, rătăceam întruna în tovărăşia muntenilor din sierra Morena. Am învăţat de la ei să atac mistreţul cu ţepuşa şi ursul cu pumnalul. Când aveam cincisprezece ani, animalele acestea, care l-ar fi îngrozit pe alt copil de aceeaşi vârstă, erau pentru mine adversari împotriva cărora lupta era mai mult sau mai puţin îndelungată, mai mult sau mai puţin primejdioasă, dar care erau înfrânţi dinainte. De îndată ce descopeream o urmă pe munte, animalul era. recunoscut, urmărit, hăituit, atacat. Nu o dată am pătruns, târându-mă ca un şarpe, într-o peşteră unde, o dată intrat, nu mai aveam lumină şi nu mă mai puteam conduce decât după ochii arzători ai animalelor sălbatice cu care venisem să mă lupt. Deşi nimeni în afară de Dumnezeu nu era martor la cele ce urmau să se întâmple între animal şi mine în adâncul pământului, atunci simţeam că-mi bate inima de mândrie şi de buciurie! Întocmai ca eroii lui Homer care atacau vrăjmaşul cu cuvântul, înainte de a-l lovi cu spada, suliţa sau lancea, eu îmi băteam joc şi sfidam lupul, mistreţul sau ursul pe care venisem să-l vânez. Apoi lupta începea între om şi animal, luptă întunecată şi mută pe toată durata ei care se termina printr-un răget de agonie şi un strigăt de izbândă. Atunci, ca Hercule, îmblânzitorul de monştri, cu care mă comparam, mă întorceam la lumină târând după

mine cadavrul învinsului pe care-l insultam în bucuria mea sălbatică, slăvindu-mi victoria într-un cântec pe care-l improvizam şi în care numeam prietene râurile care coborau săltând din munte şi fraţi – vulturii care pluteau deasupra capului meu.

Apoi veni vârsta la care plăcerilor acestora le urmară pasiunile, care îşi urmară cursul cu aceeaşi intensitate ca ele. Jocului şi dragostei, maică-mea încercă să-i opună, zadarnic ca şi până atunci, firavul stăvilar al voinţei ei. Apoi îl chemă pe tata în ajutor.

Era prea târziu: neobişnuit să ascult, m-am împotrivit chiar şi glasului tatălui meu. De altfel, glasul acesta care îmi vorbea în mijlocul furtunii mi-era necunoscut. Mă maturizasem, crescusem într-o direcţie neplăcută; copăcelul s-ar fi îndoit poate, copacul însă se împotrivi inflexibil şi continuă să simtă circulând sub scoarţa-i aspră şi noduroasă asemeni celei a unui stejar, seva arzătoare a râului.

N-o să vă spun – ar dura prea mult şi, de altfel, în faţa castei dumneavoastră fiice respectul mă face să tac – prin câte scandaluri, orgii nocturne, iubiri smintite am ajuns să fiu cauza ruinei tatălui meu şi izvor de dureri pentru maică-mea. Trec peste miile de întâmplări care îmi compun viaţa, mai împestriţată de certuri, de galanterii pe sub balcoane, de întâlniri la colţuri de stradă, decât e mantaua mea de culori ţipătoare. Trec peste ele ca să ajung la evenimentul care mi-a schimbat definitiv viaţa.

Iubeam… Mi se părea că iubesc o femeie, sora unuia dintre prietenii mei. Aş fi jurat, aş fi susţinut în faţa lumii întregi – iertaţi-mă, señora, pe atunci nu vă cunoşteam – că e cea mai frumoasă femeie, când întorcându-mă acasă îl găsii la uşă pe acest prieten, fratele celei pe care o iubeam; era călare şi ducea de hăţuri alt cal.

Am presimţit că atlase taina dragostei mele.

— Ce faci aici? îl întrebai.

— După cum vezi, te aştept.

— Iată-mă.

— Ai spada?

— Nu mă despart de ea niciodată.

— Urcă pe cal şi urmează-mă.

— Nu urmez pe nimeni, însoţesc sau merg înainte.

— N-o să mi-o iei înainte, zise el, fiindcă sunt grăbit să ajung acolo unde mă duc…

Şi porni în galop.

Făcui la fel şi unul lângă altul în goana cailor intrarăm în zona muntelui.

După cinci sute de paşi ajunserăm la un mic luminiş unde iarba moale creştea pe o esplanadă care părea nivelată cu mâna.

— Aici este, zise don Alvaro.

Acesta era numele prietenului meu.

— Fie! răspunsei.

— Coboară de pe cal, don Fernando, şi scoate spada, fiindcă nu te îndoieşti, cred, că te-am adus aici ca să ne luptăm.

— Am bănuit de la bun început, îi răspunsei, dar nu ştiu ce a putut schimba prietenia noastră în ură… Fraţi ieri, duşmani azi!

— Duşmani, tocmai fiindcă suntem fraţi! spuse don Alvaro scoţând spada din teacă; fraţi prin sora mea! Hai, scoate spada, don Fernando!

— Asta e, îi răspunsei, şi o ştii prea bine, o invitaţie care nu mi s-a făcut niciodată de două ori; totuşi, aştept din partea ta să-mi spui motivul care te-a făcut să mă aduci pe terenul acesta. Aş vrea să ştiu ce te face să procedezi aşa, don Alvaro. Ce ai să-mi reproşezi?

— Am atâtea, încât aş vrea să nu le spun, fiindcă amintindu-mi-le simt din nou jignirea pe care am îndurat-o şi sunt silit să repet jurământul făcut de a o spăla în sângele tău. Hai. scoate spada din teacă, don Fernando!

Nu mă recunoşteam, atât eram de calm înaintea mâniei lui şi de nesimţitor în faţa provocării.

— Nu mă bat cu tine fără să ştiu, de ce mă bat.

Scoase din buzunar un pachet de scrisori.

— Cunoşti hârtiile astea? mă întrebă.

Mă trecu un fior.

— Aruncă-le pe jos şi o să le iau.

— Poftim, ia-le şi citeşte-le.

Şi le aruncă pe jos.

Le luai şi le citii; erau ale mele.

Nu se putea nega... eram la bunul plac al unui frate jignit!

— Vai, strigai, nenorocire celui care-i destul de nebun să încredinţeze hârtiei tainele inimii şi cinstea unei femei! E ca o săgeată trasă în aer; se ştie de unde pleacă, nu se ştie însă unde cade şi nici pe cine poate atinge.

— Ai recunoscut scrisorile astea, don Fernando?

— Sunt scrise de mâna mea, don Alvaro.

— Atunci scoate spada pentru ca unul dintre noi să rămână mort aici, lângă cinstea moartă a surorii mele.

— Mă supără faptul că iei lucrurile astfel, don Alvaro, împiedicându-mă, prin ameninţarea ta, să-ţi fac propunerea pe care poate aveam de gând să ţi-o înfăţişez.

— O, laşule, care atunci când mă vezi cu spada în mână îmi propui s-o iei în căsătorie pe soră-mea pe care ai necinstit-o!

— Ştii că nu sunt laş, don Alvaro, de altfel, dacă nu ştii o să te învăţ, la nevoie. Aşa că ascultă-mă.

— Spada în mână! Acolo unde trebuie să vorbească «ţelul, limba trebuie să tacă!

— O iubesc pe sora dumitale, don Alvaro, iar ea mă iubeşte, de ce să nir te numesc fratele meu?

— Fiindcă tatăl meu mi-a spus ieri că n-o să-l numească niciodată fiu pe un bărbat plin de cusururi, de datorii şi destrăbălat.

Începeam să-mi pierd sângele rece la atâtea jigniri.

— Tatăl tău a spus aşa ceva, don Alvaro? strigai cuprins de mânie.

— Da, şi-o spun şi eu după el, adăugând: Ia spada: n mână, don Fernando!

— Deci asta vrei? întrebai punând mâna pe garda spadei.

— Spada în mină! Spada în mână! repetă don Alvaro, de nu, te lovesc nu cu tăişul, ci cu latul spadei mele!

Mă stăpânisem, trebuie să recunoaşteţi, don Íñigo, fiindcă acesta, e adevărul adevărat, atâta cât se putea stăpâni un gentilom.

Trăsei spada din teacă.

Cinci minute mai târziu, don Alvaro era moH.

Mort fără împărtăşanie şi blestemându-mă. Asta mi-a adus ghinion!

El Salteador se opri o clipă, plecându-şi gânditor capul în piept.

În acea clipă tânăra ţigancă apăru la fereastra pe care intrase tânărul şi cu glasul grăbit al unei persoane care adusese o ştire importantă, rosti de trei ori numele lui Fernando.

Abia când îl rosti a doua oară acesta păru să audă, iar când fata îl spuse a treia oară, el se întoarse.

Dar deşi Ginesta părea grăbită să anunţe vestea pe care o aducea, tânărul îi făcu semn cu mâna să aştepte, iar ea se supuse.

— Mă întorsei în oraş, continuă don Fernando şi întâlnind în drum doi călugări le spusei unde pot găsi trupul lui don Alvaro.

Era un lucru simplu, o asemenea întâlnire între doi tineri şi moartea unuia în urma unei lovituri de spadă. Dar întâlnirea noastră nu avusese loc în condiţiile obişnuite de duel. Tatăl lui don Alvaro, mânios de pierderea unicului său fiu, mă învinui de crimă.

Vai, trebuie să spun că faima pe care o aveam nu mă punea la adăpost de asemenea învinuiri. Acuzaţia, oricât de ticăloasă era, află crezare la magistraţi. Alcadele mă puse sub inculpare şi trei alguazili se înfăţişară la mine acasă ca să mă aresteze.

Le propusei să mă duc singur la închisoare, dar refuzară. Le dădui cu vântul meu de gentilom că o să merg la o sută de paşi înaintea sau în urma lor, după cum vor.

Voiră să mă ia cu forţa.

Ucisei pe doi dintre ei şi-l rănii pe cel de-al treilea, sării pe calul fără hăţuri şi fără şa, neluând cu mine decât un singur lucru – cheia casei.

N-o văzusem pe maică-mea şi voiam să mă întorc s-o mai îmbrăţişez o dată.

Două ore mai târziu eram în siguranţă, pe munte.

Muntele era plin de proscrişi de tot soiul care, fugari ca mine pentru certuri cu justiţia, nu mai aveau nimic de aşteptat de la societate şi ardeau de dorinţa de a-i răspunde acesteia pentru răul pe care li-l pricinuise.

Acestor oameni nu le lipsea decât un conducător care să organizeze o putere cumplită.

Mă propusei pe mine însumi şi mă acceptară. Restul îl ştiţi.

— Pe mama dumitale ai mai văzut-o? întrebă doña Fior.

— Mulţumesc! spuse tânărul. Mă mai socotiţi încă om. Fata plecă privirea.

— Da, continuă el, am revăzut-o nu numai o dată, ci de zece, de douăzeci de oii! E singura mea legătură cu lumea. O dată pe lună, nu într-o zi stabilită dinainte, fiindcă depinde de cât de supravegheaţi suntem, o dată pe lună, noaptea, plec de aici îmbrăcat în haine de muntean, cu manta lungă, străbat câmpia şi, fără să fiu văzut, sau, dacă sunt văzut, fără să fiu recunoscut, cel puţin până acum, mă întorc în casa aceea care nu mi-a fost niciodată atât de scumpă ca acum, de când sunt proscris, urc scara, deschid uşa camerei mamei mele, intru fără zgomot şi o trezesc sărutând-o pe frunte.

Atunci mă aşez pe patul ei şi stau ca pe vremea când eram copil, cu mâinile în mâinile ei, cu capul pe pieptul ei.

Apoi, după ce îmi petrec noaptea astfel vorbind despre zilele ce au trecut, când eram nevinovat şi fericit, mă sărută şi ea pe frunte şi mi se pare că sărutul acesta mă împacă şi cu natura şi cu oamenii şi cu Dumnezeu!

— Auzi, tată? întrebă doña Fior, ştergându-şi două lacrimi ce i se rostogoleau pe obraji.

— Bine, spuse bătrânul, o să-ţi revezi mama, nu doar noaptea, nu pe ascuns, ci la lumina zilei şi în faţa tuturor, pe legea mea de gentilom!

— Ce bun eşti, tată, murmură doña Fior

îmbrăţişându-l pe don Íñigo, ce bun eşti!

— Don Fernando, rosti ţigăncuşa cu îngrijorare în glas, ceea ce am să vă spun e foarte important, în numele cerului ascultaţi-mă!

Însă ca şi prima oară, dar cu un gest şi mai poruncitor, el Sălteador îi ordonă să aştepte.

— Te lăsăm, domnule, şi păstrăm amintirea curtoaziei dumitale.

— Atunci mă iertaţi, spuse tânărul împins de simpatia ciudată pe care o simţea pentru don Íñigo.

— Nu numai că te iertăm, dar ne socotim îndatoraţi fată de dumneata, şi cu ajutorul Celui de sus, o să-ţi dau, eu în special, trag nădejde, o dovadă a recunoştinţei ce ţi-o port.

— Dar dumneavoastră, señora, întrebă el Salteador cu sfială, împărtăşiţi sentimentele lui don Íñigo?

— O. da! strigă iute fata şi dacă v-aş putea da şi eu o dovadă…

Şi privi în jur. căutând parcă prin ce mijloace vizibile, prin ce dovadă palpabilă şi-ar putea dovedi recunoştinţa faţă de tânăr.

El Salteador îi înţelese intenţia. J1 văzu pe o farfurie buchetul cules de Amapola pentru don Ramiro, îl luă şi-l înfăţişă doñei Fior.

Fala îl întrebă din priviri pe taică-său, iar don Íñigo făcu un semn de consimţământ.

Ea luă o floare din buchet.

Era o anemonă, floare a tristeţii.

— Tata a făgăduit să vă plătească o răscumpărare, zise ea, iat-o pe mea.

Şi dărui tânărului floarea.

Acesta o. luă, o apropie respectuos de buze, apoi o puse pe piept şi îşi încheie vesta peste ea.

— La revedere, spuse don Íñigo, şi. Îndrăznesc să spun pe curând!

— Faceţi după bunătatea dumneavoastră, señor, şi Domnul să vă ajute în mila lui!

Apoi, ridică glasul:

— Sunteţi liberi, plecaţi şi cine nu se va îndepărta la zece paşi distanţă de dumneavoastră, e un om mort.

Don Íñigo şi fiică-sa ieşiră.

Fără să-şi părăsească locul, tânărul îi văzu pe fereastra sălii care dădea în curte, urcându-se pe catâri şi ieşind din han.

Atunci scoase anemona de la piept, o mai sărută o dală cu o expresie asupra căreia nu te puteai înşela.

În acea clipă, simţi o mină care i se aşeza uşor pe umăr.

Era a Ginestei, care, uşoară ca o pasăre, sărise fără zgomot pe fereastră cerând, îndată după plecarea lui don Íñigo şi a doñei Fior, să i se dea atenţia pe care tânărul nu voise să i-o acorde în prezenţa lor.

Era palidă ca moartea.

— Ce vrei de la mine? întrebă el.

— Vreau să-ţi spun că soldaţii regelui sunt cam la un sfert de leghe distanţă de noi şi că peste mai puţin de zece minute o să fii atacat!

— Eşti sigură de ce-mi spui, Ginesta? întrebă tânărul încruntând din sprâncene.

Când îşi termină fraza izbucni zgomot de împuşcături.

— Poftim, spuse Ginesta, auzi?

— La arme! strigă el Salteador, repezindu-se afară din încăpere; la arme!

Stejarul doñei Mcrcedes

Iată ce se întâmplase:

— Don Íñigo pomenise de un detaşament al armatei regale pe care-l întâlnise cu puţin înainte de Alhama, pe al cărui comandant îl cunoştea.

Bandiţii recunoscuseră, într-adevăr, râzând, că detaşamentul acesta trecuse pe acolo cu o zi înainte.

Unitatea, compusă din circa patru sute de oameni, primise ordin să răscolească muntele şi să-l cureţe cu orice preţ de bandiţii care-l stăpâneau.

Se oferea o răsplată de o sută de filipi de aur pentru fiecare tâlhar ucis sau prins şi predat autorităţilor şi o mie

de filipi de aur pentru şeful lor.

Regele Don Carlos jurase că va stirpi tâlhăria în Spania şi că o să-i arunce pe hoţi de pe un munte pe altul, până când o să-i azvârle în mare.

De doi ani şi jumătate de când pusese piciorul în Spania îşi urmărise ţelul cu încăpăţânarea care era una dintre caracteristicile proprii geniului său şi-i împinsese pe ultimii tâlhari în sierra Nevada. care e lângă mare.

Era, deci, pe cale de a-şi îndeplini dorinţa.

Comandantul detaşamentului trimis în ajun se mulţumise să exploreze drumul şi nu găsise nimic neobişnuit, decât un han la porţile căruia detaşamentul său poposise şi se răcorise; dar *venta* nu era locuită decât de *hostelero* şi de clienţii obişnuiţi ai unui han andaluz. Hangiul avea un chip deschis mai îndatoritor şi mai prietenos decât are de obicei un hangiu spaniol. Niciun semn deosebit nu desemna în mod special hanul drept cuib de tâlhari. Comandantul dăduse ordin să se continue drumul, iar detaşamentul plecase mai departe.

Unitatea mersese până la Alhama, fără să descopere nimic deosebit cu excepţia crucilor mai mult sau mai puţin înghesuite pe marginea drumurilor, dar crucile sunt ceva atât de obişnuit în Spania, încât soldaţii nu le dădură decât puţină atenţie.

La Alhama comandantul detaşamentului culesese informaţii şi fusese sfătuit să-şi îndrepte toată atenţia asupra hanului *La Regele maur*, care-i era desemnat drept centru al operaţiilor şi totodată, bârlogul tâlharilor. Prin urmare, fără să mai piardă vremea, comandantul expediţiei se întorsese dând ordin oamenilor săi să-l urmeze.

Erau şase leghe de la Alhama la han şi jumătate din distanţa aceasta fusese străbătută de detaşament, când soldaţii îl văzură venind spre ei în goana furioasă a disperării pe servitorul lui don Íñigo care. rănit şi însângerat, fugea chemând în ajutor.

Omul povesti ce se întâmplase.

După cum spusese don Íñigo, comandantul detaşamentului era un gentilom pe care-l cunoştea. Aflând

de primejdia care-l ameninţa pe ilustrul hidalgo şi pe frumoasa doña Fior, el ordonă unităţii sale să pornească la drum mai repede.

De pe vârful stâncii pe care stătea, Ginesta zărise de departe capul coloanei; bănuind motivul întoarcerii detaşamentului, tremurând pentru soarta lui el Salteador, pornise în grabă spre han, intrase pe poarta grădinii, aceeaşi jrin care intrase şi Fernando, ajunsese la fereastra pe care U o spărsese, iar acolo, oprită prin gestul care-i poruncea a aştepte, auzise şi văzuse ceea. ce se petrecuse între tânăr prizonieri, mai ales între Fernando şi doña Fior.

Palidă, cu moartea în suflet, Ginesta sărise la rându-i pe fereastră, anunţându-l pe Salteador de sosirea trupelor Jegelui.

Tânărul se repezise afară «din cameră strigând „La arme!”

Credea că-şi găseşte tovarăşii în bucătărie, dar încărperea era goală. Alergă în curte, dar nici acolo nu era nimeni.

Din doi paşi fu la poarta hanului. Aici găsi o archetuză aruncată pe jos şi lângă ea una dintre centurile acelea le care, în secolul al XVI-lea, se atârnau cartuşele gata pregătite.

Luă archebuza, îşi petrecu centura pe după gât şi. ridicându-se, îi căută cu privirea pe tovarăşii săi.

Zgomotul de împuşcături care se auzise încetase îndată. dovadă că aceia împotriva cărora fuseseră trase focurile nu opuseseră decât o slabă rezistenţă.

Deodată, în vârful micii coline, el Salteador văzu ivindu-se javangarda trupelor regale.

Se întoarse ca să vadă dacă fusese părăsit cu totul.

Ginesta era singură în urma lui, palidă, cu mâinile împreunate, rugându-l, cu expresia grăitoare a groazei, să fugă.

— Trebuie să fug, murmură tânărul, fiindcă ticăloşii m-au părăsit.

— Poate că o să te întâlneşti cu ei pe munte, îndrăzni cu sfială Ginesta, trăgându-l înapoi.

Posibilitatea aceasta păru să-i redea speranţa lui Fernando.

— Într-adevăr, spuse el, e cu putinţă.

Şi intrând înapoi în curte, închise poarta masivă cu drugul de fier.

Apoi, urmat în continuare de Ginesta, intră în bucătărie, de acolo trecu într-o cămară mică, ridică un chepeng pe care-l lăsă să cadă în urma lui după ce trecu şi iigăncuşa, încuie chepengul cu un zăvor şi, fără altă lumină decât cea a fitilului archebuzei sale, cobor! pe scară, iar de aici intră în coridorul subteran care i se deschidea înainte.

Era cel la care făcuseră aluzie tâlharii, când îl iniţiaseră pe don Íñigo în privinţa mijloacelor lor de apărare şi de fugă.

Peste cinci minute tânărul şi ţigăncuşa ajunseră la capătul culoarului. Fernando împinse cu umerii lui puternici alt chepeng, acoperit pe dinafară de o stâncă plată acoperită de muşchi.

Fugarii ajunseră pe munte.

Tânărul respiră adânc.

— Ah, spuse el, aici suntem liberi!

— Da, răspunse Ginesta, dar să nu pierdem vremea.

— Unde vrei să mergem?

— La stejarul doñei Mercedes.

Fernando tresări.

— Să mergem, poate că Fecioara, care-l ocroteşte, o să-mi poarte noroc.

Amândoi, sau mai bine zis toţi trei, deoarece capra cu urmaşe pe cei doi fugari, se afundară în pădure, având grijă să nu meargă pe alt drum decât pe urmele lăsate de animalele sălbatice, de altfel atât de frecvente şi de desluşite încât erau adevărate drumuri.

Numai că, pe aceste drumuri trebuia, întocmai ca animalele ce le străbăteau, să mergi aplecat până la pământ; în unele locuri chiar, acolo unde crengile se împreunau, trebuia să mergi târâş, dar cu cât potecile erau mai greu le străbătut, cu atât fortăreaţa naturală în care pătrunieau Fernando şi ţigăncuşa era mai sigură.

Merseră astfel trei sferturi de oră, totuşi, să nu măsuăm distanţa străbătută cu timpul scurs. Dificultatea drumului întârzia mersul şi după trei sferturi de oră cei doi fugari abia făcuseră o jumătate de leghe.

Dar altora decât ei, adică unor oameni străini de munte, iau neobişnuiţi cu potecile cerbilor, urşilor şi mistreţilor! c-ar fi. trebuit o zi ca s-o parcurgă.

De altfel, cu cât înaintau, cu atât pădurea devenea mai Je nepătruns şi totuşi, nici Fernando, nici Ginesta nu dă „ieau nici cel mai mic semn de şovăire. Se vedea că merg imândoi spre un ţel cunoscut, mai pierduţi în mijlocul tufelor de mastic, al desişului de strugurii-ursului şi de mirţi uriaşi decât navigatorii care, rătăcind pe mări nesfârşite, au cel puţin busola şi stelele ca să-i ghideze.

În sfârşit, străbătând o ultimă incintă de carpeni, ce părea de nepătruns, ajunseră într-un mic luminiş cu un diametru de vreo douăzeci de picioare, în mijlocul căreia se afla un stejar, de trunchiul căruia era fixată, într-un iâcaş de lemn aurit, o statuetă a sfintei Mercedes, patroana mamei lui Fernando. Acest copac la umbra căruia venea adesea să viseze şi să doarmă, numindu-l locuinţa sa de vară, Fernando îl pusese sub ocrotirea patroanei mamei sale. sau mai curând sub cea a însăşi mamei sale căreia Li purta alt fel de dragoste şi de respect decât sfintei amintite.

Cei doi fugari ajunseseră la capătul fugii lor, şi era vădit că, afară de cazul când ar fi fost trădaţi, erau aici, pentru moment, în deplină siguranţă.

Spunem *afară de cazul când ar fi fost trădaţi*, fiindcă tâlharii cunoşteau ascunzătoarea şefului lor, deşi nu veueau niciodată aici decât chemaţi. Era un fel de refugiu unde Fernando, când era trist, venea să ceară înapoi lumea dispărută a trecutului, şi, culcat înfăşurat în manta, căutând printre frunzele nemişcate ale stejarului un crâmpei de cer, albastru ca aripile Speranţei, încerca să evoce amintirile zâmbitoare ale copilăriei ce contrastau atât de tare cu cele pe care, tânăr fiind, le aduna cumplite şi însângerate pentru bătrâneţe.

Când avea vreun ordin de dat, vreo informaţie de primit, lua din scorbura copacului un corn de argint minunat lucrat de un meşter maur şi sufla în el, scoţând un sunet ascuţit şi prelung, dacă nu avea nevoie decât de unul dintre tovarăşii săi; sufla de două ori dacă avea nevoie de zece oameni şi de trei ori dacă îşi chema toată ceata.

Prima lui grijă, când intră în luminiş, fu să meargă direct la lăcaşul statuetei ale cărei picioare le sărută, apoi îngenunche rostind o scurtă rugăciune în vreme ce Ginesta care mai era pe jumătate păgână, îl privea stând în picioare; apoi ridicându-se, Fernando înconjură o parte a trunchiului copacului, luă din scorbura despre care am vorbit cornul de argint şi, apropiindu-l de buze, suflă în el scoţând trei sunete la fel de ascuţite, de pătrunzătoare şi de prelungi ca acelea care au ajuns la cinci leghe distanţă de valea îngustă de la Roncevaux, făcându-l pe Carol cel Mare să tresară în mijlocul armatei sale, şi să se oprească deodată zicând: „Domnilor, acesta e nepotul meu Roland, care mă cheamă în ajutor!”

Dar cele trei sunete răsunasă, se îndepărtară şi se stinseră zadarnic: nimeni nu veni.

Nu puteai qrede că tâlharii nu auziseră; cornul lui Fernando se auzea la peste o leghe distanţă în munte.

Fie bandiţii erau prinşi, fie îşi trădau şeful, fie, dându-şi seama că orice împotrivire e zadarnică, dat fiind numărul atacatorilor, socotiseră mai prudent să rămână împrăştiaţi şi să încerce să fugă fiecare pe cont propriu.

Vreme. de aproape un sfert de oră, Fernando aşteptă stând în picioare rezemat de trunchiul copacului efectul chemării sale, dar văzând că totul rămâne tăcut în jurul lui, îşi aruncă mantaua pe jos şi se culcă pe ea.

Ginesta veni şi se aşeză lângă el.

Fernando o privi cu o nesfârşită duioşie. Doar ţigăncuşa îi rămăsese credincioasă.

Ginesta zâmbi blând.

În zâmbetul ei era făgăduiala unei credinţe veşnice.

Fernando întinse, braţul, o cuprinse pe după cap şi îşi apropie buzele de fruntea fetei. În clipa când buzele

tânărului şi fruntea Ginestei se întâlniră, fata scoase un ţipăt în care era aproape tot atâta durere cât şi bucurie.

Era prima mângâiere din partea lui Fernando.

Rămase câteva clipe cu ochii închişi, cu capul dat pe spate, sprijinit de trunchiul zgrunţuros al stejarului, cu gura deschisă, fără să respire, parcă ar fi leşinat.

Tânărul o privi mirat mai întâi. apoi îngrijorat şi rosti încet:

— Ginesta!

Ţigăncuţa ridică încet capul, ca un copil pe care glasul mamei îl trezeşte din somn, deschise ochii frumoşi. îl privi pe Salteador:

— O, Doamne! murmură ea.

— Ce ţi s-a întâmplat, copila mea? întrebă Fernando.

— Nu ştiu. răspunse fata, dar am – crezut că moi…

Se ridică apt» clătinându-se. se îndepărtă de stejarul doñei Mercedes şi se tăcu nevăzută în pădure, ţinându-şi capul în mâini, gata să izbucnească în lacrimi, deşi niciodată nu încercase un asemenea sentiment de bucurie, de fericire.

El Salteador o urmări din ochi până când nu se mai văzu, dar, întrucH capra rămase lângă el în loc să-şi urmeze stăpâna. socoti că fata nu se dusese departe.

Atunci, scoţând un oftat, se înfăşură în manta şi se culcă la rându-i, cu ochii închişi, ca şi cum ar fi vrut să doarmă.

După aproape o oră de somn sau de visare auzi că îl cheamă cineva cu glas blând, dar stăruitor.

Fata era în picioare în faţa lui în semiîntunericul asfinţitului, cu un braţ întins spre apus.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Fernando.

— Priveşte! răspunse ţigăncuşa.

— Soarele, spuse tânărul ridicându-se repede, e foarte roşu în seara asta, la asfinţit. Asta prevesteşte sânge pentru ziua de mâine.

— Te înşeli, răspunse Ginesta, strălucirile astea nu sunt ale soarelui în asfinţit.

— Dar ce sunt? întrebă Fernando simţind miros de

fum şi auzind un pârâit îndepărtat.

— Sunt luminile incendiului! răspunse fata. Focul a cuprins muntele!

În clipa aceea, un cerb înspăimântat, urmat de o ciută şi de un pui, trecu asemeni unui fulger, alergând de la vest spre est.

— Vino, Fernando! spuse Ginesta. Instinctul animalelor e mai sigur decât înţelepciunea omului, ne arată în ce parte trebuie să fugim, şi ne învaţă că n-avem nicio clipă de pierdut.

Aceasta era, fără îndoială, şi părerea lui Fernando, fiindcă petrecându-şi cornul în bandulieră, se înfăşură în manta, îşi luă archebuza în mână şi se repezi în direcţia în care se îndreptau cerbul ciula şi puiul.

Ginesta şi capra mergeau înaintea lui.

Cei trei făcură astfel aproape cinci sute de paşi.

Deodată însă, capra se opri, se ridâcă pe picioarele dinapoi, adulmecă în jur şi se opri nehotărâtă.

— Ce s-a întâmplat. Maza? întrebă fata.

Capra scutură din cap de parcă ar fi înţeles şi behăi, ca şi cum ar fi vrut să răspundă. EI Salteador ascultă şi respiră aerul nopţii încărcat de miresme de răşină.

Întunericul era atât de adânc cât poate fi în Spania, în nopţile frumoase de vară.

— Mi se pare, spuse tânărul, că aud acelaşi pârâit şi simt acelaşi miros de fum. Să ne fi înşelat oare şi în loc să fugim de incendiu, să ne fi îndreptat spre el?

— Incendiul era acolo, zise Ginesta arătând asfinţitul, iar noi am fugit de el în linie dreaptă, atât cât s-a putut.

— Eşti sigură?

— Iată steaua Aldebaran care era şi e încă la dreapta noastră; pesemne că focul a izbucnit în două locuri diferite în munte.

— A izbucnit sau a fost pus, murmură Fernando care începea să bănuiască adevărul.

— Stai puţin, zise Ginesta, o să-ţi spun eu.

Şi fiica muntelui, căreia muntele cu trecătorile, pârâurile. hăţişurile, văile şi peşterile lui îi era tot atât de

familiar cât îi e unul copil parcul castelului unde a fost crescut, se repezi înainte, ajunse la baza unei stânci aproape verticale, se caţără pe ea şi ajunse îndată în vârful ei.

Nu-i trebuiseră decât cinci secunde ca să urce, şi una ca să coboare.

— Cum e? întrebă Fernando.

— Aşa e, spuse ea.

— E foc?

— E foc!

Apoi, arătând spre sud:

— Pe aici, zise ea, trebuie să trecem printr-un spaţiu liber, până nu se întâlnesc cele două capete ale flăcării.

Pe măsură ce înaintară spre sud, vegetaţia era mai sălbatică şi mai deasă; erau mărăcinişuri înalte, unde se adăposteau, de regulă, porcii mistreţi, lupii şi pisicile sălbatice; rareori animalele slabe cum sunt cerbii lopătari şi căprioarele se aventurau pe teritoriul cumpliţilor lor duşmani şi, cu toate acestea, se vedeau trecând ca fulgerul turme înspăimântate pe care incendiul le pusese pe fugă şi goneau în direcţia în care sperau să poată trece.

— Pe aici, pe aici! spuse Ginesta. Nu te teme de nimic, Fernando, iată călăuza noastră.

Şi-i arătă steaua după care se călăuzea.

— Atâta vreme cât va fi în stânga noastră, aşa cum mai înainte a fost în dreapta noastră, continuă ţigăncuşa, vom fi pe calea cea bună.

După zece minute de mers, steaua nu se mai văzu…

— Oare vine furtuna? se întrebă Fernando. Ar fi frumos să vedem luptându-se focul şi apa pe munte.

Dar Ginesta se opri apucându-l pe Fernando de încheietura mâinii:

— Niciun nor nu acoperă steaua, zise ea.

— Atunci, ce s-a întâmplat?

— E fumul!

— Cu neputinţă! Vântul vine dinspre sud.

În clipa aceea, un lup trecu în goană urlând la câţi va paşi distanţă de cei doi tineri, fără să dea atenţie caprei, şi

îndreptându-se de la sud spre nord.

La rândul ei, capra nu dădu atenţie lupului, părinţi îngrijorată din pricina altei primejdii.

— Foc! Foc! strigă Ginesta. Ajungem prea târziu, avem înaintea noastră un zid de foc!

— Stai puţin, zise Fernando, o să vedem îndată. Şi apucând primele crengi ale unui brad, începu să se urce în copac.

Dar abia se ridicase de la pământ, când un răget îngrozitor se auzi deasupra capului lui.

Ginesta îl trase pe tânăr înapoi, îngrozită şi-i arătă la cincisprezece paşi mai sus în crengile copacului o umbră întunecată care be desluşea pe albastrul cerului.

— Degeaba ragi. zise Fernando, bătrâne urs din Mulhacen. n-o să faci incendiul să dea înapoi şi nici pe mine nu m-ai face să dau înapoi dacă aş avea vreme…

— Spre nord, spre nord! strigă Ginesta. e singura trecere care rămâne deschisă.

Şi într-adevăr, toţi locuitorii muntelui, cerbi, ciute, căprioare, cerbi-lopătari. mistreţi, pisici sălbatice se năpusteau în singura direcţie unde focul încă nu se ivise. Stoluri de bibilici şi de potârnichi care se ridicau în văzduh înaintea flăcărilor zburau la întâmplare lovindu-se de crengi, căzând ameţite la picioarele fugarilor, în vreme ce păsările de noapte, stăpânele întunericului, salutau cu ţipete răguşite şi înfricoşate ziua aceasta ciudată care părea să se ridice dinspre pământ, în loc să coboare din cer.

— Vino. Fernando! strigă Ginesta, Vino!

— Încotro? în ce direcţie? întrebă Fernando începând să se înspăimânte cu adevărat, poate mai puţin pentru el însuşi, cât pentru fată rare, însoţindu-l, împărtăşea o primejdie pe care ar fi putut-o evita rămânând la han.

— Pe aici! Pe aici! lată steaua nordului înaintea noastră. De altfel, să urmăm capra, instinctul ei o să ne conducă.

Şi amândoi începură să alerge în direcţia pe care le-o arăta nu numai animalul apropiat ce le devenise tovarăş în

fuga lor, ci şi animalele sălbatice care treceau purtate parcă de răsuflarea arzătoare a vântului sirocco.

Deodată, capra se opri.

— Zadarnic mai fugim, spuse Fernando. suntem prinşi într-un cerc de foc.

Şi se aşeză pe o stâncă, parcă socotind că nu are rost să meargă mai departe.

Fata mai înaintă cu vreo sută de paşi, ca să se asigure dacă Fernando spusese adevărul, apoi, deoarece capra rămăsese în urmă iar după aceea se oprise, se întoarse la Fernando care, cu capul între palme, părea hotărât să aştepte, fără să mai facă un pas, defenodământul cumplitei catastrofe.

De altfel, nu mai încăpea nicio îndoială: pe o rază de aproximativ o leghe, cerul se ivea sângeriu, printr-un nor de fum.

Un şuierat îngrozitor se auzea apropiindu-se repede, indicând astfel înaintarea incendiului.

Fata rămase o clipă în picioare lângă Fernando, privindu-l cu dragoste.

Cine i-ar fi putut citi gândul, ar fi desluşit poate în el teama pe care i-o inspira o situaţie atât de desperată, dar totodată şi dorinţa tainică de a-l cuprinde pe tânăr în braţe şi de a muri cu el acolo fără a mai încerca să se salveze.

Cu toate acestea, fata păru să-şi învingă ispita şi oftă:

— Fernando! murmură ea.

Tânărul ridică privirea spre ea.

— Sărmană Ginesta, zise el, eşti atât de frumoasă şi de bună, şi eu să fiu pricina morţii tale! Sunt cu adevărat blestemat!

— Îţi pare rău că mori, Fernando? întrebă Ginesta, cu un glas care însemna: „Mie nu-mi pare rău”.

— Da, strigă tânărul, îmi pare rău.

— Din pricina cui? întrebă Ginesta.

Poate abia atunci tânărul citi ce se petrecea în inima fetei.

— Din pricina mamei mele, zise el.

Fata scoase un strigăt de bucurie.

— Mulţumesc, Fernando! spuse ea. Urmează-mă!

— De ce să te urmez?

— Urmează-mă, îţi spun!

— Nu vezi că suntem pierduţi? întrebă el ridicând din umeri.

— Suntem salvaţi, Fernando! Răspund eu de totul, replică ţigăncuşa.

Tânărul se ridică, îndoindu-se de cuvintele pe care le auzise.

— Haide, spuse ea, fiindcă nu-ţi pare rău decât pentru maică-ta, nu vreau ca ea să plângă după tine.

Şi apucându-l pe tânăr de mână îl trase în altă direcţie. El o urmă maşinal şi, totuşi, cu avântul instinctiv al fiecărei fiinţe când e vorba să-şi salveze viaţa.

Văz. Îndui pe fugari că se îndreaptă în această nouă direcţie, parcă şi capra îşi recăpăta încrederea fiind gata iarăşi să le slujească drept călăuză, în vreme ce animalele celelalte, simţindu-se prinse într-un cerc de foc, nu mai urmau o direcţie anume, ci fugeau la întâmplare, încrucişându-se în toate sensurile.

Şuieratul incendiului se apropia tot mai mult, iar aerul pe care-l respirau începea să fie fierbinte.

Deodată, zgomotul acesta păru să crească devenind tot mai puternic cu fiecare pas al fugarilor în direcţia în care mergeau.

Fernando o opri pe fată.

— Focul e acolo! auzi? auzi? strigă el întinzând mâna în direcţia din care venea zgomotul.

— E oare cu putinţă, Fernando, zise râzând ţigăncuşa, să fii atât de puţin obişnuit cu zgomotele muntelui încât să confuzi mugetul unei cascade cu şuieratul unui incendiu?

— Da, răspunse Fernando, începând din nou să alerge, e adevărat, ai dreptate, putem scăpa de foc mergând prin albia torentului, printre două perdele de flăcări, aşa cum israeliţii. sub ocrotirea Domnului, au trecut printre doi pereţi de apă. Dar crezi că albia râului nu e păzită?

— Vino totuşi, insistă fata, nu ţi-am spus că răspund de toate?

Şi îl trase pe Fernando spre podişul de unde cădea, ca o eşarl a străvezie aruncată pe povârnişurile muntelui, în timpul zilei asemeni unui curcubeu, iar noaptea ca o rază de lună, marea cascadă care, după ce se arunca de la douăzeci şi cinci de picioare pe o stâncă făcând un bubuit ca de tunet, sărea din nou ca o spumă într-o prăpastie de trei sau patru sute de metri, în fundul căreia, săpându-şi albie, forma un torent zgomotos şi mânios, ce se vărsa la trei leghe distanţă în Genii, între Armila şi Santa Fé.

După câteva minute de mers. fugarii ajunseră la podişul de pe care cascada se vărsa în prăpastie.

Ginesta voi să înceapă chiar în aceeaşi clipă dificila coborâre, dar Fernando o opri. Aproape liniştit în ceea ce priveşte propria-i viaţă şi cea a însoţitoarei sale, nu se putea împotrivi dorinţei de a măsura în toată măreţia ei, primejdia de care avea să scape.

Unele inimi simt o voluptate cumplită în emoţiile de acest fel.

Trebuie să recunoaştem însă că spectacolul era minunat. Cercul de flăcări se strânsese spre centru şi totodată crescuse în circumferinţă. O panglică uriaşă de foc tot mai largă înfăşură muntele şi se apropia cu repeziciune de fugari.

Din când în când, incendiul cuprindea de la poale câte un pin uriaş, se încolăcea ca un şarpe în jurul trunchiului lui, alerga de-a lungul crengilor şi răspândea lumină întocmai ca un sfeşnic sortit să lumineze la sărbătorile regale. Vreme de o clipă flacăra strălucea pâlpâitoare, apoi deodată uriaşul de foc nu mai avea pe ce să se sprijine şi cădea în mijlocul vetrei uriaşe făcând să ţâşnească până la cer o jerbă de scântei.

Altă dată, flacăra ajungea la un şir de tufe de mastic răşinoase, şi atunci alerga iute ca pe o dâră de praf de puşcă, străpungind asemeni unei suliţe covorul verde întunecat ce acoperea ca o vată povârnişurile muntelui. Sau, în alt loc, o stâncă pe care creşteau arbori de plută,

cuprinsă de flăcări, se desprindea din câte un pisc al cărui pământ, uscat de căldura flăcării, nu o mai putea ţine şi se rostogolea sărind ca o cascadă de foc până în adâncul vreunei trecători, unde se oprea stârnind în aceeaşi clipă, în jurul ei, un nou incendiu.

Tânărul rămase pentru o clipă în extaz înaintea acest «i mări de lavă care rodea iute cu dinţii ei de foc insula de verdeaţă din vârful căreia el contempla înaintarea mareeii arzătoare care, în mai puţin de o jumătate de oră, avea să-l înghită cu totul.

Din zona aceasta încă intactă se auzeau ţipete de tot felul, mugete de cerbi, urlete de lupi, mieunături de pisici sălbatice, grohăituri de mistreţ, lătrături de vulpe, şi dacă s-ar fi făcut ziuă, cu siguranţă că s-ar fi putut vedea că animalele nu arătau duşmănie unul faţă de celălalt, fiind preocupate doar de primejdia ce le aduna în spaţiul atât de strâmt şi alergau fără rost prin hăţişurile peste care plutea un abur cald, prevestind incendiul.

Dar ca şi cum s-ar fi temut pentru viaţa lui Fernando mai mult decât el pentru ea. Ginesta, după un scurt răstimp îl smulse pe tânăr din contemplaţie, amintindu-i în ce situaţie se află, şi-i dădu pildă cu privire la ce avea de îndeplinit, făcându-i semn să-l urmeze şi cutezind să intre prima în prăpastie.

Coborârea aceasta care părea să fie obişnuită pentru Ginesta, era primejdioasă chiar şi pentru Fernando, iar pentru altcineva ar fi fost cu neputinţă.

Un abur alb plutind purtat de vânt pe coastele muntelui, n-ar fi fost mai uşor şi nici mai graţios decât tânăra ţigancă punând piciorul pe asperităţile abia perceptibile ale stâncii aproape verticale.

Din fericire, din loc în loc în crăpăturile granitului creşteau tufe de mirt, de lentisc şi de arbuzier, care la nevoie puteau sluji drept puncte de sprijin pentru piciorul lui Fernando, în vreme ce degetele lui se agăţau de lianele ce urcau de-a lungul peretelui ca nişte miriapozi uriaşi.

În unele clipe, însăşi capra părea încurcată şi se oprea şovăind. Atunci Ginesta era cea care, fără să putem

şti cum, o lua înainte şi-i arăta, ca să spunem aşa, drumul. Din când în când, se întorcea încurajţndu-l pe Fernando prin semne, fiindcă glasul nu folosea la nimic în zgomotul pe care-l făceau mugetul cataractei, şuieratul flăcărilor şi ţipetele disperate ale animalelor sălbatice, din ce în ce mai strâmtorate în cercul de foc.

Nu o dată fata se opri tremurând, văzându-l pe Fernando suspendat deasupra prăpastiei, unde pe ea o ţineau parcă nişte aripi de pasăre; nu o dată întinse mâinile spre el şi urcă din nou un pas sau doi ca pentru a-i oferi sprijinul braţului ei.

Dar el, ruşinat că-l întrece o femeie care părea să nu socotească decât un joc ceea ce era nu doar o dată, ci de douăzeci de ori primejdie de moarte, adunându-şi toate puterile, îndrăzneala, sângele rece, o urmă pe Ginesta în extraordinara ei cobor în e.

Ajunsă la circa douăzeci şi cinci de picioare, adică la înălţimea la care apa cascadei cădea pe stâncă, fata se opri din coborâre, îndreptându-se pieziş faţă de căderea de apă de care mai întâi, din prudenţă, se îndepărtase, întrucât pulberea de stropi împrăştiată de tromba lichidă făcea ca pietrele din vecinătate să fie mai alunecoase, deci mai primejdioase.

De altfel, incendiul era atât de întins incit lumina drumul povârnit aproape la fel de minunat cum ar fi făcut-o lumina soarelui.

Dar poate că în loc să micşoreze primejdia, lumina o sporea, făcându-l vizibil.

Fernando începea să înţeleagă planul Ginestei; de altfel, în scurtă vreme nu mai avu nicio îndoială în această privinţă.

Capra, din două, trei sărituri, ajunse pe stânca pe a cărei ieşitură laterală cădea cascada. Fata ajunse aproape în acelaşi timp cu ea şi se întoarse ca să-l ajute la nevoie pe Fernando. Aplecată astfel spre tânăr căruia îi întindea mâna. Încadrată dintr-o parte de scobitura stâncii întunecate, iar din alta de curba pe care o forma căderea de apă care, în reflexele incendiului închipuia arcul de

diamant al unui pod aruncat de pe pământ la cer, fata părea duhul bun al muntelui, zâna cascadei.

Deşi distanţa care-l despărţea de fată era mică, Fernando o străbătu destul de greu. Piciorul gol al Ginestei aflase sprijin pe asperităţile pe care pantoful munteanului aluneca. În clipa când era gata să ajungă pe podişul de granit, îndrăzneţului tânăr îi alunecă piciorul şi ar fi pierit dacă fata, cu o putere pe care n-ai fi bănuit-o la o făptură atât de firavă, nu l-ar fi prins de manta şi, ţinându-l vreme de o clipă deasupra prăpastiei, nu i-ar fi dat răgaz să-şi găsească din nou un punct de sprijin.

De îndată ce găsi acest punct de sprijin dintr-o săritură Fernando fu lângă Ginesta. Dar când ajunse pe stâncă, în siguranţă, îl părăsiră puterile, picioarele i se înmuiară, fruntea i se acoperi de sudoare şi ar fi căzut, dacă nul l-ar fi susţinut umărul fetei.

Pentru o clipă închise pleoapele ca să-i treacă ameţeala.

Când le deschise iarăşi se trase înapoi orbit de spectacolul minunat pe care-l avea în faţa ochilor.

Prin perdeaua cataractei limpezi şi străvezii asemeni cristalului zărea incendiul ca o vedenie fermecată.

— Priveşte, Ginesta! strigă el fără voie. Cât e de mare şi de frumos

Asemeni vulturului care planează în jurul Etnei, sufletul poetului bătea din aripi deasupra acestui munte prefăcut în vulcan.

Simţind că Fernando nu mai are nevoie de ea, Ginesta se desprinse încetişor din strânsoarea lui şi, lăsându-l să contemple, se afundă în adâncul unei peşteri care în scurtă vreme se lumină de raza palidă a unei torţe ce contrasta blând cu razele însângerate ţâşnind din muntele cuprins de flăcări.

Fernando trecu de la contemplaţie la reflecţie. În mintea lui nu mai era nicio îndoială că incendiul din pădure nu era întâmplător, ci pus la cale de ofiţerii detaşamentului trimis în urmărirea lui.

Cele trei sunete pe care le scosese din cornul de

argint ca să-şi cheme tovarăşii, le arătaseră cu aproximaţie soldaţilor însărcinaţi să-i hăituiască pe bandiţi în ce loc de pe munte se afla conducătorul acestora. Două sute de soldaţi, poate mai mulţi plecaseră fiecare cu câte o torţă aprinsă în mână, formaseră un cerc uriaş şi fiecare îşi aruncase torţa în câte un pâlc de brazi, în câte un luminiş plin de iarbă, iar focul se răspândise cu o iuţeala pe care o explicau atât combustibilitatea naturală a materiei, cât. şi căldura dogoritoare a zilelor trecute.

Doar o minune l-ar fi putut salva pe Fernando. Minunea aceasta o săvârşise devotamentul Ginestei.

Se întoarse schiţând un gest de recunoştinţă, fiindcă doar în cele câteva minute care se scurseseră îşi dădu seama de tot ce-i datora fetei.

Atunci văzu cu uimire, luminată cu lumina palidă de care am amintit, peştera a cărei existenţă el însuşi, om al muntelui, nici măcar n-o bănuise vreodată.

Se apropie încetişor şi, pe măsură ce se apropia, mirarea îi sporea.

Printr-o deschizătură îngustă, care îngăduia trecerea de la stâncă la peşteră, o văzu pe fată ridicând o lespede din podea, scoţând dintr-o ascunzătoare un inel pe care-l puse în deget şi un pergament pe care-l ascunse la sân.

Peştera era săpată în munte. Unele părţi ale pereţilor ei erau din granit, întocmai ca stânca pe care mergea Fernando, altele erau doar din pământ sau, mai bine zis, din nisipul uscat şi sfărâmicios ce se găseşte peste tot în Spania, când înlături stratul subţire de humus vegetal care acoperă solul.

Un pat de muşchi aşternut cu ferigi proaspete se afla într-un colţ al peşterii. Deasupra patului, într-o ramă de stejar, era o pictură grosolană, datând pesemne din secolul al XIII-lea şi care înfăţişa una dintre acele fecioare cu chip negru, despre care tradiţiile catolice afirmă că sunt opera sfântului Luca.

Înaintea patului erau alte două picturi de un gust mai evoluat, dar poate mai puţin pur decât cea dintâi. Erau prinse în rame aurite, a căror culoare avusese întrucâtva

de suferit cu trecerea timpului.

Tablourile acestea înfăţişau un bărbat şi o femeie, fiecare cu o coroană pe cap, iar deasupra coroanei un titlu, un nume şi o poreclă.

Femeia, îmbrăcată ciudat – cel puţin atât cât ne îngăduie să apreciem puţinul ce se zăreşte din bustul ei – purtând o coroană fantastică, întocmai ca a unei regine din Orient, avea tenul închis la culoare al fiicelor sudului. Văzând-o, oricine care ar fi cunoscut-o pe Ginesta, s-ar fi gândit la tânăra ţigancă, iar dacă fata s-ar: fi aflat acolo, ar fi întors capul spre ea. fiindcă dacă ar fi comparat-o cu opera pictorului, ar fi găsit o asemănare izbitoare între ele, deşi şi-ar fi dat seama că Ginesta nu ajunsese încă la vârsta la care femeia din tablou pozase pictorului.

Deasupra coroanei erau scrise aceste cuvinte:

LA RE YNA TOPACIA LA HERMOSA Ceea ce se traduce textual prin cuvintele acestea: REGINA TOPACIA CEA FRUMOASA Bărbatul, îmbrăcat în veşminte minunate, purta coroana regală împrejurul unei toci de catifea neagră. Părui lung. blond tăiat drept, îi înconjura obrajii a căror piele albă ce contrasta cu aceea a femeii pe care ochii lui albaştri păreau că o privesc cu dragoste, arăta că e vorba de un nordic. De altfel, era la fel de frumos în genul lui, pe cât era femeia într-al ei. Amândoi meritau epitetul linguşitor adăugat numelui lor şi care, schimbându-şi genul, rămânea acelaşi: %

EL REY FELIPPO EL HERMOSO

Ceea ce însemna:

REGELE FILIP CEL FRUMOS

Tânărul cuprinse cu privirea toate lucrurile acestea, dar privirea sa, după ce rătăci o clipă de la patul de muşchi la pictura ce o înfăţişa pe fecioară, zăbovi mai îndelung asupra celor două portrete.

Fala mai curând îl simţise apropiindu-se decât îl văzuse venind şi se întoar se în clipa când, aşa cum am spus, îşi punea inelul în deget şi ascundea pergamentul la sân.

Atunci, cu un zâmbet demn de o prinţesă ce oferă

ospitalitate într-un palat:

— Intră. Fernando. rosti ea într-un limbaj metaforic şi din cuibul acesta de porumbiţă o să faci un cuib de vultur!

— Dar porumbiţa. Întreba Fernando. vrea să-mi spună mai iuţii al cui e cuibul?

— E cuibul în care m-am născut, aici am fost crescută, aici vin să râd sau să plâng, ori de câte ori sunt fericită sau sufăr. Nu ştii că orice fiinţă îşi iubeşte nespus leagănul?

— Ştiu asta fiindcă de două ori pe lună îmi risc viaţa ca să petrec o oră cu maică-mea în camera în care m-am născut!

Şi tânărul intră în peşteră.

— Fiindcă Ginesta a binevoit să răspundă la prima mea întrebare, spuse el, o să vrea oare să răspundă şi la a doua?

— Întreabă-mă, spuse fata, şi o să-ţi răspund.

— Ale cui sunt cele două portrete?

— Te credeam un copil al oraşului; să mă fi înşelat oare?

— De ce?

— Nu mai ştii să citeşti?

— Ba da.

— Atunci citeşte!

Şi ridicând lampa, lumină cele două tablouri cu lumina ei tremurătoare.

— Citesc, zise Fernando.

— Ce citeşti?

— *Citesc Regina Topacia cea frumoasă*.

— Şi?

— Şi nu cunosc nicio regină cu numele acesta.

— Nici chiar printre ţigăni?

— Adevărat, zise Fernando, ţiganii au regi.

— Şi regine, întregi Ginesta.

— Dar cum se face că portretul îţi seamănă? întrebă el Salteador.

— E al mamei mele, răspunse fata cu mândrie.

Tânărul compară într-adevăr cele două chipuri, iar

asemănarea de care am amintit îl miră.

Dar celălalt portret? întrebă el.

— Fă ce ai făcut şi cu primul citeşte!

— Poftim, citesc: *Regele Filip cel* Frumos.

Nu ştiai că a fost în Spania un rege numit Filip cel Frumos?”

— Ba da, ştiam, fiindcă pe când eram copil, l-am văzut.

— Şi eu.

Înseamnă că erai foarte mică pe atunci.

— Da, dar sunt amintiri care pătrund atât de adânc în inimă, încât le păstrezi toată viaţa, indiferent de la ce vârstă.

— E adevărat, zise Fernando suspmând, cunosc eu amintirile astea! Dar de ce sunt aşezate portretele faţă în faţă?

Ginesta zâmbi.

— Nu sunt. un portret de rege şi unul de regină?

Întrebă.

— Fără îndoială, dar…

Se opri simţind că va răni mândria fetei.

Ea urmă, continuând să zâmbească.

— Dar el, voiai să spui, e regele, unui regat adevărat, în timp ce ea e regina unui regat închipuit.

— Mărturisesc că tocmai aşa gândeam, dragă Ginesta.

— Mai întâi cine-ţi spune că regatul Egiptului e un regat închipuit? Cine-ţi spune că aceea care descinde din frumoasa Nicaulis. regina din Saba, nu-i tot atât de regina pe cât e de rege acela care descinde din Maximilian, împăratul Austriei?

— Bine, zise Fernando, dar ce-i cu regele Filip cel Frumos?

— Filip cel Frumos, zise Ginesta, e tatăl regelui» don Carlos, care mâine trebuie să fie la Granada. Deci, n-am tg – căpitanul Richard 9 stăpânul muntelui vreme de pierdut, dacă vreau săi ca* regelui ceea ce o să-i refuze poate lui

don Íñigo.

— Cum, strigă Fernando, te duci la Granada?

— Plec chiar în clipa asta. Aşteaptă-mă aici.

— Eşti nebună, Ginesta!

— În scobiţura asta o să găseşti pâine şi curmale. O să mă întorc mai înainte ca proviziile tale să se fi isprăvit, iar în ceea ce priveşte apa, vezi doar că n-o să-ţi lipsească.

— Ginesta, n-o să mă învoiesc ca pentru mine…

— Fii atent, Fernando! Dacă nu mă laşi să plec chiar în clipa asta, s-ar putea ca, din cauza focului, să nu mai pot ajunge la albia cascadei…

— Dar cei care mă urmăresc, cei care ştiind că m-am refugiat aici, au încins muntele cu un brâu de flăcări, n-o să-ţi dea voie să treci. O să te bată, poate chiar o să te ucidă!

— Ce-o să-i spună unei fete care, surprinsă de incendiu pe munte, fuge cu capra ei de-a lungul albiei?

— Da, ai într-adevăr dreptate, Ginesta, iar dacă te prind, mai bine să fii departe de mine, decât lângă mine.

— Fernando, spuse fata cu glas grav şi adânc, dacă n-aş fi sigură că te salvez, aş rămâne lângă tine, ca să mor împreună cu tine, dar sunt sigură că te salvez şi plec. Hai, Maza!

Şi fără să mai aştepte răspuns, făcându-i tânărului un semn de bun-rămas cu mâna, Ginesta sări de pe stâncă pe coasta muntelui şi, uşoară ca un fulg, la fel de sigură pe picioare ca animalul căţărător care o preceda, coborî în prăpastie.

Fernando, aplecat asupra hăului, o urmări cu privirea neliniştit, până când fata ajunse la albia cascadei în care o. azu intrând, sărind de pe o piatră pe alta, ca o codobatură* şi, în scurtă vreme, făcându-se nevăzută între cei doi pereţi de flăcări care se ridicau de pe maluri.

Regele dw Carl;»

Să-l lăsăm pe Fernando să stea liniştit între primejdia de care tocmai a scăpat şi cea, poate mai mare, care-l ameninţă şi, mergând pe acelaşi drum ca Ginesta, s-o apucăm pe povârnişul în flăcări al muntelui, până la

cascada prin albia căreia a mers făcându-se nevăzută în meandrele ei.

Cursul de apă format de cascadă, după cum am spus, străbate o distanţă de trei sau patru leghe şi, ajungând la dimensiunea unui mic râu, se varsă în Genii, între Armilia şi Santa Fé.

Totuşi nu-l vom urma până acolo şi o să-l părăsim în locul unde fără îndoială l-a părăsit Ginesta, adică în momentul când, cu aproape o leghe înainte de Armâlla, străbate pe sub o arcadă de piatră un drum care nu-i altul decât cel de la Granada la Málaga.

Ajunşi aici, nu ne mai putem teme că ne înşelăm: drumul care a meritat numele de drumul de la Málaga la Casabermeja şi care devine potecă, uneori abia vizibilă, ca să străbată sierra, se lărgeşte la poalele versantului occidental şi devine din nou drum, începând de la Gabia la Grande.

O să vedeţi în trecere că e mare sărbătoare la Granada: cele o mie de turnuri ale oraşului unt împodobite cu drapelele Castiliei şi Aragonului, Spaniei şi Austriei. Cei trei sute cincizeci de mii de locuitori – de douăzeci şi şapte de ani de când a trecut de sub stăpânirea regilor mauri în cea a regilor creştini a pierdut aproximativ cincizeci de mii

— Sunt îngrămădiţi în străzile care duc de la poarta Jaen pe unde intră regele Carlos până la cea a palatului Alhambra, unde i s-au pregătit apartamentele pe care cu un sfert de secol mai înainte le-a părăsit, cu atâta părere de rău, regele Boadbil.

De asemenea, pe terenul umbros ce continuă cu un povârniş spre vârful *Muntelui Soarelui*, unde se înalţă fortăreaţa şi Alhambra, palatul acesta clădit de duhurile Orientului, mulţimea e atât de numeroasă, încât a trebuit ţinută în frâu de un zid de halebardieri care, uneori, sunt siliţi

— Când puterea de convingere devine zadarnică – să folosească minerul suliţei ca să-i facă pe curioşi să intre înapoi în rândurile din care au ieşit.

Ic acea vreme, povârnişul pe ambele părţi ale căruia

curge, într-o albie podită cu pietre, o apă rece şi şopotitoare cu atât mai îmbelşugată cu cât e mai cald, deoarece cu o zi în urmă încă se mai întindea ca o mantie albă pe umerii Mulhacenului şi provine din topirea zăpezilor, povârnişul acesta, după cum spuneam era încă liber pe toată lăţimea lui, fiindcă abia mai târziu don Luiz, marchiz de Mendoza, conducătorul casei de Mondejar, va ridica în mijlocul drumului, în onoarea Cezarului blond şi cu barbă roşie, fântâna cu blazon, care aruncă o jerbă uriaşă ce se înalţă ca o pulbere de diamante şi cade înapoi sub formă de picături îngheţate, după ce au tremurat o clipă lângă frunzele tinerilor fagi ale căror crengi înlănţuite formează o boltă prin care nu pătrunde lumina zilei.

Este, desigur, o cochetărie a locuitorilor Granadei faptul că au ales drept locuinţă pentru tânărul rege dintre cele douăzeci sau treizeci de palate din oraş, pe cel la care se ajunge prin intrarea aceasta răcoroasă. De la porţile Granadei, unde începe jurisdicţia Alhambrei, până la cea a Judecăţii prin care se intră în incinta fortăreţei, nicio rază de soare n-o să-i stingherească ochii, iar dacă n-ar fi cântecul răguşit al greierilor ar putea, la şaizeci de leghe distanţă de Africa, să se creadă la umbra răcoroasă a Flandrei sale iubite.

E adevărat că în toată Flandra ar căuta zadarnic o poartă ca aceea clădită pe la 1348 de regele Yusef-Abul-Hagiag, denumită a Judecăţii din cauza obiceiului regilor mauri de a face dreptate la intrarea propriului lor palat.

Spunem *poartă*, dar ar trebui s-o numim turn, un adevărat turn pătrat, înalt, străbătut de un arc mare în formă de inimă, deasupra căruia regele don Carlos va putea vedea ca pildă de nestatornicie a lucrurilor omeneşti, dubla ieroglifă maură înfăţişând o cheie şi o mână.

De îndată ce a intrat pe această poartă – care parcă e a bolţii cereşti, în asemenea măsură văzută de jos pare să se deschidă direct spre cer – regele don Carlos va ajunge în marea piaţă *Ios Algibes*, se va putea opri o clipă şi, pe

cal fiind, se va putea apleca peste parapet ca să vadă oraşul maur pierdut într-un hău de vegetaţie, unde a stat doar câteva zile, şi care-i e cu totul necunoscut. Atunci va zări în adâncul unei prăpăstii râul Darro, care străbate Granada, şi Genilul ce o ocoleşte. Acesta din urmă, ducând cu sine argint, iar celălalt aur. Regele va putea urma în câmpia întinsă care şi-a păstrat numele arab de Vega cursurile acestor râuri însoţite de cactuşi, de arbuşti de fistic, dafini, pe sub care, din când în când, se ascund ca să se ivească din nou mai departe, mai subţiri, întortocheate şi strălucitoare. ca firele de mătase pe care vânturile de toamnă le smulg din caierul-Maicii-Domnului.

În piaţa aceasta mare, împrejurul unei fântâni cu margini de marmură, se plimbă privilegiaţii, aşteptând sosirea regelui ce va avea loc când ceasul din turnul Vela va suna erele două după-amiază. Unii sunt protejaţi de titlul de *rico hombre* pe care chiar regele don Carlos îl va schimba în cel de *grande de Spania*, aşa cum îl va schimba în *maiestate* pe cel mai puţin pompos de *alteţă* cu care s-au mulţumit până atunci regii Castiliei şi ai Aragonului. Ceilalţi sunt don sau *señora*, numai că strămoşii acestor don au fost prieteni cu Cid Campeador, cei ai acestor señore au fost tovarăşii lui Pelayo[13], iar cel mai mărunt dintre ei – prin avere desigur, fiindcă toţi se socotesc egali prin naştere – se consideră, desigur, la fel de nobil ca prinţişorul acesta din Austria care, în ochii lor, nu e spaniol, adică hidalgo, decât prin maică-sa Ioana Nebuna, fata Isabelei Catolică.

De altfel, toţi aceşti castilieni bătrâni nu se aşteaptă la nimic bun de la tânărul rege a cărui origine germanică se vădeşte în părul blond; în barba, roşcată, în bărbia proeminentă, caractere distinctive ale prinţilor din casa Austriei. Ei n-au uitat căi bunicul lui Maieimilian, fără să-şi facă prea multe griji sădobândească tronul Spaniei pentru nepotul său, dar dându-şi multă: silinţă pentru coroana imperială; a pus-a pe mama acestuia să vină, însărcinată fiind, de la Valladolid la Gând; ca să nască în acest oraşun

13 Rege al Asturiei, foadtrtarul primei dinastii regale în Spania (aec. VIII) (ni tr.);.

fiu, care să fie nu numai infant al, Castiliei, ci şi burghez flamand. Zadarnic le spui că tot felul de semne prevestitoare de bine se arătaseră la naşterea copilului venit pe lume duminică 22 februarie: 1500, de sfântul Matei. Ei scutură din cap, amintindu-şi de nenorocirile ce i-au însoţit tinereţea şi care, de când a intrat în societate păreau să dezmintă limpede soarta minunată făgăduită, după părerea lor, de linguşeală şi nu de cunoaşterea cu adevărat a viitorului.

Şi, din punct, de vedere spaniol, au întrucâtva dreptul de a avea îndoieli, deoarece, chiar în anul când s-a născut tânărul prinţ, şi în timp Genera însărcinată, maicusa a dat primele semne ale bolii împotriva căreia, fără s-o poată învinge – a luptat de la nouăsprezece ani şi care a lăsat-o în istorie cu dureroasa poreclă de Ioana *Nebuna*. Abia trecuseră şase ani de la naşterea prinţului moştenitor, şi tot într-o 2 i de duminică, pe aceeaşi dată de 22, care trebuia să-i aducă atâta noroc, tatăl său, Filip cel Frumos – ale cărui aventuri sentimentale o făcuseră pe sărmana Ioana să-şi piardă minţile de gelozie – se duse să prânzească la un castel de lângă Burgos, pe care-l dăruise unuia dintre favoriţii săi, numit Juan Manuel, şi, ieşind de la masă, începu să se joace cu mingea. Ineâlzindu-se foarte tare ceru un pahar de apă căneai fu înfăţişat de un om străin de suita lui şi de casa lui don Manuel. Regele bău acest pahar şi aproape îndată simţi dureri în măruntaie, ceea ce nu-l împiedică să se întoarcă seara la Burgos şi să iasă a doua zi ca să alunge râul; dar în loc să alunge răul, răul îl doborî, astfel că marţi regele căzu la pat, miercuri încercă zadarnic să se scoale, joi nu mai putu vorbi, iar vineri îşi dădu sufletul!

Să nu întrebăm dacă s-au făcut cercetări înverşunate pentru găsirea necunoscutului care-ţi dăduse regelui paharul cu apă. Omul nu mai apăruse. şi tot ce se povestise la vremea aceea părea mai degrabă născocire decât adevăr. Astfel, de pildă, unul dintre zvonurile care circulaseră spunea că printre numeroasele amante pe care le avusese Filip cel Frumos era şi o ţigancă numită

Topacias pe care tovarăşii ei o socoteau a fi din neamul reginei din Saba, că această ţigancă era logodită eu un prinţ al zingarilor, dar că, îndrăgostindu-se de Filip care, după cum arată porecla lui, era unul dintre gentilomii cei mai frumoşi nu numai din Spania, ci din întreaga lume, respinsese dragostea nobilului zingaro, ce se răzbunase dând regelui Filip paharul de apă rece pe care, acesta bându-l, muri.

Oricum ar fi fost, crimă sau moarte naturală, această nenorocire dădu o lovitură fatală sărmanei Ioana care. după câteva accese de nebunie, îşi pierdu minţile cu totul. Ea nu voi să creadă că soţul ei murise; credea – şi era lăsată pe cât posibil în greşeala aceasta – că el e doar adormit, astfel că îmbrăcă ea însăşi cadavrul cu hainele care, după părerea ei, îi stăteau cel mai bine: cu o vestă scurtă cu mâneci, din postav auriu, cu pantaloni roşii, îl înfăşură într-o cazacă stacojie căptuşită cu hermină, îi puse în picioare pantofi de catifea neagră, pe cap o tocă împodobita cu o coroană. Apoi porunci ca trupul regelui să fie întins pe un pat şi, timp de douăzeci şi patru de ore porţile palatului să fie deschise pentru ca fiecare să poată veni să-i sărute mâna, ca şi cum ar fi fost în viaţă.

În sfârşit, izbutiră s-o îndepărteze şi să îmbălsămeze trupul, să-l pună într-un sicriu de plumb; apoi Ioana, care continua să creadă că-şi urmează soţul adormit, însoţi sicriul până la Tordesillas, în regatul Leon, unde îl depuseră în mănăstirea Sfânta Clara.

Astfel se îndeplini prezicerea unei vrăjitoare care, văzându-l pe fiul lui Maximilian că vine din Flandra în Spania, spusese clătinând din cap: „Rege Filip cel Frumos, îţi spun eu că, în Castilia, mort o să călătoreşti mai mult decât viu!”

Dar nerenunţând la nădejdea că într-o zi se va ridica de pe patul lui funebru, Ioana nu voi să-l depună într-un cavou, ci îl puse în mijlocul spaţiului destinat corului, pe o estradă unde patru halebardieri făceau de gardă zi şi noapte, iar patru călugări cordelieri, stând în cele patru colţuri ale catafalcului rosteau fără încetare rugăciuni.

Ajungând în Spania, cu doi ani în urmă, regele don Carlos care traversase oceanul cu treizeci şi şase de corăbii şi, plecat de la Flessingue debarcase la Villaviciosa, o regăsise pe maică-sa nebună, iar pe taică-său mort.

Atunci, ca un fiu pios, pusese să se deschidă sicriul închis de unsprezece ani, se plecase înaintea cadavrului îmbrăcat în roşu, perfect conservat, îl sărutase grav şi rece pe frunte, şi, după ce jurase maică-sii că nu se va socoti rege al Spaniei atâta timp cât ea va fi în viaţă, îşi continuase drumul spre Valladolid. unde se încoronase.

Cu ocazia încoronării, avuseseră loc serbări şi turniruri minunate la care luase parte însuşi regele. Dar în lupta la grămadă care uurmă celor călare cu lancea, opt seniori fiind răniţi, dintre care doi mortal, regele jurase să nu mai îngăduie niciun turnir.

De altfel, se ivea ocazia unei lupte adevărate, în locul uneia simulate: Saragosa declară că voia drept rege u: i prinţ spaniol şi că n-o să deschidă porţile în faţa unui arhiduce flamand.

Don Carlos primi vestea fără să manifeste nici cea mai mică emoţie. Ochii săi albaştri se întunecară o clipă sub pleoapele tremurătoare, apoi, cu glas obişnuit, dădu ordin să se pornească împotriva Saragosei.

Tânărul rege îi sfărâină cu ghiulele porţile şi intră în oraş cu sabia goală în mână, urmat de tunurile cu fitile e aprinse care, de îndată ce se iviră, îşi meritară porecla de *ultim argument al regilor*.

De aici dădu împotriva tâlhăriilor decretele cumplite care, asemeni fulgerelor lui Jupiter Olimpianul, brăzdară Spania în toate direcţiile…

E de la sine înţeles că prin cuvântul tâlhărie, cel care trebuia să devină într-o zi Carol Quintul înţelegea mai ales răscoala. De asemenea, întunecatul tânăr, acel Tiberiu de nouăsprezece ani nu admitea nicio scuză pentru neîndeplinirea ordinelor sale.

Aici ajunsese cu lupta aceasta de zi cu zi care dura de doi ani, petrecuţi pe jumătate în serbări, pe jumătate în lupte, când, pe 9 februarie, un curier sosi la Saragosa. Din

cauza gheţii şi a dezgheţului făcuse douăzeci şi opt de zile din Flandra şi anunţa ştirea că împăratul Maximilian murise la 12 ianuarie 1519.

Împăratul Maximilian, mic prin el însuşi, crescuse prin c-aBieinporanii săi Francisc I şi Alexandru al VI-lea îl siliseră să fie pe măsura lor.

Papa Julius al II-lea spunea despre el: Cardinalii şi electorii s-au înşelat; cardinalii m-au făcut papă, iar eleclorii l-au făcut pe Maximilian împărat. Pe mine ar fi trebuit să mă facă împărat, iar pe Maximilian papă".

Acest deces îl îngrijoră foarte tare pe tânărul rege. Dacă i-ar fi asistat pe împărat pe patul de moarte, dară aceşti Joi politicieni – iar dintre cei doi, maestru era copilul – ar fi făcut câţiva paşi împreună, tânărul sprijinindu-l pe bătrân, pe puntea care duce de la pământ la ca şi oprindu-se la jumătatea drumului spre moarte ar fi hotărât ce are de făcut cel ce se întorcea la viaţă, alegerea lui Carol n-ar fi fost îndoielnică. Dar nu se întâmplase nimic din toate acestea. Nicio măsură de prevedere nu fusese luată, deoareue moartea împăratului fusese subită, neaşteptată; iar don Carlos, lipsit de sprijinul cardinalului Jiménez ce murise şi înconjurat de flamanzii săi lacomi, puşi pe jaf, care de trei ani găsiseră mijloace să stoarcă sărmana Spanie de unsprezece mii de ducaţi, produsese o impresie prea proastă asupra ţării aaesteia pe care trebuia s-o îmbogăţească pe /iitor, însă acum o sărăcea, ca să nesocotească fără teamă nemulţumirea care lua naştere sub paşii săi. Ducându-se în Germania, nu era sigur că va fi numit împărat, pierind din Spania era sigur că nu va mai fi rege.

Cu toate acestea, mai mulţi îl sfătuiră să se îmbarce îndată şi să părăsească Spania. Dar nu aceasta a fost şi părerea consilierului său Adrian de Utrecht.

Întrecerea urma să aibă loc între Francisc I al Franţei şi el.

Dar dacă don Carlos nu plecă, plecară în schimb sprijinitorii săi cei mai înfocaţi, investiţi cu puteri regale.

Un curier fu, în taină, trimis papei Leon X.

Ce instrucţiuni avea acest trimis secret? Poate că vom afla mai târziu.

Până atunci, pentru ca trimisul care avea să-i aducă veşti despre alegere, să nu aibă nevoie de douăzeci şi opi de zile ca să ajungă la el, don Carlos anunţă că de să facă o călătorie în provinciile din sud, să viziteze Sevilla, Córdoba şi Granada.

Curierul nu avea decât să treacă prin Elveţia, să străbată Italia, să se îmbarce la Genova şi să-debarce la Valencia sau la Málaga.

După douăsprezece zile de la alegere, don Carlos ar şti care-i rezultatul.

Apoi i se spusese că Sierra Morena şi Sierra Nevada erau pline de tâlhari, iar el voi să ştie dacă erau tâlhari sau răsculaţi.

De aici rezultă ordinul de a se curăţa muntele, ordin care fusese îndeplinit, în ce-l priveşte pe el Salteador, prin această metodă expeditivă de a se dă foc vegetaţiei.

În timp ce muntele ardea, don Carlos era aşteptat la Granada. Sosirea trebuia să aibă loc, după cum am spus, la ora două după-masă; mai erau doar câteva minute până când din tumul Vela avea să se audă semnalul, şi în timp ce aşteptau ca nepotul Isabelei şi al lui Ferdinand să anul în cadrul porţii maure, asemănător unei statui ecvestre seniorii celor dintâi familii din Andaluzia se plimbau prin piaţa de los Algibes.

Printre toţi aceşti nobili gentilom care se plimbau de colo-colo, singuri sau câte doi, vorbind cu voce tare în grupuri sau cu voce joasă şi la o parte, unul se remarca în mod deosebit, prin înfăţişareai mândră şi, totodată, prin tristeţea-i adânci.

Stătea pe bordura de marmură care înconjura fântâna săpată în mijlocul curţii.

Capul său rezemat în palmă şi aplecat într-o parte, astfel încât privirea-i melancolică să se poată cufunda în azurul cerului, era acoperit de o pălărie cu boruri mari, din cele cărora pălăriile moderne schimbându-le forma, le-au dat denumirea de *sombreros*. Părul îi cădea pe umeri în

bucle albe, barba căruntă era tăiată drept, iar gulerul îi era împodobit cu decoraţia în formă de cruce pe care Isabela şi Ferdinand, după cucerirea Granadei, o înmânaseră personal celor ce luptaseră vitejeşte pentru izgonirea maurilor.

Deşi înfăţişarea-i îngrijorată îndepărta de întunecatul visător orice curiozitate indiscretă sau nepăsarea vorbăreaţă, un bărbat de aproximativ aceeaşi vârstă ca acel pe care am încercat să-l descriem, îl privea cu atenţie ţie o clipă, vrând parcă să se asigure că nu se înşela în privinţa identităţii lui.

O mişcare pe care o făcu bătrânul scoţându-şi pălăria şi scuturându-şi capul, parcă pentru a izgoni tristeţea care face să se încrunte frunţile muritorilor, oricât de puternici ar fi ei, nu mai lăsa nicio îndoială celui ce-l privea…

El se apropie, deci, cu pălăria în mână:

— Deoarece, din fragedă copilărie, zise el, sunt prietenul dumneavoastră, mi se pare că ar fi urât din parte-mi, văzându-vă tristeţea, să nu vă întind mâna spunându-vă: Don Ruiz de Torrillas, cu ce vă pot fi de folos? Cu ce vă pot sluji? Ce poruncă aveţi să-mi daţi?

La primele cuvinte rostite de prietenul său, don Ruiz de Torrillas, ridicând capul, îl recunoscu pe cel care-i vorbea şi-i întinse mâna.

— Vă sunt îndatorat, don Lopez de Ávila, zise el. Da, într-adevăr, suntem vechi prieteni şi prin propunerea pe care mi-o faceţi, îmi dovediţi că sunteţi un prieten credincios. Locuiţi tot la Málaga?

— Da, şi ştiţi că, de departe sau de aproape, la Málaga, întocmai ca la Granada, sunt la dispoziţia domniei voastre.

Don Ruiz se înclină.

— Înainte de a pleca din Málaga, l-aţi mai văzut ps vechiul meu prieten – şi, totodată, al domniei voastre, cred – pe don Íñigo?

— Îl vedeam zilnic. L-am auzit pe fiul meu don Ramiro că don Íñigo şi fiică-sa au sosit aici ieri, după ce au trecut prin mari primejdii în munţi, unde au fost prinşi de

el Salteador.

Don Ruiz păli şi închise ochii.

— Dar în cele din urmă, zise el după o clipă în timpul căreia, printr-un mare efort de voinţă, îşi adunase puterile, fiind gata să leşine, în cele din urmă au scăpat.

— Tâlharul, care are îndrăzneala de a-şi spune gentilom, s-a purtat cu ei ca un prinţ, după cum mi-a povestit fiul meu. Le-a dat drumul fără să le ceară răscumpărare sau vreo făgăduială, ceea ce e cu atât mai frumos cu cât don Íñigo e cel mai bogat gentilom, iar doña Fior, cea mai frumoasă fată din Andaluzia.

Don Ruiz respiră uşurat.

— A făcut aşa ceva? Cu atât mai bine.

— Dar vă vorbesc despre fiul meu, don Ramiro, şi uit să vă întreb ce mai face fiul domniei voastre, don Fernando. E tot în călătorie?

— Da, răspunse don Ruiz cu glas aproape stins.

— Iată un bun prilej, don Ruiz, să-i găsiţi un loc la curtea noului rege. Sunteţi unul dintre cei mai nobili gentilomi din Andaluzia şi, dacă aţi cere vreo favoare regelui don Carlos, deşi el n-are ochi decât pentru flamanzii lui, sunt sigur că, din considerente ţinând de politică, v-ar acorda-o.

— Am într-adevăr o favoare să-i cer regelui don Carlos, răspunse don Ruiz, dar mă îndoiesc că o să mi-o acorde.

În acea clipă, în turnul Vela bătu ora două.

Această oră care, de obicei, anunţa doar faptul că urma să aibă loc distribuirea apei, avea acum altă semnificaţie. Nu numai că apa ţâşni peste tot în canale, în fântâni, bazine, dar întrucât în acelaşi timp toate trompetele anunâţarş că regele don Carlos iffca spre Alhambra, toţi se repeziră spre poarta lui lusef, ca să fie acolo în clipa and suveranul avea să deacalece.

Don Ruiz de Torrillas rămase singur unde se afla, doar se ridică. Don L6 pez îi urmase pe ceilalţi seniori.

Fanfarele începură să cânte mai tare, anunţând că regele urca panta uşoară apropiindu-se tot mai mult.

Şi deodată se ivi călare pe calul său mare de bătălie, ce era îmbrăcat cu totul în zale ca pentru luptă. Regele însuşi purta o armură de Damasc, lucrată în întregime în aur Doar capul îi era descoperit, parcă ar fi vrut să-i uimească pe spanioli arătându-le ce avea mai puţin spaniol în făptura lui

Într-adevăr, după cum am spus. filai lui Filip cel Frumos şi al Ioanei Nebuna nu avea nun ic castiiian în figura, alcătuită în întregime, dacă putem spune aşa, din gra de de descendenţă din casa de Austria.

Era scund de statură, eu membre scurte, iar ca să poată să-şi ridice capul înfundat între umeri, cu păr blond, tăiai scurt, cu barbă roşcată, cu ochi albaştri clipind mereu, cu nas acvilin şi buze roşii, cu bărbia pronunţată, era silit să-l poarte drept şi ţeapăn de parcă ar fi fost ţinut în această poziţie de un grumăzar de oţel. Când mergea, mai ales pe jos, avea ceva afectat care pierea când mergea călare, deoarece era un călăreţ minunat şi cu cât calul era mai nărăvaş, cu atât – călăreţul. era mai frumos. E deci lesne de înţeles că un asemenea prinţ, care, din: punct de vedere fizic nu avea nimic dintr-un don Pedro, din Henric sau din Ferdinand – fiind din punct de vedere moral la fel de drept ca primul, la fel de viclean ca al doilea şi la fel de ambiţios ca ultimul – ci, dimpotrivă, la prima vedere era un Habsburg din cap până-n picioare, nu constituia pentru spanioli, şi mai ales pentru andaluzi, obiectul unui entuziasm nestăvilit.

Astfel, la sosirea lui, trompetele dublară intensitatea sunetelor lor de aramă, poate nu atât ca să-l cinstească pt nepotul Isabelei şi al lui Ferdinand; cât pentru ca zgomotul lor să facă să treacă neobservată tăcerea oamenilor.

Regele aruncă o privire rece şi apatică spre supuşii săi. nu manifestă nicio mirare, deşi toate trebuiau să-i fie într-adevăr, cu totul străine şi, oprindb-şi calul, puse un picior în pământ nu îndată „nu ca să fie mai aproape de poporul său, ci pentru că sosise clipa stabilită dinainte» ordonată de ceremonial să pună piciorul în pământ.

Capul nu şi-l ridică nici măcar ca să privească,

frumoasa poartă maură pe care intra; nu întoarse nici privirea ca să citească în capela mică „laterală, inscripţia ce amintea, ea la 6 ianuarie 1492 bunicii săi Ferdinand şi Isabela trecuseră pe aici, trasând triumfal şi prin mijlocul întregji Spânii, îmbătată de triumful suveranilor ei „drumul pe care, dup» douăzeci şi şapte de ani, mergea el însuşi grav şi întunecat, înconjurat de respectul tăcut ce-i însoţeşte pe regii cărora iacă. nu li se cunosc calităţile, ci defectele.

Era astfel pentru că um gând îl frământa necontenit „fără însă ca nimic din frământarea regelui săi se vadă din afară: dorinţa de ai deveni stăpânul Imperiului.

Ce putea vedea această privire ambiţioasă, îndreptată, pesa stiaţia, spre Ptaakfurt andii, în sala alegecilbe avea loc adunarea electorilor, către care papa, ragji. toţiprinţir boţi stăpânitorii lumii, aveau privirile aţintite, întocmai ca don Carlos?

„Vei fi oare împărat, adică la fel de mare ca papa, mai mare decât regii?” îi şoptea întruna glasul ambiţiei în inimă lui don Carlos.

Ce importanţă aveau celelalte glasuri omeneşti, când glasul acesta frrtnăta în el?

Deci, aşa cum am spus, ca să respecte eticheta şi nu dintr-un avânt spontan al dorinţei, nici ca să se apropie de toţi gentilomii aceştia, puse piciorul jos don Carlos.

În aceeaşi clipă, toată suita lui flamandă făcu la fel.

Suita era compusă din cardinalul Adrian de Utrecht, preceptorul său, contele de Chievres, primul său ministru, contele de Lachan, contele de Porcian, seniorul de Furnes, seniorul de Beaurain şi olandezul A mersdorff.

Dar de pe calul său, don Carlos cu privirea ce părea pierdută în gol, rătăcită, observase totuşi un grup de gentilomi care stăteau cu pălăriile pe cap, în timp ce ceilalţi erau cu capul descoperit.

Doar acest grup păru să-i atragă atenţia.

— Ricos hombres! spuse el făcând cu mâna semn celor cărora li se adresă, să intre în suita sa, dar după gentilomii flamanzi.

Seniorii andaluzi se înclinară, ocupară locul ce le fusese desemnat, dar ca nişte oameni care pur şi simplu ascultaG de un ordin.

Apoi regele, pornind primul, se îndreptă spre palatul Alhambra care, privit din piaţa de los Algibes, nu pare la prima vedere decât o clădire mai e, pătrată, cu o singură poartă, dar fără ferestre.

Don Carlos mergea cu capul descoperit; în spatele lui un paj îi ducea coiful.

„Drumul era liber, fiecare după rangul său îşi ocupase locul în urma regelui.

Un singur bărbat stătea în picioare pe acest drum, cu pălăria pe cap.

Regele, părând că nu l-a observat, nu-l pierdea însă din ochi şi-poate că ar fi trecut pe lângă el fără să se întoarcă spre el şi fără să se oprească nicio clipă, dacă acesta. cu capul tot acoperit, n-ar fi pus, când regele se apropie, un genunchi în pământ.

Regele se opri.

— Sunteţi *rico hombre*? întrebă el.

— Da, Sire.

— Din Aragon sau din Castilia!

— Din Andaluzia.

— Neamestecat cu maurii?

— De sânge creştinesc vechi şi curat.

— Cum vă cheamă?

— Don Ruiz de Torrillas.

— Ridicaţi-vă şi spuneţi ce aveţi de spus.

— Doar urechile regelui pot asculte ce am de spus regelui.

— Îndepărtaţi-vă, spuse don Carlos făcând un semn cu mâna.

Şi toţi se îndepărtară, formând ceva mai departe, unde nu puteau auzi, un semicerc înaintea căruia stăteau regele şi don Ruiz de Torrillas.

— Ascult, zise regele.

— Sire, începu don Ruiz ridicându-se, iertaţi-mă că îmi tremură glasul, dar mă simt emoţionat şi tulburat că

trebuie să vă cer o favoare ca aceea care mă aduce înaintea Voastră…

— Vorbiţi rar, domnule, ca să vă pot înţelege bine.

— E adevărat, spuse don Ruiz cu mai multă mândrie decât curtenie, uitam că Alteţa Voastră vorbeşte încă cu greu spaniola.

— O s-o învăţ, domnule, răspunse rece don Carlos.

Apoi după o clipă:

— Ascult, zise el.

— Sire, continuă don Ruiz, am un fru de douăzeci şi şapte de ani. Iubea o femeie, dar temându-se că o să mă mânie – fiindcă trebuie să mă învinovăţesc de la bun început că am fost prea nepăsător şi totodată prea sever cu acest tânăr nefericit – s-a obligat faţă de ea, fără voia mea şi, deşi acea doamnă i-a acordat drepturile unui soţ, el amina întruna să-i dea titlul de soţie pe care i-l făgăduise. Ea se plânse tatălui său, iar don Diego, simţindu-şi braţul prea slab ca să lupte împotriva unui tânăr de douăzeci de ani, îl însărcină cu răzbunarea pe fiul său don Alvaro. Acesta nu voi să primească scuzele fiului meu care, în împrejurarea aceasta, trebuie s-o spun, se arătă mai prudent decât m-aş fi aşteptat de la caracterul lui. Cei doi tineri se luptară, iar don Alvaro fu ucis!

— Un duel? îl întrerupse don Carâoa. Nu-mi plac duelurile.

— Sunt asemenea împrejurări, Alteţă, când un om de onoare nu poate da înapoi, mai ales când ştie că la moartea tatălui său va avea dreptul să dea socoteală pentru propriile-i fapte regelui şi să-i ceară iertare cu pălăria, pe cap.

— Da, ştiu, e un privilegiu al vostru, ricos *hombre* & O să pun eu ordine în toate acestea. Continuaţi.

— Duelul avusese loc fără martori. Tatăl lui don Alvaro îl acuză pe fiul meu de asasinat şi obţinu un mandat de arestare. Trei alguazili se înfăţişară la el şi voiră să-l ducă în plină zi, cu forţa, la închisoare, nul meu ucise pe doi dintre ei, îl răni pe al treilea şi fugi în munţi.

— Ah! spuse don Carlos tutuindu-l pentru prima oară

pe don Ruiz, mai curând în semn de ameninţare, decât în semn de afecţiune, va şi zică tu eşti *rico hambre*, iar fiutâu e tâlhar?

— Sire, tatăl fetei a murit şi, odată cu el. „Mima lui a murit. Ea a intrat la mănăstire, iar eu i-am plătit zestrea ca şi cum ar fi fost prinţesă de sânge regal. M-am înţeles, Sire, cu Omiliile celor doi alguazili morţi şi cu cel rănit, dar pentru înţelegerea aceasta mi-am cheltuit toată averea, astfel încât, din tot ce mi-a lăsat taică-meu, nu-mi mai rămâne decât casa în care locuiesc în piaţa Viva Rambla. Nu contează, fiindcă preţul sângelui e plătit şi. cu un cuvânt al Alteţei Voastre, onoarea numelui se va ridica iarăşi curată din ruina averii.

Don Ruiz. făcu o pauză, dar văzând că regele nu scoate o vorbă continuă:

— Deci, Alteţă, vă rog în genunchi, vă implor de o mie de ori, deoarece partea adversă renunţă la răzbunare şi fiul meu nu mai are împotrivă decât puterea voastră regală, Sire, vă implor să-l iertaţi pe fiul meu!

Regele nu răspunse. Don Ruiz continuă:

— Iertarea aceasta, Sire, îndrăznesc să spun că o merită nu prin el însuşi, deşi vă repet, în mare măsură e vina nv ci că a ajuns aici, ci din cauza nobililor săi strămoşi, care vă spun toţi prin glasul meu: >tlertaţi-l, Sire, iertaţi-l!”

Don Carlos continua să tacă. Părea că nici nu mai ascultă, astfel încât cu glas mai stăruitor şi înclinându-se aproape până la picioarele lui, don Ruiz urmă:

— Sire, priviţi în istoria noastră şi veţi vedea o mulţime de eroi din neamul meu cărora regii Spaniei le datorează tot felul de cinstiri şi de glorie! Sire, fie-vă milă de părul meu alb, de rugăciunile şi lacrimile mele. Dacă nu sunt de ajuns ca să vă înduioşeze, fievă milă de o femeie nobilă, de o mamă nefericită! Sire, fiind cel ce sunteţi, prin fericita voastră întronare pe tronul Spaniei, prin mama voastră Ioana, prin bunicii voştri Isabela şi Ferdinand pe care i-am slujit cu vitejie şi credinţă, aşa cum adevereşte crucea pe care o port la gât, Sire, dăruiţi-mi iertarea pe

care v-o cer!

Regele ridică privirea şi, deşi norul care părea să-i umbrească privirea pierise, rosti cu glas rece şi lipsit de orice emoţie:

— Treaba aceasta nu mă priveşte. Adresaţi-vă marelui judecător al Andaluziei.

Şi porni mai departe.

Seniorii flamanzi şi spanioli îl urmară şi se făcură nevăzuţi în urma lui, în palatul Alhambra.

Don Tluiz, singur şi prăbuşit, rămase în piaţa de los Algibes.

Ne înşelăm însă când spunem că don Ruiz rămase singur în piaţă. Unul dintre seniorii din suita lui don Carlos îl zări pe bătrânul încovoiat sub povara refuzului regesc, rămase fără nicio prefăcătorie ultimul, apoi, în loc să-i urmeze pe ceilalţi în interiorul palatului maur, se întoarse iute spre don Ruiz de Torrillas şi, oprindu-se cu pălăria în mână înaintea acestuia, care era atât de cufundat în tristeţea lui încât nu-l zărise apropiindu-se, rosti:

— Dacă un gentilom ţine să-şi amintească vechile prietenii. zise el, binevoiţi să primiţi, dragul meu don Ruiz, salutul unuia dintre oamenii care vă-sânt cei mai apropiaţi cu putinţă.

Don Ruiz ridică încet capul trist, dar de îndată ce-l zări pe cel care-l saluta atât de afectuos, o sclipire de bucurie i se zări în ochi.

— Ah, dumneavoastră sunteţi, don Íñigo! spuse el. Sunt bucuros să vă întind mâna, cu o condiţie totuşi…

— Care? Spuneţi-o.

— Ca tot timpul cât veţi sta în Granada – nu îngădui scuze, vă previn – să fiţi oaspetele meu.

Don Íñigo zâmbi.

— N-am aşteptat invitaţia domniei voastre, don Ruiz, şi la ora aceasta fiica mea, doña Fior, e instalată de acum la doña Mercedes care, în ciuda insistenţelor noastre de a nu se deranja, a vrut să-i cedeze propria-i cameră.

— Soţia a făcut în lipsa soţului, ceea ce ar fi făcut soţul în lipsa ei. Deci acolo lucrurile merg bine…

Apoi cu glas scăzut, suspinând:

— Aş vrea să pot spune acelaşi lucru despre cele de aici, murmură el.

Deşi vorbise în şoaptă, don Íñigo îl auzi.

De altfel, întocmai ca şi ceilalţi seniori, îl văzuse pe don Ruiz îngenunchind în faţa regelui, ca un omoare cere iertare pentru cineva, şi nu era greu de înţeles că ea îi fusese refuzată.

— Într-adevăr, mi se pare că n-aţi fost mulţumit pe lângă tânărul nostru rege, dragă don Ruiz.

— Ce vreţi, señor… regele don Carlos mărturiseşte singur că încă nu ştie spaniola, iar eu, în ce mă priveşte, mărturisesc că n-am ştiut niciodată flamanda… Dar să ne întoarcem la domnia voastră şi să vorbim mai ales de încântătoarea voastră fiică, don Íñigo. Sper, continuă cu glas aproape tremurător, după o clipă de şovăire, că întâlnirea neplăcută pe care a avut-o ieri pe munte, n-a avut vreo urmare supărătoare asupra sănătăţii ei.

— Aţi şi aflat? întrebă don Íñigo.

— Da, señor. Ceea ce i se întâmplă unui om de însemnătatea domniei voastre e un eveniment cu aripi de vultur. Don Lopez mi-a spus – şi aici glasul lui don Ruiz deveni mai tremurător – că aţi fost oprit de el Salteador.

— V-a spus şi că, purtându-se ca un gentilom şi nu ca un tâlhar, conducătorul atât de temut, leu şi tigru pentru alţii, a fost pentru noi câine păzitor şi miel?

— Mi-a spus câte ceva despre asta, dar sunt fericit că ştirea îmi e confirmată de domnia voastră.

V-o confirm şi adaug că n-o să mă socotesc achitat faţă de acest tânăr viteaz, decât când îmi voi fi ţinut făgăduiala pe care i-am făcut-o.

— Dar, întrebă şovăind don Ruiz, pot şti ce i-aţi făgăduit?

— I-am jurat pe sfântul meu patron că simţind un interes adevărat faţă de el, n-o să-i dau pace regelui don Carlos până când nu-mi va acorda iertare pentru el.

— O să v-o refuze, zise don Ruiz, clătinând din cap.

— De ce?

— M-aţi întrebat mai înainte ce voiam îngenuncheat la picioarele regelui?

— Da.

— Îi ceream iertare pentru el.

— Domnia voastră?

— Da.

— De ce vă interesaţi de tânărul acesta? Spuneţi-mi, don Ruiz, fiindcă o să-mi dau mai multă osteneală ştiind că acţionez pentru un prieten de dată recentă şi pentru unul de treizeci de îni.

— Daţi-mi mâna, don Íñigo.

— Iată mâna mea.

— Bărbatul de care vorbiţi e fiul meu!

Don Ruiz simţi mâna lui don Íñigo înfiorându-se într-a lui

— Fiul domniei voastre, întrebă el cu glas sugrumat, şi. al doñei Mercedes?

— Fără îndoială, răspunse don Ruiz cu un zâmbet plin de amărăciune, fiindcă doña Mercedes e soţia mea!

— Şi ce v-a răspuns regele?

— Nimic!

— Cum, nimic 7

— Sau mai curând mi-a răspuns printr-un reîuz.

— Spuneţi-mi termenii acestui refuz.

— M-a trimis la marele judecător al Andaluziei.

— Şi?

— Şi marele judecător al Andaluziei era don Rodrigo de Colmenar, iar don Rodrigo de Colmenar a murit.

— Don Rodrigo de Colmenar a murit, dar de opt zile regele i-a numit un urmaş şi, de ieri, acest urmaş a sosit în Granada.

— În Granada?

— Da, şi vă răspund don Ruiz – mă auziţi? – vă răspund că nu puteţi fi mai sigur de domnia voastră înşivă decât de acela pe care l-a numit regele.

Don Ruiz tocmai se pregătea să pună câteva întrebări vechiului său tovarăş de luptă a cărui încredere în providenţă şi în marele judecător al Andaluziei începea să-l

liniştească întrucâtva, când un uşier apăru în poarta palatului, de care nu-i despărţeau decât vreo douăzeci de paşi, şi strigă cu glas răsunător:

— Don Íñigo Velasco de Haro, mar» judecător al Andaluziei, regele vă cheamă.

— Domnia voastră, don Íñigo, strigă don Ruiz în culmea mirării, sunteţi marele judecător al Andaluziei?”

— Nu v-am spus, răspunse don Íñigo întinzându-i încă o dată mâna lui don Ruiz, că puteţi conta pe marele judecător al Andaluziei ca pe domnia voastră înşivă? Ba chiar ar fi trebuit să spun mai mult decât pe domnia voastră înşivă, fiindcă eu sunt urmaşul lui don Rodrigo de Colmenar.

Şi, socotind că nu trebuie să-l facă să aştepte pe un rege căruia are să-i ceară iertarea cuiva, don Íñigo se grăbi să se ducă la porunca lui don Carlos cu atâta grabă cu câtă îi îngăduia demnitatea unui *rico hambre* spaniol.

va

Palatul regilor mauri

Să ni se îngăduie să-l urmămpe marele judecător în interiorul palatului regilor mauri în care tocmai intrase don Carlos pentru prima oară, şi unde cititorii noştri n-au intrat, poate, niciodată.

Urmându-l pe uşierul care-l chemase din partea regelui „don Íñigo traversă mai întâi o curte numită curtea mirţilor din pricina numărului mare de arbuşti de acest gen care înfloreau aici, sau curtea Rezervorului din pricina bazinului uriaş ce se afla. În centrul ei, sau curtea Mezuar, sau Baia femeilor, fiindcă în acest bazin, pe vremea califilor, făceau baie femeile palatului.

Dacă don Íñigo n-ar fi fost atât de îngândurat, deşi obişnuit din pricina vieţii sale rătăcitoare cu monumentele vechii şi noii lumi, s-ar fi oprit cu siguranţă de îndată ce ar fi ajuns la această primă curte, în pragul căreia, chiar şi în zilele noastre, călătorul se opreşte uimit, şovăind, ghicind că intră în lumea tainică şi necunoscută a Orientului.

Dar don Íñigo ridică privirea ca să vadă pe un piedestal minunata şi uriaşa vază pe care neglijenţa

spaniolă o lasă azi să se degradeze într-un ungher de muzeu nevizitat de nimeni şi care pe atunci constituia principala podoabă a acestei curţi străjuită, deasupra bârnelor de cedru şi a ţiglelor aurite ale acoperişurilor, de turnul Comares, ale cărui creneluri se desluşeau portocalii şi roşii pe cerul limpede şi albastru. Din curtea Rezervocului, don Ifrig* trecu în Sala de la Barca, iar de aici în salonul ambasadorilor, dar nici originalitatea formei, care a făcut să i se spună „barca” anticamerei, nici înlănţuirea de arabescuri ce acoperă pereţii, nici lucrătura minunată a bolţii pictată în verde, azuriu şi roşu, sculptură a stucaturii făcută cu minunata delicateţe pe care o manifestă natura răbdătoare când face într-o mie de ani o muncă de stalactită nu-l putură abate nicio clipă măcar pe don Íñigo de la gândul ce-l frământa.

El trecu astfel tăcut, grăbit pe lângă fermecătorul pavilion numit astăzi pavilionul reginei, de la ferestrele căruia se zăreşte Generalife, ca o uriaşă tufă de oleandri în vârful cărora se caţără păunii, asemeni unor păsări de safir şi de aur, trecu peste dalele de marmură albă, uriaşe căţui cu orificii mici, ce slujeau să-i parfumeze pe sultani când ieşeau din baie. Apoi străbătu fără să se oprească grădina Lindaraja, astăzi teren lăsat în pafagină şi plin de mărăcini, care pe atunci era răzor plin de flori, lăsă în stânga baia sultanelor, caldă încă de răsuflarea frumoasei şi mândrei Zobeida şi fu primit în Curtea leilor, unde-l aştepta regele.

Curtea leilor a fost descrisă de atâtea ori, încât aproape că nu mai are rost să facem şi noi acest lucru, astfel că ne vom mulţumi să-i schiţăm în fugă forma şi principalele podoabe, fără să înfăţişăm cititorilor decât macheta absolut necesară regiei noastre.

Este un dreptunghi cu lungimea de o sută douăzeci de picioare şi lăţimea de treisprezece, înconjurat de o sută douăzeci şi opt de coloane de marmură albă cu capiteluri de aur şi azur.

Galeriile care se ridică la înălţimea xfe douăzeci şi opt de picioare străjuiesc o uriaşă curte interioară în

mijlocul căreia sie află vestita Fântmă a leilor.

Când don Íñigo intră în curte, aceasta fusese transformată în cort şi era acoperită cu bucăţi late de stofă roşie, neagră şi galbenă, reprezentând culorile Spaniei şi Austriei şi slujind totodată să atenueze knnina prea dogoritoare şi căldura prea puternică iscrarelui.

Fântâna leilor, azvârlind ap>a prin toate orificiile, răcorea de altfel uriaşa sufragerie în «are: avea loc prânzul oferit tânărului rege don Carlos de oraşul Granada şi de nobilii Andaluziei.

Comesenii se plimbau, unii chiar prin curte, alţii prin salonul învecinat, alţii prin galeria de deasupra ei.

Rezemat de capul unui leu de aur – don Carlos îl asculta pe primul său ministru, contele de Ohiâvres, privind distrat petele roşietice impregnate în granit, care se spune că sunt urmele de sânge pe care le-au lăsat capetele tăiate ale celor treizeci şi şase de membri ai tribului Abşnserahi, atraşi în cursă de Segrii.

La ce se gândea don Carlos şi de ce privirea lui distrată, pierdută răspundea atât de rău la cuvintele primului lui ministru? El uita că se află în Granada, în Curtea leilor, iar gândul său plutea spre Frankfurt, spre sala electorilor, astfel că tradiţiile războaielor civile, maure, oricât de poetice ar fi fost, piereau în ochii săi înaintea acestei întrebări care răbufnea la fiecare bătaie a inimii: „Cine va i împăratul Germaniei dintre tine şi Francisc I?”

În acel moment, uşierul înaintă spre rege anunţând că marele judecător al Andaluziei îl urmează.

— Trib maur din Granada secolului al XV-lea, a cărui istorie l-a inspirat pe Chateaobriaind (Arentttriie*nttinului Abenaerah*, 1828, n. tr).

Don Carlos ridică privirea, o sclipire îi ţâşni din ochi în direcţia lui don Íñigo şi, parcă spre a se izola de cercul de favoriţi flamanzi ce se formase în jurul său şi pentru a se apropia de grupurile formate la celălalt capăt al curţii de gentilomii spanioli, veni în întâmpinarea celui pe care-l chemase.

Don Íñigo, văzându-l venind pe rege îi înţelese intenţia, se opri şi aşteptă ca don Carlos să-i adreseze cuvântul.

— 11 cunoşti pe don Ruiz de Torrillas? întrebă regele.

— Da, Alteţă. E unul dintre cei mai nobili gentilomi din Andaluzia, a luptat alături de mine împotriva maurilor, sub iluştrii voştri bunei Ferdinand şi Isabela.

— Ştii ce mi-a cerut?

— A cerut Alteţei Voastre iertare pentru fiul său, don Fernando.

— Ştii ce a făcut fiul lui?

— A ucis în duel pe fratele unei femei al cărei amant era.

— Şi pe urată?

— A ucis pe doi dintre alguazilii veniţi să-l aresteze şi l-a rănit pe al treilea.

— Şi pe urmă?

— S-a refugiat. În munţi.

— Şi pe urmă?

Rostind pentru a treia oară aceste cuvinte, ochii lui don Carlos, de regulă inceţoşaţi şi apatică, îl priviră fix pe don Íñigo, cu tenacitatea încăpăţânaţii şi cu limpezimea geniului.

Bătrânul se dădu înapoi cât un pas. Nu ştiuse că privirea unui muritor poate arunca un fulger atât de orbitor.

— Şi pe urmă *T*

— Da, te întreb* ajungând în munţi, ce a f făcut?

— Sire, trebuie să mărturisesc Alteţei Voastre că târât de temperamentul vârstei…

— S-a făcut tâlhar! îi jefuieşte pe călători! Astfel că acela care vrea să meargă de la oraşul meu Granada spre oraşul meu Málaga sau de la Málaga la Granada, trebuie să-şi facă testamentul, înainte de a porni la drum.

— Sire!

— Bine… Acum tu, care eşti marele meu judecător, ce crezi că trebuie să facem în legătură cu tâlharul acesta?

Don Íñigo tresări, fiindcă în glasul tânărului acestuia

de nouăsprezece ani se desluşea un accent de neînduplecare ce-l înspăimântă în privinţa viitorului protejatului său.

— Cred, Sire, că trebuie să iertăm multe tinereţii.

— Dar ce vârstă are don Fernando de Torrillas?

Don Íñigo păru să caute în amintire o dată dureroasă şi răspunse suspinând:

— Trebuie să aibă douăzeci şi şapte de ani, Sire?

— Cu opt ani mai mult decât mine, zise don Carlos.

Iar tonul cu care rostise fraza aceasta însemna: „Ce tot vorbeşti de tinereţe în legătură cu un bărbat de douăzeci şi şapte de ani? Eu am nouăsprezece şi sunt bătrân!”

— Sire, zise don Íñigo, geniul a îmbătrânit-o pe Alteţa Voastră, înainte de vreme, şi regele don Carlos nu trebuie să-i măsoare pe ceilalţi oameni după propria-i statură sau să-i cântărească cu propriu-i cântar.

— Atunci ce părere ai, în calitate de mare judecător?

— Părerea mea, sire, este că circumstanţele sunt deosebite, că don Fernando e vinovat, dar că există motive de iertare; că aparţine uneia dintre primele case ale Andaluziei, că tatăl lui, un gentilom demn şi onorabil, a îndeplinit toate condiţiile impuse de obicei ucigaşului de către familia victimei, şi că ar fi bine pentru regele don Carlos să-şi vestească trecerea prin Andaluzia printr-un gest de clemenţă şi nu de severitate.

— Aceasta e părerea ta, don Íñigo?

— Da, Sire, zise cu timiditate gentilomul plecând ochii, înaintea privirii de vultur a tânărului rege.

— Atunci îmi pare rău că l-am trimis pe don Ruiz la tine… Păstrez pentru mine problema aceasta şi o să hotărăsc aşa cum îmi dictează conştiinţa.

Apoi întorcându-se spre grupul cel mai apropiat de el:

— La masă, domnilor, zise regele, şi să mâncăm repede! Iată-l pe don Íñigo Velasco, marele meu judecător, care socoteşte că sunt prea sever şi căruia vreau să-i dovedesc cât mai curând cu putinţă că nu sunt *judecător*,

ci însăşi justiţia.

Şi întorcându-se spre don Íñigo, care mai era încă zăpăcit de-voinţa aceasta puternică, manifestată de un tânăr care abia leşie din copilărie:

— Stai la dreapta mea, don Íñigo, zise el. După ce terminăm masa, vom vizita împreună închisorile Granadei şi acolo vom găsi ocazia să acordăm câte o iertare mai meritată decât aceea pe care mi-o ceri.

Apoi se apropie de fotoliul care-i era destinat şi punând mâna pe coroana de deasupra spătarului murmură:

— Rege! Rege! Oare merită osteneala să fii rege? Doar două coroane merită să fie râvnite: cea de papă şi cea de împărat!

Un sfert de oră mai târziu – ceea ce dovedea cât de frământat era, deoarece, mâncău neobosit, petrecea de obicei două ore la prânz – don Carlos se ridică şi refuzând chiar şi escorta favoriţilor săi, nobilii flamanzi, ieşi, urmat doar de marele judecător, ca să viziteze închisorile Granadei.

Dar ajungând în pragul grădinii Lindaraja, întâlni o faţă care, întrucât uşierii nu-i îngăduiseră să intre, ceruse voie să rămână acolo.

Fata care deşi îmbrăcată ciudat, era foarte frumoasă, puse un genunchi în pământ zărindu-l pe rege, şi-i înfăţişă

Într-o mână un inel de aur, iar în cealaltă un pergament.

Regele tresări văzându-le.

Inelul de aur avea însemnele ducilor de Burgundia, iar pe pergament, deasupra câtorva rânduri scrise în germană, se vedea semnătura bine cunoscută tuturor, dar mai ales regelui don Carlos deoarece era a tatălui său: DER KOENIG PHILIPP.

Eton Carlos privi uimit mai întâi inelul, apoi pergamentul şi, în sfârşit, pe fata îmbrăcată ciudat.

— Citiţi, Sire! spuse ea în germana cea mai curată.

Era o linguşire îndemânatică să-i vorbeşti regelui în limba Germaniei, unde fusese crescut şi care-i era atât de

dragă.

Astfel, regele începu să citească literele atât de familiare, plimbându-şi privirea, la fiecare rând şi aproape la fiecare cuvânt de la pergament la față, apoi de la față la pergament.

După ce termină de citit:

— Don Íñigo, spuse el, s-a întâmplat ceva ce mă sileşte să amin pentru altă oră vizita noastră la închisoare. Dacă aveţi treabă, folosiţi-vă timpul cum vreţi, dacă nu, aşteptaţi-mă aici.

— O s-o aştept pe Alteţa Voastră, răspunse don Íñigo, care o recunoscuse în faţa cu inelul de aur şi cu pergamentul, pe ţigăncuşa de la hanul *La Regele maur* şi bănuia că trebuie să fie o legătură între vizita Ginestei şi iertarea pe care don Ruiz şi el o ceruseră fără niciun rezultat regelui în favoarea lui Salteador.

În ce-l priveşte pe don Carlos, el se mulţumise să-i răspundă fetei în limba Îq care ea i se adresase

— Urmează-mă! Şi-i arătă drumul care ducea la pavilionul reginei ce-şi datora denumirea preferinţei pe care Isabela Catolică i-o arăta atunci când stătea la Alhaxnbra.

Se cunoaşte influenţa neînsemnată pe care vederea obiectelor din jur părea s-o aibă asupra lui don Carlos, când acesta era preocupat de un gând. Regele urcă cele câteva trepte ce duceau de la vechea cameră de toaletă a sultanelor, devenită, după cucerirea Granadei, oratoriul reginelor Castiliei, fără să observe munca fantastică depusă pentru sculptarea pereţilor, a tavanului şi a coloanelor maure ce sunt de o fineţe şi de o fantezie, care totuşi meritau să atragă privirile unui rege.

Dar, am spus-o, tânărul rege, urmând o fantomă a gândului, a închipuirii sau a dorinţei sale, părea să închidă ochii cu afectare la toate minunile acestea care i se iveau în drum la fiecare pas, ca nişte evocări ale Orientului.

Ajungând la pavilion, don Carlos se opri şi fără să arunce o privire spre admirabila panoramă pe care arta şi natura o etalau în jurul său, se întoarse spre Ginesta

zicând:

— Recunosc inelul, recunosc pergamentul. Cum se face că au ajuns în mâinile tale?

— Mama mea a murit şi mi le-a lăsat, spuse fata. E singura mea moştenire, dar vedeţi, Alteţă, e o moştenire regească.

— Cum l-a cunoscut mama ta pe regele Filip cel Frumos? Cum se face că scrisoarea tatălui meu e scrisă în germană? Cum de vorbeşti şi tu germana?

— Maică-mea l-a cunoscut pe regele Fildp cel Frumos în Boemia, pe când nu era decât arhiduce al-Austriei. Printre multele lui iubiri, cea pentru maică-mea a fost poate singura care n-a scăzut niciodată. Când, în 1506, el a plecat în Spania ca să fie prodamat rege, i-a poruncit maică-mii să-l urmeze, dar ea n-a vrut decât dacă regele recunoştea că e al lui copilul născut de ea cu doi ani mai înainte. Atunci i-a dat el pergamentul pe care-l ţineţi în mână, Sire.

— Şi copilul? întrebă don Carlos privind-o pieziş pe fată.

— Copilul, răspunse ţiganca fără să coboare privirea-i mândră, sunt eu, Alteţă*!*

— Bine, zise don Carlos, asta în ce priveşte pergamentul, dar ce-i cu inelul?

— Maică-mea îi ceruse adesea regelui, iubitul său, un inel care să fie un simbol, dacă nu al unirii lor înaintea oamenilor, cel puţin al unirii lor înaintea lui Dumnezeu, iar el îi făgăduise nu doar un inel, ci inelul acesta care-i slujea drept sigiliu, pentru ca ea să poată, zicea el, să facă astfel încât să fie recunoscută fiica dragostei sale de către fiul născut din căsătoria sa. Maică-mea se bazase pe făgăduiala aceasta şi nu-l grăbea pe regalu-i iubit. De ce să-l fi grăbit? De ce să apeleze la fiu pentru ceva ce tatăl însuşi putea face? Ea avea douăzeci de ani, iar el douăzeci şi opt… Dar vai! Într-o zi un bărbat trecu pe drumul ce duce de la Burgos la Santivanez în galopul calului. Maică-mea era în pragul casei ei. Eu mă jucam printre florile din grădină, cu fluturii şi cu albinele.

— Regină Topacia, strigă bărbatul, grăbeşte-te dacă vrei să-ţi mai vezi iubitul până nu moare!

Maică-mea a rămas o clipă fără glas, încremenită de mirare: îl recunoscuse pe prinţul Zingaro, ce de cinci ani voia s-o ia în căsătorie şi pe care-l respinsese întotdeauna cu dispreţ? Atunci, fără să spună altceva decât: „Vino, copila mea!” mă luă în braţe şi mă duse în goană spre Burgos. Când sosirăm la palat, regele tocmai intrase şi, de departe văzurăm închizându-se poarta în urma ultimului om din suita lui. Maică-mea voi să i se deschidă uşa; o santinelă era pusă acolo şi avea ordin să nu lase pe nimeni să intre. Mama se aşează cu mine pe marginea şanţului, palatul fiind totuna cu cetatea. După câteva minute un om trecu în goană.

— Unde te duci? îi strigă mama.

Era unul dintre slujitorii regelui şi-l recunoscuse.

— Să caut un medic, răspunse el.

— Trebuie să vorbesc cu medicul, îi zise mama, înţelegi? E vorba de viaţa regelui!

Şi rămaserăm în picioare aşteptând doctorul.

Cupă niciun sfert de oră slujitorul apăru din nou însoţit de medic.

— Iat-o pe cea care vrea să vă vorbească, zise slujitorul.

— Cine e femeia aceasta? întrebă medicul.

Apoi privind-o pe maică-mea:

— Regina Topacia, spuse el cu glas. tare. Şi adăugă în şoaptă, totuşi, nu atât de încet pentru ca-vorbele lui să nu ajungă până la noi:

— Una dintre amantele regelui, dar cea pe care o iubeşte cel mai mult.

După care se adresă maică-mii:

— Ce vrei să-mi spui, femeie? întreba el. Spune iute, regele aşteaptă.

— Vreau să-ţi spun, răspunse maică-mea, că regele a fost sau otrăvit sau asasinat, dar că nu moare de moarte naturală.

— Va să zică, regele moare? întrebă medicul.

— Regele moare! repetă maică-mea cu un accent pe care nu-l voi uita niciodată.

— Cine ţi-a spus?

— Ucigaşul lui.

— Unde e acum 7

— Întreabă uraganul unde e frunza pe care o duce! Calul îl purta spre Asturia, iar acum e la zece leghe distanţă de noi.

— Mă duc la rege.

— Du-te.

— Căpitanul Richard ţ SIS – pinul muntelui

Apoi, întorcându-se spre slujitor!

— Să afle că sunt aici, zise ea.

— O să afle, răspunse st «? iton &

Şi intră împreună ea însdictri în castel. Mama se întoarse şi se aşeză pe marginea şanţului. Petrecurăm acolo seara, noaptea, dimineaţa silei următoare. În acest timp, se răspândise zvonul despre boala regelui, iar hamea care se îngrămădise în jurul nostru cu o zi înainte şi na ne părăsise decât noaptea se ivi ia revărsatul zar ilar – mai numeroasă. mai neliniştită, mai grăbită. Tot felul de zvonuri circulau, dar el care o impresiona cel mai mult pe mama, dat fiind că era cel mai probabil afirma că regele, încălzindu-se la josul cu mingea şi cerând un pahar cu apă rece, îl primise din mâna unui om, care apoi se făcuse nevăzut. Semnalmentele acestui om *s*ă potriveau atât de bine cu acelea ale prinţului Zingaro văzut de mama fugind şi care trecând îi aruncase cuvintele îngrozitoare ce ne aduseseră acolo, încât ea nu mai avu nicio îndoială. Regele fusese otrăvit!

De altfel, nu existau ştiri precise. Medicul eră lângă rege, iar cei care ieşeau di «icastel nu erau destul de bin. f iniormaţi cu privire la starea bolnavului ca să te poţi bizui pe ceea ce spuneau. Astfel că toată lumea aştepta neliniştită, iar mama îngrijorată.

Pe la ora unsprezece se deschise poarta şi se vesti că starea regelui îmbunătăţindu-se, el avea să iasă ca să

liniştească populaţia. Într-adevăr, după câteva clipe regele se ivi călare. Lângă el erau doar medicul şi doi sau trei ofiţeri ai casei sale.

Nu era pentru prima oară. scând II vedeam pe tata, dar era prima oară când îl vedeam aflându-mă la o vârstă când puteam să-mi aduc aminte de el. Mi-l amintesc bine: era minunat de frumos, deşi era palid, iar ochii îi erau încercănaţi de nesomn. Nările îi erau crispate de suferinţă, iar buzele albite păreau lipite de dinţi. Caiul mergea la pas şi, cu toate acestea, călăreţul era atât de slăbit încât se ţinea de oblâncul şeii, şi fără sprijiniri acesta ar fi căzut cu siguranţă. Privea la dreapta şi la stânga, ca şi cum ar fi căutat pe cineva.

Mama înţelese că pe ea o caută şi se sculă, ridicându-mă în braţe.

Medicul care ne recunoscuse îl atinse pe rege la umăr, iar acesta îşi îndreptă privirea spre noi. Vederea îi era atât de slăbită, încât poate că nu ne-ar fi recunoscut. Îşi opri calul şi-i făcu maică-mii semn să se apropie. La vederea acestei femei care purta în braţe un copil de trei ani. pers unele care formau cortegiul regal se dădură la o parte. Mulţimea care ghicea ce arma să se petreacă şi căreia, de altfel, mama nu-i era necunoscută, făcu la fel. Mama şi cu mine ne pomenirăm astfel în centrul unui cerc mare. dar numai medicul era destul de aproape de noi ca să audă ce vorbeau regele şi mama.

Mama, fără să rostească un cuvânt, dar cu pieptul sfidat de hohotele de plâns pe care şi le stăpânea. cu obrazul plin de lacrimile ce i se prelingeau fără voie, mă dădu regelui care mă luă; mă îmbrăţişă şi mă aşeză pe oblâncul). ei i. Apoi, lăsând să coboare mâna-i moleşită pe capul mai ă-mii, pe care-l aplecă uşor înapoi:

— Vai, sărmana mea Topacia, zise el în germană, deci tu eşti!

Mama nu-i putu răspunde. Îşi rezemă capul de coapsa călăreţului şi izbucni în lacrimi sărutându-i genunchiul.

— Doar pentru tine am ieşit, spuse regele, doar

pentru tine!

— Regele meu drag! strigă mama.

— Tată, dragă tată, zisei e «în germană. Pentru prima oară regele mă auzea vorbind în limba pe care o îndrăgea.

— Ah, spuse el, pot să mor, m-am auzit numit cu cel mai drag nume ce poate fi rostit într-o limbă omenească, şi asta în limba patriei mele!

— Să mori! zise mama. Regele meu drag, ce tot spui acolo?

— Ceea ce Dumnezeu, care-mi îngăduie să mor creştineşte, îmi şopteşte de ieri la ureche, pentru că, din clipa când am băut acel pahar de apă rece, am simţit o înfiorare până în inimă.

— Regele meu iubit! murmură mama.

— M-am gândit la tine toată noaptea, sărmana mea Topacia, zise el. Dar vai! Viu fiind, nu puteam face mare lucru pentru tine, mort n-o să mai pot nimic, decât să te păzesc cu umbra mea, dacă Dumnezeu îngăduie ca din fiinţa noastră să ne supravieţuiască ceva.

— Tată, dragă tată! repetai eu plângând.

— Da, copila mea, da, răspunse regele, şi la tine m-am gândit. Ia asta, continuă el, petrecându-mi pe după gât o punguliţă de piele atârnată de un cordon din mătase şi aur, nu se ştie ce se poate întâmpla după ce voi muri. Las o văduvă geloasă; mama ta poate va fi silită să fugă. Mi-am petrecut noaptea demontând diamantele acestea, care fac cam două sute de mii de scuzi. E zestrea ta, fata mea dragă! Iar dacă fratele tău, ajungând rege al Aragonului, nu te va recunoaşte într-o zi, în pofida documentului pe care l-am dat mamei tale şi a inelului acestuia pe care i-l dăruiesc, cel puţin o să trăieşti bogată ca o doamnă nobilă, dacă n-o să poţi trăi bogată ca o prinţesă de viţă regească.

Mama voi să se mulţumească doar cu inelul şi să refuze punga, dar regele îi respinse mâna cu blândeţe. Ea primi deci inelul, iar eu punga. De altfel, oboseala şi emoţia îl istoviseră pe sărmanul muribund.

El păli şi mai tare, lucru ce părea cu neputinţă, şi se aplecă, slab şi gata să leşine, spre maică-mea. Ea îl prinse

în braţe, îşi lipi buzele de fruntea lui îngheţată şi chemă în ajutor, simţind că slăbeşte sub greutatea corpului inert, care nu mai avea puterea de a se susţine singur. Medicul şi slujitorii veniră în goană.

— Plecaţi, zise medicul, plecaţi!

Mama nu se clinti.

— Vreţi să moară sub ochii voştri? întrebă el.

— Credeţi că prezenţa mea îi e fatală?

— Prezenţa dumneavoastră îl ucide!

— Să mergem, copila mea, zise ea.

— Tată, dragă tată, continuam eu să spun. Apoi, simţind că mama mă ducea de acolo în braţe:

— Nu, nu vreau să plec!

În acel moment dinspre oraş se auzi un ţipăt puternic de durere. Era regina Ioana, despletită, cu chipul răvăşit, mai palidă decât bărbatul ei muribund, şi care venea în fugă frângându-şi mâinile şi strigând:

— A murit! A murit! Mi-au spus că a murit!

Mă înfricoşai şi mă lipii de pieptul maică-mii, iar cercul de oameni se desfăcu într-un loc ca să ne lase să fugim pe maică-mea. şi pe mine, în timp ce, în alt loc, se deschise lăsând-o pe regina Ioana să intre. Mama alergă vreo sută de paşi, apoi istovită, se aşează la poalele unui copac, mă rstrânse la piept şi plecă asupră-mi capul cu păr luny ce mă acoperi ca un văl. Când îl ridică şi dădu părul la o parte, când îl căutai cu privirea pe regele Filip, porţile cetăţii tocmai se închideau în urma lui şi a reginei Ioana…

În tot timpul povestirii regele nu rostise nicio vorbă, nu dăduse niciun semn de emoţie, dar cum fata clătinându-se înecată în lacrimi, nu putea continua, îi întinse mâna arătându-i un scaun:

— Tstai jos, «i drepfcul de a le. aşeza în prezenţa mea, încă nu sunt împărat.

Dar ea datini din cap.

— Nu, nu, lăsaţi-tfină să] povestesc. până da capăt. Am venit aici nu fe fratele meu, oi landele meu. Mu vin să cer să mi se acorde un rang, ci săcsr iertare, pentru cineva. Dacă o să mă lase puterile, vo să vvă cad. la

picioare, Sire 1 Dar a-o să stau jos în faţa fiului lui Filip şi al Ioanei! Ah, Doamse!

Fata se opri, cuprinsă de remoţia amintirii

Apoi, sărutând respectuos mâna, pe care regele i-o întinsese, făcu un pas înapoi aşi continuă:

— Maică-mea rămase. acolo unde stătea, sau mai bine zis, unde căzuse. Ziua. trecu fără să aflăm alte ştiri cu privire la rege, decât că întorcându-se, se culcase. A doua zi aflarăm că regele încercase zadarnic să vorbească. În ziua următoare, la unsprezece dimineaţa, din castel se auzi un strigăt puternic care păru să spargă porţi şi ferestre ca să se împrăştie asupra oraşului, să zboare peste Spania: „Regele a murit 1”.

Vai, Sire. pe vremea aceea nu ştiam ce înseamnă moartea sau viaţa. Cu toate – acestea, la strigătul „Regele a murit simţind lacrimile mamei cur «? ndu-mi pe faţă, înţelesei că pe inme există ceva ce se numeşte nefericire.

În timpul celor – palivu zile cât stăturăm la-poarta castelului, maică-mea avu grijă de mhie dându-mi tot ce-mi trebuia, dar nu-mi amintesc s-o fi văzut mâncând sau la înd.

Mai răniâseserăm acolo o ai şi o noapte.

A doua zi văzurăm poarte castelului deschr/mdu-se; un trerald călare se ivi. iar înaintea lui meryea un trimbiaş care cânta io melodie ilugubră. poi vorbi heraldul. Nu înţelegeam «ce; spune, dar – de îndată ce rosti cuvintele pe cace trebuia. să le spună şi LÂşi continuă drumul că se strige aceleaşi lucruri în pieţele şi la răspântiile oraşului, mulţimea dădu năvală pe poarta castelului şi intră grămadă în cetate.

Maică-mea se ridică, mă luă în braţe, şi, sărutându-mă, îmi spuse la ureche:

— Hai, fata mea, <r să-l vedem pe dragul tău tată pentru ultima oară!

Iar eu nu înţelegeam de ce îmi spunea că o să-l vedem pe lata şi plângea spunându-mi aceasta;

Urmarăm mulţimea care da năvalăspre poarta castelului şi intrarăm cu ea. Curtea era plină şi santinelele

păleau o uşă pe care oamenii intrau, doi câte doi. Aşteptarăm vreme îndelungată, maică-mea mă. Ţinea tot în braţe, altfel lumea m-ar fi strivit. În sfârşit, ne veni. şi nouă rândul, intrarăm, numai că de îndată, ce ajunserăm înăuntru, mama mă lăsă jos şi mă duse de mână.

Cei care mergeau înaintea noastră, plângeau, iar cei ce veneau după noi plângeau şi ei.

Străbăturăm încet saloane somptuoase. La uşa fiecăruia erau două străji care vegheau ca oamenii să intre câte doi.

Ne apropiarăm de o cameră, care părea să fie ţinta tristului nostru pelerinaj.

Intrarăm, în sfârşit, în această cameră.

Monseniore, eram copil mic, dar toate mobilele, draperiile negre, tapiseriile, perdelele încăperii acesteia leaş putea descrie în cele mai mici amănunte, în asemenea măsură mi s-a întipărit în amintire fiecare lucru:

Dar lucrul cel mai important în cameră, care mi-a atras îndată întreaga atenţie prin solemnitatea-i lugubră era un pat acoperit cu catifea neagră. Pe pat, îmbrăcat într-un veşmânt lung de brocart, cu o haină stacojie căptuşită cu hermină, cu o vestă aurie, cu pantaloni purpurii era culcat un bărbat în nemişcarea morţii. Era tatăl meu.

Trăsăturile feţei. lui îşi recăpătaseră seninătatea pe care durerea i-o răpise când il: văzusem cu patru zile mai înainte. Mort, părea dacă era cu putinţă, mai frumos decât viu.

Între perete şi pat, în picioare, în mantie de catifea purpurie căptuşită cu blană de hermină, cu coroana regală pe cap, îmbrăcată într-o rochie albă, cu părul despletit pe umeri, stătea o femeie, cu ochii larg deschişi şi privirea fixă, cu trăsăturile ţepene, cu buze albite, mai palidă, dacă putem spune aşa, decât mortul. Stătea cu un deget pe buze. rostind cu un glas atât de scăzut încât aproape că nu se auzea:

— Aveţi grijă să nu-l treziţi, doarme!

Era regina Ioana, mama dumneavoastră, Sire.

Zărind-o, maică-mea se opri, dar îşi dădu seama îndată că regina nu vede şi nu aude nimic, astfel că rosti în şoaptă:

— E fericită, fiindcă e nebună! Continuarăm deci să înaintăm spre mort. O mână a acestuia atârna în afara patului şi tuturor le era îngăduit să vină să o sărute. În virtutea acestui fapt, venirăm şi noi să o sărutăm.

În clipa când maică-mea ajunse lângă pat, o simţii clătinându-se. De atunc mi-a spus adesea că nu voia să-i sărute mâna, ci să-l îmbrăţişeze pe tata pentru ultima oară. Avu însă curajul să se stăpânească. Nici n-o mai auzii că plânge. Îngenunche fără să se înfioare, fără ţipete sau hohote de plâns. luă mâna tatii şi mi-o dădu s-o sărut prima spunându-mi:

— Să nu uiţi niciodată copila mea ce vezi acuma, fiindcă pe cel pe care-l vezi n-o să-l mai vezi niciodată!

— E tata care doarme, nu-i aşa, mamă? întrebai în şoaptă.

— E părintele întregului popor, copila mea! îmi răspunse mama făcându-mi semn să tac.

Şi sărută îndelung, cu dragoste, mâna mortului.

Ieşirăm pe uşa din partea opusă celei pe care intrasem, dar în camera vecină celei în care era instalat catafalcul mama se clătină, apoi, scoţând un ţipăt slab, căzu leşinată. Doi bărbaţi care ieşiseră şi ei din sala mortuară se apropiară de noi.

— Ridică-te, mamă, ridică-te odată, strigai, să nu adormi şi tu ca tata!;

— Ia te uită, spuse, unul dintre bărbaţi, ea e!

— Cine? întrebă celălalt.

— Ţiganca aceea care era iubita regelui, căreia i se spune regina Topacia.

— S-o scoatem de aici pe ea şi pe copilul ei, zise cel de-al doilea.

Şi unul o luă pe mama în braţe, iar celălalt mă luă de mână. Ieşirăm din apartamente, apoi din curte. Bărbatul care o ducea pe mama o puse lângă cppacul unde stătuserăm trei zile şi „trei nopţi. Bărbatul care mă ducea

de mână mă lăsă lângă mama. Amândoi se îndepărtară. Eu o îmbrăţişam pe mama şi o sărutam pe obraji, spunându-i:

— Mamă, să nu adormi ca tata!

Fie că aerul curat îşi făcu efectul, fie că lacrimile şi mângâierile unui copil ajung până în adâncul inimii unei mame, fie că leşinul se sfârşise de la sine, mama deschise ochii. îi trebui un răstimp ca să înţeleagă ce se întâmplase, apoi, ajutată de amintirile pe care gura-mi de copil le rostea cu toată naivitatea lor crudă, îşi aminti totul, aşa cum îţi aduci aminte de un vis groaznic.

— Să mergem, copila mea, nu mai avem ce face aici.

Şi ne îndreptarăm spre casă.

În aceeaşi seară, mama desprinse de pe perete un chip a\ Fecioarei pe care o îndrăgea în mod deosebit, portretul său, portretul regelui Filip şi plecarăm.

Merserăm vreme de mai multe zile, acum când ştiu ce înseamnă timpul, aş spune poate o lună, fără să ne oprim decât ceasurile trebuitoare pentru odihnă, şi ajunserăm, în sfârşit, id Sierra Nevada. Acolo mama întrilni un trib de ţigani şi arătă cine este. I se dădu casa care a deveiln pe urmă Hanoi *La Regele maur*. Şatra îşi instalase sălaşele împreţurul ei şfc-i dădea ascultare mamei ea unei regine

Asta a durat vreme de mai mulţi an dar treptat îmi dădeam seama că maică-mea se schimbă. Era tot fermecătoare, dar în alt chip, fiindcă sărmana ajunsese atât de palidă, încât frumuseţea ei era a unei umbre şi nu a unei făpturi vii. Cred că ar fi părăsit demult pământul, întocmai ca abui îi care dimineaţa se înalţă de pe munte spre ce-i. dacă n-aş fi ţinut-o cumva eu de mână.

Într-o zi observ înd că nici portretul Fecioarei, nici cel al mamei, nici cel al regelui nu mai erau în camera ei, o întrebai ce s-a întâmplat cu ele.

— Vino cu mine, copila mea, îmi spuse ea.

Urcă pe munte şi, pe un drum ştiut doar de ea, mă duse la o peşteră ascunsă privirilar, de negăsit. În adâncul peşterii, deasupra unui fel de pat de muşchi se afla portretul Fecioarei, iar într-o parte erau celelalte două.

— Copila mea, îmi spuse ea, se poate ca într-o zi să ai nevoie de o ascunzătoare în munte: asta e inaccesibilă, să n-o arăţi nimănui F Cine ştie ce prigoană o să ai de îndurat? Peştera asta înseamnă viaţa, ba chiar mai mult decât atât, libertatea!

Petrecurăm acolo noaptea, iar a doua zi ne întoarserăm la han. Întorcându-ne, am observat însă că mama mergea mai încet, cu mai puţină siguranţă. De două, trei ori, pe drum se aşază, trăgându-mă de fiecare dată spre sine şi strârapndu-mă la piept. La fiecare sărutare, la fiecare îmbrăţişare izbucneam în plâns, fiindcă fără voie îmi aminteam de ziua când, palid şi *3 ăumodu-se, tata – î. ieşiae călare din Burgos, mă stinsese la piept şi pentru prima oară îmi spusese, cu „vorbe pe care le înţelegeasi, capt M lui.

Presimţirea mea nu mi înşelă.

A doua zi după ce raa this la peşteră, nuna căzu bolnavă la pat. Din clipa aceea înţelesei că e pe drumul ce duce spre veşnicie şi n-o mai părăsii.

Iar ea. ştiind că se apropie ceasul acestei Iun călătorii care ne desparte de tot ce îndrăgim, nu-mi mai vorbi de altceva decât de tata. Îmi povesti toate îatânsplările din copilări» mea pe care vi le-am povestit, Sire, voind mi se întipărească atât de adânc la amintire, încât să nu le mai uit niciodată. Îmi dădu inelul, îmi dădu documentul îmi spuse că am – iertaţi-mă, Alteţă – un trate care într-o zi va domni, că eu aveam să hotărăsc dacă va trebui să spun fratelui meu cine suntsau să trăiesc mşliv>tă de nimeni, dar bogată, în cine ştie ce ţară din lume, unde o să vreau să trăiesc, mulţumită diamantelor gpe care mi le dăduse tata.

Ascultam toate acestea îngenuncheată şi plânguid lângă patul ei, fiindcă nu se mai dădea jos şi cu fiecare zi ţaţa i era tot mai palidă, glasul mai slab, privirea mai strălucitoare. Când îl întrebam pe medicul tribului oastru. care învăţase ştiinţa de a vindeca alături de doctorii Orientului, ce are mama, el îmi răspundea:

— Nimic. Se duce la Cel de sus.

Ziua în care i se deschiseia porţile veşniciei sosi.

Stăteam în genunchi lângă patul ei, ca de obicei, iar mama îmi vorbea nu despre sine, ci despre naiae Parcă ochii ei, în clipa când aveau să «e închidă, încercau printr-a ultimă sforţare să vadă în viitor, un fel de zilenbet îi rătăci pe buze. Ridică mâna arătiod ceva că e înotai care i-ar fi trecut pe dinainte. Şopti două cuvinte pe care le socotii drept un început de aiurare, fiindcă nu se legau de niciuna dintre amintirile noastre comune. Crezui că nu auzisem bine şi ridicai capul ca să ascult mai atent, iar ea repeta de încă două ori cu glas mai slab:

— Don Fernando! Don Fernando!

Apoi îşi aşează mâinile a binecuvântare pe creştetul meu. Plecai capul, aşteptând să le ridice, dar zadarnic. Murise binecuvântându-mă!

Parcă voise, pentru veşnicie, să mă ocrotească sub pavăza dragostei ei!

Dacă o să mergeţi vreodată, Alteţă, de la Granada la Malaga, o să vedeţi mormântul mamei mele într-o mică vâlcea, la o milă după hanul *La Regele maur*. O să-l recunoaşteţi după pârâiaşul care curge pe lângă lespedea străjuită de o cruce – fiindcă mama, slavă Domnului, era creştină – şi mai ales după inscripţia aceasta săpată grosolan cu Cuţitul:

La reyna Topacia la hermoga.

Şi să ştiţi, Alteţă, că aceea care odihneşte sub această piatră nu vă este cu totul străină, fiindcă îl iubea pe regele Filip, tatăl nostru, într-atâta încât nu i-a putut supravieţui. O, mamă, continuă fata înăbuşindu-şi hohotele şi punându-şi amândouă mâinile pe ochi ca să-şi ascundă lacrimile.

— Osemintele o să-i fie duse într-o mănăstire, zise eu glas liniştit tânărul rege, şi o să-i pun pe călugări să facă zilnic o slujbă pentru odihna sufletului ei. Continuă.

— La câtăva vreme după moartea maică-mii, zise Ginesta, ţiganii hotărâră să plece în altă ţară. Din ziua în care mama închisese ochii, mă socoteau pe mine regina lor. Veniră deci să mă înştiinţeze cu privire la hotărârea

bătrânilor şi să-mi ceară încuviinţarea. Le-o dădui, spunându-le că tribul se poate duce unde vrea, că e liber ca pasărea cerului, dar că eu n-o să părăsesc mormântul mamei.

Sfatul se întruni şi fui prevenită că hotărâseră să pună mâna pe mine în noaptea dinaintea plecării şi să mă ia cu forţa.

Îmi făcui provizii de curmale pe care le dusei în peşteră, apoi, cu două zile înaintea plecării, dispărui. În seara în care planul lor de a pune mâna pe mine trebuia pus în aplicare mă căutară zadarnic.

Astfel, prevederea maică-mii îşi arătă roadele: aveam un adăpost sigur, inaccesibil, ascuns tuturor.

Ţiganii erau hotărâţi să nu plece fără mine, iar eu eram hotărâtă să stau ascunsă atâta vreme cât n-aveau să plece.

Îşi amânară plecarea cu o lună. În acest răstimp nu ieşeam din ascunzătoare decât noaptea ca să culeg fructe sălbatice şi să observ din vârful stâncilor dacă îşi mai au sălaşele tot acolo.

Într-o noapte focurile nu se mai zăriră. Asta putea fi un şiretlic ca să mă atragă în vreun loc deschis şi să mă prindă. Am stat ascunsă într-un crâng de mirt, din care, când ridicam capul, privirea îmi cuprindea tot drumul. Acolo aşteptai să se facă ziuă.

Când se făcu ziuă, văzui casa şi drumul pustii. Cu toate acestea, nu îndrăznii însă să cobor, şi-mi amânai cercetările pentru la noapte.

Koaptea sosi întunecoasă, fără lună. Doar stelele tremurau pe cerul aproape negru. Dar pentru noi ţiganii, fii ai întunericului, nu există întuneric atât de adânc, încât ochii să nu-l poată străpunge.

Coborâi până la drum; de cealaltă parte a lui era mormântul mamei mele şi mă dusei să îngenunchez lângă ei. Pe când mă rugam, auzii zgomotul copitelor unui cal. Călăreţul nu putea fi niciunul dintre tovarăşii mei, deci aşteptai liniştită. De altfel, noaptea pe munte nu nea temeam nici chiar de ţigani.

Era un călător.

În clipa când trecea pe drum mă ridicai terminându-mi rugăciunea, iar el mă luă drept o stafieieşind dintr-un mormânt. Scoase un ţipăt, îşi făcu semnul 1 crucii, porni în galop şi se făcu nevăzut.

Auzii zgomotul-copitelor calului acăzând pe măsură ce se îndepărta, apoi stingându-se cu totul. Noaptea deveni din nou tăcută, iar tăcerea nu mat era tulburată decât de zgomotele obişnuite ale muntelui adică de câte un trosnei de cracă, de căderea unei pietre; de ţipătul unui animal sălbatic sau al unei păsări de noapte.

Eram pe deplin sigură că în împrejurimi nu se află nicio fiinţă omenească

Ţiganii, deci: plecasenă.

Primele ceasuri ale zilei îmi confirmară ceea ce îmi spusese întunericui nopţii…

Mă. simţii uşurată de e povară uciaşăi.

Eram liberă, muntele era* ai meu, devenea mântregime regatul meu.

Trăii astfel mai mulţi ani, fără dorinţe, fără nevoi, hrănindu-mă ca păsările cerului cu fructe sălbatice; cu apa izvoarelor noastre, eu aerul nopţii eu roua dimineţii şi cu soarele zilei.

Eram de înălţimea maică-mii. Purtam hainele ei, iar bijuteriile pe care le avusese îmi era» de ajuns, ceva însă îmi lipsea: tovărăşia cuiva.

Într-o zi, mă dusei până la Alhama, de unde cumpărai o capră şi mă întorsei. În timpul călătoriei mele un hangiu veni să se instalase *inventa*. Mă1 întrebă cine sunt şi-i spusei; fără să-i dezvălui unde locuiam. Se interesă* în legătură cu trecerea călătorilor ipe acolo şi-i dădui inioinnaţiile eenfte”.

Încet-încet; în 01101» locuirii hanului, muntele se populă din meu. Locuitorii iliii erau thărbaţi cu chip aspru şi cu înfăţişare sălbatică. tMă întorsei în pădure şi de atnnd încoace privii ttjare han sau spre drum doar din depărtare şi din locuri inaccesibile.

Zgomote neobişnuite se auzeau pe munte: erau: când

focuri fie armă, când ţipete de mânie, dând chemări în ajutor.

Ţiganilor le urmaseră tâlharii.

Pentru mine deosebirea – nu era prea mare; necunoscând legile societăţii, neavând nicio noţiune despre ce e bine şi ce e rău, văzând peste tot în natură samavolnicia săvârşită de cel puternic în dauna; celui Slab, crezul că Lumea oraşului e – clădită asemeni celei a muntdui

Totuşi, oamenii aceştia mă înfricoşau şi mă îndepărtam de ei tot mai mult.

Într-o zi „mă plimbam ca de obicei prin locul cel mai sălbatic al muntelui. Capra Jnea. sărea din siincă în stâncă, iar eu săream în urma ei, dar departe de ea, oprindu-mă la tot pasul ca să culeg un fruct sau o floare. Deodată o auzii pe credincioasa mea însoţitoare scoţând un behăit de durere, apoi încă «nul dar. mai îndespăriat, apoi al treilea şi mai lândepărtat, de ţarcă o luase un vârtej şi. nqputându-se împotrivi. acestei forţe superioare, mă chema în ajutor.

Mă repezii spre Jocrul ide unde se auzeau behăiturile ei şi la – o jumătate de milă distanţă de mine, auaii un foc de archebuză. Văzui ifumul rridroându-se deasupra copacilor, alergai într-acolo fără să mă gindesc că mă «spun vreunei: primejdii., iâjpiropiindu-mă de locul de unde se trăsese cu arohebuza, sie deaaupca căruia în văzduhul limpede al muntelui fumul încă se mai răsucea, văzui capra venind spre mine. Se târa însângerală, rănită la umăr şi la gât, dar când mă văzu, în loc să vină spre mine se întoarse parcă poftindu-mă s-o urmez. Instinctul sărmanei capre nu-mi putea dori răul, astfel că o urmai.

În mijlocul unui luminiş, un tânăr frumos de douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani privea, rezemat în archebuză, o lupoaică uriaşă, care se zbătea în spasmele agoniei. Totul mi se explică astfel: lupoaica îmi răpise capra şi o ducea fără îndoială la puii ei, ca s-o mănânce împreună. Tânărul vânător se aflase în calea animalului sălbatic şi-i sfărâmase coapsele cu un glonte. Rănită,

lupoaica dăduse drumul caprei care venise spre mine. apoi, recunoscătoare, mă duse spre cel care-i salvase viaţa ucigându-i duşmanul.

Pe măsură ce mă apropiam de acel tânăr, simţeam că mă cuprinde un fior ciudat: mi se părea o fiinţă superioară tuturor celor pe care le văzusem. Îmi părea aproape tot atât de frumos ca tata. El, la rându-i, mă privea mirat; era vădit că se îndoia că sunt o făptură muritoare şi că mă socoteşte un duh al apelor, al florilor sau al zăpezilor, care după cum spun legendele, mai cu seamă ale noastre, rătăcesc prin munţi.

Deci, aşteptă să-i vorbesc eu mai întâi, ca să-şi dea seama după cum vorbesc, după sunetul glasului meu, după gesturi cine puteam fi, când, deodată, la vederea lui, ceva ciudat se petrecu în mintea mea.

— Fără să fac vreo legătură cu trecutul său să compar ceea ce vedeam acum cu ceea ce văzusem acum cinci ani, amintirea îmi înfăţişă în întregime scena cu mama pe patul morţii, în clipa când, iluminată de presimţirea sfârşitului, se îidică, cu braţul întins, arătându-mi cu degetul ceva nevăzut, iar sunetul glasului ei, la fel de viu şi de desluşit cum îl auzisem în ziua morţii ei, îmi şopti la ureche aceleaşi cuvinte pe care le rostise atunci: „Don Fernando! Don Fernando!”

Don Fernando! repetai cu glas tare, cedând unui impuls interior, fără să mă gândesc măcar la ceea ce spuneam.

— De unde mă cunoşti? întrebă tânărul mirat. Cum îmi ştii numele, când eu nu-l ştiu pe al dumitale? Şi mi privi mânios, convins că sunt o fiinţă supranaturală.

— Vă cheamă, într-adevăr, don Fernando? îl întrebai.

— Ştii prea bine, de vreme ce mă chemi cu numele acesta.

— Vă spun aşa, fiindcă numele mi-a venit pe buze în clipa când v-am zărit. Dar în afară de nume, nu ştiu nimic despre domnia voastră.

Şi-i povestit cum maică-mea, fiind pe moarte, rostise numele acesta şi cum, din ziua când îl rostise, el rămăsese

adormit în amintirea mea, trezindu-se acum deodată.

O fi fost simpatie neașteptată sau, într-adevăr, o legg. tură tainică din cele ce înnoadă cu multă vreme înainte firele destinelor exista între noi, din clipa aceea îl iubii nu așa cum iubești un necunoscut întâlnit din întâmplare, care-ți stăpânește tiranic gândurile, ci ca pe o ființă a cărți viață trebuie să se unească mai curând sau mai târziu, cu a ta, deși sunt diferite, să i se alăture, să se amestece așa cum se amestecă apele unui pârâu ce curg din izvoare deosebite și care, după ce au udat câte o vale fiecare, după ce s-au îndepărtat una de alta și și-au uitat șopotul, se regăsesc deodată la capătul muntelui căruia i-au scăldst fiecare. câte un versant și se recunosc, aruncându-se ura în brațele celeilalte.

Nu știu dacă și el a simțit astfel, dar știu că, din ziua aceea, am trăit în viața lui, și mi se pare că fără nicio sforțare, aș zice fără nicio durere, viața lui retezată avea s-o străbată pe a mea.

Aceasta dura de doi ani când, Fernando fiind urmărit mai multă străşnicie, aflai de sosirea Voastră în Andaluzia.

Alaltăieri, don Íñigo și fiică-sa au traversat sierra. Alteța Voastră știe ce li s-a întâmplat?

Don Carlos, cu privirea tot întunecată, făcu din cap un «enin afirmativ.

— După don Íñigo și fiică-sa veniră soldații care împrăștiară ceata lui Fernando și, în loc să-și piardă vremea trăituindu-l de pe un munte pe altul, incendiară pădurea, înconjurându-ne cu un cerc de foc…

— Vorbești la plural?

— Da, Alteță, fiindcă eram cu el. Nu v-am spus că viața mea era legată de a lui?

— Și ce s-a întâmplat? întrebă regele. Conducătorul bandiților s-a predat, a fost arestat, prins?

— Don Fernando e în siguranță, în peștera pe care Tni-a arătat-o mama.

— Dar nu poate să rărr. Încă veșnic ascuns. Foamea o să-l silească să iasă din ascunzătoare și o să cadă în mâinile soldaților mei.

— Aşa m-am gândit şi eu, Alteţă, zise Ginesta, iată de ce am luat inelul şi pergamentul şi am venit la domnia voastră.

— Şi, sosind, ai aflat că am refuzat iertarea tâlharului. pe care mi-au cerut-o mai întâi tatăl său, don Ruiz de Torrillas, apoi marele judecător, don Íñigo?

— Da, am aflat, şi asta m-a întărit în dorinţa de a pătrunde până la rege, fiindcă mi-am spus: „Don Carlos poate refuza unui străin ceea ce acesta îi cere în nume!?: omeniei sau ca o favoare, dar n-o să refuze unei surori ceea ce-i cere ea în numele mormântului părintesc! Begp don Carlos, sora ta îţi cere în numele lui Filip, tatăl nostru, iertare pentru don Fernando de Torrillas!

Şi, rostind aceste cuvinte cu o demnitate supremă, Ginesta puse un genunchi în pământ înaintea regelui.

Tânărul rege o privi o clipă tăcut cum stă în atitudinea aceasta umila, fără ca pe chip să i se poată desluşi gândurile.

— Şi dacă ţi-aş spune că iertarea pe care o ceri pentru el şi pe care jurasem să n-o acord nimănui ţi-o dăruiesc cu două condiţii?

— Mi-o dăruiţi va să zică? strigă fata încercând să apuce mâna regelui ca s-o sărute.

— Stai un pic, să afli care sunt condiţiile înainte de a-mi mulţumi, fata mea.

— Te ascult, Alteţă! Aştept, frate! zise Ginesta ridicând capul şi privindu-l pe don Carlos cu un inefabil zâmbet de bucurie şi devotament.

— Ce-ai zice dacă prima condiţie ar fi să-mi dai inelul, să distrugi pergamentul şi să făgăduieşti sub jurământ'uf cel mai cumplit să nu pomeneşti nimănui de nimic despre descendenţa asta regală ale cărei singure dovezi sunt inelul şi pergamentul?

— Sire. zise fata, inelul e pe degetul tău, păstrează-l. Pergamentul îl ţii în mână. rupe-l. Spune-mi jurământul şi o să-l rostesc. Care-i cea de a doua condiţie?

O sclipire se desluşi în privirea regelui, însă pieri îndată.

— Noi. conducătorii de religii obişnuim ca atunci când iertăm un mare păcătos de pedeapsa lumească ce i se cuvine, s-o facem cu condiţia ca un suflet curat care-i poate dobândi iertarea spirituală să se roage pentru el la altarul milosteniei. Ştii o fiinţă omenească, nevinovată, şi castă, care să fie gata să meargă la mia Astire, să se loţtede de lume, să se roage zi şi noapte pentru salvarea sufletului celui căruia eu îi salvez trupul?

— Da, zise Ginesta, spune-mi mănăstirea unde trebuie să mă duc şi mă duc.

— Trebuie plătită o sumă, şopti don Carlos parcă întrucâtva ruşinat că trebuie să-i pună fetei această ultimă condiţie.

Ginesta zâmbi trist şi, scoţând din sân săculeţul de piele cu blazonul lui Filip cel Frumos îl deschise şi zise împrăştiind la picioarele regelui diamantele pe care le conţineae:

— Iată zestrea mea. Nădăjduiesc să fie de ajuns, fiindcă nu o dată mama m-a încredinţat că diamantele valorcăză un milion.

— Deci renunţi la totul, întrebă don Carlos, la rang social, viitor fericit, plăceri, ca să dobândeşti iertarea tâlharului?

— La totul! răspunse Ginesta şi nu cer decât o favoare: să-i duc eu însămi iertarea.

— Bine, zise de. n Carlos, o să capeţi ce doreşti.

Şi, ducându-se la o masă, scrise câteva rânduri pe care le semnă şi puse sigiliul.

Apoi, întorcându-se spre fată cu acelaşi pas încet şi solemn:

— Iată, zise, iertarea lui don Fernando de Torrillas; înmânează-i-o tu însăţi. O să vadă citind-o că, la cererea ta, viaţa şi cinstea îi sunt salvate. Când te întorci o să hotărâm împreună la ce mănăstire trebuie să te duci.

— O, Sire, strigă fata apucând mâna regelui, ce bun eşti şi cât de recunoscătoare îţi sunt!

Şi, uşoară de parcă ar fi fost purtată pe aripi de pasăre, coborî scara, străbătu grădina, apartamentele, lăsă

în urmă poarta Rezervorului şi ajunse în piaţa de los Algibes, nu mergând, nu alergând, ci zburând ca într-un vis.

După plecarea ei, don Carlos adună cu grijă diamantele, le puse în punga de piele, închise pietrele preţioase, inelul şi pergamentul într-un fel de dulăpior a cărui cheie o luă cu sine, apoi coborî gânditor, pas cu pas treptele scării.

Jos, îl întâlni pe don Íñigo şi-l privi mirat, ca şi cum n-ar fi ştiut că trebuie să-l găsească acolo.

— Sire, întrebă marele judecător, mă aflu aici la ordinul Alteţei Voastre, care mi-a poruncit să o aştept. Alteţa Voastră n-are nimic să-mi spună?

Don Carlos păru să facă o sforţare ca să-şi aducă aminte. Apoi, lăsând la o parte grija permanentă pentru imperiu, care-i acoperea toate celelalte gânduri, aşa cum o maree nesfârşită şi încăpăţânată acoperă o plajă, rosti:

— A, da. Aveţi dreptate. Vestiţi-l pe don Ruiz de Tori illas că am semnat actul de iertare a fiului lui.

Şi, în vreme ce don Íñigo se îndrepta spre piaţa de los Algibes ca să anunţe vestea bună prietenului său, don Carlos îşi continuă drumul spre Curtea leilor.

un

Asaltai

Cât despre Ginesta, ea era de acum pe drum, spre un linte.

Să i-o luăm înainte şi să vedem ce s-a întâmplat în peşteră, după plecarea ei de acolo.

Fernando o urmărise pe Ginesta cu privirea cât putuse şi, când n-o mai văzu deloc, se trezi singur.

Atunci îşi îndreptă privirea spre incendiu. Flăcările acopereau muntele în întregime cu vălul lor arzător. Ţipetele animalelor fuseseră înăbuşite în foc şi fum şi nu se mai auzea decât marele pârâit al vetrei uriaşe, amestecat cu zgomotul cascadei.

Spectacolul era minunat, dar oricât de minunat ar fi, orice spectacol în cele din urmă oboseşte. Neron, care dorise atât de multă vreme să vadă Roma arzând, îşi

întorsese privirea, orbit de incendiu şi se retrăsese în cămăruţa lui din Palatin, visând la vila-i elegantă.

Fernando se întoarse în peşteră şi se culcă pe patul de tnuşchi visând şi el. Oare la ce visa?

Lui însuşi i-ar fi fost greu să spună. Oare la frumoasa doña Fior pe care o văzuse trecând ca un meteor luminos şi o salvase? Sau poate la drăgălaşa Ginesta pe care o urmărise cu privirea prin meandrele pădurii, asemeni marinarului ce, pierdut în barca lui, urmăreşte o stea care o să-i salveze?

La orice s-ar fi gândit, în cele din urmă adormi liniştit de parcă n-ar fi avut în juru-i, pe o distanţă de când sau şase leghe, muntele ce ardea din pricina lui.

Cu puţin înainte de revărsatul zorilor îl trezi un zgomot ciudat care părea că vine din adâncul muntelui. Deschise ochii şi ascultă.

La câteva picioare distanţă de capul lui se auzea un râcâit continuu, de parcă un miner săpa cu îndârjire pământul.

Fernando nu mai avu nicio clipă de îndoială: duşmanii îi descoperiră ascunzătoarea şi după cum ştim, neputându-l ataca frontal, săpau o galerie ca să-l atace pe sub pământ.

Tânărul se ridică, îşi examina archebuza. Fitilul era în bună stare, şi în afara glonţului cu care era încărcată, mai avea încă vreo douăzeci, douăzeci şi cinci. După ce i s-ar fi sfârşit muniţiile, i-ar fi rămas cuţitul de muntean pe care se bizuia la fel, ba chiar mai mult decât pe toate armele de foc.

Îşi luă deci archebuza pentru orice eventualitate şi se întoarse lipindu-şi urechea de peretele peşterii.

Cel ce săpa părea să înainteze, dacă nu iute, în orice caz fără întrerupere. Era vădit că, în câteva ceasuri cât muncă îndârjită, avea să ajungă la peşteră.

La ziuă, zgomotul încetă.

Fără îndoială, cel care săpa se odihnea.

Dar în cazul acesta, de ce nu-i continua munca niciunul dintre tovarăşii lui?

Asta nu-şi putea explica Fernando.

Ca toate fiinţele logice, nu se încăpăţână defel să caute rezolvarea unei probleme pe care n-o putea înţelege, spunându-şi că va veni clipa când taina avea să fie dezlegată, şi că trebuia să o aştepte cu răbdare.

Tânărul avea felurite pricini să aştepte astfel.

Mai întâi, nu se temea că o să sufere de foame mai înainte de cinci sau şase zile. Ginesta, după cum ne amintim, îi pusese merinde la dispoziţie, el le ataca îndată la o oră sau două după răsăritul soarelui, şi, judecând după însufleţirea cu care făcea această operaţie, era lesne de văzut că situaţia foarte precară în care se afla nu-i influenţase câtuşi de puţin pofta de mâncare.

Asta fiindcă acum, avea două speranţe să iasă din situaţia amintită, în loc de una.

În primul rând, avea făgăduiala lui don Íñigo…

Apoi o avea pe cea a Ginestei.

Să mărturisim sincer că tânărul conta mai puţin pe creditul ţigăncuşei, în pofida a tot ce înţelesese din povestea ei şi a mamei ei, decât pe cel al tatălui doñei Fior.

În afară de asta, omul e nerecunoscător: poate că inima lui don Fernando ar fi preferat, în dispoziţia în care se afla tânărul, să primească o asemenea binefacere din partea lui don Íñigo decât din cea a Ginestei.

Înţelesese, mulţumită sentimentului pe care i-l inspira don Íñigo, puterea celui pe care i-l inspira şi el la rându-i nobilului bătrân.

Intrs cei doi bărbaţi exista ceva ciudat şi asemănător cu glasul sângelui.

Don Fernando fu smuls din aceste gânduri de zgomotul pe care-l mai auzise.

Îşi apropie urechea de zidul peşterii şi, cu luciditatea pe care ziua o aduce în gândul omenesc un pic întunecat de noapte, întocmai ca natura, socoti că i se confirmă ideea că un om îndemânatic şi încăpăţânat săpa o galerie ca să ajungă la el.

Dacă acest om îşi termina lucrul/ adică dacă stabilea o comunicaţie între un culoar de atac, cum se spune în

termeni de strategie, şi peşteră, Fernando ar avea de susţinut o luptă inegală, fără nicio şansă de scăpare.

Nu cumva era mai bine ca după căderea nopţii să încerce să iasă şi, mulţumită întunericului şi cunoaşterii locurilor, să ajungă în altă zonă a muntelui?

Numai că incendiul care linsese peretele uriaş aproape vertical, înghiţind tufe de mastic, mirţi şi liane ce se târau la suprafaţa acestuia sau creşteau prin crăpături, nu răpise oare orice sprijin picioarelor şi mâinilor fugarului?

Don Fernando se aplecă în afara peşterii ca să vadă dacă drumul pe care plecase Ginesta înainte de incendiu era încă practicabil.

În timp ce era cu totul absorbit de această îndeletnicire, se auzi un foc de armă şi un glonţ se turti de stâncă, foarte aproape de locul de care se ţinea strâns cu mâna.

Don Fernando ridică privirea. Trei soldaţi ce stăteau pe vârful unei stânci îl arătau cu degetul, iar un norişor alb urcând în sus arăta că glonţul pornise din grupul lor.

El Salteador era descoperit.

Dar nu era el omul care să primească o asemenea sfidare fără să răspundă.

Tânărul îşi luă la rându-i archebuza, îl ochi pe cel ce era pe cale să-şi încarce arma din nou şi care, prin urmare, trăsese.

Glonţul porni, omul întinse mâinile, dădu drumul archebuzei care-l slujise atât de rău, şi se rostogoli cu capul înainte pe povârnişul muntelui.

Se auziră ţipete. Nu mai încăpea nicio îndoială: cel căutat fusese găsit.

Fernando se trase înapoi ca să-şi încarce arehebr. za, iar după ce o încarcă, se apropie din nou de gura peşterii.

Dar cei doi tovarăşi ai celui pe care-l ucisese se făcuseră nevăzuţi, şi pe toată întinderea pe care o putu cuprinde cu privirea, adică în uriaşul semicerc de sub peşteră, nu mai zări nimic.

Doar câteva pietre rostogolindu-se de pe vârful

muntelui şi lovind povârnişul, arătau că soldaţii se adunau într-un; ioc situat deasupra capului tânăruhn.

Săparea galeriei continua.

Era vădit că deoarece îl descoperiseră, el Salteador avea să fie atacat pe toate căile posibile.

În consecinţă, îşi pregăti, la rându-i, apărarea, se asigură că pumnalul iese cu uşurinţă din teacă şi că archebuza e bine încărcată, apoi se aşeză pe patul de muşchi, de unde putea să audă ce se petrecea înapoia lui şi să vadă ce se întâmplă înainte.

După o jumătate de or» de aşteptare în timpul căreia mintea lui trecu firesc de la atenţie încordată la reverie, lui Fernando i se păru că zăreşte o umbră trecând între, el şi lumina din afară, că un corp opac se leagăia A la intrarea peşterii atârnat de o frânghie.

Neputând urca până la peşteră soldaţii coborâseră până la stâncă. Un om îmbrăcat în armură completă, ascuns aproape în întregime înapoia, unui scut mare, la adăpost de gloanţe, era atârnat de o frânghie şi, ispitit de cei o mie de filipi făgăduiţi celui ce avea să-l prindă pe Salteador mort sau viu, făcuse încercarea.

Dar în momentul în care, trecând prin cascadă, soldatul atingea cu piciorul stânca, un foc de archebuză umplu peştera de zgomot şi fum.

Glonţol, weputind străpunge scutul sau armura, se mulţumise să ereteze frânghia deasupra capului celui atârnat de ea.

Soldatul în înghiţit de prăpastie.

Trei încere Sri de acest fel avură loc şi toate sfârşiră la fel.

De fiecare dată un ţipăt cumplit se atâzea dinspre prăpastie şi, asemeni ecoului, altul îi răspundea din vârful muntelui.

Fără îndoială, după această a treia încercare, mortală celor ce. O săvârşiseră, asediatorii socotiră că trebuiau să recurgă la alt fel de atac Kfiindcă după ultimele ţipete urmă tăcerea, iar el Salteador nu mai văzu pe nimeni ivindu-sa.

E adevărat că acela care săpa îţi continua munca subterană, iar galeria înainta cu repeziciune. Cu urechea lipită de zid, Fernando văzu că se înnoptează. Noaptea îl ameninţa cu un atac din două părţi.

Mulţumită întunericului se putea ca soldaţii să izbutească să escaladeze stânca. Cu siguranţă că galeria era destul de aproape pentru ca în mai puţin de o oră să comunice cu peştera.

De altfel, urechea exersată îi spunea lui Fernando că un singur om lucrează la galeria subterană. Acest om era despărţit de el printr-un strat de pământ atât de subţire încât putea fi auzit lucrând pe rând cu mâinile.

Ceea ce îl mira pe Salteador era faptul că zgomotul ce ajungea până la el nu era nici lovitură de sapă, nici muşcătură de hârleţ, ci era ceva ce semăna cu un scurmat continuu.

Ai fi zis că acela ce săpa nu avea alt instrument decât mâinile.

Zgomotul continua să se apropie.

Tânărul îşi lipi încă o dată urechea de zidul peşterii. Săpătorul era atât de aproape, încât i se putea auzi respr raţia răguşită şi sacadată.

Fernando ascultă mai atent ca niciodată. Ochii îi străluciră, iar faţa i se lumină şi un zâmbet de bucurie i se ivi pe buze.

Înaintă din fundul peşterii până la marginea alunecoasă a stâncii şi se aplecă spre abis să se asigure că nu-l ameninţă nicio primejdie din afară.

Totul era liniştit, noaptea domnea întunecată şi mută. Era vădit că soldaţii renunţaseră la orice atac, nădăjduind să-l prindă prin înfometare.

— Oh, şopti tânărul, lăsaţi-mă doar o jumătate de oră şi-l scutesc pe regele don Carlos de iertarea ce i se cere în clipa asta pentru mine.

Şi repezindu-se spre fundul peşterii cu pumnalul în mână, începu să scurme pământul, în întâmpinarea celui ce venea spre el.

Cei doi se apropiau cu iuţeală. În sfârşit, după

douăzeci de minute zidul subţire care-i mai despărţea unul de altul se nărui, iar Fernando, după cum se aştepta fără îndoială, văzu ivindu-se în deschizătură capul monstruos al unui urs ce se sprijinea pe două labe uriaşe.

Animalul respiră, iar respiraţia lui păru un muget. Zgomotul acesta ce-i era familiar lui Fernando îi trădase îndrăzneţului vânător prezenţa cumplitului vânat.

Auzind răsuflarea pe care o recunoscuse, Fernando îşi întocmise un întreg plan de fugă.

El îşi spusese că, fără îndoială, bârlogul ursului era învecinat cu peştera şi că acest bârlog avea să-i ofere o ieşire repăzită de nimeni.

Astfel încât, văzând că se întâmplase aşa cum prevăzuse, privi animalul zâmbind:

— A, şopti el, te recunosc bătrâne urs din Mulhacen! Pe tine te urmăream când m-a chemat Ginesta. Tu ai scos răgete când am vrut să mă urc în copac să văd incendiul şi tot tu, de voie sau de nevoie, o să mă laşi să trec. Haide, fă-mi loc!

Şi rostind aceste cuvinte, lovi botul ursului cu vârful pumnalului.

Sângele ţâşni. Animalul scoase un răcnet de durere şi, întorcându-se de-a-ndâratelea în bârlog, îi dezvălui intrarea.

El Salteador se strecură prin această deschizătură cu iuţeala unui şarpe şi se pomeni la patru paşi de urs, în bârlogul acestuia, numai că animalul stătea astfel încât îi închidea drumul.

— Da, îşi zise Fernando, ştiu bine că numai unul dintre noi va ieşi de aici, dar rămâne de văzut care!

Parcă înţelegând ce-i spune vânătorul, ursul îi răspunse cu un răget ameninţător.

Apoi urmă o clipă de tăcere, în timpul căreia cei doi adversari se măsurară din priviri.

Ochii animalului păreau doi cărbuni aprinşi.

Niciunul nu se clintea, fiecare aşteptând parcă să profite de o mişcare greşită a celuilalt.

Omul se plictisi primul.

Fernando căută o piatră printre rămăşiţele zidului. Norocul îl ajută să găsească la îndemână o bucată de stâncă de mărimea unei pietre de pavat drumul.

Ochii strălucitori ai animalului. îi slujiră drept ţintă, iar bolovanul, aruncat ca dintr-o maşină de război, izbi cu un zgomot înfundat capul ursului.

Chiar şi un taur s-ar fi ales cu capul spart.»

Ursul îndoi genunchii, iar Fernando văzu preţ de o clipă cum se stinge sub pleoapa lui închisă lumina ochilor.

Apoi animalul păru să se hotărască să atace şi, cu un răget cumplit, se ridică pe labele dkiapot.

— Aha, spuse Fernando, făcând un pas spre el» te hotărăşti în sfârşit.

Apoi, rezemându-şi mânerul pumnalului de piept în timp ce vârful armei era îndreptat spre duşmanul său, adăugă: Hai, prietene, să ne îmbrăţişăm!

Îmbrăţişarea fu cumplită, iar sărutul ucigător? Fernando simţi ghearele ursului intrându-i în umăr, dar ursul, la rându-i, simţi pătrunzându-i în inimă vârful pumnalului tânărului.

Omul şi animalul se rostogoliră îmbrăţişaţi pe podeaua peşterii pe care ursul rănit o stropea cu sânge din belşug.

Ospitalitatea

Când se înnoptă, Ginesta ajunse în munţi. Dar mai înainte de a o urma se cuvine să facem o vizită în casa lui din Huiz de Torrillas, luându-ne după marele judecător al Andaluziei.

Don Íñigo, fără să se întrebe prin ce influenţă ciudata ţigăncuşa dobândise de la rege o iertare pe care acesta o refuzase lui însuşi şi lui don Ruiz, se îndreptase de îndată spre casa prietenului său, ce se afla în piaţa Yiva Rambla, lângă poarta Granadei.

Ne mai amintim că marele judecător, venind să locuiască? n Granada pe toată perioada în care don Carlos urma fă rămână în capitala vechilor regi mauri, ar fi socotit că-l jigneşte pe don Ruiz dacă nu s-ar fi dus să-i ceară ospitalitatea pe care vechiul său tovarăş de arme i-o

oferise cândva la Malaga.

Prin urmare, după cum îi spusese lui don Ruiz în Piaţa de los Algibes, se înfăţişase cu fiica sa acasă la prietenul său, a doua zi după ce sosise, să ceară ospitalitatea ce i se oferise.

Doña Mercedes era singură, deoarece don Ruiz, se ştie, îl aştepta de dimineaţă pe rege în Piaţa de los Algibes.

Încă frumoasă, în pofida celor patruzeci de ani trecuţi, doña Mercedes avea faima unei matroane din vechime: viaţa ci se petrecuse în văzul tuturor a, curată şi fără pată, ţi nimeni în Granada nu s-ar fi gândit să arunce asupra soţiei lui don Ruiz nici măcar umbra vreunei bănuieli.

Zărindu-l pe don Íñigo, Mercedes scoase un strigăt înfundat şi se ridică. Faţa ei de obicei palidă se împurpură brusc pentru ca apoi să pălească iarăşi şi, ciudat, ca şi cum aceeaşi emoţiel-ar fi cuprins şi pe don Íñigo, abia după o clipă de tăcere în timpul căreia doña Fior îi privi mirată pe amândoi izbuti acesta să vorbească:

— Señora, am venit să petrec câteva zile la Granada, pentru prima oară de la întoarcerea mea din America. Socotesc că m-aş purta urât faţă de un vechi prieten dacă acesta, venind la Málaga să-mi ofere găzduire în casa lui, m-aş duce fie la han, fie la vreun alt gentilom dintre cur. oscuţii mei.

— Señor, răspunse Mercedes cu ochi plecaţi, încercând zadarnic să-şi stăpânească emoţia vizibilă în glasul al cărui timbru vibrant o făcu să tresară pe Fior, aveţi dreptate şi, clacă aţi proceda altfel, don Ruiz ar spune cu siguranţă că el sau soţia lui s-a făcut vinovat cu ceva în ochii domniei voastre şi, întrucât ar fi sigur că nu el e acela, m-ar întreba, întocmai cum îl întreabă judecătorul pe acuzat, dacă nu cumva sunt eu.

— Iată, señora, răspunse don Íñigo, plecând la rându-i privirea, în afara dorinţei fireşti de a revedea un prieten de treizeci de ani, adevăratul motiv (şi apăsă pe aceste două ultime cuvinte) care m-a adus la domnia voastră.

— Bine, señor, răspunse doña Mercedes, rămâneţi

aici cu doña Fior, căreia aş fi fericită să-i arăt o dragoste de mamă, dacă ea ar binevoi să mă lase să cred, fie şi o clipă, că e fiica mea. O să veghez să vi se acorde în casa soţului meu o ospitalitate cât mai demnă de domniile voastre, atât cât va fi cu putinţă în starea de decădere în care a ajuns această casă, prin generozitatea lui don Ruiz.

Şi, salutându-i pe don Íñigo şi pe fiica lui, doña Mercedes ieşi.

Vorbind despre generozitatea soţului ei, doña Mercedes făcea aluzie la ceea ce don Ruiz spusese în legătură cu starea aproape de mizerie în care ajunsese, întrucât despăgubise familiile celor doi alguazili ucişi de fiul său şi plătise unei mănăstiri zestrea surorii lui don Alvaro.

Această generozitate era cu atât mai ciudată şi mai demnă de laudă, cu cât, după cum am mai spus, don Ruiz nu avusese niciodată pentru fiul său o mare afecţiune părintească.

După ce ieşi doña Mercedes, intră un valet, vechi slujitor al casei, aducând prăjituri, fructe şi vin pe o tavă de aramă aurită şi împodobită cu desene şi picturi arabe.

Marele judecător dădu în lături tava cu mâna, dar doña Fior, cu naiva lăcomie a păsărilor şi a copiilor gata întotdeauna să guste ce li se oferă, deschise un fruct de rodiu roşu şi sângeriu şi îşi înmuie buzele în aurul lichid care e vinul de Xerez.

După un sfert de oră, întorcându-se, sau mai bun? zis întredeschizând uşa, doña Mercedes îşi invită oaspeţii s-o urmeze.

Camera ei era acum a doñei Fior, iar cea a soţului ei îi fusese dată lui don Íñigo.

Nici don Íñigo, nici doña Fior nu se gândiseră nicio clipă să se scuze pentru deranjul pe care-l pricinuiau în casa lui don Ruiz.

— Ospitalitatea îşi avea legile ei care erau respectate de cel ce o primea, precum şi de cel ce o oferea. Don Íñigo şi doña Fior ar fi procedat la fel, dacă i-ar fi primit în casa lor pe don Ruiz şi pe doña Mercedes, în loc să le fie ei

oaspeţi.

tg – Rich ind ţ SVăpir. ui muntelui

Din Íñigo, în timp ce fiică-sa se instala în camera dofu-i Me reedes, o ocupă pe cea a lui don Ruiz şi, dezbrăcându-şi de hainele purtate în călătorie, se îmbrăcă spre a-l întâmpina pe roj-e. L-am văzut mergând în urma lui don Carlos în Piaţa de los Algibes, apoi întorcându-se ca să-l vesteasc). pe don Ruiz de sosirea sa.

Acum mai ştim că uşierul, chemându-l din partea regelui pe marqle judecător al Andaluziei, îi dezvăluise lui don Ruiz titlul prietenului său pe care nimeni nu-l ştia.

Don Ruiz se întoarse acasă atât de întunecat, încât soţia lui, care-l văzu venind, nu îndrăzni să-i iasă în intiiripinare. Ea se retrase în noua ei cameră care era deasupra celei vechi, lăsându-l pe bătrânul valet Vicente să-şi aştept» stăpânul, să-l pună la curent cu schimbarea ce avusese loc în casă şi să-l conducă la noua lui cameră.

Regele îl trimisese pe don Ruiz la marele judecător al Andaluziei cu atâta asprime, încât acesta conta puţin po influenţa lui don Íñigo ca să obţină iertarea fiului său. Era de ajuns să arunci o privire spre chipul rece şi imobil al tânărului rege, ca să-ţi dai seama de voinţa încăpăţânată te sălăşluia înapoia acelei frunţi de marmură. Astfel că întârzierea lui don Íñigo nu stârni defel mirarea gazdei sale. ci dimpotrivă ceea ce îl uimi fu să o vadă deodată pe doña Fior deschizând bucuroasă uşa celor două camere şi cheniându-i pe doña Mercedes şi pe don Ruiz:

— Veniţi repede! Iată-l pe tata care vesteşte din partea regelui don Carlos că lui don Fernando i s-a acord; i iertarea!

Atunci coborâră toţi în sala comună.

— O veste bună! O veste bună! strigă don Íñigo /arindu-i pe cei doi soţi, lăsaţi uşa deschisă fericirii, fiinde). aduc fericirea cu mine!

— Va fi cu atât mai bine venită în casă, răspunse ciur, Ruiz, cu cât îi e un oaspete străin de multă vron>

— Mila Celui de sus e mare, răspunse cu pioşenie doña Mercedes, şi chiar deuş fi pe paiul mor Ui fără să

văd. oaspetele pe care mi-l vestiţi, domnule, toi aş mai nădăjdui că soseşte la vreme ca să-mi primească ultimul suspin.

Atunci don Íñigo povesti ciudata întâmplare în amănunt: cum îi respinsese regele cererea cu asprime şi cum i-o îndeplinise fără îndoială ţigărfeuşei, care-i înfăţişase în genunchi inelul şi pergamentul.

Doña Mercedes căreia, ca mamă, nu-i era indiferent niciun amănunt cu privire la fiu-său. ea care nu ştia ce aflase soţul ei de la don Íñigo, adică faptul că acesta din urmă împreună cu fiică-sa fuseseră opriţi cu o zi înainte de Salteador, întrebă despre, ce ţigăncuşa era vorba.

Atunci doña Fior o lua de mână şi, dându-i nobilei matroane numele la care aceasta păruse să râvnească. îi spuse:

— Hai cu mine, mamă!

Şi o conduse pe doña Mercedes în camera ei.

Aici, ca să atenueze pe cât posibil faptele dureroase pe care le conţinea povestirea, îngenunche înaintea mamei lui Fernando şi cu coatele pe genunchii ei, privind-o în ochi, îi povesti cu toată gingăşia inimii ce li se întâmplase ei şi tatălui ei în hanul *La Regele maur*.

Iar doña Mercedes ascultă ţinându-şi răsuflarea, fremătind la fiecare cuvânt, trecând de la groază la bucurie, de la bucurie la groază, mulţumindu-i Celui de sus cu nesfârşită recunoştinţă când văzu că teribilul Salteador care-i fusese descris de atâtea ori – fără ca aceia ce-i povesteau să ştie că vorbeau cu mama lui – ca un ucigaş crunt, nemilos, fusese blând şi milostiv faţă de don Íñigo şi de f; ică-su.

Şi din acea clipă în inima doñei Mercedes se înfiripă o mare afecţiune pentru Fior, fiindcă dragostea de mamă e o comoară într-atât de mare încât, deşi e în întregime închiriată copiilor, tot mai găseşte mijloace să se văsfringă şi asupra altora care-i iubesc pe aceştia.

Tar doña Fior, bucuroasă şi plină de afecţiune faţă de mama lui Fernando, îşi petrecu seara cu capiii rezemat de umărul ei, ca şi cum ar fi fost propria-i mamă, în vreme ce

bătrânii se plimbau amândoi pe sub cele două rânduri de copaci sădiţi în faţa casei, discutând cu gravitate despre viitorul pe care-l făgăduia Spaniei regele acesta tânăr cu păr blond şi barbă roşcată ce semăna atât de puţin cu regii castilieni şi aragonezi, înaintaşii lui.

Câmpul de luptă

În acest timp, adică în timp ce bătrânii prieteni discutau, iar doña Mercedes şi doña Fior îşi zâmbeau una alteia într-o tăcere mai expresivă decât vorbele cele mai elocvente. Ginesta, aşa cum am spus la începutul capitolului trecut, ajungea în munţi.

La un sfert de leghe de hanul La Regele *maur*, ea dădu peste un cordon de soldaţi.

De altfel, de data aceasta mai curând îi căuta decât îi evita.

— Hei, strigară el, asta-i frumoasa cu capra!

Fata se duse direct la comandant.

— Domnule căpitan, zise ea, citiţi hârtia asta.

Era ordinul semnat şi pecetluit de don Carlos de a-l lăsa să treacă pe Salteador.

— Bine; şopti căpitanul, merita osteneala să dau foc la şapte sau opt leghe de pădure şi să las să-mi fie ucişi patru oameni.

Apoi citi încă o dată, de parcă lucrai i se părea atât de ciudat, încât nu fusese convins la prima lectură.

— Fără îndoială îi spuse el fetei pe care o socotea drept o ţigancă de rând, îţi a surpi sarcina să-i duci hârtia asta acolo unde e?

— Mi-o asum, răspunse Ginesta.

— Atunci du-te.

Ginesta plecă în grabă.

— Să-ţi dau însă un sfat, adăugă ofiţerul. Vesteşte: „! cine eşti şi ce veste îi aduci, fiindcă ar putea să te întâmpine. aşa cum i-a întâmpinat pe soldaţii mei.

— N-am de ce să mă tem, răspunse Ginesta, mă cunoaşte.

— Pe sfântul Iacob! Nu ştiu dacă trebuie să te lauzi eu asemenea cunoştinţă.

Şi ofiţerul îi făcu semn cu mâna că poate să-şi continue drumul.

Dar Ginesta era de acum departe.

Drumul ei era stabilit în întregime: ca să intre din nou în vatra fumegândă, aşa cum ieşise din vatra în flăcări, râul îi oferea albia clocotitoare şi plină de pietre.

Merse prin ea până la locul de vărsare a cascadei.

Ajunsă acolo, capra care mergea înainte se înfricoşa şi se întoarse.

Ginesta se apropie.

Ochii ei, obişnuiţi cu noaptea şi care aveau însuşirea de *a* vedea aproape la fel de bine pe întuneric ca în plină zi, desluşiră un cadavru.

Era al primului soldat care căzuse în prăpastie.

Se trase spre dreapta şi piciorul i se lovi de al doilea cadavru.

Se avântă înainte şi fu silită să treacă peste al treilea cadavru.

Fata nu putea pune întrebări morţii, dar însăşi tăcerea morţii îi spunea că avusese loc o luptă ba chiar o luptă cumplită.

Ce se întâmplase cu Fernando în cursul luptei acesteia?

Un strigăt îi urcă pe buze, gata să se îndrepte spre Fernando, dar Ginesta se gândi că zgomotul cascadei i-ar acoperi glasul, sau că strigătul, dacă i-ar fi fost auzit de Salteador, putea fi auzit şi de cei ce-l asediau.

Astfel încât fata se avântă sprintenă şi tăcută împotriva zidului care-i mai rămânea de escaladat ca să ajungă lu’ peşteră.

Doar o zână sau un înger puteau înfăptui o asemenea ascensiune. Ajunse sus la fjel de repede ca o pasăre.

Când piciorul ei atinse marginea ieşită în afară a stâncii îşi puse mâna pe inimă care bătea să-i spargă pieptul.

Apoi îl strigă pe Fernando.

Ginesta simţi sudoarea spaimei pe frunte, dar o adiere ca aceea ce vânt printr-o uşă întredeschisă i-o

îngheţă pe frunte.

Chemă pentru a treia oară.

Nu-i răspunse nici măcar ecoul.

În întuneric, fetei i se păru că vede în adâncul peşterii o deschizătură necunoscută.

Aprinse lampa.

Deschizătura era mare şi din ea se auzea un murmur înfricoşător, nefiind nici zgomot de viaţă, nici tăcere de moarte, nici freamătul necunoscutului.

Ginesta puse lampa în dreptul galeriei.

Curentul de aer o stinse.

Fata aprinse din nou lampa şi, apărâţid flacăra cu mâna, pătrunse din prima peşteră în cea de-a doua.

Capra nu voi s-o urmeze şi rămase în faţa galeriei, tremurând şi behăind neliniştită.

O grămadă mare de pământ prăbuşit în cea de-a doua peşteră îi dovedi că galeria de comunicare fusese dacă nu începută, cel puţin terminată de Fernando.

Atunci începu să examineze pereţii bârlogulul

În timp ce-i examina, îi alunecă piciorul într-un noroi umed.

Cobori lampa spre pământ: pământul era îmbibat de sâng» \ Fetei, cât pe-aci să-i cadă lampa din mină.

„Totuşi Ginesta îşi adună puterile şi ridică lampa spre tavan, ca să lumineze cât mai bine peştera în întregime.

Într-un colţ, se vedea o matahală neagră şi păroasă. Totodată, mirosul înţepător pe care-l răspândea animalul sălbatic ajunse până la ea.

Mirosul acesta înspăimântase capra.

Ginesta se apropie de matahala nemişcată şi apropiindu-se recunoscu marele urs de munte.

Se aplecă asupra lui lummânâu-l cu lampa.

Ursul era mort. Sângelfi îi curgea dintr-o rană adâbcă pe care o avea sus pe piept, exact în locul Inimii.

Ţigăncuşa îndrăzni chiar să atingă animalul, care încă mai era cald. Deci nu trecuse mai mult de o *eră* de când avusese loc lupta.

Atunci fata începu să înţeleagă.

Animalul încă mai avea în gheara înţepenită bueâţt e de lină smulse din mantaua lui Fernando.

Deci, împotriva lui luptase.

De altfel, cine altul decât Fernando ar fi învins un *asemenea* adversar?

De aici încolo totul i se explica.

Fernando fusese atacat şi ucisese oamenii ale căror cadavre le văzuse. Apoi temându-se că va fi asediat în adăpost, săpase galeria.

Galeria îl condusese la bârlogul ursului

Ursul îşi apărase vizuina, iar el îl ucisese, apoi fugise prin intrarea situată în partea opusă care, pierdută printre hăţişurile ce ardeau, nu fusese descoperită.

Lucrul acesta era cu atât mai sigur, cu cât putea urmări urma însângerată a picioarelor lui Fernando îndreptându-se în direcţia cealaltă.

Galeria subterană care ducea la lumina zilei avea o sută sau o sulă douăzeci de paşi lungime.

Intrată prin deschizătura dinspre cascadă, Ginesta ieşi prin cea din direcţia opusă.

Un grup de soldaţi stătea în vârful muntelui, ceea ce dovedea că asediatorii continuau să creadă că Fernando e tot în peşteră.

Din loc în loc câte un focar al incendiului lumina încă puternic. Acestea erau locurile în care incendiul întâlnise pâlcuri de răşinoase. În rest peste tot, dire albe de fum asemeni unor stafii înfăşurate în giulgiuri şi cu picioarele prinse de pământ se legănau ondulând în bătaia vântului.

Abur ea însăşi, Ginesta se pierdu în mijlocul acestui abur.

A doua zi, în zorii zilei, o fată îmbrăcată într-o mantie ce-i acoperea chipul în întregime se înfăţişă în Piaţa Viva Rambla şi, bătând la poarta casei lui don Ruiz, ceru să fie primită de doña Fior.

Aceasta bucuroasă şi zâmbitoare în urma veştilor bune pe care în ajun i le dăduse don Íñigo. O primi pe fată aşa cum îi întâmpini chiar şi pe necunoscuţi atunci când inima îţi e în sărbătoare.

Dar când inima e în sărbătoare, chipul seamănă cu ferestrele unei case luminate oricât de bine ar fi trase perdelele şi oricât de bine ar fi coborâte storurile, câteva raze de lumină ţâşnese întotdeauna în afară.

Iar cei care trec se opresc şi spun când văd aceste raze: „În casa asta locuiesc oameni fericiţi!”

Văzându-i bucuria, care o făcea pe doña Fior şi mai frumoasă, fata scoase un uşor suspin.

Oricât de uşor suspină ea. doña Fior auzi.

Ea crezu că fata venise să-i ceară vreo favoare.

— Ai vrut să-mi vorbeşti? întrebă ea.

— Da, şopti Ginesta.

— Apropie-te şi spune-mi ce fel de serviciu îţi pot face.

Ginesta clătină din cap.

— Señora, am venit să-ţi fac eu un serviciu şi nu. a-ţi cer dumitale.

— Mie? întrebă doña Fior mirată.

— Da, răspunse Ginesta. Te întrebi ce serviciu i se poate face fetei bogatului şi puternicului don Íñigo, care *a* tânără, frumoasă şi e iubită de don Fernando?

Doña Fior se înroşi, dar nu spuse nu.

— Ei bine, continuă Ginesta, acestei femei i se poate face un dar nepreţuit, fără de care celelalte nu înseamnă nimic. I se poate dărui actul de iertare a bărbatului pe care-l iubeşte.

— Dar, întrebă doña Fior, credeam că iertarea i-a fost dusă lui don Fernando care era ascuns în munţi.

— Don Fernando, spuse cu tristeţe Ginesta, nu mai e unde l-am lăsat. Nu mai ştiu unde este!

— Doamne! strigă doña Fior tremurând.

— Numai că, urmă Ginesta, ştiu că e în afara primejdiei.

— Ah! şopti veselă doña Fior în vreme ce zâmbetul: i apărea iarăşi pe buze şi roşul în obraji.

— Dumitale îţi aduc actul de iertare ca să i-l înmânezi.

— Iertarea? bâigui Dorin Fior. Dar nu ştiu unde e don

Fernando. Pe cine să întreb? Unde să mă duc să-l caut?

— Li iubeşti şi te iubeşte! zise Ginesta.

— Nu ştiu… cred, nădăjduiesc, şopti doña Fior.

— Atunci o să-l găseşti, fiindcă o să te caute!

Şi Ginesta îi întinse doñei Fior pergamentul ce conţinea iertarea lui don Fernando.

Dar, oricâtă grijă avu ea să se ascundă, în mişcaret pe care o făcu, gluga îi căzu înguduindu-i doiiei Fior să –, vadă chipul.

— Ah, strigă ea, ţigăncuşa de la hanul *La Regele maur*!

— Nu, răspunse Ginesta cu un glas în care doar Ce de sus putea desluşi câtă durere se ascundea, nu, sunt son Felipa de la Mănăstirea Bunei Vestiri.

Acesta era lăcaşul pe care don Carlos îl desemnas» fetei ea să-şi facă noviciatul şi să rostească jurământu. de primire în cinul călugăresc.

Cheia

Pe la mijlocul nopţii, doña Fior părăsi balconul camerei pe care o ocupa în casa lui don Ruiz.

Era, după cum ne amintim, camera doñei Mercedes: ospitalitatea oferise ce avea mai bun.

De ce oare picca atât de târziu din balcon? Cine o făcuse să stea până la miezul nopţii, cu ochii şi cu urechile la pândă? Aştepta oare steaua Hesperus, care răsare la asfinţit? Urechea ei asculta oare privighetoarea ce-şi cântă imnul noaptea, ascunsă în oleandrii ce înfloresc pe malurile râului Daro?

Nu cumva ochii ei nu vedeau, urechile nu auzeau, iar sufletul îi era pierdut în acel dulce vis al vârstei de şaisprezece ani, ce se numeşte dragoste?

Fără îndoială, Ginesta plângea şi se ruga la mănăstirea Bunei Vestiri.

Doña Fior însă zâmbea.

Poate că fata nu era încă îndrăgostită, dar o mireasmă necunoscută îi vestea apropierea zeului Amor.

Ciudat însă era faptul că afecţiunea îi era împărţită între cei doi tineri.

Cel de care se temea, de care, dacă i s-ar fi înfăţişat ar fi fugit, înţelegând instinctiv că virtutea îi e primejduită, era acel frumos cavaler, curierul dragostei, cum se intitulase singur, care mersese înaintea ei pe drumul de la Málaga la Granada. Era don Ramiro.

Cel către care paşii o purtau singuri, cel pe umărul căruia ar fi dormit fără teamă, cel pe care l-ar fi privit o oră fără să roşească sau să-şi plece privirea, era el Salteador, tâlharul de drumul mare, banditul de la hanul El *Rey maro*, era don Fernando.

În această stare de exaltare sufletească şi de apatie a trupului, doña Fior se apropie de oglindă, ultimu! curtezan al serii, primul linguşitor de dimineaţă, şi făcu un semn din cap cameristei să vină s-o dezbrace.

Aceasta înţelese atât de bine că, în starea de preocupare în care se afla stăpâna ei, orice întrebare ar fi rămas fără răspuns, încât începu să-i facă toaleta de noapte nerostind niciun cuvânt

Camerista nu se lăsă înşelată. Femeile au un instinct extraordinar ca să ghicească prezenţa sau numai apropierea dragostei Ea îşi parfumă stăpâna nu ca pe o fată ce se pregăteşte de somn, ci ca pe o tânără mireasă ce-şi aşteaptă soţul.

Apoi, cu pas şovăitor, cu inima fremătând doña Fior se duse spre pat, aşezându-şi frumosul cap brun pe braţul alb.

Ajunsese acolo mergând încet, cu toate acestea se grăbea să rămână singură. Îşi clădise un fel de singurătate închizându-se în tăcere, dar singurătatea aceasta nu-i era de fijuns; avea nevoie să se izoleze.

Se ridică mergând în urma cameristei care se ducea de colo-colo prin cameră, căutând ceva, fără să ştie ce, făcându-şi de lucru înăuntru ca să nu prece, ape» hotărându-se în sfârşit să iasă, neîndoindu-se că ieşind îndeplinea dorinţa arzătoare a stăpânei şi gata să se întoarcă pentru a-şi cere iertare că o lasă singură când pare atât de abătută.

Camerista luă lampa, lăsând camera cufundată în

lumina palidă şi ciudată pe care o răspândeşte o veioză prin; uajurul ei de alabastru.

Cu toate acestea, oricât de mângâietoare ar fi fost lurr. ina, ea era fără îndoială prea puternică pentru ochii fetei care se sculă din nou şi cu un suspin de oboseală, trase perdeaua patului ca pe o barieră între ea şi veioză, astfel încât în vreme ce o porţiune cuprinzând două treimi din partea inferioară a patului erau scăldate de o lumină albastră asemănătoare razei de lună, treimea superioară se afla în umbră.

Orice fată a avut cincisprezece ani, orice tânăr a avut optsprezece, orice bărbat sau orice femeie a păstrat în Li-un colţ al memoriei care corespunde inimii amintirea a tot ce a văzut prin aşa aceasta a tinereţii, deschisă spre rai. Deci n-o să încercăm să dezvăluim visele doñei Fior; visele unei fete constau din speranţă şi dragoste.

Treptat, fata trecu de la visul veghii la cel al somnului. Pleoapele pe jumătate deschise se închiseră, buzele închise se întredeschiseră, ceva asemeni unui nor pluti între lumea exterioară şi gândul ei. Scoase două, trei suspine tot mai stinse, ca nişte plângeri de dragoste, apoi respiraţia i se linişti şi adormi. Zece minute trecură fără ca vreun zgomot să întrerupă liniştea adâncă, apoi deodată se auzi scârţâitul unei chei. Uşa se deschise încet şi se închise tot aşa. Un cavaler înfăşurat într-o mantie cafenie, lungă se desluşi în semiobscuritate, închise zăvoarele, fără îndoială ca să nu fie surprins, înaintă cu un pas uşor, se aşează pe pat şi o sărută pe frunte pe cea care dormea şoptind: „Mamă!”

Fata tresări, deschise ochii şi scoase un ţipăt. Tânărul, mirat, se ridică, lăsă mantaua să-i cadă, şi apăru în lumina veiozei într-un elegant costum de cavaler.

— Don Fernando! strigă fata, trăgându-şi până la bărbie cuverturile de pe pat.

— Doña Fior! murmură tânărul uluit.

— Ce faceţi aici la ora asta, señor? Ce vreţi?

Dar mai înainte de a-i răspunde fetei, el Salteador t rase perdelele groase ale patului, închizând-o pe doña Fior

într-un cort de brocart, apoi se dădu înapoi cu un pas şi puse genunchiul în pământ:

— Pe cât e de adevărat că sunteţi frumoasă, señora. şi că vă iubesc, tot atât de adevărat este că am venit să-mi iau rămas bun de la mama şi să părăsesc Spania pentru totdeauna!

— Şi pentru ce părăsiţi Spania pentru totdeauna, don Fernando? întrebă fata din închisoarea ei de mătase şi, de aur.

— Fiindcă sunt proscris, fugar, urmărit. Fiindcă trăiesc printr-o minune şi pentru că nu le pot face părinţilor mei, mai ales mamei, în a cărei cameră nu ştiu cum se face că vă aflaţi, ruşinea de a-şi vedea fiul urcând pe şafod.

Se lăsă o tăcere adâncă, apoi perdelele patului fremătară uşor, o mână albă trecu printre ele ţinând un pergament.

— Citiţi! rosti fata cu glas emoţionat.

Don Fernando luă pergamentul fără să îndrăznească să atingă mâna care i-l dădea, şi-l dezdoi, în vreme ce mâna se retrase, lăsând între perdele deschizătura pe care o făcuse.

Tânărul, fără să-şi părăsească locul sau să-şi schir; be atitudinea, se aplecă spre veioză şi citi:

„Carol, prin voia lui Dumnezeu rege al Spaniei, Neapolelui şi Ierusalimului, facem cunoscut tuturor că acordară amnistie deplină şi întreagă pentru crimele şi greşelile pe care le va fi săvârşit lui Fernando de Torrillas…”

— Oh, strigă Fernando, apucând de data aceasta printre perdelele patului mina doñei Fior şi sărutând-u. mulţumesc! Don Íñigo şi-a ţinut făgăduiala, iar domnia voastră, asemeni porumbiţei din arcă, v-aţi asumat grija să aduceţi sărmanului prizonier ramura de măslin.

Doiia Fior se înroşi, îşi desprinse încetişor mâna şi răspunse cu un suspin:

— Vai, citiţi mai departe!

Don Fernando, mirat, privi din nou pergamentul şi

continuă să citească:

— „Această iertare, pentru ca acela pe care-l priveşte să ştie cui trebuie să-i poarte recunoştinţă, este acordată la rugăminţile ţigăncii Ginesta, care făgăduieşte să intre mâine la mănăstirea Bunei Vestiri şi să rostească acolo jurământul călugăriei de îndată ce-şi va fi terminat noviciatul.

Dat în Palatul nostru Alhambra, la 9 iunie al anului de graţie 1519”.

— O, scumpa Ginesta, mi-o făgăduise!

— O deplângeţi? întrebă dpna Fior.

— Nu numai că o plâng, dar nu-i accept sacrificiul.

— Şi dacă acest sacrificiu ar veni din partea mea l-aţi accepta, don Fernando?

— Cu atât mai puţin, fiindcă dacă sacrificiul se măsoară după ceea ce pierzi, dumneavoastră, bogată, nobilă, onorată, aţi pierde mult mai mult decât o sărmană ţigăncuşă fără rang social, fără părinţi, fără viitor.

— Iată de ce părea mulţumită că intră la mănăstire, îndrăzni doña Fior.

— Mulţumită? întrebă Fernando clătinând din cap. Credeţi?

— Aşa spunea, şi pentru o sărmană fată rătăcitoare de condiţie modestă şi care cerşea la drumul mare, o mănăstire e un palat.

— Vă înşelaţi, doña Fior, spuse tânărul întristat de umbra pe care fiica lui don Íñigo, oricât de pură ar fi fost ea însăşi, o arunca asupra devotamentului celei pe care o putea socoti drept rivală, vă înşelaţi. Ginesta, nu numai că nu e o cerşetoare, dar este poate după dumneavoastră, una dintre moştenitoarele cele mai bogate din Spania. Ginesta nu-i de origine modestă, fiindcă e fiica recunoscută a lui Filip cel Frumos, dar pentru ea care e obişnuită să trăiască în aer liber, în soare, pentru zâna aceasta a muntelui chiar şi un palat ar fi o închisoare, aşa că închipuiţi-vă ce trebuie să fie o mănăstire… Ah. dytia Fior, n-o să fiţi mai puţin frumoasă şi mai puţin iubită ducă-i lăsaţi dragostea şi devotamentul cu tot parfumul lor.

Doña Fior suspină.

— Deci, zise ea, refuzaţi iertarea dobândită cu preţul devotamentului?

— Omul e laş când doreşte din suflet ceva. răspunse don Fernando, şi mă tem că voi săvârşi o laşitate ca să rămân lângă domnia voastră, doña Fior.

Tânărul auzi freamătul unei respiraţii bucuroase.

— Pot deci ş-o vestesc pe doña Mercedes de întoarcerea domniei voastre, don Fernando?

— Venisem s-o vestesc că plec, doña Fior! Spuneţi-i că o să mă vadă mâine, sau mai curând azi. Sunteţi îngerul purtător de veşti bune!

— Deci, pe astăzi, zise doña Fior, scoţând pentru a doua oară mâna-i albă printre perdele.

— Pe astăzi! răspunse Fernandondicându-se şi aiingând cu buzele mâna ce i se înfăţişa, cu respect, de parcă ar fi fost mâna unei regine.

Ridicându-şi mantia, se înfăşură în ea şi înclinându-se înaintea patului cu perdele trase de parcă ar fi fost înaintea unui tron, îşi scoase cheia din buzunar, deschise u<. *, se opri să mai privească o dată spre dona fior care-l urmărea cu privirea printre perdele, închise la loc uşa şi se cufundă tăcut ca o umbră în adâncul culoarului întunecat.

Fiul rătăcitor

A doua zi în casa lui don Ruiz de Tomilas era atmosfera de sărbătoare.

Doña Mercedes îi anunţase pe vechii slujitori ai casei la fel de legaţi de restriştea lui don Ruiz pe cât fuseseră şi de zilele fericite, că primise veşti de la don Fernando şi că tânărul stăpân spunea că va sosi chiar în acea zi din

1 u r. ga-i călătorie, ce-l ţinuse departe de Spania vreme de aproape trei ani.

E de la sine înţeles că doña Fior fusese cea care adusese vestea bună, astfel că doña Mercedes, din acea dimineaţă o trata pe fiica lui don Íñigo ca pe propria-i fiică, sărutând-o aşa cum ar fi vrut să-l sărute pe Fernando.

Pe la nouă dimineaţa, don Ruiz, soţia lui, şi Beatriz, bătrâna cameristă a lui Mercedes şi doica lui Fernando ei

au adunaţi într-o sală joasă a casei pe care şi-o păstraseră stăpânii.

Doña Fior coborâse de dimineaţă ca să vestească

— Fără să spună de unde ştia acest lucru – întoarcerea l-ai don Fernando şi de atunci rămăsese acolo, parcă fieind parte din familie.

Ca şi doña Mercedes stăteau una lângă alta, iar fata îşi ţinea mâna în cea a mamei lui Fernando şi capul pe umărul acesteia. Cele două femei discutau cu glas scăzut.

Şi cu toate acestea, în felul de a se purta al doi. ei Mercedes se desluşea oarecare stânjeneala, de fiecare dată când fata, cu intonaţie care vădea ceva mai multă prietenie sau interes, rostea numele lui Fernando.

Don Ruiz se plimba cu capul piceat; barba albă lungă se detaşa de vesta scurtă de catifea neagră cu broderii negre. Din când în când se auzea zgomot de potcoave pe caidarâm, şi atunci ridica privirea, ascultând cu fruntea încruntată, posomorât. Chipul lui contrasta puternic cu cel al dorici Mercedes pe care se citea dragostea maternă în toată deplinătatea ei, şi chiar cu cel al bătrânei Beatriz care se aşezase într-un colţ al încăperii, stăpânită atât de dorinţa de a-l vedea pe Fernando cât mai grabnic cu putinţă, cât şi de respectul ce o făcea să stea la distanţă de copii şi de stăpâni. Nimic nu trăda pe faţa lui doua Ruiz bucuria unui părinte ce-şi aştepta un fiu destul de iubit pentru ca să-şi sacrifice pentru el averea.

Cărui fapt se datora severitatea înfăţişării lui don Ruiz? Oare reproşurile pe care avea dreptul să le facă tânărului şi care* de altfel, se potriveau puţin cu insistenţa cu care căutase să obţină iertarea fiului său? Sau altor pricini tăinuite în adâncul inimii, pe care nu le dezvăluise nimănui?

De fiecare dată când don Ruiz, auzind zgomot de potcoave lăsunind pe caidarâm ridica privirea, cele două femei, emoţionate, îşi întrerupeau discuţia şi ascultau privind spre uşă, în vreme ce Beatriz dădea fuga la fereastră nădăjduind să fie cea dintâi care să-i strige stâpâr. ei: „Iată-l!

— Călăreţul trecea, iar zgomotul calului în loc să se oprească, se îndepărta. Don Ruiz lăsa din nou capul în piept şi îşi continua plimbarea. Beatriz se întorcea suspinând şi clătina din cap: „Nu-i el 1” iar cele două femei îşi continuau cu voce joasă confidenţele.

Cinci sau şase călăreţi trecură astfel, aceleaşi zgomote se auziră apoi se stinseră, după ce dădură naştere în inima celor ce ascultau unei speranţe zadarnice, când, deodată, se auzi iarăşi pasul unui cal venind dinspre Zacatin.

Gesturile care însoţiseră până atunci fiecare dintre zgomote se repetară, dar, de data aceasta, Beatriz scoase un ţipăt de bucurie.

— Ah! strigă ea bătând din palme, e. e! E copilul meu, îl recunosc!

Mercedes se ridică, însufleţită de un avânt matern.

Don Ruiz o privi într-un fel ciudat şi ea rămase în pictaare, fără să se aşeze la loc şi fără să mai facă vreun pas.

Doña Fior roşi, apoi păli. Se ridicaşica doña Mercedes, dar mai slabă ca ea, căzu înapoi în fotoliu.

Atunci se văzu trecând un călăreţ prin faţa ferestrelor, dar de data aceasta zgomotul potcoavelor nu trecu mai departe de uşă, al cărei ciocănel de bronz se auzi răsunând.

Cu toate acestea, niciuna dintre persoanele care, însufleţite de sentimente atât de diverse, aşteptau sosirea celui a cărui mână ridicase ciocănelul de bronz nu îşi schimbă poziţia în care se afla. Doar înfăţişarea lor trăda gândurile celor trei femei şi ale bărbatului ce, cu gravitatea spaniolă şi eticheta care în secolul al XVI-lea putea fi întâlnită nu numai la curte, ci în toate familiile nobile, le stăpânea cu privirea.

Se auzi poarta de la stradă deschizându-se, paşi apropiindu-se şi, ca şi cum ar fi împărtăşit stânjeneala generală, don Fernando se ivi, dar se opri în prag.

Era îmbrăcat într-o haină elegantă de călătorie şi părea asemeni unui om care abia a terminat un drum lung.

Tânărul privi în grabă prin încăpere spre cei ce-l aşteptau. Don Ruiz fu cel dintâi pe care-l privi, apoi, la stânga lui în prim-plan, pe cele două femei, adică pe maică-sa şi pe doña Fior, rezemate una de alta, iar în fundul camerei, stând acum nemişcată, pe cât de neliniştită fusese aşteptându-l – pe bătrâna Beatriz.

Oricât de grăbită fusese privirea, fiecare îşi primise partea.

Don Ruiz – o privire rece şi respectuoasă, doña Mercedes – una drăgăstoasă şi grăitoare, doña Fior – una pasionată şi plină de amintiri, iar Beatriz – una afectuoasă.

Apoi, înclinându-se spre tatăl său, rosti ca şi cum sosea dintr-o simplă călătorie:

— Domnule, binecuvântată fie ziua în care îngăduiţi dragostei mele filiale să vină să îngenunche la picioarele domniei voastre, căci ziua aceasta e cea mai fericită dintre zilele mele!

Totodată cu vădită silă, dar săvârşind parcă un ceremonial obligatoriu, puse un genunchi în pământ.

Don Ruiz îl privi o clipă în postura aceasta umilă, apoi rosti cu un glas ce nu se potrivea cu vorbele afectuoase, fiindcă se desluşea în el oarecare asprime:

— Ridică-te, don Fernando, şi fii binevenit în casa aceasta în care te aşteaptă de mult, îngrijoraţi, tatăl tău şi mama ta.

— Señor, răspunse tânărul, ceva îmi spune că trebuie să rămân în genunchi înaintea tatălui meu, atâta vreme cât nu-mi va da mâna să i-o sărut.

Bătrânul făcu patru paşi spre fiul său.

— Iată mina mea, şi fie ca Domnul să te facă înţelept, precum îl rog din adâncul inimii.

Don Fernando luă mâna tatălui său şi o atinse cu buzele.

— Acum, zise bătrânul, intră în casă şi sărută mâna mamei tale.

Tânărul se ridică, îl salută pe don Ruiz şi se îndreptă spre maică-sa:

— Cu teamă, señora, şi cu inima plină de ruşine mă

înfăţişez ochilor domniei voastre pe care – Dumnezeu să mă ierte şi mai cu seamă domnia voastră! – i-am făcut să verse atâtea lacrimi I

Şi de data aceasta, îngenunche de tot şi cu braţele întinse spre doña Mercedes, aşteptă.

Aceasta se apropie de el şi rosti cu acel glas matern atât de blând. Încât chiar atunci când reproşează ceva pare tot o mângâiere:

— Fernando – şi întinse ea însăşi mâinile spre buzele fiului ei – în afara lacrimilor de care vorbeşti, ţi le datorez şi pe cele pe care le vărs în clipa asta şi, crede-mă, copile, dacă cele dintâi erau amare, acestea sunt de bucurie!

Apoi privindu-l cu cel mai drăgăstos zâmbet, adăuga:

— Fii binevenit, copil al inimii mele!

Doña Fior stătea în picioare, înapoia doñei Mercedes.

— Señora, spuse Fernando, ştiu ce a voit să facă pentru mine ilustrul vostru părinte, don Íñigo. În ochii mei, intenţia este faptă, primiţi deci, în numele lui, toată recunoştinţa mea!

Şi în loc să-i ceară mâna să o sărute, aşa cum făcuse cu don Ruiz şi cu maică-sa, tânărul scoase de la piept o floare ofilită pe care o sărută cu înflăcărare.

Fata se împurpură şi se retrase cu un pas. Recunoscuse anemona pe care o dăduse lui Salteador, în sala hanului *La Regele Maur*.

Atunci bătrâna doică, nerăbdătoare, înaintă adresându-se doñei Mercedes:

— Doamnă, nu sunt şi eu întrucâtva mama acestui copil?

— Señor, zise tânărul întorcându-se spre don Ruiz, în timp ce întindea zâmbind braţele spre doică, îmi îngăduiţi ca în prezenţa domniei voastre s-o îmbrăţişez pe această femeie de treabă?

Don Ruiz făcu un semn afirmativ cu capul.

Beatriz se aruncă în braţele celui pe careul rrurnea copilul ei, strângându-l de mai multe ori la piept şi dându-i sărutări zgomotoase din acelea pe care oamenii din popor le numesc „sărutări de doică”.

— Ah, şopti doña Mercedes vuzindu-l în braţele doicii pe fiul care, în prezenţa tatălui lui nu îndrăznise decât să-i sărute mâna, cu siguranţă că ea e cea mai fericită dintre noi toţi!

Şi două lacrimi de invidie i se prelinseră pe obraji. Don Ruiz nu-şi dezlipise nicio clipă privirea întunecată de scena pe care am încercat să o înfăţişăm.

Când văzu cele două lacrimi prelingându-se pe obrajii soţiei sale, don Ruiz se întunecă şi închise ochii, de parcă o amintire ca un şarpe veninos îl muşcase de inimă.

Făcu o sforţare să se stăpânească, gura i se deschise, apoi se închise, buzele i se mişcară, dar nu auzi niciun sunet. Părea un om care încearcă zadarnic să dea afară otrava pe care a înghiţit-o.

Dar doña Mercedes văzuse totul, după cum niciun amănunt al scenei nu scăpase privirilor lui don Ruiz.

— Don Fernando, zise ea, cred că tatăl domniei tale vrea să-ţi vorbească.

Tânărul se întoarse spre taică-său şi, cu ochii plecaţi, făcu semn că ascultă.

Dar o nerăbdare vădită se ascundea sub umilinţa aceasta aparentă şi dacă cineva ar fi tălmăcit gândul pe tare bătăile inimii îl transmiteau minţii, ar fi zis că predica pe care fiul rătăcitor se aştepta s-o asculte, deşt inevitabilă, nu-i era totuşi defel plăcută, mai ales în prezenţa dorici Fior.

Ea îşi dădu scama de situaţie, cu gingăşia specifică femeilor.

— Iertaţi-mă, zise ea, mi s-a părut că a închis cineva uşa. E> fură îndoială, tata care se întoarce. Mă duc să-i duc vestea bună că s-a întors don Fernando.

Apoi, strângând mâna doñei Mercedes şi salutându-l pe bătrân, ea ieşi fără să-l privească pe tânăr care, cu capul plecat, aştepta discursul tatălui sau cu mai multă resemnare decât respect.

Cu toate acestea, după ce ieşi doña Fior, Fernando răsuflă mai uşurat, iar bătrânul însuşi păru să se simtă mai la largul său când rămaseră spectatori doar membni

familiei.

— Don Fernando, zise el, ai putea vedea întorci nrfej-te ce schimbare s-a petrecut în casă, în lipsa ta. Averea noastră nu mai există, bunurile noastre – şi acest lucru îl regret cel mai puţin – sunt fie vândute, fie amanetate. Sora lui don Alvaro consimţind să intre la o mănăstire, i-am făcut o zestre. Părinţii alguazililor morţi au acceptat o despăgubire – le-am plătit o anumită sumă şi le ptătesc o rentă. Dar ca să ajungem aici am fost siliţi, marna ta şi cu mine, să ne restrângem aproape ta mizerie.

Don Fernando făcu un gest care exprima dacă nu căinţa, cel puţin părerea de rău; dar îl schiţa cu o nobleţe de-săvârşită, însoţindu-l cu un zâmbet de melancolie.

— Să nu mai vorbim despre asta, continuă don Rui7. Totul s-a uitat, fiindcă iată-te gi-aţial, fiule, şi pentru iertarea ta îi mulţumesc cu umilinţă regelui don Cât les Din clipa asta îmi iau rămas hun de la necazurile trecut-o, care parcă n-au existat niciodată.

Dar ceea ce voiam să-ţi cer cu lacrimi în ochi, don Fernando, cu rugăminţi fierbinţi, stând în genunchi în faţa ta, de n-ar fi împotriva firii ca părintele să îngenunche înaintea fiului şi bătrânul înaintea tânărului, este să-ţi schimbi purtările, fiule, să-ţi schimbi felul de viaţă, să munceşti, iar eu te voi ajuta din toate puterile să rodobândeşti stima oamenilor. Vreau ca înşişi duşmanii tăi să recunoască faptul că asprele lecţii ale nefericirii nu sunt zadarnice pentru o inimă nobilă şi o minte ageră. Până azi um fost părinte şi fiu, nu-i destul, don Fernando: de azi încolo să fim prieteni! Poate că între noi sunt câteva amintiri neplăcute: alungă-le, eu le voi alunga pe ale mele şi să trăim în pace, făcând unul pentru celălalt tot ce putem.

O să încerc să-ţi acord cele trei sentimente pe care orice părinte le datorează fiului său: dragoste, afecţiune, devotament. Nu-ţi cer decât unul singur în schimb: la vârsta ta. vârstă de pasiuni puternice, omul n-are asupra sa puterea pe care o are un bătrân. Nu-ţi cer decât să mă asculţi, iar îţi făgăduiesc să nu-ţi cer nimic care să nu fie

onorabil şi corect. Scuză-mă dacă am Vorbit mai mult decât voiam, Fernando. Bătrâneţea e flecară.

— Señor, răspunse tânărul înclinându-se, vă dau cuvântul meu de gentilom că începând de azi n-o să mai aveţi niciun reproş să-mi faceţi, şi că o să profit de nefericire astfel încât o să vă bucuraţi că m-a lovit.

— Bine, Fernando, zise don Ruiz, acum îţi îngădui să-ţi îmbrăţişezi mama.

Mercedes scoase un strigăt de bucurie şi întinse braţele spre fiul său.

Spectacolul unei mame strângându-şi fiul în braţe şi plângând de dragoste, oricât de emoţionant ar fi în ochii altora, avea fără îndoială ceva dureros pentru privirile întunecate ale lui don Ruiz, fiindcă bătrânul ieşi în tăcere în acest timp, şi doar Beatriz îl văzu.

De îndată ce rămase cu cele două femei, tânărul îi povesti mamei sale tot ce se petrecuse cu o zi înainte şi – fără să-i pomenească însă nimic despre sentimentul ciudat pe care-l încerca pentru doña Fior – cum venise s-o> viziteze noaptea pe doña Mercedes şi găsise camera ocupată de frumoasa musafiră.

Atunci, doña Mercedes îşi conduse fiul în noua ei cameră. Camera mamei era pentru don Fernando un adevărat sanctuar. În ea, copil, adolescent, apoi tânăr fiind, petrecuse cele mai frumoase clipe. Doar aici inima lui atât de capricioasă bătuse în voie, iar gândurile-i atât de hoinare cutezaseră să se avânte asemeni acelor păsări care, născute într-un toc, îşi iau zborul într-o anumită perioadă a anului spre alte locuri necunoscute.

Acolo, întins la picioarele ei ca în zilele nevinovăţiei şi ale tinereţii, pe deplin fericit cum nu se mai simţise demult, mai mult mândru decât ruşinat, Fernando îi povesti mamei sale viaţa-i aventuroasă din clipa când fugise, până la întoarcerea acasă.

Până atunci el evitase mereu să i-o relateze când o

— Văzuse deoarece un bărbat nu povesteşte un vis dureros atâta timp cât acesta durează. Dar la trezire, cu cât visul a fost mai cumplit, cu atât îl povesteşte cu mai

multă plăcere, râzând de nălucirea nocturnă care-l înspăimântă.

Mercedes îl asculta pe fiu-său cu sufletul la gură, dar când acesta ajunse la întâlnirea cu don Íñigo şi cu doña Fior ea păru şi mai interesată: păli şi roşi de mai multe ori. Fernando simţi emoţia ei şi când îi vorbi de simpatia ciudată pe care o simţise văzându-l pe don Íñigo, imboldul care-l împinsese spre doña Fior, ea ii-astupă gura cu mâna. parcă pentru a-i cere s-o cruţe. Era vădit că e la că Am! puterilor şi nu mai poate îndura. Apoi, când îl lăsă pe fiu-său să vorbească iarăşi, el îi povesti de primejdia prin care trecuse, de fuga în munţi, de incendiu, de retragerea în peştera ţigăncuşei, unde fusese asediat, de soldaţi şi, în sfârşit, de lupta cu ursul.

După ce Fernando rosti ultimele cuvinte, doña Mercedes se ridică palidă, clătinându-se şi se duse să îngenuncheze într-un colţ al camerei, transformat în oratoriu.

Stând în picioare, tânărul o privea plin de respect, când simţi o mână aşezându-i-se uşor pe umăr. Se întoarse; era bătrâna lui doică.

Aceasta venise să-l anunţe că unul dintre cei mai buni prieteni, don Ramiro, venise, aflând că se întorsese, era în salon şi voia să-i vorbească.

Fernando o lăsă pe maică-sa să se roage, ştiind că se roagă pentru el.

Don Ramiro, îmbrăcat într-un costum de dimineaţă minunat, îl aştepta stând nepăsător într-un fotoliu.

Cei doi tineri care într-adevăr odinioară fuseseră foarte apropiaţi şi nu se mai văzuseră de trei ani, se îmbrăţişară.

Apoi urmară întrebările.

Don Ramiro ştia de dragostea prietenului său cu doña Estefama, de duelul cu don Alvaro şi de fuga lui Fernando după ce-şi ucisese adversarul, dar aici se opreau toate informaţiile pe care le avea.

De altfel, se zvonise că, după duel, don Fernando trecuse în Franţa, iar apoi în Italia. Fusese văzut, se zicea,

la curtea lui Francisc I şi la cea a lui Lorenzo al II-lea care era foarte cunoscut prin aceea că fusese tatăl Caterineide Medici şi lăsase, după moarte, un bust al său, sculptat de Michelangelo.

Iată ce gândea don Ramiro.

Nimeni nu se apropiase de don Ruiz şi de rege destul de mult ca să audă ce vorbiseră; deci, chiar şi cei ce-l văzură pe bătrân în genunchi înaintea lui don Carlos cre. deau că el nu ceruse altceva decât iertare pentru uciderea lui don Alvaro.

Fernanado îl lăsă pe Ramiro să creadă astfel.

Apoi, atât din curiozitate, cât şi ca să schimbe discuţia, i se adresă la rându-i:

— Eşti binevenit la noi, voiam să te vestesc.

Dar don Ramiro clătină trist din cap.

— Nu pot fi binevenit, zise el, ei tă vreme port în suflet un sentiment care, până acum, mi-a pricinuit mai mult necazuri decât bucurii.

Fernando îşi dădu seama că, spre deosebire de el, Ramiro avea inima plină şi nu cerea decât să se destăinuie *cu* privire la sentimentele ce-i încărcau inima.

Zâmbi şi-i întinse mâna.

— Dragă prietene, zise, suntem dintre cei la care pasiunile şi inima au nevoie de aer liber. Ne înăbuşim în sala asta, nu vrei să-mi povesteşti aventurile tale pe aleea cu copaci din faţa casei noastre?

— Ba da, zise Ramiro, cu atât mai mult cu cât, discutând cu tine, poate o s-o văd.

— Ah, replică râzând Fernando, *ea* locuieşte a Aă?

— Vino, spuse Ramiro, o să afli într-o clipă tot ce mi s-a Ihtâmplat, dar şi serviciul pe care-l aştept din partea ta.

Cei doi tineri ieşiră braţ la braţ şi îşi începură plimbare» care, ca şi cum s-ar fi înţeles între ei, nu depăşi faţada casei.

În afară de aceasta, fiecare dintre ei privea spre ferestrele de la etajul întâi. Dar cum niciunul nu căută să afle pricina acestui gest, nu avu loc nicio explicaţie la

răstimpul tăcerii care se lăsă între cei doi prieteni.

În sfârşit, don Ramiro nu se mai putu stăpâni.

— Prietene Fernando, zise el, mi se pare că am venit aici, lu' ca să-mi asculţi mărturisirea, iar eu ca să ţi-o fac.

— Deci, dragă Ramiro, te ascult.

— Prietene, zise acesta, ce tiran crud e amorul şi cum tratează ca pe nişte sclave inimile asupra cărora domneşte!

Fernando zâmbi, ca un om care-i de aceeaşi părere.

— Şi cu toate acestea, zise el, când eşti iubit…

— Da, răspunse Ramiro, dar deşi am motive să nădăjduiesc că sunt, încă mă mai îndoiesc…

— Te îndoieşti, don Ramiro? Totuşi dacă îmi aduc bine aminte, când ne-am despărţit, în ce priveşte dragostea, femeile nu socoteau că modestia face parte dintre defectele pe care ţi le reproşau.

— Asta fiindcă înainte de a o vedea, dragă don Fernando, n-am iubit niciodată!

— Haide, zise Fernando, povesteşte-mi cum ai văzut frumuseţea asta minunată care a făcut din orgoliosul don Ramiro omul cel mai modest din Andaluzia.

— Ehe, prietene, aşa cum vezi o floare pierdută printre frunze, sau o stea acoperită de un nor… Treceam într-o seară pe stradă în Toledo, când, printr-un stor întredeschis, am văzut cea mai minunată frumuseţe care a bucurat vreodată privirile bărbaţilor. Eram călare şi m-am oprit fermecat. Fără îndoială că ea a socotij îndrăzneală ceea ce nu era decât admiraţie, fiindcă a închis storurile, deşi eu, mut de uimire, cu mâinile împreunate, am rugat-o să nu facă asta.

— Ce crudă, zise Fernando râzând.

— Am rămas mai mult de o oră înaintea ferestrei nădăjduind că o să se deschidă iarăşi, dar aşteptarea mi-a fost /adarnică. Atunci am căutat poarta casei, dar am observat că faţada înaintea căreia mă aflam nu avea decât ferestre.

— Să fi fost o casă vrăjită?

— Nu, fiindcă am înţeles îndată că, deoarece strada

pe care treceam era pustie şi lăturalnică, poarta trebuia să fie pe altă stradă. Fără îndoială că, apărată de izolarea aceasta, frumoasa mea necunoscută deschisese fereastra. De altfel, din această împrejurare am tras concluzia că nu se află nici în puterea unui părinte prea sever, nici în cea a unui tul ore gelos, de vreme ce avea libertatea de a deschide storul unei ferestre, care nu se afla decât la douăsprezece sau cincisprezece picioare distanţă de pământ. Faptul că poate fi măritată nici măcar nu mi-a trecut prin minte – părea că are abia paisprezece ani.

— Dar te cunosc, don Ramiro, zise Fernando. Nu eşti sau mai bine zis, deoarece am impresia că dragostea te-a schimbat mult, nu erai bărbatul care să caute multă vrem» – rezolvarea unei asemenea probleme. Orice fată – acesta e un dar al naturii sau o favoare a societăţii – are o guvernantă, orice guvernantă are un defect, defectul are un lacăt, iar lacătul se deschide cu o cheie de aur.

— Aşa credeam şi eu, dragă Fernando. răspunse tânărul, dar de data aceasta mă înşelam.

— Sărmane don Ramiro, ce ghinion ai avut! Şi nici măcar n-ai putut afla cine este?

— Ba da, pentru asta n-a trebuit să seduc nici valet, nici guvernantă. Am făcut turul cartierului şi m-am pomenit într-o stradă mare şi frumoasă, de cealaltă parte a casei. Casa era un adevărat palat pe strada Cavalerilor. M-am interesat la vecini şi am aflat că aparţinea…

— Cine, fata sau casa?

— Pe legea mea, amândouă! Aparţineau unui străin l’oarte bogat, sosit din Indii de un an sau doi, vestit ca om înţelept şi drept, pe care, în virtutea acestor însuşiri, cardinalul Jiménez îl chemase de la Málaga unde locuia, ca să intre în consiliul de regenţă. Ghiceşti despre cine vorba, Fernando!

— Pe legea mea, nici gând.

— Cu neputinţă!

— Uiţi, dragul meu Ramiro că de doi ani sunt plecat din Spania şi că nu ştiu ce s-a mai petrecut în acest răstimp.

— E adevărat, şi neştiinţa asta o să mă ajute mult, mărturisesc, pentru sfârşitul poveştii mele. Existau două căi ca să ajung la frumoasa mea necunoscută: să profit de originea şi de poziţia mea ca să fiu prezentat tatălui şi astfel să ajung la fată, sau să pândesc deschiderea storului aceluia prin care străbătea raza frumuseţii ei, aşa cum deţinutul la fereastra lui zăbrelită pândeşte raza de soare. Folosii prima cale. Tatăl meu, în tinereţe, îl cunoscuse pe ilustrul personaj cu care aveam de-ai face. îi scrisei şi îmi răspunse. Mă primi cordial, dar eu pe fiică-sa doream s-o văd şi nu pe el. Şi, fie că aşa i se poruncise, fie că-i plăcea liniştea, fata stătea cu încăpăţânare ascunsă în camera ei. Am apelat la cea de-a doua cale, care consta în a-i surpi înde o privire când noaptea, crezându-se singură, respira la fereastră aerul proaspăt şi parfumat care vine dinspre Tajo. De altfel, nu-i acesta mijlocul cel mai bun şi tiice fată nu priveşte oare cu mai mare atenţie un cavaler care se opreşte sub balconul ei într-o noapte frumoasă, înstelată sau într-una întunecată de furtună decât pe altul ce-i este prezentat într-un budoar sau într-un salon?

— În privinţa femeilor ai fost întotdeauna un mare observator, don Ramiro. Continuă, te ascult, fiindcă nu mă îndoiesc că ai izbutit.

Ramiro clătină din cap.

— Nici nu izbutii, nici nu dădui greş cu totul, zise el. De două sau trei ori, pitit după vreun colţ de zid, reuşii să mă ascund cu destulă dibăcie de privirea ei, ca s-o pot vedea. Dar abia mă arătam şi, fără grabă, fără mânie, storul deschis se închidea din nou.

— Şi prin stor, n-ai puttă observa dacă eşti privit în continuare?

— Iată, mărturisesc, speranţa pe care o avui vreme îndelungată. Dar într-o zi, după ce fusesem silit să lipsesc o săptămână, găsii la întoarcere casa pustie, cu uşile şi ferestrele închise. Nici fata. nici bătrânul, nici vreo guvernantă nu se arătau afară ziua, iar noaptea nu se zărea nicio lumină înăuntru, încât casa părea un mormânt. Mă interesai. Consiliul de regenţă fusese dizolvat la

sosirea în Spania a regelui don Carlos, care se apropia de Toledo, iar tatăl infantei mele se întorsese la Malaga. O urmai acolo, dar aş fi urmat-o până la capătul lumii. Reîncepui aceleaşi tentative, însă nădăjduiesc cu mai mult succes. La început, ea se retrase cu mai puţină grabă şi-i putui adresa câteva cuvinte; apoi îi aruncai înainte buchetele pe balcon. Mai întâi, ea le împinse cu piciorul, fără să pară că le dă atenţie, apoi, în sfârşit, le adună. O dată sau de două ori chiar răspunse la întrebările mele, dar parcă zăpăcită de bunăvoinţa ei, înspăimântată de sunetul propriului său glas, se retrăgea îndată, iar cuvintele ce le rostea erau mai curând asemeni fulgerului care face noaptea să fie mai întunecoasă, decât aurorei dinainte de revărsatul zorilor.

— Şi lucrurile au continuat astfel? întrebă don Fernando.

— Până în clipa când tatăl ei primi din partea regelui ordinul de a veni la Granada.

— O, sărmane don Ramiro! zise râzând Fernando. Într-o bună dimineaţă ai găsit casa de la Malaga închisă ca aceea de la Toledo?

— Nu, nu. De data aceasta, ea îmi făcu favoarea să-mi spună ora plecării şi pe ce drum o să meargă; astfel încât, în loc s-o urmez, hotărâi să i-o iau înainte, ceea ce, de altfel, Îmi oferea un avantaj: la fiecare oprire pe care urma s-o facă, avea să-şi aducă aminte de mine; fiecare cameră

48*

31 – CSpltanul Richard Stâpiaul muntelui în care trebuia să se oprească, avea să-i vorbească de mine. Mă făcui curier, dar curier al dragostei.

— Ah, zise Fernando, fără ca Ramiro, absorbit de propria-i povestire, să observe vreo schimbare în glasul prietenului său, în timpul ultimelor cuvinte pe care le rostise.

— Da, nu se găseşte nimic în hanurile noastre nevoiaşe; ei bine, eu comandam masa. Ştiam parfumul pe care-l preferă – eu îl port la gât într-un flaconaş de aur – şi-

l ardeam pe culoarele pe care trebuia să le traverseze, în camera unde trebuia să stea. îi ştiam florile favorite şi de la Málaga la Granada n-a mers decât pe flori.

— Şi cum poate avea nevoie un cavaler atât de curtenitor ca don Ramiro de ajutorul unui prieten, de vreme ce are el însuşi atâtea resurse? întrebă Fernando cu glas tot mai schimbat.

— Dragă Fernando, întâmplarea, ba nu, mă înşel, providenţa a combinat două evenimente care, dacă nu mi se întâmplă vreo catastrofă neprevăzută, trebuie să mă conducă direct la fericire.

— Şi care sunt evenimentele astea? întrebă Fernando trecându-şi mâna pe frunte ca să-şi şteargă sudoarea care o acoperise.

— Tatăl celei pe care o iubesc e prietenul tatălui tău. iar tu, dr. agă Fernando, ai sosit azi-dimineaţă ca un înger salvator.

— Da, şi?

— Tatăl tău a oferit ospitalitate…

— Deci, întrebă Fernando cuprins de gelozie, cea pe care o iubeşti…

— Cum, nu ghiceşti, dragă prietene?

Fernando îl respinse pe cel care-l chema astfel. Într-un mod atât de nepotrivit.

— Nu ghicesc nimic, zise el întunecat, trebuie să-mi spui totul. Cum o cheamă pe iubita domniei tale, don-Ramiro?

— E nevoie să-ţi spun numele soarelui, când îi simţi căldura şi eşti orbit de razele lui? Ridică privirea, don Fernando şi îndură, dacă poţi, vederea astrului care-mi arde inima.

Don Fernando ridică privirea şi o văzu pe doña Fior stând aplecată pe balcon şi privindu-l cu un zâmbet blând. Apoi, parcă n-ar fi aşteptat decât clipa în care să fie văzută şi să schimbe o privire rapidă cu el, fata se trase iute înapoi şi se auzi zgomotul ferestrei care se închidea.

Cu toate acestea, fereastra nu se închise destul de repede şi, de la ea, căzu o floare.

Floarea era o anemonă.

Cei doi tineri se avântară în acelaşi timp să ridice floarea căzută din întâmplare sau cu voie din mâna fetei.

Don Fernando, aflându-se mai aproape de fereastră, fu acela ce o ridică.

— Mulţumesc, dragă Fernando – zise Ramiro întinzând mâna spre prietenul său, dă-mi-o.

— De ce să ţi-o dau? întrebă Fernando.

— Pentru că mi se pare că pentru mine a lăsat-o să cadă.

— Cine-ţi spune asta?

— Nimeni, dar cine spune că nu-i aşa?

— Cineva care poate că nu s-ar teme să ţi-o spună în faţă.

— Cine?

— Eu!

Don Ramiro îl privi uluit pe don Fernando şi abia atunci îşi dădu seama de paloarea lui şi de tremurul convulsiv al buzelor acestuia.

— Domnia ta? zise el dându-se înapoi cu un pas. De ce?

— Fiindcă pe aceea pe care o iubeşti, o iubesc şi eu!

— O iubeşti pe doña Fior! strigă don Ramiro.

— O iubesc! repetă don Fernando.

— Unde ai văzut-o şi când ai văzut-o? întrebă Ramiro, pălind şi el.

— Ce te interesează?

— Dar eu o iubesc de doi ani!

— Poate că eu o iubesc doar de două zile, dar dacă. n două zile am făcut mai mult ca domnia ta în doi nr: i?

— Dovedeşte-mi ce spui, don Fernando, că de nu voi spune sus şi tare că, din orgoliu, ai pătat reputaţia unei fete.

— Mi-ai spus că ai călătorit înaintea ei, nu-i aşa, de la Malaga la Granada.

— Aşa am spus. f

— Ai trecut pe la hanul *La Regele maur*?

— Chiar m-am oprit acolo.

— Ai comandat un prânz pentru don Íñigo şi fiică-sa, ai ars mirodenii şi ai lăsat acolo un buchet?

— Da.

— În buchet era o anemonă?

— Da. şi?

— Anemona asta mi-a dat-o mie.

— Ţi-a dat-o cu mina ei?

— Mi-a dat-o! Iat-o aici la inima mea, unde s-a ofilit, cum se va ofili şi cealaltă.

— Anemona asta ai luat-o, ai smuls-o din buchet, fără să ştie ea, sau ai cules-o de pe drum, unde a lăsat-o ea să cadă din nebăgare de seamă. Mărturiseşte asta şi te iert.

— În primul rând n-aş accepta iertarea decât din partea lui Dumnezeu şi a regelui, răspunse cu mândrie tânărul, Cât despre floare, ea mi-a dat-o.

— Minţi, don Fernando! Şi aşa cum ai furat prima floare, tot aşa ai furat-o şi pe a doua!

Don Fernando scoase un strigăt de mânie şi, trăgând spada cunţâna dreaptă, zise, în timp ce arunca la picioarele lui don Ramiro floarea proaspătă şi cea ofilită:

— Bine, fie. Dăruite sau furate, iată-le pe amândouă jos. Cel care peste cinci minute va mai trăi le va culege.

— Foarte bine! zise don Ramiro făcând un pas înapoi şi trăgându-şi, la rându-i, spada din teacă. Asta-i un târg care-mi place!

Apoi se adresă gentilomilor ce se plimbau prin piaţă şi care, văzând spadele trase din teacă, se îndreptau într-acolo:

— Domnilor, veniţi vă rog, ca să nu ne batem fără martori, şi dacă don Fernando mă ucide, cel puţin să nu se spună că m-a asasinat, cum s-a spus că l-a asasinat pe don Alvaro.

— Fie, să vină, zise don Fernando, fiindcă jur, don Ramiro, că ceea ce or să vadă, merită să fie văzut!

Şi cer doi tineri, la cinci paşi distanţă unul de altul, cu vârful spadei îndreptat spre pământ, aşteptară să se formeze un cerc în jurul lor.

— Apoi, după ce se formă cercul, un glas rosti: (

— Începeţi, domnilor.

Nici apa, când se rupe un dig, nu năvăleşte mai repede decât se năpustiră cei doi tineri unul spre celălalt. În acea clipă, dinapoia storurilor se auzi un ţipăt care, deşi îi făcu pe cei doi luptători combatanţi să ridice capul, nu numai că nu opri lupta, dar păru să nu aibă alt rezultat decât o sporire a înflăcărării.

Don Fernando şi don Ramiro erau doi dintre cei mai curajoşi şi mai îndemânatici gentilomi. În ambele privinţe, niciunul, nici celălalt nu aveau rival în Andaluzia, şi ca să întâlnească o împotrivire serioasă ar fi trebuit să lupte între ei.

Astfel că aşa cum făgăduise don Fernando, ceta ce priveau gentilomii merita să fie văzut.

Într-adevăr, cele două spade se încrucişară cu o iuţeală şi o înverşunare care te-ar fi putut face să crezi pentru o clipă că oţelul din care ieşeau scântei era însufleţit de aceleaşi ptasiuni ca şi bărbaţii care-l mânuiau. Toate resursele artei, îndemânării, forţei fură folosite în timpul celor câteva minute cât dură acest prim asalt, fără ca vreunul dintre cei doi adversari, nemişcaţi asemeni copacilor la umbra cărora luptau să facă vreun singur pas înapoi. Aproape ai fi zis că primejdia dispăruse, iar spectatorii priveau lupta, oricât de înverşunată ar fi fost, de parcă ar fi privit un asalt de floretă, într-o sală de arme. Apoi e adevărat că luptele acestea ţineau de moravurile vremii, şi că puţine zile treceau fără un spectacol asemănător celui pe care-l dădeau Fernando şi Ramiro. Urmă o scurtă pauză. Fiecare voia doar un răgaz, atât cât să-şi tragă sufletul şi, în pofida strigătelor: „Mai zăboviţi! mai zăboviţi –, pe care-l repetau spectatorii, cei doi adversari se auncară unul asupra celuilalt cu o nouă furie. Dar de data aceasta, nbia se încrucişaseră spadele, că se auzi. un glas răguşit r ostind aceste cuvinte:

— Opreşte, don Fernando! Opreşte, don Ramiro!

Toate capetele se întoarseră spre locul de unde se auzea glasul.

— Don Ruiz de Torrillas! strigară spectatorii dându-

se în lături.

Şi. În acelaşi timp. don Ruia se pomeni în mijlocul cercului, chiar lângă fiul său.

Prevenit, fără îndoială de doña Fior, venea în fugă să-i despartă pe combatanţi.

— Opriţi-vă! repetă cu glas poruncitor.

— Tqta! murmură Fernando nerăbdător.

— Señor! zise Ramiro respectuos.

— N-am porunci să-i dau lui don Ramiro, zise bătrânul Dar tu, don Fernando, eşti fiul meu şi îţi spun: „Opreşte-te!”

— Opriţi-vă, señores, repetară toţi cei de faţă.

— Cum, nefericitule, strigă don Ruiz cu mâinile împreunate, nu-ţi poţi înfrânge funestele pasiuni? De ieri eşti graţiat pentru un duel, iar astăzi săvârşeşti aceeaşi crimă?

— Tată, tată, te rog lasă-mă să lupt! murmură don Fernando.

— Aici în stradă, la lumina zilei! strigă don Ruiz frângându-şi mâinile.

— De ce nu? Aici în stradă, la lumina zilei s-a comis jignirea. Ei au fost martori ai insultei, să fie şi martori ai răzbunării!

— Vâră-ţi spada în teacă, don Fernando!

— În gardă, don Ramiro! în gardă!

— Deci nu-mi dai ascultare?

— Crezi că voi îngădui să-mi fie pătată de domnia ta cinstea pe care mi-ai dăruit-o, după cum tatăl domniei tale a primit-o la rându-i de la strămoşii lui?

— Să dea Domnul să fi păstrat măcar o scânteie din cinstea fţare ţi-am dăruit-o eu!

Apoi, adresându-se lui don Ramiro.

— Don Ramiro, zise bătrânul, întrucât fiul meu nu are niciun respect pentru părul alb şi mâinile tremurătoare ce-l imploră, deşi părul alb e al unui părinte, ascultă-mă domnia ta şi dă pilda aceasta celor care ne înconjoară ca un străin să-mi arate mai mult respect decât propriu-mi fiu.

— Da, da, ziseră spectatorii, ascultaţi-l, don Ramiro.

Don Ramiro făcu un pas înapoi, plecă spada şi salută.

— Aţi făcut bine apelând la mine, don Ruiz, zise el, aţi făcut bine bizuindu-vă pe mine, domnilor. Pământul e mare, muntele e solitar, o să-mi întâlnesc adversarul în alt loc.

— Ah, strigă don Fernando, iată într-adevăr, ce înseamnă să-ţi ascunzi cu dibăcie frica!

Don Ramiro care îşi vârâse la loc spada în teacă şi făcuse doi paşi înapoi, dintr-un singur salt fu în gardă, cu ea în mână.

— Mie, zise el, să-mi fie frică?

Cavalerii murmurară, dezaprobându-l în mod vădit, pe Fernando, iar doi dintre cei mai în vârstă sau cei mai înţelepţi, făcură un gest ca să intervină între adversari.

Însă don Ruiz, cu un gest al mâinii, îi rugă să se îndepărteze.

Cei doi gentilomi ascultară în tăcere.

Se auzi din nou zăngănitul spadelor.

Don Ruiz se apropie cu un pas de fiul său.

Fernando, cu dinţii strânşi, palid de mânie, cu privirea înflăcărată îşi ataca adversarul cu o violenţă care pe un altul, mai puţin sigur de mâna sa, l-ar fi făcut să fie înfrânt.

— Smintitule, zise bătrânul, vezi că un străin mă respectă şi mă ascultă, iar tu nu-mi dai ascultare, mă înfrunţi?

Şi ridicând bastonul pe care-l ţinea în mână:

— Pe legea mea, strigă el, cu o înflăcărare care făcea să-i strălucească în privire flacăra tinereţii, nu ştiu ce mă împiedică să te învăţ în public care ţi-e datoria!

Fără să-şi desprindă spada de cea a adversarului Fernando se întoarse pe jumătate.

Îl văzu pe taică-său cu bastonul ridicat şi din palid cum era se împurpură. Expresia feţei bătrânului trăda un sentiment apropiat de ură, iar chipul lui Fernando la fel. Puteai spune că dacă din imprudenţă ai fi trecut printre fulgerele privirilor lor ai fi căzut trăsnit.

— Bagă de seamă, tată! zise tânărul cu glas tremurător clătinând din cap.

— Sabia în teacă! repetă don Ruiz.

— Lasă mai întâi jos bastonul, tată!

— Mai întâi ascultă, nefericitule, când îţi poruncesc să şsculţi!

— Tată, şopti Fernando din nou palid ca un mort, nu mă mai ameninţa cu bastonul, că de nu, pe legea mea, pot săvârşi o faptă necugetată.

Apoi întorcându-se spre don Ramiro:

— Nu pleca, don Ramiro, zise el. Pot înfrunta în acelaşi timp bastonul unui bătrân şi spada unui înfumurat.

— Vedeţi, domnilor! strigă don Ramiro. Ce trebuie să fac?

— Faceţi după cum vă îndeamnă curajul domniei voastre şi jignirea care socotiţi că vi s-a adus, don Ramiro, ziseră cavalerii îndepărtându-se şi renunţând să se mai opună urmărilor luptei.

— Nerecunoscătorule şi ticălosule! strigă don Ruiz continuând să ţină bastonul ridicat asupra capului lui Fernando, nu poţi învăţa de la adversarul tău cum trebuie să se poarte un fiu cu părintele lui?

— Nu, răspunse acesta, fiindcă adversarul meu a cedat din laşitate şi nu socotesc că laşitatea face parte dintre virtuţi.

— Cel care spune sau gândeşte că sunt laş…

— Minte, don Ramiro, îl întrerupse bătrânul, asta trebuie s-o spun eu, nu domnia ta.

— Dar nu mai terminăm odată? strigă Fernando cu mânia cu care răspundea animalelor sălbatice când lupta împotriva lor.

— Pentru ultima oară, ticălosule, n-ai de gând să mă asculţi? Nu-ţi vâri sabia în teacă? insistă don Ruiz mai ameninţător ca oricând.

Şi toţi înţeleseră că dacă don Fernando nu-i dă ascultare, în clipa următoare bastonul infamant avea să se abată asupra lui.

Dar iute ca gândul. Fernando cu dosul palmei stângi

îl dădu în lături pe don Ruiz şi, în acelaşi timp, cu o fentă îndemânatică străpunse complet braţul lui don Ramiro. care făcuse prea târziu parada.

Don Ramiro rămase în picioare, dar bătrânul căzu. atât de violentă fusese lovitura primită în plină faţă.

Privitorii scoaseră un strigăt de groază: fiul îşi pălmuise tatăl.

— Loc, faceţi loc! urlă don Fernando repezindu-se la cele două flori pe care le culese, şi le ascunse la sân.

— Cerul să te pedepsească, nemernicule! strigă don Ruiz încercând să se ridice. Da, cerul, în lipsa oamenilor, deoarece cauza unui părinte jignit este cauza cerului!

— La moarte! strigară cavalerii într-un glas, la moarte fiul ticălos care şi-a lovit părintele!

Şi trăgând spadele îl încoftjurară pe don Fernando.

Vreme de o clipă se auzi zăngănitul a zece spade împotriva uneia singure, apoi, aşa cum se vede uneori mistreţul făcându-şi loc printre câini neputincioşi, aşa îşi făcu loc Fernando printre cavaleri.

Trecu pe lângă don Ruiz aruncându-i o privire în care se desluşea mai multă ură decât remuşcare şi se făcu Revăzut pe una dintre străduţele ce duc spre Zacatin.

XIII

Blestemul

Spectatorii acestei scene în care fiecare devenise în cele din urmă actor, rămăseseră zdrobiţi.

Doar don Ramiro înfăşurându-şi în mantie braţul drept însângerat înaintă spre bătrân întinzându-i mâna stângă.

— Señor, zise el, o să-mi faceţi cinstea să primiţi sprijinul mâinii mele ca să vă ridicaţi?

Don Ruiz apucă mâna lui don Ramiro, ridicându-se cu greu:

— O. fiu nerecunoscător! Fiu denaturat! strigă el întinzând mâna în direcţia în care se făcuse nevăzut don Fernando, răzbunarea Cerului să te urmărească oriunde o să fugi! Fie ca mâna ta care a pătat cinstea părului meu alb şi mi-a însângerat faţa să fie neputinciasă să te apere,

şi să te răzbune împotriva spadelor acestora străine care s-au ridicat să mă apere! Iar Cel de sus văzându-ţi sacrilegiul să-ţi ia aerul, pe care-l respiri, pământul care te poartă şi lumina care te luminează!

— Domnule, zise respectuos unul dintre cavaleri apropiindu-se de don Ruiz, iată pălăria domniei voastre.

— Domnule, spuse altul apropiindu-se cu acelaşi respect, îmi îngăduiţi să vă închei mantia cu agrafa?

— Domnule, spuse al treilea, iată bastonul domniei voastre.

La aceste cuvinte, don Ruiz păru să iasă din starea de toropeală.

— Bastonul? repetă el. La ce mi-ar putea sluji? O spadă mi-ar trebui O, Cid Campeador[14] iată cât de mult ne-am schimbat de când marele tău suflet s-a înălţat la cer! Pe vremea ta fiii răzbunau insultele străinilor la adresa părinţilor lor, astăzi străinii sunt cei ce răzbună injuriile primite de părinţi din partea fiilor!

Apoi întorcându-se spre cavalerul care-i dădea bastonul:

— Bine, daţi-mi-l, zise el. Un ultragiu pe care l-a făcut mâna trebuie pedepsit cu bastonul. Deci o să mă răzburţ cu bastonul pe tine, Fernando. Dar mă înşel singur: cum ar putea să mă răzbune bastonul de vreme ce, de îndată ce-i am în mină, îmi slujeşte nu să lovesc, ci să mă sprijin în el? Cum m-aş putea răzbuna, dacă instrumentul răzbunării neputându-l atinge pe cel urmărit nu-mi slujeşte decât să lovesc pământul parcă pentru a-i spune: „Pământule, deschide-i bătrânului meu stăpân poarta mormântului!”

— Domnule, liniştiţi-vă, zise unul dintre spectatori, iat-o pe doña Mercedes, soţia domniei voastre, care vine în grabă, urmată de o fată frumoasă ca un înger.

Don Ruiz se întoarse şi aruncă spre doña Mercedes o asemenea privire, încât aceasta se opri şi se sprijini clăunându-se de braţul doñei Fior, care era frumoasă ca un

14 Cid Campeador (Rodrigo Dftaz de Bivar 1049—1068) cavaler spaniol ce s-a distins în luptele împotriva maurilor. Personificare a cavalerismului spaniol, el este eroul unui mare număr de opere literare, dintre care cele mai cunoscute sînt: Cantar de mio Cid, baladele din Romancero şi tragedia omonimă a lui Conwtlle fn.fr.).

înger, după cum spusese cavalerul, dar palidă ca o statuie.

— Ce este. domnule? îl întrebă ea pe don Ruiz. Ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat, doamnă, strigă don Ruiz care în prezenţa soţiei sale părea cuprins de un nou val de mânie, că fitil domniei voastre m-a lovit în obraz! S-a întâmplat că sângele a ţâşnit sub mâna celui ce mă numeşte tată şi, căzând din lovitura primită, nu el, ci don Ramiro mi-a întins mâna să mă ridic! Mulţumiţi-i lui don Ramiro, doamnă, care a întins mâna soţului domniei voastre, culcat ia pământ de mina fiului domniei voastre.

— Liniştiţi-vă, liniştiţi-vă. domnule! se rugă doña Mercedes şi priviţi cită lume ne înconjoară!

— Să vină! Să se apropie, fiindcă vine să-mi ia apărarea! Veniţi cu toţii! strigă don Ruiz. Să afle fiecare de la mine însumi că sunt un netrebnic pălmuit! Da, priviţi-mă, voi bărbaţi, şi tremuraţi că aveţi fii! Priviţi-mă, voi femei, şi tremuraţi la gândul că aduceţi pe lume copii care îi pălmuiesc pe soţii voştri ca să-i răsplătească pentru douăzeci şi cinci de ani de sacrificii, de griji, de dureri! Am cerut dreptate Celui de sus, vă cer şi vouă şi. dacă nu-mi spuneţi în clipa asta că-mi faceţi voi dreptate, o să-i cer regelui să-mi facă!

Spectatorii îngroziţi rămăseseră muţi în faţa acestei disperări.

— Deci nici voi, strigă don Ruiz, nu vreţi să-mi faceţi. dreptate! Atunci mă duc la rege. Rege don Carlos! Rege don Carlos! Fă-mi dreptate!

— Cine-l cheamă pe regele don Carlos? întrebă un glas, cine-i cere să-i facă dreptate? Iată-l.

Privitorii se dădură în lături de îndată şi, pe drumul deschis, se văzu înaintând, îmbrăcat într-un simplu costum de cavaler, un tânăr a cărui faţă palidă era ascunsă sufe borurile mari ale unei pălării şi care purta o mantie de culoare închisă.

În urma lui, îmbrăcat într-un costum la fel de simplu, mergea marele judecător.

— Regele 1 strigară privitorii.

— Regele! rosti doña Mercedes pălind.

— Regele! repetă don Ruiz cu un accent de izbândă.

Un cerc mare se formă îndată, în centrul căruia rămaseră doar regele, don Íñigo, don Ruiz şi doña Mercedes, *ct* se sprijinea de braţul doñei Fior.

— Cine cerea dreptate? întrebă regele.

— Eu, Sire, răspunse don Ruiz.

Regele îl privi.

— Ah, tot tu eşti? Ieri îmi cereai să iert, astăzi ceti dreptate! Deci mereu ceri câte ceva.

— Da, Sire, şi de data aceasta n-o las pe Maiestaivi voastră până nu-mi va acorda ceea ce-i cer.

— Dacă ceea ce îmi ceri e drept, răspunse regele, r, să dobândeşti cu uşurinţă.

— Maiestatea voastră o să judece, zise don Ruiz.

Don Íñigo făcu un semn ca lumea să se dea în lătur.

astfel ca plângerea să fie auzită doar de rege.

— Nu, nu, spuse don Ruiz, trebuie să audă toată lumea ce o să spun, pentru ca după ce voi fi sfârşit să confirmică acesta e adevărul.

— Staţi aici şi ascultaţi cu toţii, zise regele.

— Sire, întrebă don Ruiz, e adevărat că aţi inter/is duelul în statele domniei voastre?

— Adevărat, şi chiar azi dimineaţă i-am poruncit lui don Íñigo să-i urmărească pe duelişti fără întrerupere şi fără milă.

— Ei bine* Sire, aici, în locul acesta mai înainte, sub ferestrele casei mele, înconjuraţi de un cerc de cavaleri, doi tineri se duelau.

— Până acum, zise regele, mi. se părea că pentru încălcarea edictelor regale se căuta un loc mai dosnic unde izolarea putea cel puţin lăsa crimei şansa de a nu fi descoperită.

— Tinerii aceştia. Sire, îşi aleseseră pentru cearta lor lumina zilei şi piaţa cea mai frecventată din Granada.

— Auziţi, don Íñigo? zise regele întorcându-se pe jumătate spre acesta.

— Doamne, şopti doña Mercedes;

— Doamnă, întrebă doña Fior, o să-şi denunţe fiul?

— Motivul certei lor nu contează! continuă don Ruiz îndreptând spre marele judecător o privire ce arăta limpede că pentru onoarea familiei păstra taina, nu-l ştiu şi mei nu vreau să-l ştiu. Ceea ce ştiu e că înaintea porţii mele doi cavaleri se înfruntau aprig.

Don Carlos încruntă sprânceana.

— Şi domnia ta n-ai ieşit? întrebă el. N-ai aruncat între spadele acelor tineri smintiţi greutatea numelui şi autoritatea vârstei domniei tale? În cazul acesta eşti la fel de vinovat ca şi ei, fiindcă cel ce ajută într-un duel sau nu se împotriveşte desfăşurării lui este complice.

— Am ieşit, Sire, şi am înaintat spunându-le celor doi tineri să-şi vâre spada în teacă. Unul dintre ei mi-a dat ascultare.

— Asta-i bine, zise regele, el o să primească o pedeapsă mai blândă; dar celălalt?

— Celălalt a refuzat să-mi dea ascultare, Sire, a continuat să-şi provoace adversarul şi, prin insulte, l-a silit pe acesta care-şi vârâse spada în teacă, să o scoată din nou* şi lupta a continuat.

— Auziţi, dori Íñigo? În pofida observaţiilor lui don Ruiz, lupta a continuat.

Apoi întorcându-se spre bătrân:

— Atunci ce aţi făcut, don Ruiz? întrebă regele.

— Sire, după ce am rugat, am ameninţat, după ce am ameninţat am ridicat bastonul.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Cel ce s-a retras prima oară, s-a retras şi a doua oară.

— Iar celălalt?

— Celălalt, Sire, mi-a dat o palmă în plin obraz!

— Un tânăr a pălmuit unt bătrân, un rico *hombre*, pe don Ruiz?

Şi don Carlos privi întrebător spre spectatori, parcă aşteptând ca unul dintre ei să dezmintă spusele lui don Ruiz.

Dar toţi tăcură şi în mijlocul tăcerii nu se mai auziră

decât suspinele stăpânite ale doñei Fior şi hohotele de plâns înăbuşite ale doñei Mercedes.

Continuă, îi zise regele lui don Ruiz.

— Sire, ce pedeapsă merită un tânăr care a dat o palmă unui bătrân?

— Dacă e om de rând – biciul în piaţa publică şi un loc pe galerele mele între un turc şi un maur din Tunis. Dacă e nobil merită închisoarea pe viaţă şi degradarea publică.

— Dar, întrebă cu o înfăţişare întunecată don Ruiz, dacă acela care a dat palma e fiul, iar cel ce a primit-o – tatăl?

— Cum spui, bătrâne? Nu înţeleg bine spaniola, cred că n-am auzit bine.

Don Ruiz repetă rostind rar şi fiecare cuvânt avu un ecou dureros în inima celor două femei:

— Dar dacă acela care a dat palma e fiul, iar cel ce a primit-o – tatăl?

Un murmur se auzi printre privitori.

Regele se dădu înapoi cu un pas şi-l privi pe bătiin cu o expresie de îndoială.

— Cu neputinţă, spuse el.

— Sire, zise don Ruiz punând un genunchi în pământ, v-am cerut iertare pentru fiul meu ucigaş şi tâlhar! Acum vă cer dreptate împotriva copilului care a ridicat mâna asupra tatălui său!

— Vai, don Ruiz! strigă don Carlos ieşind pentru o clipă din seninătatea rece în care se închidea. Ştii că îmi ceri moartea fiului domniei tale?

— Nu ştiu, Sire, cum se pedepseşte în Spania o astfel de ciimă. fiindcă neavând. precedent, pesemne că n-o să aibă nici imitatori. Dar iată ce spun eu: „Încălcând porunca sfântă, prima după cele ale Bisericii, fiul meu Fernando a îndrăznit să mă lovească în obraz! Întrucât nu mă pot răzbuna eu însumi, depun plângere împotriva criminalului, iar dacă refuzaţi să-mi faceţi dreptate, Sire, ascultaţi cum îşi ameninţă propriul rege un părinte jignit, mă adresez lui Dumnezeu!

Şi adăugă ridicându-se:

— Sire, m-aţi ascultat, acum chestiunea nu mă mai priveşte pe mine, ci pe domnia voastră.

Şi se retrase pe drumul pe care i-l deschideau privitori i tăcuţi, fiecare descoperindu-se şi înclinându-se înaintea acestui părinte jignit.

Mercedes văzând că don Ruiz trece prin faţa ei fără s-o privească şi fără să-i adreseze vreun cuvânt, leşină în braţele lui Fior.

Don Carlos aruncă spre grupul privitorilor îndureraţi una dintre acele priviri piezişe ce-i erau caracteristice, apoi se întoarse spre don Íñigo care era palid şi tremura de parcă el ar fi fost cel acuzat:

— Don InigO; zise regele.

— Da, Sire.

— Femeia aceea nu e maică-sa? întrebă don Carlos arătând-o peste umăr j) e Mercedes.

— Ba da, Sire, bâigui don Íñigo.

— Bine.

Apoi, după o pauză:

— Fiindcă eşti marele meu judecător, chestiunea aceasta te priveşte. Recurge la toate mijloacele care-ţi stau la dispoziţie şi să nu te înfăţişezi înaintea mea decât atunci când vinovatul va fi arestat.

— Sire, răspunse don Íñigo, fiţi sigur că o să fac tot ce-mi stă în putinţă.

— Fă şi cât mai repede, deoarece chestiunea asta mă interesează mai mult decât gândeşti.

— De ce, Sire? întrebă marele judecător cu glas tulburat.

— Fiindcă, gândindu-mă la ce s-a întâmplat, nu ştiu să existe în istorie alt rege căruia să i se fi înfăţişat o – astfel de plângere.

Şi se îndepărtă grav şi gânditor, şoptind:

— Ce-o vrea să însemne asta, Doamne? Un fiu şi-a pălmuit tatăl!

Regele cerea Celui de sus explicaţia unei taine a cărei dezlegare nu i-o puteau da oamenii.

Cât despre don Íñigo. el rămase pe loc, în picioare, nemişcat, parcă împietrit.

Râul şi torentul

Există vieţi predestinate. Unele curg cu încetineala şi majestatea marilor fluvii care, asemeni nurilor Mississippi şi Amazon, străbat o mie de leghe de câmpie între izvor şi mare, purtând pe unde vapoare mari ca nişte oraşe. Încărcate cu atât de mulţi pasageri, încât ar fi de ajuns să întemeieze o colonie.

Celelalte, care izvorăsc din munţii cei mai înalţi, năvălesc în cascade, ţâşnesc în cataracte, în torente şi după ce străbat doar zece, cincisprezece leghe, se varsă în vreun fluviu sau lac care le soarbe şi în care, tot ce mai pot face o bucată de vreme e să agite şi să tulbure apele cu care s-ayamestecat.

Pentru ca un călător să le urmeze pe cele dintâi în toate amănuntele, să le descrie malurile, să le cunoască împrejurimile are nevoie de săptămâni, de luni, de ani. Pentru celelalte îi trebuie abia câteva zile. Izvorul devenit cascadă, apoi cataractă, apoi torent se naşte şi moare pe o distanţă de zece leghe şi pe durata unei săptămâni.

Numai că, în acest răstimp, drumeţul care a mers de-a lungul malurilor torentului a înmagazinat poate mai multe emoţii decât cel care, vreme de un an, a mers de-a lungul lhalurilor râului.

Povestirea pe care o înfăţişăm cititorilor aparţine cascadelor, cataractelor şi torentelor: de la prima pagină evenimentek se precipită, ţâşnesc înspumale şi se rostogolesc vuind până la ultima.

Pentru cei purtaţi de mâna divină toate regulile mişcării sunt intervertite, şi când au ajuns la capăt li se pare că au străbătut drumul nu la pas, nici călare, sau cu trăsura, ci în vreo maşină fantastică ce merge pe câmpii, prin sate, oraşe ca o locomotivă, făcând zgomot şi scoţând foc, sau în vreun balon ce se leagănă atât de repede în aer, încât câmpiile, satele, oraşele se fac nevăzute ca nişte puncte, pierdute în spaţiul uriaş, astfel încât chiar şi pecei mai tari îi cuprinde ameţeala, iar piepturile tuturor simt o

apăsare.

Aici am ajuns şi noi, adică la două treimi ale drumului cumplit şi, în afara acelui conducător cabn, numit don Carlos, care sub numele de Carol Quintul se va pleca asupra catastrofelor publice, aşa cum se pleacă acum asupra unora personale, fiecare părăsise sau avea să părăsească tulburat şi ameţit locul unde se petrecuseră ultimele întâmplări pe care le-am povestit.

L-am văzut pe Fernando îndepărtându-se primul, pe don Ruiz blestemându-şi fiul, ameninţându-şi regele, chemându-l în ajutor pe Cel de sus; apoi pierind şi el. În sfârşit, pe rege, mereu calm, dar mai întunecat decât de obicei la această, idee cumplită că, sub domnia lui, un fiu săvârşise crima, necunoscută până atunci, de a da o palmă tatălui său. Regele urca în pas domol spre Alhambra, unde se întorcea după ce vizitase închisorile împreună cu marele judecător.

Singurii actori interesaţi de scena ce avusese loc şi care rămăseseră încă în picioare – parcă împietriţi în mijlocul mulţimii ale cărei priviri se îndreptau spre ei cu mirare şi durere erau Mercedes, aproape leşinată pe umărul lui

Fior şi don Íñigo, nemişcat, parcă fulgerat de vorbele regelui: „Să nu te înfăţişezi înaintea mea decât atunci când vinovatul va fi arestat”.

Trebuia deci să-l aştepte pe bărbatul acela faţă de care nutrea o simpatie atât de profundă, pentru care ceruse odată cu atâta insistenţă iertarea, fără s-o capete, pe când tânărul nu se făcea vinovat decât de delicte împotriva oamenilor, şi a cărui pedeapsă avea să fie cu siguranţă alta. acum când săvârşise un sacrilegiu ce-l jignea pe Cel de sus. De n-o s-o facă, o să fie nesupus el însuşi, complice la una dintre cele mai mari crime săvârşite vreodată la adresa bunei-cuviinţe omeneşti şi urma să nu se mai înfăţişeze niciodată înaintea regelui.

Poate că în inima lui înclina spre această din urmă cale, deoarece amânând pe mai târziu ordinele în vederea arestării lui Fernando, se grăbi să se îndrepte spre casă,

dorind să dea doñei Mercedes îngrijirile pe care le impunea starea ei.

Trebuia s-o conducă acasă, dar ciudat! Când don Íñigo, viguros ca un tânăr se apropie de mama lui Fernando cu intenţia de a o duce în braţe până la casa ei, doña Mercedes, la zgomotul paşilor lui, tresări şi deschise ochii cuprinsă de un sentiment aproape asemănător groazei:

— Nu, nu, zise ea, nu domnia ta! Nu domnia ta! Iar don Íñigo se încovoie sub repulsia aceasta ciudată şi se duse s-o caute pe doica lui Fernando şi pe un bătrân slujitor care fusese scutierul lui don Ruiz în timpul războaielor cu maurii. În timp ce doña Fior. mirată la culme, şopti:

— De ce râu tatăl meu, doamnă?

Însă doña Mercedes, închizând ochii şi recăpătându-şi puterile, deşi părea tot leşinată, începu, condusă de doña Fior, să meargă spre casă, astfel încât aproape ajunsese în prag, când cei doi slujitori ieşiră venindu-i în ajutor.

Doña Fior voi să intre cu doña Mercedes, dar la uşă taică-său o opri:

— Intrăm pentru ultimă oară în casa aceasta, zise ol. Ia-ţi rămas bun de la doña Mercedes şi vino cu mine.

— Să-mi iau rămas bun? Intrăm pentru ultima oară în casa aceasta? Dar de ce, tată?

— Pot locui la femeia pe al cărei fiu îl voi trimite la moarte?

— Să-l trimiţi la moarte pe don Fernando! strigă fata pălind. Crezi că regele o să-l condamne la moarte?

— Dacă ar fi existat o pedeapsă mai severă decât moartea, la ea l-ar fi condamnat pe Fernando.

— Tată, nu te poţi duce să-l cauţi pe don Ruiz, prietenul tău, şi să-l înduplecі?

— Nu pot.

— Doña Mercedes nu se poate ţiuce la soţul ei să-l determine să-şi retragă plângerea?

Don Íñigo clătină din cap.

— Nu poate.

— O, Doamne, strigă fata repezindu-se în casă. O să vorbesc unei inimi de mamă şi nădăjduiesc că inima asta o să găsească o cale să-şi salveze fiul!

Şi se repezi în casă.

Doña Mercedes se afla în aceeaşi sală unde o oră înainte stătea în picioare în faţa fiului său apăsându-şi cu mâna inima care bătea bucuroasă. De data aceasta îşi apăsa inima să nu se rupă de durere.

— Mamă, zise Fior, deci nu există nicio cale ca să-l salvăm pe don Fernando?

— Tatăl tău ţi-a dat vreo speranţă, copila mea? întrebă ea.

— Nu.

— Atunci, sărmană fată, dă crezare tatălui tău.

Şi izbucni în hohote de plâns.

— Dar, în sfârşit, doamnă, insistă Fior, dacă după atâţia ani de căsnicie i-aţi cere lui don Ruiz să-l ierte?

— M-ar refuza.

— Cu toate acestea, doamnă, un părinte rămâne întotdeauna părinte.

— Da, un părinte, răspunse Mercedes.

Şi îşi lăsă capul în jos, prinzându-l în mâini.

— Nu contează, doamnă, încercaţi, vă implor! Mercedes rămase gânditoare o clipă.

— Într-adevăr, spuse ea, am nu dreptul, ci datoria s-o fac.

Apoi, adresându-se valetului.

— Vicente, unde e stăpânul tău?

— A intrat în camera lui, doamnă, şi s-a închis înăuntru.

— Vezi, zise Mercedes, acceptând scuza ce i se oferea.

— Rugaţi-l cu glas blând să deschidă, doamnă, şi o să „deschidă.

— Mercedes încercă să se ridice şi căzu la loc în fotoliu.

— N-am putere, vezi doar.

— Vă ajut eu, doamnă, zise fata, cuprinzând-o în braţe şi ridicând-o cu o putere pe care nu te-ai fi aşteptat s-o afli în acest trup slab.

Mercedes scoase un suspin şi se lăsă condusă.

După cinci minute, mama şi fata, băteau pengând la uşa lui don Ruiz.

— Cine-i acolo? întrebă acesta morocănos.

— Eu, răspunse Mercedes cu glas abia auzit.

— Cine, eu?

— Mama lui.

În cameră se auzi ceva asemănător unui geamăt, apoi nişte paşi se apropiară, înceţi şi greoi, şi uşa se deschise.

Don Ruiz se ivi, cu privirea rătăcită, cu părul şi barba zbârlite. Părea că a îmbătrânit într-o jumătate de oră cu zece ani.

— Domnia ta? zise el.

Apoi, zărind-o pe doña Fior:

— Dar nu eşti singură, continuă el, m-aş fi mirat să îndrăzneşti să vii singură.

— Ca să-mi salvez copilul aş fi îndrăznit orice, spuse Mercedes.

— Atunci intră, dar singură.

— Don Ruiz, şopti doña Fior, nu îngăduiţi fiicei prietenului domniei voastre să-şi alăture rugămintea celei a unei mame?

— Dacă doña Mercedes consimte să-mi spună înaintea domniei tale ce are de zis, intră.

— O, nu! strigă Mercedes. Sau intru singură sau nu intru!

— Atunci, intraţi singură, doamnă, zise Fior încâinându-se în faţa voinţei acestei mame nefericite şi retrăgându-se dinaintea lui don Ruiz care o respingea.

Şi uşa se închise în urma lui Mercedes.

Fior rămase locului în picioare, uluită văzând că i se dezvăluie această dramă interioară a cărei acţiune se petrecea în faţa ei fără s-o înţeleagă.

Şi, cu toate acestea, i se păru că, după vocea plângătoare şi şovăitoare a lui Mercedes, se aude vocea

morocănoasă şi plină de ameninţări a lui don Ruiz.

Apoi şuzi un zgomot ca de cădere, care făcu podeaua să geamă.

Îi trecu prin minte că zgomotul acesta fusese făcut de doña Mercedes care căzuse.

Se repezi la uşă şi o deschise. Într-adevăr, doña Mercedes zăcea întinsă pe parchet. Fata alergă la ea şi încercă să o ridice, dar don Ruiz îi făcu un semn.

Dacă Mercedes căzuse, era vădit că aceasta se întu. plase sub povara unei emoţii pe care n-o putuse îndura

Don Ruiz era la zece paşi depărtare şi dacă ea ar fi căzut bruscată de soţul ei, el n-ar fi avut vreme să se depărteze atât de mult.

De altfel, cu un sentiment nu cu totul lipsit de afecţiune, el o luă în braţe şi, ducând-o în anticameră, o culcă pe un divan.

— Sărmana femeie! Sărmana mamă! murmură el.

Apoi intră din nou în camera lui şi se închise iarăşi fără să spună un cuvânt fetei, indiferent de parcă n-ar fi văzut-o.

După cinci minute Mercedes deschise ochii, îşi adung gândurile, încercă să-şi dea seama unde se află, recunoscu locul, îşi aminti de cele întâmplate şi se ridică după aceea clătinând din cap:

— Ştiam eu! Ştiam eu! şopti ea.

Apoi, condusă de Fior, se întoarse în camera ei şi prăbuşi într-un fotoliu.

În clipa aceea de la uşa de care nu îndrăznea să treacă don Íñigo fu auzit zicând:

— Fiica mea, nu mai putem rămâne aici

— Da, da, spuse iute Mercedes, plecaţi!

Fata îngenunche înaintea ei.

— Doamnă, binecuvântaţi-mă pentru ca încercarea mea să aibă mai mult succes decât cea a domniei voastre.

Mercedes întinse amândouă mâinile spre fată, îi atinse fruntea şi şopti cu glas abia auzit:

— Dumnezeu să te binecuvânteze, cum te binecuvântez şi eu!

Apoi fata se ridică şi merse clătinându-se să se sprijine de braţul tatălui ei, ieşind împreună cu el din casă.

Însă făcu doar câţiva paşi în stradă şi se opri.

— Încotro mergi, tată? întrebă fata.

— Să ocupăm apartamentul pe care regele poruncise să-l pregătească pentru noi la Alhambra şi căruia i l-am preferat pe cel al lui don Ruiz.

— Bine, tată, nu am de gând să schimb nimic din drumul pe care vrei să mergem, dar în trecere, lasă-mă să intru la mănăstirea Bunei Vestiri.

— Da, zise don Íñigo, într-adevăr, e ultima speranţă.

Şi, după cinci minute, călugăriţa de la poartă o lăsa să intre pe doña Fior, în vreme ce tatăl ei, în picioare, rezemat de perete, o aştepta să iasă.

Don Íñigo era acolo abia de câteva clipe, când i se păru că lumea se îndreaptă grăbită şi curioasă spre poarta Granadei. O urinări la început cu privirea nehotărâtă a omului preocupat de lucruri mai serioase decât cele ce însufleţesc mulţimea. Apoi, silit de zgomotul şi de mişcarea din jurul său să acorde mai multă atenţie acestei frământări, se informă de pricinile ei.

Află atunci că un gentilom, împotriva căruia fusese emis un mandat de arestare, refuza să se predea şi „refugiat în turnul Vela, se apăra cu înverşunare de cei ce-l atacau.

Primul gând care trebuia să-i treacă prin minte lui don [nigo, şi care într-adevăr îi trecu, fu acela că gentilomul era don Fernando. Fără să piardă nicio clipă, don Íñigo se repezi în direcţia în care mergea lumea. Pe măsură ce urca spre Alhambra, mulţimea era tot mai numeroasă, iar zgomotul tot mai puternic. În sfârşit, cu mare greutate, don Íñigo ajunse în Piaţa de los Algibes.

Acolo avea loc principala acţiune. Ca o mare furioasă ce vuieşte, mulţimea asedia tumul Vela.

Din când în când, lumea se dădea în lături lăsând să treacă un rănit apărându-şi rana cu mâna sau câţiva oameni ducând un mort.

Marele judecător se informă şi – află următoarele:

Un tânăr gentilom, urmărit de cinci sau şase cavaleri, se săturase să fugă şi, refugiindu-se în turn, îi aşteptase acolo pe cei ce-l urmăreau.

Lupta începuse cu înflăcărare. Poate că dacă n-ar fi avut de-a face decât cu cinci sau şase urmăritori fugarul L-ar fi biruit, dar la strigătele asediatorilor, la zăngănitu] spadelor, la provocările respinse cu ameninţări, soldaţii de gardă la palat veniseră în fugă şi, aflând că însuşi regele dăduse ordin de arestare a gentilomului, se alăturaseră asediatorilor.

Atunci începuse o luptă desperată.

Don Fernando – căci el era – se refugiase pe scara îngustă, în spirală, care după ce trecea pe la două etaje, ducea la o terasă. Acolo se apărase lesne, luptând treaptă cu treaptă şi pe fiecare treaptă căzuse un om.

Lupta dura de o oră când don Íñigo sosi. Se apropie înfiorându-se, mai nădăjduind întrucâtva totuşi că fugarul nu e Fernando, dar nădejdea aceasta fu de scurtă durată.

De îndată ce intră în turn, auzi glasul tânărului ce domina zgomotul.

Don Fernando striga:

— Veniţi încoace, laşilor! Sunt singur împotriva voastră a tuturor! O să mor aici, ştiu bine, dar pentru preţul la care vreau să-mi vând viaţa nu sunteţi destul de mulţi!

El era!

Lăsând evenimentele să-şi urmeze cursul, era cu neputinţă – aşa cum Fernando însuşi spunea – să scape cu viaţă.

Doar că moartea era grabnică şi de neocolit.

Dacă însă don Íñigo izbutea să-l aresteze, rămâneau şansele supreme de salvare pe care le păstrau întotdeauna pentru condamnat dragostea unei mame şi clemenţa unui rege.

Astfel că don Íñigo hotărî să oprească lupta.

— Opriţi-vă! le strigă el asediatorilor. Sunt don Íñigo, marele judecător al Andaluziei şi vin din partea regelui don Carlos.

Dar nu era uşor să potoleşti astfel mânia a vreo douăzeci de oameni, ţinuţi la respect de unul singur.

— La moarte! La moarte! răspunseră Cinci sau şase glasuri, în timp ce uh ţipăt de durere şi zgomotul căderii unui corp pe trepte arătau că spada lui don Fernando făcuse încă o victimă.

— Nu mă auziţi? strigă cu putere don Íñigo. Vă spun că sunt marele judecător şi că vin din partea regelui.

— Nu, zise unul dintre asediatori, regele să ne lase să ne facem noi înşine dreptate, şi o s-o facem bine.

— Domnilor, aveţi grijă. răspunse don Íñigo care nu voia mai mult decât să-şi abată mânia de la fugar la cei ce-l urmăreau.

— În fine, întrebară mai multe glasuri, ce vreţi?

— Să mă lăsaţi să trec.

— De ce?

— Să mă duc să-i cer răzvrătitului spada.

— De fapt, ziseră câţiva, o să fie un spectacol curios. Să-l lăsăm să treacă.

— Ei, hai, strigă Fernando, şovăiţi? Daţi înapoi? Ah, ticăloşilor! Laşilor!

Şi un nou strigăt de durere dovedi că spada tânărului muşcase în carne vie.

Se iscă din nou un alt tumult şi se auzi cum se freacă spadele una de alta.

— Nu-l ucideţi! Nu-l ucideţi! strigă don Iiigo, desperat. E important să-l prind viu.

— Viu! strigă Fernando. Nu cumva unul dintre voi a zis că o să mă prindă viu?

— Da, eu! strigă marele judecător de jos.

— Cine eu? întrebă Fernando.

— Eu, don Íñigo.

Don Fernando simţi o înfiorare în tot trupul.

— Îţi recunoscusem glasul, murmură el, înainte dt a-ţi spune numele.

Apoi tare:

— Ce vreţi de la mine? Urcaţi, dar singur.

— Cavaleri, zise don Íñigo, lăsaţi-mă să trec.

În glasul marelui judecător se desluşea un accent atât de poruncitor, încât fiecare se dădu la o parte, lipindu-se de zid pe scara îngustă.

Don Íñigo începu să urce treaptă ca treapta; pe fiecare zăcea un rănit sau un mort.

Trecând peste zece cadavre, ajunse până la palierul etajului întâi unde îl aştepta don Fernando.

Tânărul avea braţul stâng înfăşurat în mantia din ceănişi făcuse scut. Hainele îi erau sfâşiate, iar sângele îi curgea din două sau trei răni.

— Ce vreţi de la mine, îl întrebă el pe don Íñigo, domnia voastră care m-aţi înfricoşat mai mult cu un singur cuvânt, decât cei de colo cu armele lor?

— Ceea ce vreau, zise marele judecător, este să-mi dai spada.

— Spada mea? răspunse don Fernando izbucnind în râs.

— Ceea ce vreau, continuă don Íñigo, este să renunţi să te aperi şi să te recunoşti prizonierul meu.

— Cui i-aţi făgăduit să înfăptuiţi o asemenea minune*?

— Regelui.

— Ei bine, întoarceţi-vă la rege şi spuneţi-i că aţi i ost însărcinat cu o misiune cu neputinţă de îndeplinit.

— Dar ce speranţe ai? Ce vrei. sărman smintit?

— Să mor ucigând!

— Atunci, ucide! zise marele judecător înaintând spre tânăr.

Don Fernando făcu un gest de ameninţare, apoi, lasă spada în jos:

— Nu vă amestecaţi în afacerea asta, zise el. Lăsati-o să se termine între mine şi cei ce au început-o. N-o să iasă nimic bun pentru domnia voastră, v-o jur! Şi cu toate astea, pe legea mea de gentilom, aş fi desperat să vi se întâmple o nenorocire.

Don Íñigo făcu un pas înainte.

— Spada dumitale! zise el.

— V-am spus că e zadarnic s-o ceri şi a fi văzut că e

primejdios să vrei s-o iei.

— Spada dumitale! repetă don Íñigo lăcind încă un pas spre don Fernando.

— Cel puţin trageţi-o din teacă pe a domniei voastre! strigă tânărul

— Ferească sfântul să te ameninţ în vreun fel, don Fernando. Nu, vreau să te conving cu vorba bună. Te rog, dă-mi spada.

— Niciodată!

— Te rog, don Fernando!

— Ce putere ciudată exercitaţi asupră-mi. strigă tânărul. Dar n-o să v-o dau.

Don Íñigo întinse mâna.

— Spada dumitale!

Urmă o clipă de tăcere, în timpul căreia marele judecător căută să exercite asupra lui Fernando acel ciudat privilegiu al fascinării pe care-l exercitase asupra lui din prima zi când îl văzuse.

— 1 Când mă gândesc, şopti tânărul, că propriu-mi părinte nu m-a putut face să vâr spada în teacă, la loc, când mă gândesc că mă simt puternic ca un taur rănit şi că pot rupe în bucăţi un regiment întreg, iar domnia voastră, dezarmat, n-aveţi decât să rostiţi un cuvânt!

— Dă-mi-o! zise don Íñigo.

— Dar să ştiţi că doar domniei voastre mă predau, că doar domnia voastră îmi inspiraţi teamă şi totodată respect, şi doar la picioarele domniei voastre, nici măcar la cele ale regelui, depun spada aceasta roşie de sânge de la mâner până la vârf.

Şi depuse umil spada la picioarele lui don Íñigo.

Marele judecător o ridică de jos.

— Bine, zise el, şi cerul mi-e martor că în ocazia asta, don Fernando, dumneata fiind acuzatul iar eu judecătorul aţ. fi preferat să schimb cu dumneata şi că aş suferi mai puţin de primejdia ce te aşteaptă, decât de durerea pe care o simt!

— Şi ce aveţi de gând să faceţi cu mine? întrebă Fernando, încruntând sprânceana.

— O să-mi dai cuvântul că n-o să încerci să fugi, ci o să te duci la închisoare şi o să aştepţi acolo hotărârea regelui?

— Bine, aveţi cuvântul meu.

— Urmează-mă.

Şi don Íñigo se apropie de scară:

— Faceţi loc! zise el, şi nimeni să nu insulte prizonierul. De acum e în paza onoarei mele.

Toţi se retraseră. Marele judecător urmat de don Fernando coborî scara udă de sânge.

Ajuns la uşă, tânărul aruncă în jur o privire dispreţuitoare. Atunci, în pofida recomandărilor lui don Íñigo, se auziră mormăituri şi glasuri ameninţând. Don Fernando păli şi se repezi spre o spadă scăpată din mână de un cavaler ucis.

Dar don Íñigo nu făcu decât un gest.

— Am cuvântul dumitale, zise el.

— Şi vă puteţi baza pe el, zise prizonierul înclinându-se.

Şi unul coborî în oraş ca să meargă la închisoare, jar celălalt traversă Piaţa de los Algibes, ca să se întâlnească cu regele, la palatul Ălhambra.

Regele aştepta întunecat şi mut, plimbându-se prin Sala celor două surori, când îi fu anunţat marele judecător.

33 – C & pitanul Richard e Stăpânul muntelui

Se opri ridicând capul şi privi spre uşă.

Don Íñigo se ivi.

— Maiestatea voastră să-mi îngăduie să-i sărut mâna.

— De vreme ce mi te înfăţişezi din nou înseamnă că vinovatul e arestat?

— Da, Sire.

— Unde este?

— Acum trebuie să fie la închisoare.

— L-ai trimis acolo sub pază bună?

— Cea mai bună pe care am izbutit s-o găsesc: cuvântul lui de onoare.

— Te-ai încrezut în cuvântul lui?

— Maiestatea voastră uită un lucru: cuvântul de

onoare al unui gentilom e lanţul cel mai sigur cu care poate fi legat.

— Bine, zis don Carlos, o să mă însoţeşti astă-seară la închisoare. Am ascultat plângerea tatălui, trebuie să ascult şi apărarea fiului.

Don Íñigo se înclină.

— Şi cu toate acestea, murmură regele, ce-o să poată spune în apărarea lui, un fiu care şi-a lovit tatăl?

Înaintea deznodământului

Ziua, şi aşa bogată în evenimentele pe care le pregătea, făgăduia noi amănunte pentru curiozitatea publică, mai înainte ca soarele ce răsărise înapoia piscurilor scânteietoare ale sierrei Nevada să asfinţească după culmile întunecate ale sierrei Morena.

După cum am spus, în timp ce don Íñigo se ducea la palat, Fernando, prizonier pe cuvânt de onoare, se ducea la închisoare, cu capul sus, mândru, nu ca un învins, ci ca un învingător, deoarece socotea că nu fusese înfrânt.

Deci el cobora spre oraş, urmat de o parte a celor ce asistaseră la lupta cumplită pe care o dusese, dar deoarece don Íñigo ceruse ca prizonierul să nu fie insultat, iar mai elocvent decât recomandarea marelui judecător în nobila inimă spaniolă vorbea admiraţia pe care o stârneşte unui popor curajos curajul, cei ce-l însoţeau păreau să-i facă mai curând un cortegiu onorabil decât o escortă ruşinoasă.

La cotitura urcuşului spre Alhambra, don Fernando întâlni două femei voalate. Amândouă se opriră, scoţând un strigăt de surpriză şi de bucurie. Şi el se opri pe de o parte din cauza acestui strigăt, pe de altă parte simţind atracţia ce freamătă în noi nu numai atunci când întâlnim o fiinţă iubită, ci şi uneori când ne ducem s-o vedem.

Dar până să se întrebe cine sunt cele două femei spre care afecţiunea lui se îndrepta instinctiv, una dintre ele îi săruta mâinile, iar cealaltă, cu braţele întinse, îi rostea numele.

— Ginesta! Doña Fior! murmură la rându-i don Fernando, în timp ce aceia care-l însoţeau pe tânăr din Piaţa de los Algibes şi voiau să-l însoţească până la

închisoare, se opreau, cu respectul pe care-l arată mulţimea faţă de marile nefericiri.

Oprirea fu scurtă. Fernando schimbă doar câteva cuvinte cu Ginesta şi câteva priviri cu doña Fior.

Apoi cele două fete îşi continuară drumul spre Alhambi a, iar don Fernando, spre închisoare.

Se înţelege ce avea să facă Ginesta la palat: prevenită de doña Fior în legătură cu primejdia ce-l pândea pe don Fernando, ea voia să-şi încerce pentru a doua oară puterea asupra lui don Carlos.

Numai că, de data aceasta, ea nu mai avea pergamentul care-i atesta originea, nici milionul pe care-l plătise drept zestre mănăstirii.

Presupunând că regele Spaniei avea memoria slabă cum o au de obicei regii, fata nu mai era pentru fratele ei, ca pentru toată lumea de altfel, decât sărmana ţigăncuşa Ginesta.

Dar ceea ce-i rămânea era inima ei din care fata nădăjduia să scoată destule rugăciuni şi lacrimi ca să-l înduplece pe don Carlos, oricât de rece şi de inaccesibil era regele.

Ginesta însă nu se temea decât de un lucru: că nu va putea ajunge până la rege.

Mare-i fu bucuria când numele ei o dată rostit, uşa i se deschise înainte.

Doña Fior tremurând şi punându-şi singura spor a. iţă în Ginesta, aştepta la uşă.

Fata îl urmă pe cel ce o introduse la rege. Acesta deschise încetişor uşa camerei transformată în cabinet de lucru, se dădu în lături ca s-o lase pe fată să treacă şi, fără s-o anunţe, închise uşa în urma ei

Don Carlos se plimba cu paşi mari, ţinând capul în piept şi privind fix în jos. Se părea că jumătate din povara lumii apăsa asupra acestui Atlas de nouăsprezece ani.

Ginesta puse un genunchi în pământ şi rămase în poziţia aceasta câteva clipe, fără ca regele să-şi dea măcar seama că ea e acolo. În sfârşit, el ridică privirea, se uită distrat spre ea, apoi, tot mai întrebător şi i se adresă:

— Cine eşti?

— Nu mă mai recunoaşteţi Sire? zise fata. În cazul acesta sunt tare nefericită.

Atunci don Carlos cu o sforţare păru să-şi adune amintirile. Privirea lui în unele clipe părea să desluşească mai uşor în viitor, decât să citească în trecut.

— Ginesta! zise el.

— Da, da, Ginesta, şopti fata.

— Ştii tu că azi sau mâine, dacă nimic nu-l întârzie, soseşte mesagerul de la Frankfurt? întrebă regele oprindu-se în faţa ei.

— Ce mesager?

— Cel care va veni să mă anunţe al cui, al lui Francisc I s-au al meu, este acum imperiul.

— Să dea Domnul să fiţi domnia voastră, Sire! zise

— Ah, dacă am să fiu împărat! strigă don Carlos, la început o să recuceresc Neapolul pe care l-am făgăduit papei, Italia pe care am cedat-o Franţei, Sardinia pe care…

Dar îşi dădu seama că îşi exprimă cu glas tare gândurile ce-l frământau şi că nu e singur.

Îşi trecu o mână peste frunte.

Ginesta profită de acest moment de tăcere.

— Dacă veţi fi împărat, îl veţi ierta, Sire? zise ea.

— Pe cine să iert?

— Pe Fernando, pe care-l iubesc şi pentru care o să mă rog până la sfârşitul zilelor mele.

— Pe fiul care şi-a pălmuit părintele? întrebă don Carlos cu glas aspru.

Ginesta lăsă capul în jos.

Ce putea face în faţa unei astfel de acuzaţii şi mai ales a unui astfel de acuzator, biata copilă, decât să lgse capul în jos şi să plângă?

Lăsă capul în jos şi plânse.

Don Carlos o privi câteva clipe şi poate că ghinionul ei fu acela că nu îndrăzni să ridice ochii, fiindcă ar fi surprins cu siguranţă în privirea regelui o sclipire de milă, deşi foarte rapidă.

— Mâine, zise fel, vei şti, împreună cu tot oraşul

Granada, hotărârea mea în această privinţă. Până atunci, rămâi la palat.

Ginesta simţi că orice rugăminte din parte-i e zadarnică şi se ridică şoptind:

— Sire, nu uitaţi că deşi în faţa oamenilor vă sunt străină, în faţa Domnului vă sunt soră!

Don Carlos făcu un gest cu mâna.

Fata ieşi.

Doña Fior aştepta la uşă şi Ginesta îi povesti cele petrecute între ea şi rege.

În acea clipă trecu un uşier ce-l căuta pe marele judecător din partea regelui, iar cele două fete îl urmară, nădăjduind să afle ceva prin intermediul lui don Íñigo.

În acest timp, Mercedes, rugându-se în camera ei, aştepta cu tot atâta nelinişte ca Ginesta şi Fior. Ea se mutase în vechiul ei apartament. Oare nu în camera aceasta venea Fernando s-o viziteze pe vremea când era proscris, dar liber? Sărmana mamă ajunsese să socotească fericite vremurile acelea de teamă, de nelinişti şi de înfiorări.

Cel puţin atunci îi rămânea îndoiala.

Acum îndoiala pierise, nădejdea se stinsese.

Pe Beatriz şi Vicente îi trimisese după veşti.

Veştile soseau iute, una după alta, tot mai cumplite.

La început, Meucedes nădăjduise că Fernando se va refugia din nou în munţi.

„Odată ajuns în munţi, îşi zicea ea, o să coboare în vreun port şi o să se îmbarce fie pentru Africa, fie pentru

Italia

N-o să-şi mai vadă fiul, dar cel puţin îl va şti viu!

Pe la ora unu află că, nemaivoind să fugă din faţa urmăritorilor, se oprise în Piaţa de los Algibes.

La ora două află că Fernando se lupta în Turnul Vela în că ucisese şi-rănise opt sau zece oameni.

La ora trei află că se predase lui don Íñigo şi că se constituise prizonier pe cuvânt de onoare şi fără pază.

La ora patru află că regele îi făgăduise marelui judecător să nu rostească sentinţa fără să-l interogheze el

însuşi pe acuzat.

La ora cinci află că regele îi spusese Ginestei că a doua zi, împreună cu tot oraşul, o să afle sentinţa.

Deci a doua zi urma să se rostească sentinţa. Dar care avea să fie sentinţa?

În timpul serii, un zvon cumplit ajunse la ea.

Se spunea în oraş că regele îl chemase pe marele judecător şi-i poruncise să pună să se construiască un eşafod în Piaţa de los Algibes.

Pentru cine era oare eşafodul?

Regele vizitase închisorile împreună cu don Íñigo şi acordase doar graţieri.

Deci pentru cine era eşafodul, dacă nu pentru don Fernando?

Dar era oare adevărat că se dăduse un asemenea ordin?

Vicente îşi asumă sarcina de a afla un răspuns sigur: urma să vegheze toată noaptea, astfel că nimic n-avea să se întâmple fără ştirea lui şi fără s-o informeze pe stăpâna lui.

Pe la ora nouă el ieşi din casă, dar după o oră se întoarse spunând că-i fusese cu neputinţă să ajungă până în Piaţa de los Algibes.

Doñei Mercedes nu-i mai rămâne decât să aştepte, astfel că hotărî să-şi petreacă noaptea rugându-se.

Glasul lugubru, care anunţase miezul nopţii invitându-i pe locuitorii Granadei să doarmă liniştiţi, se pierdea în văzduh, când doñei Mercedes i se păru că aude o cheie învârtindu-se în broasca uşii pe care avea obiceiul să intre Fernando.

Se întoarse pivotând pe genunchi şi văzu deschizându-se uşa pe care intră un bărbat cu faţa acoperită de borurile unei pălării mari, înfăşurat într-o mantie lungă.

Doar fiul ei avea cheia acestei uşi.

— Fernando! Fernando! strigă ea repezindu-se spre vizitatorul nocturn

Dar se opri deodată dându-şi seama că bărbatul care

intrase închizând uşa după el, era cu un cap mai scund decât Fernando.

În acelaşi timp, necunoscutul îşi ridică pălăria şi lăsă mantia să-i cadă.

— Nu sunt Fernando, zise, el.

Mercedes se dădu înapoi cu un pas.

— Regele 1 bâigui ea.

Necunoscutul clătină din cap.

— Doamnă, nu sunt regele… cel puţin nu aici, zise el.

— Dar ce sunteţi, Sire? întrebă Mercedes.

— Un confesor… Mărturisiţi că v-aţi înşelat soţul. E cu neputinţă ca un fiu să-şi pălmuiască tatăl.

Mercedes căzu în genunchi, întinzând mâinile tremurătoare spre rege:

— Sire, strigă-ea, Dumnezeu vă trimite! Ascultaţi, o să vă spun totul.

La această primă mărturisire, regele răsuflă mai uşurat.

— Ascult, zise el cu glas tăios şi poruncitor.

— Sire, o să vă povestesc lucruri care cu greu se aud din gura unei femei, deşi sunt departe de a fi atât de vinovată cât pot să par la prima vedere.

— Vorbiţi cu încredere, doña Mercedes, răspunse don Carlos pe un ton ceva mai blând, vă asigur că nicio taină încredinţată urechii unui preot nu va fi păstrată cu mai multă sfinţenie decât cea pe care O s-o încredinţaţi regelui.

— Vă mulţumesc, Sire! zise Mercedes. Am fost crescută împreună cu fiul unui prieten al tatălui meu, aşa cum cresc un frate şi o scară, fără să bănuiesc vreo clipă că există pe lume alt sentiment decât dragostea frăţească, până când o discuţie de interese financiare îi făcu să se certe pe cei doi prieteni pe care i-ai fi crezut de nedespărţit.

Dar lucrurile nu se opriră aici. O cerere de bani urmă acestei certe. Cine greşea? Cine avea dreptate? Nu ştiu, dar ceea ce ştiu e că tatăl meu plăti suma cerută şi părăsi Sevilla unde locuia stabilindu-se la Córdoba, ca să nu mai stea în acelaşi oraş cu omul ce-i fusese prieten şi-i

devenise acum duşman de moarte.

Această ruptură între părinţi îi despărţi pe copii.

Aveam pe atunci abia treisprezece ani, iar cel pe care-l numeam fratele meu era mai vârstnic. Nu ne spusesem niciodată că ne iubim, poate că niciodată nu gândisem lucrul acesta, când despărţirea neaşteptată, hotărâtă şi săvârşită dintr-odată, ne făcu să vedem limpede în inimile noastre.

Ceva sângeră adânc în noi: era prietenia devenită dragoste, care fu sfărâmată deodată sub mâna părinţilor noştri.

Ei or fi fost oare îngrijoraţi din pricina aceasta? Ştiau răul pe care ni-l făceau? Cred că nici măcar nu bănuiau, dar dacă ar fi bănuit, ura lor devenise prea acerbă ca să le pese câtuşi de puţin de influenţa ce putea s-o aibă asupra dragostei noastre.

Familiile noastre se pomeniră deci despărţite şi prin ură şi prin distanţă. Dar jurarăm cu ocazia unei ultime întâlniri că nimic n-o să ne despartă.

Şi într-adevăr, ce aveam noi de-a face, noi, sărmani tineri care crescusem unul lângă celălalt, cu ura părinţilor noştri?

Mercedes păru să aştepte, pentru a continua, un cuvânt de încurajare al regelui, dar acesta răspunse:

— Nu ştiu ce e dragostea, doamnă, fiindcă n-am iubit niciodată.

— Atunci, Sire, zise Mercedes abătută, sunt tare nefericită şi n-o să înţelegeţi nimic din ce mai am să vă spun.

— Scuzaţi-mă, señora, deoarece sunt judecător, rege sunt din copilărie, şi ştiu ce înseamnă justiţia.

Mercedes continuă:

— Ne ţinurăm de cuvânt. Însăşi despărţirea ne favoriza dragostea, despre care, de altfel, părinţii noştri nu ştiau nimic. Casa tatălui meu, la Córdoba, era aşezată lângă Guadalquivir; camera mea, cea mai greu accesibilă din casă. avea o fereastră cu grilaj care dădea spre fluviu. Cel pe care-l iubeam cumpără o barcă şi, deghizat în

pescar, lipsea de trei ori pe lună din Sevilla sub pretextul că vânează în munţi, venind să-mi spună că mă iubeşte şi să audă din gura mea că-l iubesc.

La început, nădăjduisem că ura aceasta între familiile noastre se va potoli, ea însă crescu întruna.

Cel ce mă iubea încercă totul ca să mă facă să fug cu i].

Mă împotrivii.

Atunci fu cuprins de o desperare cumplită. Întâlnii de nocturne care, la început, îl făceau fericit, nu-i mai ajunseră.

Războiul dintre creştini şi maufi era mai înverşunat ca oricând.

Într-o seară, cel ce mă iubea mă vesti că, sătul de via\ a, se duce să moară.

Plânsei, fără să cedez însă, iar el plecă.

Vreme de un an nu l-am mai văzut, dar în acest răstimp zvonurile cu privire la faptele lui ajunseră până la mine atât de răsunătoare, încât dacă l-aş fi putut iubi mai mult, dragostea mea ar fi fost sporită de curajul şi gloria lui.

Veştile acestea, în cea mai mare parte a timpului ne erau aduse de un tânăr care luase parte împreună cu el la luptele despre care povestea şi înfruntase acele primejdii.

Acest tânăr, camaradul lui de arme, era fiul unui prieten al tatălui meu şi se numea Ruiz de Torrillas…

Regele asculta cu o privire întunecată, tăcut şi nemişcat ca o statuie. Doña Mercedes îndrăzni să ridice ochii spre el, încercând să ghicească în privirea lui dacă trebuie să povestească mai repede sau mai rar.

Don Carlos înţelese întrebarea mută.

— Continuaţi, zise el.

— Atenţia cu care ascultam relatările lui don Ruiz, graba cu care veneam când mă vesteau că a venit, îl făcură să creadă fără îndoială că simpatia aceasta i-o arătam lui, în timp ce ea se transmitea în întregime de la cel prezent la cel absent. Astfel, vizitele lui deveniră mai dese şi, în lipsa glasului, ochii lui don Ruiz începură să-mi

încredinţeze tainele inimii sale.

De atunci, oricât aş fi suferit nemaiauzind vorbindu-se de cel căruia îi consacram toate gândurile, încetai să mai cobor când venea don Ruiz.

De altfel, el însuşi încetă în curând să mai vină, armata din care făcea parte fiind ocupată la asediul Granadei.

Într-o zi aflarăm că Granada fusese cucerită.

Era o mare bucurie pentru noi, în calitate de creştini, să aflăm că oraşul, capitala maurilor, trecuse în mâinile regilor catolici. Dar la mine o veche tristeţe umbrea orice bucurie, iar în ce-l priveşte pe tata, vestea aceasta îi sosea într-un noian de noi necazuri.

Ceea ce mai rămânea din averea noastră provenea de la prima lui soţie şi aparţinea unui fiu, un fel de aventurier pe care lumea îl credea mort şi pe care abia îl cunoşteam, deşi eram soră-sa.

Acest fiu apăru din nou şi îşi ceru averea.

Tatăl meu nu voi decât să i se acorde căgazul trebuincios ca să-i încheie conturile; mă preveni însă că după ce i le va fi prezentat, vom fi ruinaţi cu totul.

Crezui că sosise momentul potrivit. Rostii la întâmplare câteva cuvinte despre acest vechi prieten cu care rupsese legăturile, dar la primele mele cuvinte, privirea i se aprinse.

Tăcui.

Ura la el se înteţea de la orice nouă durere.

În noaptea care urmă, neputând dormi, stăteam pe balconul ce dădea spre fluviu. Grilajul camerei mele era deschis, fiindcă mi se părea că respir rău printre barele de fier.

Topirea zăpezilor umflase Gualdalquivirul care curgea aproape la picioarele mele. Urmăream cu privirea îndreptată spre cer norii rătăcitori pe care un vânt capricios îi făcea să se modifice de douăzeci de ori într-un sfert de oră, când, în întunericul ce plutea deasupra fluviului, văzui o barcă venind, condusă de un singur pescar. Mă retrăsei să nu fiu văzută, cu gândul să-mi reiau

locul după ce pescarul va fi trecut, dar deodată o umbră se ivi acoperind stelele de pe cer şi văzui un bărbat trecând peste balustrada balconului. Scosei un ţipăt de spaimă, dar un glas bine cunoscut îmi răspunse:

„Sunt eu, Mercedes. Linişte!”

El era, într-adevăr. Ar fi trebuit să fug, dar nici măcar nu-mi trecu prin minte. Căzui pe jumătate leşinată în braţele lui. Când îmi venii în fire, vai, nu-mi mai aparţineam, Sire!

Nefericitul nu venise – să înfăptuiască fărădelegea aceasta, ci ca să mă vadă pentru ultima oară şi să-şi ia rămas-bun. Pleca împreună cu genovezul Cristofor Columb într-o călătorie urmărind descoperiri geografice. Mă zărise de departe cum stăteam în balcon, iar retragerea mea în casă îi îngăduise să intre. Niciodată nu găsise grilajul deschis, acum intra pentru prima oară în camera mea.

Atunci începu din nou să insiste să mă determine să-l urmez. Dacă voiam să-l însoţesc în aventura în care se avânta, avea să obţină învoire de la Columb să mă îmbarc deghizată în bărbat. Dacă preferam orice alt loc din lume oricare era bun, cu condiţia să fie împreună cu mine.

Refuzai.

Înainte de a se face ziuă plecă. Ne luarăm rămas bun pentru totdeauna. Cel puţin aşa credeam.

În curând îmi dădui seama că suntem nefericiţi de-a binelea: eram mamă.

Îi trimisei vestea fatală dorind şi temându-mă să fi plecat şi aşteptai în singurătate şi lacrimi ce avea să hotărască soarta în legătură cu mine.

Neprimind niciun răspuns, îl credeam rătăcind în drum spre lumea necunoscută ce-l face nemuritor pe Columb, dar într-o noapte auzii la fereastră semnalul care-i vestea prezenţa.

Crezui că mă înşelasem şi, tremurând, mai aşteptai.

Cuprinsă de o bucurie uriaşă, mărturisesc că mă repezii la fereastră şi o deschisei.

El era acolo, în barcă, întinzându-mi braţele. Plecarea lui Columb fusese amânată şi străbătuse o parte a

Spaniei ca să mă mai vadă pentru ultima oară sau să mă ia cu el.

Vai – nefericirea noastră îl făcea să tragă nădejde că o să fiu de acord să-l urmez.

Mă împotrivii, fiind ultima consolare, singurul tovarăş al tatălui meu ce sărăcise. Eram hotărâtă să-i spun totul, să-i îndur mânia, dar să nu-l părăsesc.

Noaptea aceea a fost cumplită, Sire! Şi nici măcar nu se mai putea repeta.

Plecarea lui Columb era fixată pentru 3 august, iar H venise cu o iuţeală minunată, şi la fel de repede trebui; să se întoarcă şi să ajungă la vreme.

Vai, Sire, nu vă pot spune cât a insistat, cât s-a rugat, cât m-a implorat în noaptea aceea! De douăzeci de ori a coborât în barcă, apoi a urcat în balcon. Când urcă ultima oară, mă cuprinse în braţe şi voi să mă ia cu sila. Strigai, chemai în ajutor. Se auzi zgomotul făcut de cineva cart se scula şi venea la mine. Trebuia să fugă. de nu, avea să fie descoperit.

Se repezi pentru ultima oară în barcă, iar eu simţind că inima lui se desparte de a mea. căzui jos. Acolo mă ţăsi Beatriz...

Şi aproape la fel de emoţionată, la fel de prăbuşită cum fusese în noaptea aceea, frângându-şi braţele şi izbucnind în hohote Mercedes se prăbuşi în fotoliu.

— Liniştiţi-vă, doamnă, spuse grav şi rece don Carlos. Vă pun la dispoziţie întreaga noapte.

Se făcu o tăcere în timpul căreia nu se mai auziră decât gemetele doñei Mercedes. Regele era atât de nemişcat încât părea o statuie, şi atât de stăpân pe sine, încât nici măcar nu i se auzea respiraţia.

— Şi plecă! îngăimă Mercedes. Iar după trei zile, don Francisco de Torrillas, prietenul tatii, veni la noi. îi ceru părintelui meu o întâlnire tainică, având de discutat, zicea el, un lucru de cea mai mare importanţă.

Cei doi se închiseră într-o cameră.

Don Francisco venea în numele său şi al putut său să ceară tatii mâna mea.

Nimic nu-l putu face pe tata mai fericit, numai că un scrupul îl reţinea.

— Ştii, îl întrebă pe prietenul său, care-l situaţi averii mele?

— Nu, dar nu mă interesează.

— Sunt ruinat, zise tata.

— Cum aşa?

— Ruinat cu desăvârşire.

— Cu atât mai bine! răspunse prietenul său.

— Cum adică?

— Sunt bogat şi pentru tine şi pentru mine şi oricât de scump ai preţui comoara pe care ne-o dai, o pot plăti.

Tata îi întinse mâna lui don Francisco.

— Îl autorizez pe don Ruiz să se înfăţişeze la fiică-mea, zise el. Să vină cu consimţământul lui Mercedes şi Mercedes e a lui.

Petrecui trei zile cumplite. Tata, care nu bănuia cauzele bolii mele, venea zilnic să se intereseze de mine.

La zece minute după plecarea lui don Francisco, veni la mine şi-mi povesti ce se întâmplase. Apoi plecă anunţându-mi pentru a doua zi vizita lui don Ruiz.

Nu avui puterea să-i răspund. După ce plecă rămăsei zdrobită. Apoi treptat îmi revenii şi mă trezii faţă-n faţă cu situaţia mea, care mi se înfăţişă nii ca un spectru al trecutului, ci ca acela al viitorului.

Se înnopta. În ciuda insistenţelor lui Beatriz să rămână lângă mine, o îndepărtai. În singurătate, cel puţin îmi rămâneau lacrimile.

De îndată ce se înnopta şi se înstăpâni liniştea, mă dusei pe balconul unde fusesem atât de fericită şi, totodată, atât de nefericită.

Mi se părea că el avea să vină.

Niciodată nu-l chemasem cu mai multă înflăcărare, din adâncul inimii!

Dacă ar fi venit, iartă-mă, tată, de data aceasta, nu m-aş fi împotrivit, oriunde ar fi vrut să mă ducă, aş fi mers cu el, l-aş fi urmat peste tot.

O barcă se ivi. Un bărbat urca pe Guadalquivir

cântând.

Nu era glasul lui, el ar fi venit în tăcere. Nu avea importanţă, încercai să mă amăgesc şi cu braţele îmi a se spre amăgirea mea, strigai fantomei pe care mi-o făurisem:

— Vino! Vino!

Barca trecu. Fără îndoială, pescarul nu pricepu ce era cu glasul pe care-l auzea în întuneric, nici ce voia femeia ce se apleca spre el.

Cu toate acestea, el înţelese că în noapte se petrecea ceva dureros fiindcă, înainte de a ajunge la fereastra mea, se opri din cântat şi nu continuă decât după ce trecu de *; a.

Barca se făcu nevăzută şi rămăsei singură. În jurul meu se întindea tăcerea însufleţită în mijlocul căreia şi se părea că auzi respiraţia naturii.

Cerul înstelat se oglindea în apă. Parcă stăteam suspendată în aer, iar vidul mă atrăgea şi îmi dădea un tel de ameţeală. Eram atât de nefericită, încât mă gândii să mor. De la gând la faptă nu-i decât un pas…

Simţeam capul şi corpul aplecându-mi-se peste balcon, picioarele părăsind singure pământul.

Deodată mă gândii la copilul meu.

Luându-mi viaţa, săvârşeam nu numai o sinucidere, a i un asasinat.

Mă agăţai de balcon şi mă trăsei înapoi, închisei griajul, aruncai cheia în fluviu, ca să nu cedez vreunei is? de desperate şi mă inţorsei în cameră lăsându-mă să cad’s pat.

Încet şi dureros, orele se scurseră. Văzui avându-se *zoile*, auzii pe rând trezindu-se toate zgomotele zilei.

Viaţa cotidiană reîncepea.

La ora unsprezece dimineaţa, Beatriz mi-l anunţă pe bn Ruiz. Venea din partea tatălui meu.

Hotărârea mea era luată, spusei să intre.

Era sfios şi totodată mulţumit.

Tata îi spusese că nu se îndoieşte defel că cererea lui – i fi primită favorabil.

Dar, privindu-mă şi văzându-mă atât de palidă şi de

agheţată, începu să tremure, pălind şi el.

Ridicai privirea spre el, aşteptând.

Nu avea glas şi o luă de la capăt de zece ori ca să-mi pună de ce vine.

În sfârşit, îmi spuse că mă iubeşte demult, iar căsătoria lastră fusese stabilită între părinţii noştri, şi că nu mai icbuia decât consimţământul meu, pentru ca el să devină mul cel mai fericit de pe pământ.

— Señor, îi răspunsei cu glas hotărât, fiindcă răspunâil meu era pregătit de mult, cinstea pe care mi-o propueţi nu poate fi primită de mine.

Din palid se făcu livid.

— De ce, Dumnezeule? întrebă el.

— Iubesc alt bărbat iar peste şapte luni voi fi mamă! Se clătină, gata să cadă.

Era ceva atât de desperat în mărturisirea aceasta făcută unui bărbat pe care îl văzusem abia de cinci, şase ori, căruia nici măcar nu-i ceream să păstreze taina, de parcă, încrezându-mă în cinstea lui, era zadarnic să i-o cer, nu, trebuia depusă nicio stăruinţă.

Se înclină în faţa mea, îmi apucă poala rochiei, o sărută fără să spună altceva decât cuvintele acestea:

— Dumnezeu să vă aibă în pază!

Rămăsei singură.

Mă aşteptam în fiecare clipă să-l văd ivindu-se pe tata şi tremuram la ideea că voi fi silită să-i dau o explicaţie, dar spre marea mea uimire, nu auzii vorbindu-se despre asta.

La ora cinei îi comunicai că sunt un pic indispusă şi-i ceream îngăduinţa să mănânc în camera mea.

Mi se dădu voie fără obiecţii sau comentarii.

Trecură trei zile.

În a treia zi, Beatriz mi-l anunţă din nou pe don Ruiz.

Ca şi prima oară, dădui ordin să fie poftit să intre. Modul în care mă părăsise la ultima noastră întrevedere mă mişcase adânc. Era ceva sublim în respectul pe care-l arătase unei sărmane fete pierdute.

Intră şi rămase lângă uşă.

— Apropiaţi-vă, don Ruiz, spusei.

— Prezenţa mea vă miră şi vă stânjeneşte, nu-i aşa? întrebă el.

— Mă miră, dar nu mă stânjeneşte, răspunsei, fiindcă simt în domnia voastră un prieten.

— Nu vă înşelaţi, zise, şi cu toate acestea v-aş fi scutit de prezenţa mea, dacă ea n-ar fi fost necesară liniştii domniei voastre.

— Explicaţi-mi, don Ruiz.

— N-am putut spune tatălui domniei voastre că m-aţi refuzat ca soţ, fiindcă ar fi cerat o explicaţie, iar cea pe care mi-aţi dat-o mie nu i-aţi fi dat-o şi lui, nu-i aşa?

— Aş fi preferat să mor!

— Vedeţi că trebuia să procedez aşa cum am procedat – Şi cum aţi procedat?

— Am spus că aţi cerut câteva zile ca să vă hotărâţi şi că doreaţi să fiţi lăsată să petreceţi aceste zile în singurătate.

— Deci, domniei voastre îi datorez liniştea?

Se înclină.

— Ceea ce contează acum, e să mă credeţi prietenul sincer al domniei voastre.

Îi întinsei mâna.

— O, da, prietene, cred, zisei.

— Atunci, răspundeţi-mi fără să şovăiţi, ca şi prima oară.

— Întrebaţi-mă.

— Nădăjduiţi să vă căsătoriţi într-o zi cu cel pe care-l iubiţi?

— Cu neputinţă!

— Deci, a murit? întrebă don Ruiz.

— Trăieşte.

Sclipirea de bucurie din privire i se stinse.

— Ah, zise el, asta-i tot ce voiam să ştiu.

Şi salutându-mă din nou, ieşi oftând.

Alte trei zile se scurseră. În acest răstimp nu ieşii din cameră şi cu, excepţia lui Beatriz, nimeni nu intră la mine.

În a patra zi, don Ruiz îmi fu anunţat din nou.

Aproape că-l aşteptam. Nu mă mai temeam să-l văd, era singurul meu confident şi înţelegeam că spusese adevărul când afirmase că mi-e prieten sincer.

Intră respectuos ca de obicei, şi se apropie doar când îi făcui semn.

Îi întinsei mâna, o luă şi o apropie uşor de buze.

Apoi, după o clipă de tăcere în timpul căreia mă privi cu mult interes, zise:

— N-am încetat nicio clipă să mă gândesc la poziţia domniei voastre. E cumplită!

Eu oftai.

— Oricât aş vrea să vă ajut, continuă el; nu putem amâna la nesfârşit răspunsul pe care trebuie să mi-l daţi.

— Vai, aşa e! răspunsei.

— Aş putea spune că îmi retrag cererea în căsătorie. Aş accepta cu plăcere ruşinea de a lăsa să se creadă că ruina tatălui domniei voastre a dus la răcirea sentimentelor ce le nutream. Dar unde ar duce refuzul acesta? La o amânare de două, trei luni doar. Într-o bună zi continuă el, va trebui ca tatăl domniei voastre şi lumea să afle în ce situaţie sunteţi, şi atunci… atunci veţi fi dezonorată!

— Şi ce să mă fac? strigai.

— Să vă căsătoriţi cu un bărbat îndeajuns de devotat ca să vă fie soţ în ochii lumii şi doar frate faţă de domnia voastră.

— Dar unde să-l găsesc? murmurai.

— Veneam să ţi-l ofer eu, Mercedes. Nu ţi-am spuj că te iubesc?

— Mă iubeşti, dar…

— Când eu iubesc, Mercedes, o fac cu toate puterilt nu numai ale inimii, ci şi ale sufletului – iar abnegaţia fact parte dintre aceste puteri.

Ridicai capul şi mă trăsei înapoi aproape înfricoşată. Nu bănuisem că abnegaţia poate merge până acolo.

— Voi fi fratele tău, Mercedes, repetă el. Copilul tău va fi al meu şi niciodată nu vom discuta nimic despre aceasta, îţi dau cuvântul meu de gentilom.

Îl privii cu îndoială, şovăind.

— Ei, hai, zise el, nu-i mai bine aşa decât să te arunci pe fereastră?

Rămăsei mută pentru o clipă, apoi căzui în genunchi înaintea lui.

— Frate, îi zisei, fie-ţi milă de soţia ta, şi salvează onoarea tatălui meu!

Mă ridică, îmi sărută mâna şi pleacă.

După cincisprezece zilef eram soţia lui don Ruiz.

EI s-a ţinut de cuvânt ca un gentilom credincios, dar natura nu a acceptat înşelătoria aceasta şi, deşi don Ruiz a avut întotdeauna faţă de Fernando grija unui părinte, Fernando n-a avut niciodată faţă de don Ruiz sentimente filiale.

Acum, Sire, ştiţi totul!

— Afară de numele adevăratului tată, zise regele, dar o să mi-l spuneţi.

— Don Íñigo Velasco! bâigui Mercedes.

— Bine, spuse don Carlos, ştiu tot ce voiam să ştiu.

Şi grav, întunecat, ieşi lăsând-o pe femeie în genunchi şi murmură.

— Ştiam eu că-i cu neputinţă ca un fiu să-şi pălmuiască tatăl.

Încheiere

A doua zi, în zori, o mare mulţime de oameni se îngrămădea în Piaţa de los Algibes, în jurul unui eşafod ridicat în mijlocul pieţii. Călăul, cu braţele încrucişate stătea lângă eşafod. O taină plutea asupra oraşului şi se spunea că, pentru prima oară, regele avea să facă dreptate.

În mijlocul acestei mulţimi puteau fi recunoscuţi maurii mai curând după privirea înflăcărată, decât după costumul oriental. Ochii le străluceau de bucurie la ideea că vor vedea execuţia unui gentilom care era rico *hombre* şi creştin.

În clipa când din turnul Vela se anunţă ora nouă dimineaţa, porţile palatului Alhambra se deschiseră, gărziie făcură zid înlăturând mulţimea şi silind-o să

formeze un cerc mare în jurul eşafodului.

Apoi regele se ivi, privind îngrijorat printre pleoapele ce clipeau. Parcă ar fi căutat cu privirea, din obişnuinţă, un mesager aşteptat de mult.

Mesagerul nesosind, privirea regelui se posomorî iarăşi.

Lângă rege mergea o fată voalată.

— Nu i se putea recunoaşte chipul din cauza voalului ce-l acoperea, dar după costumul bogat şi totodată sobru, se putea ghici că aparţinea castei nobililor.

Dor Carlos înaintă prin mulţime şi nu se opri decât la câţiva paşi de eşafod.

În urma lui se iviră marele judecător şi, la braţul lui, doña Fior. Zărind eşafodul, amândoi se opriră şi nu s-ar fi putut spune care dintre ei, tatăl sau fiica, păli mai tare.

Regele se întoarse să vadă dacă e urmat de marele judecător şi, văzând că acesta se oprise sprijinind-o pe flică-sa gata amândoi să cadă, trimise un ofiţer să-i spună să vină la el.

În acelaşi timp, din partea opusă două persoane străbăteau mulţimea: don Ruiz şi doña Mercedes.

Fiecare dintre ei cu o expresie diferită pe chip, privi spre eşafod.

Nici cinci minute nu trecuseră, când se iviră sub paza gărzilor don Fernando şi don Ramiro, cei doi rivali. Don Fernando fusese arestat cu o zi înainte, după cum am spus, iar don Ramiro, primind ordin, se predase singur.

Toţi actorii dramei ale cărei prime patru acte se jucaseră, erau adunaţi pentru ultima scenă. Se făcu tăcere, iar lumea aştepta deznodământul necunoscut, căruia prezenţa călăului îi dădea o semnificaţie tainică dar cumplită.

Don Carlos ridicând capul privi pentru ultima oară spre poarta maură şi, văzând că nimic nu vine dintr-acolo, îţi opri privirea asupra lui don Íñigo care, sub apăsarea ei, simţi că-l trec fiorii.

— Don Íñigo Velasco de Haro, zise el cu un glas atât de pătrunzător, încât, deşi nu depăşi diapazonul obişnuit,

fu auzit de toţi, de două ori, fără să vă sprijiniţi cererea pe niciun motiv, mi-aţi cerut viaţa unui om care meritase moartea. Nu mai sunteţi mare judecător al Andaluziei.

Un murmur trecu de la actorii acestei scene în mulţime, şi don Íñigo schiţă un gest voind să înainteze spre rege, şi, fără îndoială, să se justifice.

— Nu mai sunteţi mare judecător al Andaluziei, continuă don Carlos, dar sunteţi conetabil al regatului Cel ce ţine rău cântarul dreptăţii, poate trage cu curaj sabia războiului.

— Sire! murmură don Íñigo.

— Tăcere, conetabile, îl întrerupse don Carlos, n-ar fi terminat. Don Ruiz, continuă el, vă ştiam de multă vreme drept unul dintre cei mai nobili gentilomi ai statelor mele spaniole. De ieri, vă cunosc ca pe una dintre inimile cele mai nobile din lume.

Don Ruiz se înclină.

— Domnia voastră sunteţi mare judecător al Andaluziei, în locul lui don Íñigo. Aţi venit ieri să-mi cereţi dreptate pentru insulta pe care aţi suferit-o, Faceţi-vă dreptate singur.

Don Ruiz tresări.

Doña Mercedes păli.

— Don Fernando, continuă regele, eşti vinovat de două o: i: o dată te-ai răsculat împotriva legilor societăţii şi te-am iertat. A doua oară te-ai răsculat împotriva legilor firii şi de data aceasta, socotindu-mă neputincios să pedepsesc o crimă atât de mare, îi las celui jignit grija iertării sau a pedepsei. Dar în orice caz, începând din această clipă, te şterg din rândurile gentilomilor, îţi retrag titlul de *rico hombre* şi te las nu atât de curat, din păcate, ci de sărac, de singur, de gol ca în ziua când ai venit pe lume! Ginesta, continuă regele „tu nu mai eşti ţiganca de la hanul La *Regele maur,* nici călugăriţa de la mănăstirea Bunei Vestiri, ci eşti ducesă de Carmona, marchiză de Montefrio, contesă de Pulgar; eşti nobilă de rangul întâi şi rangul acesta îl poţi da, eu numele tău, soţului tău, chiar dacă l-ai lua din popor, dintr-un trib maur sau de pe

eşafod.

Apoi întorcându-se spre don Ramiro.

— Don Ramiro, zise el, eşti liber. Ai fost provocat şi n-ai putut face altfel decât să răspunzi provocării. Dar luptând, ai cinstit bătrâneţea, adică tot ce e mai demn de respect pe pământ. Nu te pot face mai bogat decât eşti, dar în amintirea mea, la numele tău îl vei adăuga pe cel de Carlos, iar în stema familiei vei include leul Burgundiei. Acum să se facă dreptate sau să fie răsplătiţi toţi! începeţi, clon Ruiz, mare judecător al regatului.

Se făcu tăcere. Toate privirile se întoarseră spre don Ruiz, toţi ascultară cu atenţie şi iată ce auziră:

Doña Mercedes, până atunci nemişcată ca o statuie, păru să-şi desprindă cu greu picioarele de pământ şi traversând încet şi solemn distanţa care o despărţea de soţul ci ce stătea în picioare cu braţele încrucişate zise:

— Domnule, în numele a tot ce-i mai sfânt în cer şi pe pământ, mama vă cere iertare pentru Ciul ei!

În inima şi pe chipul lui don Ruiz, vreme de o clipă avu loc o luptă tăcută.

Apoi coborî o mână. O puse pe capul lui Mercedes şi rosti cu un glas de o nesfârşită blândeţe:

— Îl iert!

Un murmur trecu prin mulţime. Fernando păli îngrozitor şi căută o armă; dacă şi-ar fi găsit pumnalul basc poate că mai curând s-ar fi înjunghiat decât să primească iertarea din partea bătrânului.

Dar tânărul era dezarmat şi păzit.

— E rândul tău, ducesă de Carmona, zise don Carlos.

Ginesta se duse spre Fernando şi îngenunche înaintea l-ai ridicându-şi voalul

— Don Fernando, te iubesc! zise ea.

Tânărul scoase un strigăt, rămase o clipă zăpăcit parcă, o privi îndelung pe doña Fior şi întinse braţele spre Ginesta care, bucuroasă cura nu mai fusese până atunci, se aruncă la pieptul lui.

— Ducesă de Carmona, marchiză de Montef rão, contesa de Pulgar, îl iei de soţ pe condamnatul Fernando

cari n-are nici nume, nici rang, nici avere? întrebă don Carlos.

— Îl iubesc, Sire, îl iubesc! repetă Ginesta.

Şi silindu-l pe Fernando să se încline, căzu în genunchi împreună cu el înaintea regelui.

— Bine, zise don Carlos, un rege îşi respectă cuvântul dat. Ridică-te, duce de Carmona, marchiz de Montefrio. toate de Pulgar, grande de Spania de rangul întâi, mulţumită soţiei tale, soră şi fiică de rege!

Apoi, fără să le lase timp actorilor şi spectatorilor să-şi levină din uimire, continuă:

— E rândul tău, don Ramiro!

Don Ramiro, clătinându-se, străbătu la rându-i distanta care-l despărţea de doña Fior, părându-i-se că înaintea ochilor lui pluteşte un nor de aur şi de purpură, şi că un cor de îngeri îi cântă la ureche.

El puse un genunchi în pământ în faţa fetei.

— De doi ani vă iubesc, doamnă, zise el, Don Ramiro de Ávila nu îndrăznea să v-o spună, dar în prezenţa regelui, naşul său, don Carlos de Ávila vă cere, umil, mâna.

— Señor, îng & mă doña Fior, cereţi-o tatălui meu.

— Astăzi eu vă sunt tată, doña Fior, zise don Carlos. şi dau mâna domniei voastre curierului dragostei.

Cele trei grupuri încă se mai aflau în poziţia de la început, când deodată se auzi mare vuiet dinspre poarta Judecăţii", apoi un călăreţ plin de praf, pe care, după costumul ce-l purta, don Carlos îl recunoscu a fi un gentilom german, se ivi fluturând în mână un pergament şi striând:

— Unde e regele? Unde e regele?

Don Carlos păli la rândul său de parcă şi el, care tocmai împărţise dreptatea, urma să fie judecat

— Unde e regele? continua să strige cavalerul.

Iar lumea se dădea în lături din faţa lui.

Don Carlos făcu zece paşi înainte şi, cu glas hotărât, deşi chipu-i aproape livid îi trăda neliniştea, rosti:

— Aici sunt!

Calul se opri brusc înfiorându-se tot şi îndoind

genunchii de oţel.

Toată lumea aştepta cu sufletul la gură.

Călăreţul se ridică în scări.

— Ascultaţi cu toţii, zise el, voi toţi ce sunteţi aici de faţă! Ascultă, Granada! Ascultă, Burgos! Ascultă, Valladolid! Ascultă, Spanie! Ascultă, Europă 1 Ascultă, lume! Salut lui Carol Quintul, împărat ales! Cinste domniei lui 1 Slavă fiului său şi fiilor fiilor săi 1

Şi, sărind de pe cal, căzu în genunchi şi înfăţişă pergamentul care atesta alegerea regelui don Carlos pe tronul imperial al Germaniei.

Don Carlos îl luă cu o mână tremurătoare şi rosti cu un glas în care era însă cu neputinţă să desluşeşti cea mai uşoară urmă de emoţie;

— Mulţumesc, duce de Bavaria, zise el. Nu voi uita că domniei voastre îi datorez această veste mare.

Apoi, întrucât spectatorii repetau cu strigăte puternice cuvintele mesagerului: „Slavă lui Carol Quintul! Slavă fiului său! Slavă fiilor fiilor săi!” rosti ridicând mâna:

— Domnilor, slavă Celui de sus, pentru că doar el e mare!

Cuprinsa!

Căpitanul Richard

1. Un erou care nu e cel al povestirii noastre 7
2. Trei bărbaţi de stat 20
3. Gemenii 41
4. Ruinele de la Abensberg 55
5. Uniunea Virtuţii 67
fi. Dacă s-ar fi ochit cu şase degete mai jos; regele Franţei fi numit Ludovic al XVIII-lea 84
7. Cinci victorii în cinci zHe 95
8. Studentul şi trimisul plenipotenţiar 114
9. Palatul Schönbrunn 123
10. Iniţiatul 134
11. Execuţia 143
12. Retragerea 153
13. În pas obişnuit 165
14. Mărturisirea 176

15. Niprul 188
16. Coroana mea pentru un cal! Richard 111. Trei sute o lioane pentru Ney! Napoleon 200
17. Întoarcerea 212
18. Drumul exilului 227
19. Lieschen Waldeck 236
20. Pastorul Waldeck 246
21. Privire în trecut 256
22. Vărul Neumann 270
23. Un cap pentru care se oferă răsplată 279
24. August Schlegel 287
Stăpânul muntelui t Sierra Nevada 295
II Don Íñigo Velasco de Haro 310 UI Interiorul hanului „La Regele maur” 336 IV Povestirea 354 V Stejarul doñei Mercedes 364 VI Regele don Carlos 307 VII Palatul regilor mauri 408 VIII Asaltul 438 IX Ospitalitatea 447 X Câmpul de luptă 453 XI Cheia 460 XII Fiul rătăcitor 467
XIII Blestemul 492
XIV Hâul şi torentul 500
XV înaintea deznodământului 515 Încheiere 535
1 Arena *Joseph* (1771 – 1801). om politic francez. Bănuit de complot împotriva primului consul Bonapntre a fost executat.
1 Gruparea tuturor universităţilor într-o confrerie* – generală în aut.).